

სხანი უმჯობესები

დეკემბერი 2010 №66
ფასი 5 ლარი

ისტორიები

ქეთი კაკანაძე

მეზა სუნდაძე

ლალი ლაშა
ევა თსნოსი

იოსებ ბროდსკი

საესპროექტი

ჩემი პრეზიდენტი

ფაქტი

მარკო
ნინო ლომაძე

ფსი

ქიქთის მანიფესტი
გიორგი გვანაძე

ლიტერატურა

ჯონ ავდანი
რამზი ნასრი
გივი ალხანოვილი
ლაშა ბუტაძე

ISSN 1512-2220

СКО СКО

1 ნუთი - 1 თუთიი

თქვენი ქსელის 5 ჩრეუი ნომეჩოან!

*126# OK

ჩაეოვა: *126# OK

1 ნომიის აჩრევა/მეცვლა - 20 თუთიი
ჩაიის ნამონეების ღიეებუიება - 5 თუთიი

☎ 7036 ვეოსელის აბონენეებოისოვის
☎ (822) 770177
www.geocell.ge

ჯეოსელი

გარეკანზე: ქეთი კაპანაძე
ფოტო: იურგენ პოლაკი

სხანი შოქოლადი

N66, დეკემბერი 2010

- 6 რედაქტორის წერილი
- 8 ჩვენი ავტორები
- მიმოხილვები** 10 ბერლინის მსუქანი ქათამი და ხელოვნების კალეიდოსკოპი *დავით ჩიხლაძე*
- 14 ფიროსმანის დღეები საქართველოში *დავით ჩიხლაძე*
- 16 თბილისის საერთაშორისო კინოფესტივალის პროგრამის მიმოხილვა
- კრიტიკა** 18 უკან, მომავალში... *დავით ბუხრიკიძე*
- 20 გეორგ ბაზელიცი საქართველოში *დავით ბუხრიკიძე*
- 22 ...რადგან ყველანი ლამაზები ვართ *დავით ბუხრიკიძე*
- 24 „სეზონზე“ მოსახდელი *შოთა გაგარინი*
- 28 ანსამბლი „რუსთავი“ *მიშა მდინარაძე*
- კომენტარი** 30 No Live – No News *გივი გულედიანი*
- კულინარია** 34 შექერბერაკი და მასზე უფრო ტკბილი *დიანა ანფიმიადი*
- წერილი** 36 გაჩერებული საათების და ინტენსიური სინათლის ზონა *ნინო ლომაძე*
- სპეცპროექტი** 42 ჩემი პრეზიდენტი
- ისტორიები** 58 ქეთი კაპანაძე მომავლის სივრცე *მიშა ხუნდაძე*
- 70 „პოეტ კუკლინის იმპერია და „მუქთახორა ბროდსკი“ *რუსულიდან თარგმნა მიშა მდინარაძემ.*
- თარგმანი** 74 დალაი ლამა მომდევნო ინკარნაცია *ევან ოსნოსი ინგლისურიდან თარგმნა ირმა ტაველიძემ*
- ინტერვიუ** 64 ქრისტიან სქოთი – ინტერვიუ *კახა თოლორდავა*
- ფოტოპროექტი** 80 თბილისის პორტრეტი *სებასტიან კანო*
- ესეი** 88 კიკეთის მანიფესტი *გიორგი გვახარია*
- 92 მესაფლავე ნომერი ერთი *ლევან ბერძენიშვილი*

ექსპრეს ჯღინიანა

ბაიბაქიძე ჯანმრთელობაზე ზრუნვა

ჩვენ გთავაზობთ:

- ✓ პროფესიონალი ექიმის
ხორსულბაცინას
- ✓ ნებისმიერი სახის
ლაბორატორიულ ანალიზებს
- ✓ ნებისმიერი სახის აცრას
ავროპული და ამერიკული
ვაქცინებით
- ✓ ინსტრუმენტულ გამოკვლევებს
(ექოსკოპია, ეპგ)
- ✓ გაუთვალისწინებელი
შემთხვევის დროს პირველადი
დახმარების ჩატარებას
- ✓ სხვადასხვა სახის
მანიკულაციებს

ექსპრეს ჯღინიანა ჩი პი სი-ს აფთიაქები

თბილისი: გამსახურდიას ქ. 23/25, ჭავჭავაძის გამზ. 24,
ჭავჭავაძის გამზ. 50, კოსტავას ქ. 23, გორგასლის ქ. 39;
ტელეფონი: 0-007; 20 12 12

პირდაპირ 7 დღე

სამუშაო საათები: 9.00 - 21.00

შაბათ-პირა: 10.00 - 18.00

მთავარი რედაქტორები:

ნინო ლომაძე, რატი ამალღობელი

არტ-რედაქტორი:

გიორგი ნადირაძე

რედაქტორ-სტილისტი:

პაატა შამუგია

კორექტორი: თამარ ღონლაძე

წომარეზი მუშაობდნენ:

დავით ბუხრიკიძე, დავით ჩიხლაძე, ლევან ბერძენიშვილი, გიგი გულედანი, ირმა ტაველიძე, დიანა ანფიმიადი, მიშა მდინარაძე, რატი ამალღობელი, ლელა გაფრინდაშვილი, შოთა გაგარინი, მიხეილ ხუნდაძე, კახა თოლორდავა, გიორგი გვახარია

ფოტო:

მარიკა ქოჩიაშვილი, სებასტიან კანო, ირინა ხუციშვილი, ლევან ხერხეულიძე

ილუსტრაციები:

მარიამ ზალდასტანიშვილი, მაია სუმბაძე

დოზანი:

თორნიკე ლორთქიფანიძე

მენეჯერი:

რუსუდან ფურცელაძე

საზოგადოებასთან ურთიერთობა:

ლელა შუბითიძე

კლიენტთა მომსახურების მენეჯერი:

ნათია რუსაძე

სარეკლამო განყოფილება:

თინა ოსეფაშვილი

დისტრიბუცია:

ზვიად შენგელია

გამომცემელი:

შორენა შავერდაშვილი

გამომცემლობა:

შპს „ემ ფაბლიშინგი“, თბილისი 0105,

ფალიაშვილის ქ. 108, ტელ.: 912326

ელ-ფოსტა: mpublishing@caucasus.net

სხვა გამომცემები:

ლიბერალი, ბიზნეს-ადამიანები, მეთოდები, სტრატეგიები, დიალოგი.

სტამბა:

„ფავორიტი“, თბილისი, ჩუბინაშვილის ქ. 50, ტელ.: 951952

ჟურნალი გამოდის 2004 წლის 25 დეკემბრიდან © “M Publishing” საავტორო უფლებები დაცულია. ჟურნალში გამოქვეყნებული მასალების ნაწილობრივი ან მთლიანი გამოყენება გამომცემლობის ნებართვის გარეშე აკრძალულია.

მე მგონი პირდაპირ უნდა ვთქვა სათქმელი. ყველანაირი სახე-ხატების, ალეგორიების, სიმბოლოებისა და იგავარაკების გარეშე. საქართველოში ბევრი ჟურნალი გამოდის და ეს კარგია, მაგრამ ჟურნალი, კარგად წა-საკითხი, სულისა და ხორცისთვის მარგებელი – ერთეული.

ეს არ არის ამბიცია, ეს რეალობაა, რეალობა, რომელიც უნდა დავინახოთ. თუ რეალობა რაიმეს ითხოვს ჩვენგან – ეს მისი აღქმისა და დანახვის განუწყვეტელი სურვილია. იგი ჯიუტად ცდილობს ჩვენს აღქმებში აირეკლოს, ფოკუსირდეს. ჩვენი რეალობა, განსაკუთრებით კი მედია რეალობა, პოლიტიკური, სოციალური და რელიგიური კონიუქტურისა და კონფორმიზმის ბიურგერულ და მომხმარებლურ ტრანსებში ყვინთავს. ამ ცდუნებას ბევრმა ვერ გაუძლო. მკითხველისა და შემოქმედის აქტიურ პოზიციას, ბევრმა გადამშლელ-დამთვალეიერებლის პასიური მდგომარეობა არჩია.

ჩვენ ვხედავთ ამ რეალობას და გთავაზობთ მას არა ფერად ფერებში, არამედ რეალურ, არსებულ გრაფიკაში.

თქვენს წინაშე მდებარე „ცხელი შოკოლადი“ პირველყოფისა წა-საკითხია და არა „სანახავი“.

ვისაც სურს მოვლენების არამარტო დანახვა, არამედ მათი წაკითხვაც – ჟურნალი გადაფურცლეთ შემდეგ გვერდზე.

რატი ამალღობელი
მოგვწერეთ, editor@shokoladi.ge

სუთ★ანი
სესხები

სუთ★ანი სესხები

- ★ წელიწადში 1 თვე საშუალო პერიოდი
- ★ სესხი 1 დღეში
- ★ **Smart** ქულები საჩუქრად!
- ★ საუკეთესო მომსახურება
- ★ თქვენზე მორგებული %

☎ 27 27 27 | 📠 * 27 27 | www.tbcbank.ge

ჩვენ ვაძლიერებთ ერთმანეთს

**ჟურნალი
„სხელი შოკოლადი“
ბინჯავთ**

**შეხვედრა
რატი ამაღლობელთან**

**კონფორმიზმის
დაბადება
საქართველოში**

**რუსთაველის თეატრის
მცირე დარბაზი
3 დეკემბერი, 19 საათი**

ბობი გვახარია

საშინელებაა, როცა რაღაცას ვერ ხსნი. გინდა, მაგალითად, ახსნა, რატომ არ მოგწონს რუსული ფილმების ფესტივალს რომ ატარებენ თბილისში. მაგრამ ვერ ხსნი, ამიტომ ან ნაციონალისტს, ან რუსეთისგან „დემონის“ შემქმნელს, ანდა, უბრალოდ, რუსოფობს გინოდებენ. ამის მერე, რამდენიც არ უნდა ამტკიცო, რომ არ ხარ რუსოფობი, ამ სტიგმას თავიდან ვერ მოცილებ. კეთილი უნდა ინებო და ახსნა შენი გრძნობები! მაგრამ არის რაღაცები, რასაც ვერ ვხსნი. სიტყვები არ

მყოფნის. არ მაქვს ამდენი მარაგი. არ ვარ პოეტი. ეს საშინელებაა, როცა ვერ ხსნი! როცა არ შეგიძლია დაასაბუთო შენი გრძნობები. ამ დროს განსაკუთრებით კარგად გრძნობ, რომ მარტო ხარ.

მით უფრო საშინელებაა, როცა რაღაცის ახსნა შენი პროფესიული მოვალეობაა.. შენ კი, ამხელა პროფესორმა კაცმა, არ შეგიძლია ახსნა, მაგალითად, რატომ გიყვარს გოდარი. ჰო.. გოდარზე საუბარი ყოველთვის მიჭირდა. არ უყვარს მის სტილს სიტყვები და ვერ იტანს ანალიტიკურ კინომცოდნეობას. ამიტომაც ვერ უხსნი სტუდენტებს, რატომ არის ეს კაცი გენიოსი და რატომ გადაატრიალა კინოხელოვნება. ვერ უხსნი, მაგრამ მაინც გინდა, მაინც ეძებ სიტყვებს. იტანჯები ამ ძებნაში! ტანჯვავა ილაპარაკო და წერო გოდარზე, რომელსაც 3 დეკემბერს 80 წელი შეუსრულდება. „გოდარის ფილმებში ანტისემიტური მოტივები აღმოაჩინეს!“ ... გვარწმუნებდა ამერიკული პრესა მთელი ნომბერი, სანამ მას საპატიო „ოსკარს“ გადასცემდნენ – უფრო სწორად, გაუგზავნიდნენ შვეიცარიაში... ძალიან სასაცილოები არიან ეს ჟურნალისტები!

როგორი მარტოა ეს კაცი! ისევ ვერავინ უგებს და ისევ არავის შეუძლია წესიერად ახსნას, რატომაა გენიოსი.

მე არ დაენებდები. „შოკოლადის“ ამ ნომერში შევეცდები აღწერო, როგორია გოდარის ფილმი. მერე კი, შეიძლება, იმის ახსნაც მოვახერხო, თუ რატომ არ მინდა რუსული ფილმების კინოფესტივალი 2010 წლის საქართველოში.

ირმა ტაველიძე

წლების წინ პედაგოგიური უნივერსიტეტის სტუდენტებს იმ საგანს ვასწავლიდი, რომელიც მე თვითონ არასდროს მესწავლა – რელიგიის ისტორიას. პირველი სემესტრი საჯარო ბიბლიოთეკის სამეცნიერო დარბაზში გავატარე: არ მახსოვს, რამდენი წიგნი და სტატია წავიკითხე მსოფლიო რელიგიებზე: იუდაიზმზე, ისლამზე, ბუდიზმზე... ძირითადად, საბჭოთა პერიოდის გამოცემები მხვდებოდა, მაგრამ ნაშრომების იდეოლოგიური მხარე ხელს არაფერში მიშლიდა. ჩემთვის ეს მორიგი ავანტიურა იყო, რომელიც დროთა განმავლობაში სერიოზულ საქმიანობად გადაიქცა. იმ ბნელი წლებიდან რაღაც კარგი მაინც დამრჩა: ვისწავლე, რომ სურვილები, დაკმაყოფილების დაცვლად, უნდა გააქრო და თვითონაც თან მიჰყვე. საგნებს არ უნდა მიეჯახო, მით უფრო, ადამიანებს – დატანჯავენ! არა, არ იფიქროთ, რომ დალაი ლამაზზე მეტად ბუდისტი ვარ, ან ეს ყველაფერი ყოველ ჯერზე გამომდის. ტიპეტელების რელიგიური და პოლიტიკური ლიდერისთვის სიკვდილი „სამოსის გამოცვლა“. მე მხოლოდ პროფესიებს, საცხოვრებელ ადგილებს და საყვარელ მწერლებს ვიცვლი.

ფასდაკლება მედიკამენტებზე ჯივისის ავთიაქებში

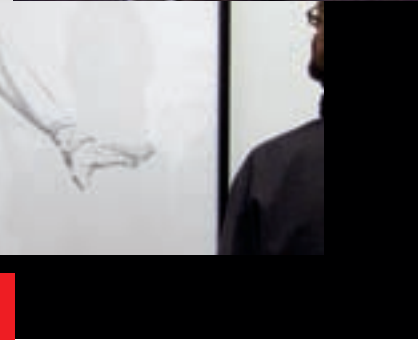
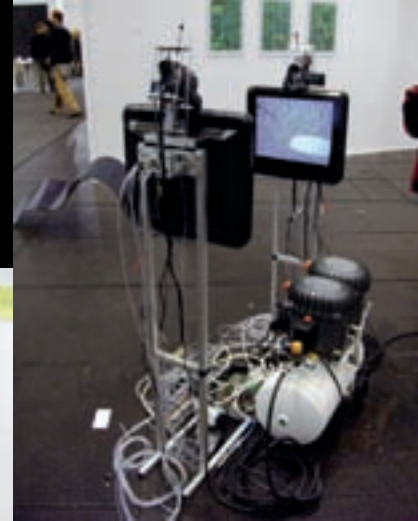
-20%, -30%, - 40%

დაზოგე და დააბროვე ვაშლები შენს ზღარბ ბარათზე

აქცია მიმდინარეობს ჯივისის თბილისის, ქუთაისის და ზუგდიდის ავთიაქებში

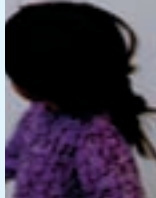

ბერლინის მსუქანი ქათამი და ხელოვნების კალიდოსკოპი

ლაპომ რიხლაძე

როგორც ევროპის ყველა დიდ ქალაქს, ბერლინსაც საკუთარი არტ-შოუ აქვს და მას არტ-ფორუმ ბერლინი ჰქვია. წელს, ოქტომბერში, ის უკვე მეთხუთმეტედ გაიმართა. ამ ხნის განმავლობაში გერმანიის თანამედროვე ხელოვნების მთავარმა გამოფენამ უკვე აბსოლუტურად დამკვიდრა თავი, როგორც დინამიკურმა და მზარდმა არტ-ბაზარმა.

ილაპარაკო თანამედროვე ხელოვნების ბერლინზე, ნიშნავს, გქონდეს თითქმის უტოპიური სურვილი, აღწერო კალიდოსკოპი, რომელიც, გარდა იმისა, რომ მსოფლიოს მასშტაბისაა, ყოველთვის იცვლება და მოულოდნელი, საინტერესო და მომხიბვლელი ინოვაციების ახალ ქარგებს და განლაგებებს გთავაზობს. ის იღებს საგანს ან საკითხს და მას, როგორც ფილოსოფოსი, ყველა შესაძლებელი კუთხიდან დაგანახებს.

იოჰან სტრანდლი
გალერეა ბელნიუსი
სტოკჰოლმი

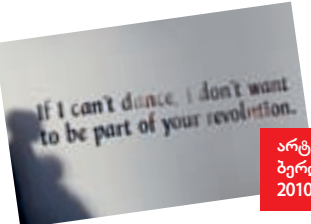
წვდომია. ამიტომაც, ბერლინი მთელი მსოფლიოს ხელოვანების მისწრაფებისა და თავმოყრის ადგილს წარმოადგენს. გარდა ამისა, აქ თავმოყრილია დიდი რაოდენობა გალერეებისა, ხელოვნების კოლექციონერების დიდი არმია სწორედ აქ ეძებს, თუ რა სიახლით შეიძლება, გაამდიდროს საკუთარი კოლექცია და ასეთი გარემო ხელსაყრელი და ნაყოფიერია ყველასთვის.

დაიხ, ბერლინში საგანს ყველა კუთხიდან ხედავ. ბერლინის არტ-ფორუმის პარალელურად, კიდევ რამდენიმე მასშტაბური გამოფენა ეწყობა. იმავე ტერიტორიაზე, რომელსაც მესეს საგამოფენო კომპლექსი ქვია, იქვე მდგარ მეორე ნაგებობაში, რომელსაც მარშალ ჰაუსი ჰქვია, მეორე შოუ – „არტ ბერლინ კონტემპორარი“ იმართება. ასე რომ, 2008 წლიდან „არტ ფორუმ ბერლინს“ საკუთარი ალტერნატივაც გააჩნია, რომელიც სპეციალურ საკითხებზე ფოკუსირდება ხელოვნების განვითარებაში და მის არსენალში ერთ-ერთი წამყვანი დისკუსიები ხელოვნებისა და მარკეტის შესახებ. ეს ორი გამოფენა გვერდიგვერდ ზუსტად ერთ დღეს და ერთ დროს იხსნება. ორი ასეთი დიდი შოუს ერთდროული მოწყობა ისედაც შთამბეჭდავი ბერლინური არტ სცენის გარემოში გაცილებით ზრდის შესაძ-

ლებლობების მასშტაბს საერთაშორისო კოლექციონერებისთვის, გალერეებისთვის, მხატვრებისათვის, მუზეუმის დირექტორებისათვის, კურატორებისთვის და ხელოვნების მოყვარულთათვის.

„არტ ფორუმ ბერლინი“ ორ სექციად იყოფა, რომლებსაც გალერეების სექცია და ახალგაზრდული სექცია – „ფოკუსი“ ჰქვია. წარმოდგენილი მხატვრობის ნახევარი გერმანიიდანაა, ხოლო მეორე ნახევარი საერთაშორისო სექციას ეთმობა. აქ ერთადაა თავმოყრილი უკვე დამკვიდრებული გალერეები და მხატვრები, და ისინი, რომლებიც ახლა იწყებენ პროფესიულ კარიერას. საერთო ჯამში კი 100-ზე მეტი გალერეა და 2000-ზე მეტი არტისტი გამოიფინება მსოფლიოს 18 ქვეყნიდან.

ბერლინში ყველაფერი განიმარტება, უკეთდება მახასიათებლების ნიშანი, აღიჭურვება გზამკვლევით. ეს ყველაფერი კი დისკუსიიდან იღებს სათავეს. როგორც „არტ ფორუმ ბერლინის“ თანმხლები ღონისძიება, დღეში ორჯერ ეწყობოდა ბერლინის საუბრები – შეხვედრები მხატვრებს, სპეციალისტებსა და აუდიტორიას შორის. სწორედ ასეთ ინიციატივებში თავსდება ისიც, რომ „არტ ფორუმ ბერლინის“ დროს გერმანიის საგარეო საქმეთა ფედერალური სამინისტროს დაკვეთით გერმანიის

არტ-ფორუმ
ბერლინი
2010

დღეს ბერლინი ევროპის ხელოვნების ცენტრად გადაიქცა და აქ მცირე როლს როდი თამაშობს ის, რომ მსოფლიოს სხვადასხვა ქვეყნებიდან ჩამოსული ხელოვანებისთვის სახელოსნოს დაქირავების ხარჯები ჯერ კიდევ ხელმისა-

SINCE 1884

SARAJISHVILI

სარაჯიშვილი

მიმოხილვა

გოეთეს ინსტიტუტის მთავარმა ოფისმა 60-ზე მეტი კრიტიკოსი, კურატორი და არტისტი დაპატიჟა მსოფლიოს სხვადასხვა ქვეყნიდან.

ქალაქში კი, სხვადასხვა კულტურული ორგანიზაციები პარალელურად, მდიდარ პროგრამას სთავაზობდნენ ქალაქის სტუმრებს, როგორცაა „პრევიუ ბერლინი“ და „ბერლინერ ლისტე“.

უაღრესად სასიამოვნო და საინტერესო იყო ხელოვნების საბჭოს კოლექციის დათვალიერება დოჩინერ ბუნ-

დესტაგში. პარლამენტის ხელოვნების საბჭო რჩევებს აძლევს პრეზიდენტს სახვითი ხელოვნების განვითარებისა და ხელშეწყობის შესახებ. მას თვით ბუნდესტაგის პრეზიდენტი ხელმძღვანელობს. ბუნდესტაგის ხელოვნების საბჭო მთლიანად პარლამენტის წევრებისაგან შედგება, რომლებსაც აქვთ გამოცდილება და ცოდნა ხელოვნების საკითხებში და აქ არ არიან მონვეული სპეციალისტები. დღევანდელ ექსპოზიციონში აქ იხილავთ ჯულიან შნაბელის,

არტ-ფორუმ ბერლინი 2010

ჯენი ჰოლცერის, გერჰარდ რიხტერის, დანი კარავანის, გრომა ბრუსკინის, ზიგმარ პოლკეს, გეორგ ბაზეილის, ჰანს ჰააკეს და სხვათა ნამუშევრებს.

ანდრეას კაერნახსმა და კრისტინა ფოლკემ, ბუნდესტაგის ხელოვნების კოლექციის კურატორებმა ისაუბრეს სწორედ ამ საკითხებზე. ანდრეას კაერნახსთან ერთად წლევანდელ კატალოგს „პოლიტიკა და ხელოვნება – ხელოვნება და პოლიტიკა“ ბუნდესტაგის თავმჯდომარე ვოლფგანგ თირზე და რუსი ფილოსოფოსი და მედიის თეორისტი ბორის გროისი ალჭურავს ტექსტებით. ბორის გროისის სტატიას ასე ეწოდება „ხელოვნება დემოკრატიაში“ და, მართლაც, გერმანია შესანიშნავად გვაჩვენებს, თუ როგორ შეიძლება მოქმედი მექანიზმების შექმნა ისეთ პოლიტიკურ განსაზღვრებებში, როგორც დემოკრატიაა. მართალია, გერმანიის სახელმწიფო სიმბოლოს, არწივს, დღეს, გერმანიის კეთილდღეობასთან თანხმობაში მსუქან ქათამს ეძახიან და მისი დიზაინიც პარლამენტში, მართლაც, შესაბამისად შეიცვალა, მაგრამ, იქნებ სწორედ იმიტომ გასუქდა ქათამი, რომ ის დიდ ყურადღებას უთმობდა არა მხოლოდ საკენეს, არამედ ჰარმონიულ პირობებს და განვითარებასაც?

ბოლო შეხვედრა ჩეკპოინტ ჩარლიზე შედგა, სადაც „ტამენ გალერეა“ და „გაულის გალერეა“ მდებარეობს. ეს ზუსტად ის ადგილია, სადაც ერთ დროს დასავლეთ და აღმოსავლეთ ბერლინს შორის დამაკავშირებელი გამშვები პუნქტი იყო განთავსებული. ბერლინის გალერეების ასოციაციის თავმჯდომარემ ვერნერ ტამენმა ყველას მადლობა გადაუხადა სტუმრობისათვის და ჩვენც იმედი გვაქვს, რომ ბერლინი გახდება გამოთლიანების სიმბოლო მსოფლიოს ქვეყნებისთვის, ხელოვნებისთვის და ადამიანთა შეხედულებებისთვის.

არტ ფორუმ ბერლინი სექტორი გალერეები 2010

RESTAURANT

მისამართი: ჩუბნის ჩიტი 6
ტელ.: 43 89 50 / 43 89 51

ჩესტოხანი "ოვარი" გთავაზობთ:

- მაღალი დონის მომსახურებას და უმფროსეუდ გაჩემოს
- გემიიეუდ აეხიებს, დესეიეს და ლვინის ფაიოო აჩრევანს

ჩესტოხანი "ოვარი" იდეაეუი ადგილია
თქვენთვის და თქვენი სტემიებისათვის

ფიროსმანის დღეები საქართველოში

დავით ჩიხლაძე

19 ოქტომბერს საქართველოსა და გერმანიის თანამშრომლობით უკვე მესამედ გაიხსნა ფიროსმანის დღეები „შეხვედრა ფიროსმანთან“, რომელიც მოიცავს გამოფენას და ლიტერატურულ საღამოებს.

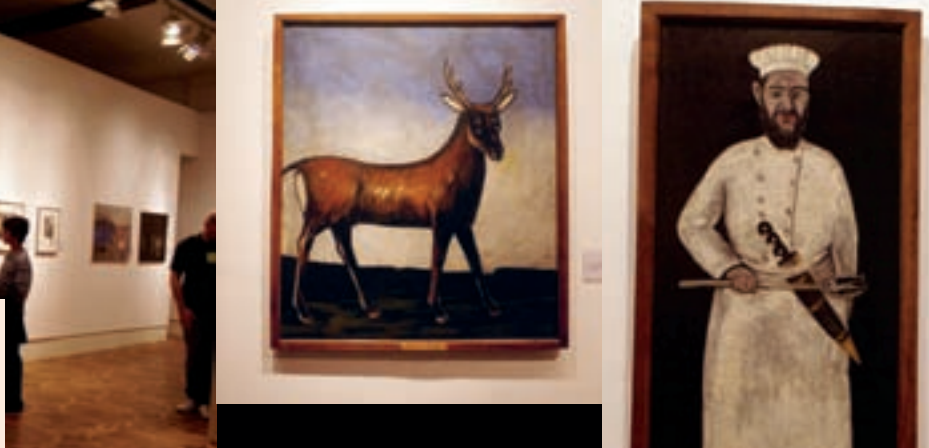
პროექტს 2006 წელს ჩაეყარა საფუძველი და მისი ინიციატორი ბერლინელი მოქანდაკე ჰანს შაიბი იყო. სპეციფიკა თავიდანვე ისე განისაზღვრა, რომ ყოველი მონაწილე შემდეგ წელს თვითონაც თანაორგანიზატორი ხდება და უკვე თვითონ ინვესტს მონაწილეობის მისაღებად სხვა დაინტერესებულ ხელოვანებს.

პეტერ ლიბლი „სლოვა“

პროექტი, რომლის ორგანიზატორიც არის საქართველო-გერმანიის საზოგადოება, იმდენად პოპულარულია, რომ მონაწილეები საკუთარი ხარჯით ჩამოდიან საქართველოში. უშუალოდ კი მას მხატვარი გოჩა ღულელაური ხელმძღვანელობს. უცხოელი და ქართველი ხელოვანების ურთიერთობა ამ პროექტში მართლაც ფიროსმანის ოცნებას – ჩაის მაგიდის გარშემო შეხვედრას – ჰგავს — საუბრები უშუალოა, ჩნდება მრავალი სხვადასხვა გამოფენისა და პროექტის ინდივიდუალური იდეა, წარმოიქმნება დისკუსია ხელოვნების ირგვლივ, სადაც, მართლაც ძალდაუტანებლად, ისევ და ისევ წინ გამოდის ხოლმე ფიროსმანის სახელი.

ბერიტ ცემკემ, ბერლინელმა ვიდეო არტისტმა საკუთარ ნამუშევარში სანყის ელემენტად სწორედ ფიროსმანის მიერ დახატული თევზი აიღო. მან თქვა, რომ ფიროსმანის ნახატები იკონოგრაფიულია, მისი ადამიანებიც და ცხოველებიც

ფიროსმანი „ირემი“, ფიროსმანი „მზარეული“ თამაზ ვარვარიძე „ლანდშაფტი“

ხატებია და რომ ეს არ არის ცხოვრების ჩვეულებრივი ხედვა. ამ ინსპირაციით მისი ვიდეო ეკრანი სამ სეგმენტად იყო გაყოფილი, როგორც სამების სიმბოლო, რაც ისევ ფიროსმანის ღრმა რელიგიური მოტივებიდან მოდის.

ბერიტთან ერთად თბილისში ოცზე მეტი გერმანელი არტისტი ჩამოვიდა. საქართველოდან მათ შეუერთდნენ ნიკო ცეცხლაძე, თამაზ ვარვარიძე, ლია შველიძე, ავთანდილ პოპიაშვილი, თემო ჯავახიშვილი, ირა კურმაევა და სხვ. პირველ დღეს გოეთეს ინსტიტუტის კაფეში ლიტერატურული საღამო მოეწყო, სადაც ჰელგა კურცხალიამ საკუთარ წიგნზე და პროექტზე ისაუბრა, ხოლო გუდრუნ ლევიანმა აქ დანიილ ჰარმის თემაზე ლიტერატურული პერფორმანსი წარმოადგინა. მეორე დღეს თბილისის ისტორიის მუზეუმში, ქარვასლაში გერმანულ და ქართველ მხატვართა გამოფენა „ფიროსმანი და თანამედროვე ხელოვნება“ გაიხსნა, სადაც ფიროსმანის რამდენიმე ორიგინალიც იყო გამოფენილი. გამოფენა ძალზე ხარისხიანი აღმოჩნდა, როგორც ნამუშევრების მხრივ, ასევე თვით ექსპოზიციის განლაგებითაც. ის დამთავლიერებელს სასიამოვნო, უშუალო და თბილ გარემოს უქმნიდა. გარბიელა ჰელფის, მარტინ კოლდენის, მარიონ შტილეს, პიუს ფოქსის, რობერტ შმი-

დტ-მატის, ანგელა ფენშის ფერწერული, სკულპტურული და ფოტო ნამუშევრები როგორც მაღალი ფორმალური ხარისხით, ისე საინტერესო შემოქმედებითი ძიებით და ხედვით იყო აღბეჭდილი.

პროგრამით ასევე წარმოდგენილი იყო კორნელია კლაუსის, შტეფან მალტე ჰომბურგის, ფატმირ რასიმის და ბერიტ ციმკეს ფილმები. სტუმრები ქართველ მხატვრებთან ერთად მირზაანსაც ესტუმრნენ, სადაც ფიროსმანი დაიბადა, დაათვალიერეს სიღნაღის მუზეუმი, საქართველოს სხვა კუთხეებიც მოინახულეს და თბილისობის დღესასწაულსაც ჩამოუსწრეს.

პროექტი ნამდვილად წარმატებულია და ეს ყველა მასში მონაწილე ხელოვანის დამსახურებაა. განუზომელია გერმანელი ორგანიზატორების, მათიას უნგერის და სიუზან როიტშეკეს მხარდაჭერაც. პროექტს ასევე მხარს უჭერენ გერმანიის საგარეო საქმეთა სამინისტრო, საქართველოს გოეთეს ინსტიტუტი, დოიჩე ბანკი, საქართველოს ეროვნული მუზეუმი, იოსებ გრიშაშვილის სახელობის თბილისის მუზეუმი, ფიროსმანის სახელმწიფო მუზეუმი და სერგეი მავრიცკის ფონდი.

ფოტოგრაფი: ირინა ხაუაშიძე

04.12.2010 - 24.01.2011

ფოსტოკოვება

უცხოეთთან ურთიერთობის ინსტიტუტის (ifa) გამოფენას
წარმოადგენენ გოეთეს ინსტიტუტი საქართველოში და
საქართველოს ეროვნული მუზეუმი

დიტერ აპელტ, ანა და ბერნჰარდ ბლუმები, თომას ფლორშიუც,
იურგენ კლანკე, ასტრიდ კლაინ, ზიგმარ პოლკე, კლაუს რინკე,
კატარინა ზივერდინგ

გახსნა: 04.12.2010, 16:00

საქართველოს ეროვნული მუზეუმი
ი. გრიშაშვილის სახ. თბილისის ისტორიის მუზეუმი
სიონის ქ. 8

6 - 12.12.2009

MADE IN GERMANY

ბეჩმანედი ფილმების ჰიმობიამა

თბილისის მ-11 საერთაშორისო კინოფესტივალზე:

თეთრი ლენტო, რეჟისორი: მიხაელ ჰანეკე

SOUL KITCHEN, რეჟისორი: ფატი აკინ

შცხო, რეჟისორი: ფეო ალადაგ

ლილა ლილა, რეჟისორი: ალან გჰპონერ

შტურმი, რეჟისორი: ჰანს-ქრისტიან შმიდ

ასეთი გადნიერი არასოდეს ვყოფილვარ, რეჟისორი: ალექსანდერ ადოლფ

კინოთეატრი „რუსთაველი“

ფილმების განრიგი და ბილეთების ღირებულება გამოქვეყნდება ფესტივალის
დანწყებამდე ერთი კვირით ადრე, www.goethe.de/tbilissi

**GOETHE-INSTITUT
GEORGIEN**

1

3

2

- 1. „თეთრი მასალა“, რეჟისორი კლერ დენი
- 2. „ერიკის ძიებაში“, რეჟისორი კენ ლოუჩი
- 3. „შანტრაპა“, რეჟისორი ოთარ იოსელიანი
- 4. „თეთრი მასალა“, რეჟისორი ჟული ბერტუჩელი

4

**თბილისის
საერთაშორისო
კინოფესტივალის
პროგრამის მიმონილვა**

საკონკურსო პროგრამაში წარმოდგენილი იქნება რეჟისორების პირველი ან მეორე ფილმები შემდეგი ქვეყნებიდან: პოლონეთი, დიდი ბრიტანეთი, უკრაინა, საქართველო, გერმანია, თურქეთი, რუსეთი, ესპანეთი, სერბეთი და აზერბაიჯანი.

საერთაშორისო ჟიურის წევრები იქნებიან: ჟელიმირ ჟილნიკი (ბერლინის ფესტივალის ორგზის გამარჯვებული რეჟისორი, სერბეთი), ჰანა მახმალბაფი (რეჟისორი, ირანი), მარიამ დ'აზო (მსახიობი, დიდი ბრიტანეთი), ნანა ჯორჯაძე (რეჟისორი, საქართველო).

ტრადიციულ გერმანულ სექციაში **Made in Germany** სხვა რეჟისორებთან ერთად წარდგებიან: მიხაელ ჰანეკე („თეთრი ლენტი“) და ფატი აკინი (Soul Kitchen).

ფრანგული ფილმების პროგრამა: ოთარ იოსელიანი („შანტრაპა“),

ჟაკ ოდიარი („წინასწარმეტყველი“), კლერ დენი („თეთრი მასალა“) და ბრუნო ლიუმონი („ჰაჯევიჩი“)

ბრიტანული კინოს პროგრამა: კენ ლოუჩი („ერიკის ძიებაში“) და სტივენ ფირიზი („ტამარა დრუ“) და სხვ.

ამერიკული კინოს პროგრამა: კომპოზიტორი ბეთ კასტერი და მისი ბენდი, დამოუკიდებელი ამერიკული კინოს ამომავალი ვარსკვლავის, დებრა გრანიკის ფილმი „ზამთრის მარაგი“ (სანდენსის კინოფესტივალის მთავარი პრიზის მფლობელი).

ნელს უკვე მეორედ ჩატარდება ინდუსტრიული სახის ღონისძიება „Pitch.DOC: 2010“. პროექტი ითვალისწინებს განვითარების ფაზაში მყოფი დოკუმენტური კინოპროექტ-

ბის წარდგენას შემდეგი ქვეყნებიდან: საქართველო, სომხეთი, აზერბაიჯანი, ბულგარეთი, რუსეთი, თურქეთი, რუმინეთი.

ევროპული კინოს პროგრამა: აგუსტი ვილას „მწერების ბადე“, დიმიტრი მამულიას „სხვა ზეცა“, პოპოგრეზკის „როგორ დავამთავრე ეს ზაფხული“ და სხვები.

ქართული პანორამა ახალი ქართული ფილმების რამდენიმე პრემიერას შემოგთავაზებთ.

ფესტივალს სპეციალური სტუმრის სტატუსით ეწვევა ფრანგი რეჟისორი ჟული ბერტუჩელი, რომლის ბოლო ნამუშევარი „ხე“ (შარლოტ გენზბურით მთავარ როლში) საზეიმო დახურვის ცერემონიას დაასრულებს.

საქ
306

THE **11**th
TBILISI INTERNATIONAL
FILM FESTIVAL

თბილისის
საერთაშორისო
კინოფესტივალი

6 - 12. 12. 2010

სილქნეტი
SILKNET
ყველაფერი კავშირშია

Georgian National
Film Center
საქართველოს კინემატოგრაფიის
ეროვნული ცენტრი

georgianevents
შედეგი შედეგად

Marriott
TBILISI

TBILVINO

საქართველოს
კულტურის
და სპორტის
მინისტრო

ფორს
საერთაშორისო

mgroup
HR&Co management group

უკან, მომავალში...

და წინ ახალი, „სტილიაბური“ რუსული კინოსაკან დავით ბუხრიკიძე

ნოემბერში, ძალიან დიდი ხნის შემდეგ, თბილისს რუს კინემატოგრაფისტთა ვრცელი და წარჩინებული ამაღლა სტუმრობდა. რეჟისორები, მსახიობები, პროდიუსერები, ჟურნალისტები... მართალია, გარდასული „პატარა ომის“ შემდეგ ქრილობები თითქოს მოშუშებულია, მაგრამ რუსეთის სამხედრო ბაზების მშენებლობა თუ ოფიცრობის ყოველი ახალი როტაცია, თუნდაც, აქვე, ახალგორში, მუდმივად გვახსენებს უახლოეს წარსულს.

ალბათ, გახსოვთ, „ჯარისკაცის მამას“ ომით დაღლილი და უბედური ექიმი რომ ეუბნება: „Не время дед в гости ехать, поезжай домой!“ რაღაც ამდაგვარი გაგახსენდებოდათ, როცა ერთ დროს საბჭოეთის საყოველთაო-საახალწლო კლასიკოსი, ამჯერად კი ახლად დაარსებული ფესტივალის პრეზიდენტი, ელდარ რიზანოვი რუსული კინოს პირველი ფესტივალის გახსნაზე, გულწრფელი და გულის ამაჩუყებელი სიტყვით გამოდიოდა: „მიუხედავად ყველა დიდი სირთულისა, რომელც 2008 წლის ტრაგიკული მოვლენის შემდეგ არსებობს, ურთიერთლ-

ტოლვა ქართველ და რუს ხალხებს შორის უდავოა, და ვფიქრობ, უძლეველია“.

ფსიქოანალიზის ენაზე ეს უფრო ტრავმული პერიოდის დაინწყებას თუ მესხიერებიდან განდევნას ჰგავდა.

ფესტივალის ორგანიზატორები და დამფუძნებლები, მოსკოვში მცხოვრები ქართველი პროდიუსერი და ბიზნესმენი გია ბაზლაძე და მთარგმნელი კონსტანტინე რიჟინაშვილი, ამ რთული

სინამდვილეში, ფესტივალის საბჭოთა სტილიაბურის გაბრძობა კავდა. კოსტკოლონიური ქვეყნისათვის დამახასიათებელი მოდოგებითა და თავის მოწონებით.

სტუმარ-მასპინძლობის ეტიკეტის დაცვისა და ათასგვარი მეგობრული სალამ-ქალამის შემდეგ (ამ მხრივ, განსაკუთრებით მოსკოვში მცხოვრები კინომცოდნე კორა წერეთელი გამოირჩეოდა), ყველა მისასალმებელი ტექსტი ბოდიშის მოხდის ფარული მცდელობის და მეგობრული დიპლომატიის ნაზავს წარმოადგენდა.

სიტუაციიდან გამოსავალს გარკვეული „არტ-თერაპიის“ წესების დაცვით ცდილობდნენ. თითქოს საყოველთაო-სამკურნალო კურსი უკვე წარმატებით ჩავიტარეთ და მტანჯველი სიტყვა „ოკუპაცია“ მესხიერებიდან რაღაც ჯადოსნური მეთოდით ამოვმანთეთ. ჩვენს ქვეყნებს შორისაც ყინული გალღვა და

ნელ-ნელა ყველაფერი მონესრიგდა. უბრალოდ, შევთანხმდით, რომ ჩამოხრჩობილის სახლში თოკზე აღარ უნდა ვილაპარაკოთ, რადგან არაეთიკურია!

ნოემბრის თბილი დღეების განმავლობაში დაგეგმილი თუ დაუგეგმავი შეხვედრები, ბანკეტები, დისკუსიები თუ ექსკურსიები, სინამდვილეში, ძველი საბჭოთა სტერეოტიპების გაგრძელებას ჰგავდა. პოსტკოლონიური ქვეყნისათვის დამახასიათებელი გადაჭარბებული მონდომებისა და თავის მონონების გარდა, მასპინძლებმა სტუმრებს გულუხვობისა და პურობის ძველებური გაკვეთილები შეასხენეს (წინანდალი, ჩახოხბილი, ცეკვა-სიმღერა, მცხეთის სანახები) და ერთი ახალიც მიუმატეს. უფრო ზუსტად, ეს დროში დაემთხვა: რეზო გაბრიადის განახლებული თეატრის გახსნა და მისივე პროექტით აშენებული დახრილი, საათიანი კომპი თეატრის გვერდით, შავთელის ქუჩაზე. პლუს გაბრიადის ძველი და დაუფინყარი სპექტაკლი „სტალინგრადის ბრძოლა“, რომელსაც რუსეთის ლამის ყველა თეატრალური პრემია აქვს მინიჭებული.

მოკლედ, საბჭოთა დროიდან გამოყოლილი სტუმრის „საფუძვლიანად“ მიღების საპატიო ჟანრი უცვლელად იყო შენარჩუნებული, ისევე როგორც უცვლელი იყვნენ

პერსონაჟები: საპატიო რეზო ჩხეიძიდან, მერაბ კოკრაშვილიდან თუ ელდარ შენგელაიადან დანყებულო, გარდაცვლილი სოფიკო ქიაურელით დამთავრებული, რომლის სახელობის პრიზიც (კინოხელოვნებაში შეტანილი წვლილისათვის) თავად რიზანოვმა დაანწა.

ახალი ურთიერთობის დაწყება თუ შეხების წერტილების ხელახლა აღმოჩენა ისევე რთულია „ძველების“ სურვილებში, როგორც სიახლის პოვნა რიზანოვის ათი წლის წინ გადაღებულ „ბებერ ჯაგლაგებში“, „ბედის ირონია 2-ში“, ან რაიმე განსაკუთრებულის აღმოჩენა 70-იან წლებში ესთეტიად შერაცხულ სერგეი სოლოვიოვის ახალ, სინამდვილეში კი ძველზე გაცილებით უარეს ფილმებში... და ვის სჭირდება ეს დაუსრულებელი საბჭოთა რიმიკები, დავინწყებული მეგობრობისა და ყალბი სიყვარულის ამო, გაქვავებული შესტები? გაცვეთილ გრძნობათა მუდმივი „არქეოლოგია“, რომელიც სინამდვილეში აღარ არსებობს ან არავის სჭირდება?

თუ მაინცდამაინც უნდა გაიმართოს რუსული კინოს ფესტივალი, ხომ არ აჯობებდა „სუფთა ფურცლიდან“, ანუ ახალგაზრდა თაობიდან დაგვეწყო. ამით განყვეტილი კინემატოგრაფიული კავშირიც აღდგებოდა და გარკვეული

იდეოლოგიით მონამლულ ახალ თაობას რუსეთში (მათ უმრავლესობას, მაგალითად, ჰგონია, რომ საქართველო მრავალმილიონიანი მუსულმანური ქვეყანაა) შესაძლებლობა ექნებოდა, ქართულ კინოს და კულტურას ახლოს გაცნობოდა. მით უმეტეს, რომ უკვე გადაწყვეტილია, რომ ქართული კინოს დღეები რუსეთშიც უნდა გაიმართოს. მანამდე კი უკან, მომავალში უფრო დაგებუნდით, ვიდრე სიახლე აღმოვაჩინეთ.

ხელოვნებისა და კულტურათმორისი დიალოგის საერთაშორისო ფონდის მიერ ორგანიზებული რუსული კინოს ფესტივალი ათობით ძველ და ახალ რუსულ ფილმს გულისხმობდა. მათი ნახვა მაყურებელს კინოთეატრ „რუსთაველის“ დარბაზებში შეეძლო. ფესტივალის გახსნის დღეს ნაჩვენები რიზანოვის ექსცენტრული კომედია „ბებერი ჯაგლაგები“ ათი წლის წინაა გადაღებული და ცნობილი მსახიობების – ლია ახეჯაკოვას, ლუდმილა გურჩენკოს, ირინა კუპჩენკოს თამაშისა თუ რეჟისორის მონდომებული ტრიუკების გამო, ძველის რეინკარნაციას უფრო ჰგავს. თუმცა, რაც უფრო მონდომებულად ასახავს რეჟისორი ახალ რეალობას, მით უფრო ახლოა საბჭოთა ეპოქასთან. დრო დაუნდობელია კინემატოგრაფის მიმართ.

ფილმების მიმოხილვა

რიზანოვის „საკარნავალო ღამის“ რიმიკი მხოლოდ ძველის ფერმკრთალი ასლია. „პერესტროიკის“ გარკვეულ ნოსტალგიას აღძრავს სერგეი სოლოვიოვის „ასსა-2“, რომელიც 80-იან წლებში მის მიერ გადაღებული საკულტო ფილმის ერთგვარი გაგრძელებაა.

„ანა კარენინა“ კი რეჟისორის დახვეწილ, მაგრამ ხელოვნურ, ჰერმეტიკულ სამყაროს ასახავს და ცოტა რამ აქვს საერთო ტოლსტოის რომანთან. ფესტივალზე უჩვენეს გლეხ პანფილოვის „შეინახეთ სამუდამოდ“, რომელიც სოლჟენიცინის რომანის („პირველ წრეში“) ეკრანიზაციაა, პაველ ლუნგინის „მეფე“, ალექსანდრ ბალაზანოვის „მორფი“, ანდრეი ზვიაგინცევის „დაბრუნება“

(„ოქროს ლომი“ ვენეციის კინოფესტივალზე), ალექსანდრ პროშკინის „სასწაული“ და ა.შ. მაგრამ ყველაზე საინტერესო

სო რუსული კინემატოგრაფის მთავარი ჯილდოთი – „ნიკაიტი“ ნახალისებული „სტილიაგები“, რომელიც ახალგაზრდა ვალერი ტოდოროვსკის წარმატებული კინომიუზიკლია. 50-იანი წლების მოსკოვის რეტრო-ატმოსფერო, კლიპების

ესთეტიკით გადაღებული სცენები, სიყვარულის და ჯაზის სურნელი თუ ფერადოვანი კოსტუმები თვალისათვის საამოა, მაგრამ აშკარად ამერიკული გავლენით აღბეჭდილი. იქნებ რუსული ფილმების მომავალი ფესტივალი სწორედ ასეთმა თავისუფალმა „სტილიაგა“ – რეჟისორებმა გადაარჩინონ, და არა საბჭოთა სურნელითა და რიმიკებით „შეპყრობილმა“ „რიზანოვებმა“,

რომელთა ფილმები მხოლოდ წარსულის გზავნილს ნიშნავს და არა – მომავალს.

გეორგ ბაზელიცი საქართველოში ...სჯობს გვიან და თუნდაც, ბრაფიკულად

დავით ბუხრიქიძე

ხელოვნების სახელმწიფო მუზეუმში გვიან, მაგრამ მაინც ჩამოაღწია თანამედროვე გერმანელი მხატვრის, უკვე კლასიკოსისა და არტ-კრიტიკოსების მიერ „ახალი ველურების“ კლასიფიკაციაში მოხვედრილი გეორგ ბაზელიცის ნამუშევრებმა. თუ საქართველოში თანამედროვე ხელოვნების განვითარების ტემპებსა და შესაძლებლობებს გავეთვალისწინებთ, საკმაოდ ავსებელი მიუხედავად, ეს კარგი დასაწყისია. ვინდლო, მალე სხვა გერმანელი „ველურების“ გამოფენებიც ვიხილოთ. მაგალითად, ფერთა გამოფენილი აგრესიით შეპყრობილი ზიგმარ პოლკე, ან არტ-კონცეფციებით „დახუნძლული“, იორგ იმენდორფის უზარმაზარი ტილოები.

გამოფენა, რომლის სახელწოდებაც „გეორგ ბაზელიცი: 1965-1992 წლების ბეჭდური გრაფიკა“, ხელოვნების მუზეუმის სამ დარბაზშია განთავსებული. ბაზელიცის 80-ზე მეტი გრაფიკული ნამუშევარი ნამდვილად მოვლენაა თანამედროვე ხელოვნებით ნაკლებად განებივრებული ჩვენი ქალაქის ცხოვრებაში. გამოფენის ორგანიზებაში, პირველ რიგში, იყოჩაღა გოეთეს ინსტიტუტმა და ასევე, გერმანიაში ცნობილმა ორგანიზაცია IFA-მ (უცხოეთთან ურთიერთობის ინსტიტუტმა).

თუ ბაზელიცის შემოქმედებას კარგად იცნობთ, შესაძლოა, გარკვეული კრიტიკული დამოკიდებულება გაგიჩნდეთ ნამუშევრების შერჩევის მიმართ. თუნდაც იმის გამო, რომ ნეო-ექსპრესიონისტი მხატვრის შთამბეჭდავი ფერწერის ნაცვლად, მხოლოდ გრაფიკულ ნამუშევრებს იხილავთ. და მაინც, მისი ამოყირავებული პორტრეტები თუ საგნობრივი ობიექტები, უცნაურად მჭმუნვარე არწივები თუ სექსუალური ვნებით „დატვირთული“ სხეულები, პერსპექტივისაგან გათავისუფლებული ხედვა და ზოლებად დანაწევრებული, ე.წ. ფრაქტურები, მძლავრ და შთამაგონებელ შემოქმედებას ახდენს.

აქტიური სოციალურობა, ფერწერული ამბოხი ისტორიას ჩაბარდა. ახლა მხატვრისთვის ტრანსფორმაციისა და ელექტრონული მუშაობის დროა...

ინტროვერტულ, შინაგან და უხმო განცდებს. მისი მხატვრობა უფრო მკაცრი, კონცეპტუალური და ნაკლებად გასაგებია, მაგრამ მიზანს მაინც აღწევს.

ბაზელიცი მეოცე საუკუნის ხელოვანია და არ შეიძლება, დროს და სოციალურ გარემოს თავისი კვალი არ დაემჩნია მის ხელოვნებაზე. თუმცა უკვე გვიანდელ, 21-ე საუკუნის ნამუშევრებში იგი გაურბის კონცეფციებს და უღრმავდება პრიმიტიულ ხელოვნებას. განსაკუთრებით აფრიკული კულტურისთვის დამახასიათებელ ხეზე ნაკვეთ ხელოვნებას. ამის მაგალითია დრეზდენში, გამოფენაზე წარმოდგენილი, ხის სკულპტურები. მოუხემაგი, ექსპრესიული და გიგანტური ფორმის სახეები...

გეორგ ბაზელიცი ამჟამად 72 წლისაა და მიუხედავად მასობლივად მდებარე ამერზეს ტბის ნაპირას ცხოვრობს. აქტიური სოციალურობა, ფერწერული ამბოხი და მისი სამშობლო – გდრ ისტორიას ჩაბარდა. ახლა მხატვრისთვის სიმშვიდის, ტრანსფორმაციისა და ელექტრონული მუშაობის დროა... სხვათა შორის, ხელოვნების მუზეუმში წარმოდგენილი ნამუშევრების გარდა, დაინტერესებულთ შეეძლოთ რეჟისორ ჰაინც პეტერ შვერფელის 50 წუთიანი დოკუმენტური ფილმის, „გეორგ ბაზელიცის“ ნახვაც.

გერმანელი მხატვრის შემოქმედებას 80-იანელთა თაობის ახალგაზრდა ქართველი ხელოვნები თუ კრიტიკოსები ძირითადად, ალბომებით იცნობდნენ. თუმცა ინფორმაციული თვალსაზრისით, საბჭოთა სივრცისათვის ეს მაინც რაღაცას ნიშნავდა. გეორგ კერნი (ეს მხატვრის ნამდვილი გვარი) აღმოსავლეთ გერმანიაში, ქალაქ ბაზელიცში დაიბადა და მოგვიანებით ქალაქის სახელი მისი ფსევდონიმი გახდა. სლოგანი – „რეალობა თავად ნახატია და ის რეალურად არასოდეს აისახება“ – ბაზელიცის შემოქმედების მთავარი თემა გახდა. 60-იანი წლების მკვეთრად მეამბოხე იმიჯისა და „ველური“ ექსპრესიონისტული ხაზების შემდეგ, 80-იან წლებში ბაზელიცი შეგნებულად უბრუნდება

ინფორმაციის სანდო წყარო

ფაქტები და ანალიზი ვაშინგტონიდან
ყოველ დღე 20:00 საათზე

საპარტიზანო საზოგადოებრივი მაუწყებელი

- 100.3** ქუთაისი
- 100.6** გორი, თელავი
- 101.3** ზუგდიდი
- 102.4** ბათუმი, ახალციხე, ამბროლაური,
ჭიათურა, საჩხერე, მესტია,
ლენტეხი, თბილისი

...რადგან ყველანი ლამაზები ვართ

ლავით ბუხრიძე

თბილისის საერთაშორისო თეატრალური ფესტივალის შემდეგ პრემიერები აშკარად „შეთხელდა“, მაგრამ საგანგაშო არაფერია: საშობაო დღესასწაულებს, კონცერტებს და საერთოდაც, გართობის მიზეზს ჩვენთან რა გამოლევს. თუმცა დასამახსოვრებელი პრემიერები მაინც იყო. მაგალითად, თემურ ჩხეიძის კამერული ოპუსი „ბრმა მხედველი“ (ბრაიან ფრილის პიესა მარჯანიშვილის თეატრის სხვენზე) გოგი ქავთარაძის დადგმული „ხალხის მტერი“ თუმანიშვილის თეატრში და ანდრო ენუქიძის „ვთამაშობთ სტრინდბერგს“ რუსთაველის თეატრში.

თუმცა ყველაზე დასაფასებლად, გაბედულად და, ცოტა არ იყოს, ირონიანაზავ აქციად გვეჩვენება გოეთეს ინსტიტუტის პატრიოტული პროექტი „თანამედროვე გერმანული პიესა ქართულ სცენაზე“.

მიუხედავად იმისა, რომ ეს უფრო მცირე მასშტაბის კულტურული აქციაა, მაინც დასაფასებელია – როდის იყო, ცოცხალი და, მით უმეტეს, ახალგაზრდა გერმანელი დრამატურგების პიესებს ინტენსიურად დგამდნენ საქართველოში.

რუსთაველის თეატრის ექსპერიმენტულ სცენასა და სამეფო უზნის თეატრში დადგმული პიესები – როლანდ შიმელპფენიგის „ქალი წარსულიდან“ რუსთაველში (რეჟისორი მაკა ნაცვლიშვილი) და მარიუს ფონ მაიენბურგის „მახინჯი“ (რეჟისორი დათა თავაძე, სამეფო უზნის თეატრში), ერთგვარი გამოცდაა. შეძლებს თუ არა პუბლიკა, დააკავშიროს საკუთარი კულტურულ-თეატრალური წარსული თანამედროვე დასავლურ პიესებში წამოჭრილ პრობლემებთან.

მარიუს ფონ მაიენბურგიც და როლანდ შიმელპფენიც, ალბათ, ყველაზე პოპულარული დრამატურგები არიან გერმანიაში. მაგალითად, მაიენბურგის წარმატება ცნობილი რეჟისორის, ტომას ოსტერმაიერის ავანგარდულ სპექტაკლებსა და ბერლინის სახელოვანი თეატრის,

რეჟისორი დათა თავაძე სტილოვს მცირე და ირონიული ჟორობრაფიული

„სილაგაზით“ აღმოფხვრას
მარიუს ფონ მაიენბურგის
პერსონაჟების ტოტალური

„სიმახინჯე“

სოსო ხვედელიძის კარგი ნამუშევარი), რომელიც ენით აუნერლად მახინჯია და პლასტიკური ოპერაციის შემდეგ არამინიერად ლამაზი ხდება, ცხადია პაროდიაა (ან თუ გნებავთ, პარაბოლა) საზოგადოებაზე, რომელიც მხოლოდ სექსით, ფიტნესითა და გარეგნობითა დაკავებული.

პერსონაჟთა ინდივიდუალობა და შინაგანი განცდები ქორეოგრაფიული და ეროტიული ირონიითა ჩანაცვლებული. მახვილგონივრულად მოფიქრებული რეჟისორული სცენები და გამართული დრამატული ტექსტი (თარგმანი დავით გაბუნია) იოლად მოსანელებელი. ამის მიღმა მარდი სხეულების პლასტიკას, მარჯვე ფეხგასმას და უნისექსით ნაკარნახევი აბსტრაქტული კოსტიუმების შავ ელვარებას იგრძნობთ. დიალოგების სირთულე კი რეჟისორმა სცენურ სივრცეში „დაშლილი“ მონოლოგებით გადაწყვიტა. მოკლედ, რეჟისორმა დათა თავაძემ მაიენბურგის სოციალურ-გროტესკულ პიესას უფრო ირონიით გაზავებული ქორეოგრაფიული ფორმა მოუძებნა, ვიდრე დრამატული.

„შაუბუნეს“ სცენას უკავშირდება.

ამგვარი შესავალი დაგვიჩინდა იმის ასახსნელად, თუ რატომაა მნიშვნელოვანი დათა თავაძისა და მაკა ნაცვლიშვილის თუნდაც არასრულყოფილი, მაგრამ მაინც საინტერესო რეჟისორული ნამუშევრების შეფასება. თუმცა მაკა ნაცვლიშვილს ნამდვილად არ გაუმართლდა და ჯერ კიდევ ოქტომბერში დანიშნული პრემიერა ორჯერ გადაიდო. მერე მთავარი როლის შემსრულებელმა ნანუკა ხუსკვიცაძემ ხელი მოიტეხა და ა.შ. რაც შეეხება დათა თავაძის სპექტაკლს სამეფო უზნის თეატრში, მისი ნახვა ნამდვილად ღირს თეატრალისათვის.

გამომგონებელ ლეტეს ისტორია (ახალგაზრდა მსახიობის,

სხადი შოკოლადი

დაბიუტი

მალე

2010

მნარტობა

ფოტოგრაფია

ილუსტრაცია

კონკურსი „დაბიუტი“ ბრძელდება!

დებიუტანტ ავტორებს კვლავ აქვთ შესაძლებლობა, მიიღონ მონაწილეობა კონკურს „დებიუტი“, რომელიც წელს უკვე მესამედ იმართება.

პუბლიცისტიკა, ფოტოგრაფია, ილუსტრაცია –

ამ ნომინაციებში გამარჯვებულებისთვის, სხვა მრავალ პრიზთან ერთად, „დებიუტის“ მთავარი საჩუქარი უურნალ „ცხელ შოკოლადთან“ თანამშრომლობაა.

კონკურსში მონაწილეობის მისაღებად, გთხოვთ, ატვირთოთ ნამუშევრები, არაუგვიანეს 2010 წლის 10 დეკემბრისა, ვებგვერდზე: www.shokoladi.ge

გამარჯვებული ნამუშევრები დაიბეჭდება უურნალ „ცხელი შოკოლადის“ იანვრის ნომერში. გამარჯვებულებს, დაჯილდოების ცერემონიაზე, პრიზებს „დებიუტის“ პარტნიორი შემდეგი კომპანიები გადასცემენ

ბაკო

„სეზონი“ მოსახლელი

შოთა ბაბარინი

კინოში ვიყავი. ჰო, კარგი – კინოთეატრში, – მაგრამ დარბაზში ისეთი ატმოსფერო იყო, რომ „კინოში ვიყავი“ უფრო ლოგიკური იქნება. დარბაზი სავსე იყო საგანგებოდ „ჩაკასტუმებული“ ბიჭებით და გამონკეპილი გოგონებით, უფულო, მაგრამ ამაყი ვარსკვლავებით და ჩალიჩა, საამაყო შეყვარებულებით, რომელთაც მოახერხეს საგანგებოდ დავარცხნილი სატრფოსთვის „სეზონის“ პრემიერაზე მოსაწვევების შოვნა. ნაღდი დღესასწაული იყო.

ფილმის დაწყებამდე სცენაზე გადამღები ჯგუფი შეიკრიბა – დაწყებული რეჟისორებით, დამთავრებული ეპიზოდური როლის შემსრულებლებით. სცენაზე იდგა ყველა – სცენარისტის გარდა. ამ სანახაობას სცენარისტიც ჩემსავით დარბაზიდან ადევნებდა თვალებს. კიდევ კარგი, იჯდა მაინც და პარაზიტი ჟურნალისტიკით ფეხზე არ დააყენეს. ასეთებიც იყვნენ. იძულებული ვიყავი მეფიქრა, რომ ფილმის შემქმნელთა სუვერენულ ერთობაში სცენარისტი ვიღაც დე-ფაქტო ფიგურა გახლდათ, როგორც სერგეი ბალაფში. და რომ ფილმის დემიურგთა აზრით, ეპიზოდური როლის შემსრულებელიც კი უფრო მნიშვნელოვანია, ვიდრე სცენარისტი. ეს ჰიპოთეზა იმანაც განმამტკიცა, რომ ტიტრებში სცენარისტის სახელის ნაცვლად, სხვა ეწერა – დავით, ნაცვლად გურამისა. ქართული სატელევიზიო პროდუქციის ნარმოებისას ამგვარი მიდგომა სიმპტომურია. სიუჟეტურ გადაწყვეტილებებს იღებს ყველა — პროდუსერები, რეჟისორები, ლამის ეპიზოდური როლის შემსრულებლებიც, მაგრამ არა პროფესიონალი სცენარისტი. სცენარისტები უბრალო „ტკაჩები“ არიან, რომელთაც მხოლოდ დიალოგების აწყობას ანდობენ. ეს სულელური ტრადიცია, როგორც ჩანს, არც „ექსპერიმენტულად ჩაფიქრებულმა“ ახალგაზრდულმა, მაგრამ ტრადიციისთვის პატივიმიგებმა „სეზონმა“ დაარღვია, რაც, შესაბამისად, აისახა ფილმის სიუჟეტზე და მისი განვითარების დინამიკაზე.

არ აქვს მნიშვნელობა ბათუმს გადაკეტავ, ტყიბულს თუ ბებოს სარდაფს. ეს მხოლოდ დაქორასნია. ამ ტიპის დრამების შემთხვევაში, მაყურებლისთვის, გზა კათარზისამდე პერსონაჟებზე გადის.

„სეზონი“ მისტიკური და ფსიქოლოგიური დრამის სიმბიოზად იყო ჩაფიქრებული. რეჟისორმა დათო ბორჩხაძემ საშინაო დავალება კარგად შეასრულა და შეეცადა, რალაც საშუალო დაედო, „ბლერის ალქაჯსა“ და „ექსპერიმენტს“ შორის: ერთი მხრივ, სუბიექტური კამერა, მსხვილი, სამოყვარულო კადრები და მეორე მხრივ, ბელეტრისტიკის და დაბალბიუჯეტის ფსიქოლოგიური დრამებისთვის ასე ნაცნობი მოტივი – ერთ სივრცეში გამომწყვდეული პერსონაჟები, როცა მთელი სიუჟეტი არა გეოგრაფიულ, არამედ ფსიქოლოგიურ ლანდშაფტზე უნდა განვითარდეს. ჰოდა, სცენარისტის როლის გაუცნობიერებლობის გამო, იგი

დაისაჯა. სწორედ პროზაულ ნაწილში ჩაიჭრა. საქმე ისაა, რომ ზემოხსენებული მოტივის განვითარებისთვის აუცილებელი ქრონოტოპოსი არა მინაზე, არამედ პერსონაჟის თავშია: ფილმის მთავარი დამსახურება – ბათუმის დაცარიელება, და შედეგად, უჩვეულო კადრები კი არა, – სულ სხვა რამ უნდა ყოფილიყო. არ აქვს მნიშვნელობა ბათუმს გადაკეტავ, ტყიბულს თუ ბებოს სარდაფს. ეს მხოლოდ დეკორაციაა. ამ ტიპის დრამების შემთხვევაში, მაყურებლისთვის, გზა კათარზისამდე პერსონაჟებზე გადის.

ნარმატებისთვის, ამ შაბლონურ მოტივს პუბლიკისთვის მკაფიოდ უნდა ეჩვენებინა, რომ როცა ჩვენ ჩაგვყრიან ცხოველების, ანუ მხოლოდ ბატონ-ყმის, პატრონ-ტყვეს, გუმბაგ-პატიმრის როლებით გაჯერებულ სისტემაში, ჩვენ არაფრით უკეთესი არ ვიქნებით ცხოველებზე. შიგ სახეში უნდა გაერთყა ჩემთვის და ეთქვა – ილუზიებში ცხოვრობ! სინამდვილეში, როცა გადარჩენა ერთადერთი პასუხია – ადამიანობა, მეგობრობა, სიკეთე, მორალი, – შენთვის, უბრალოდ, აღარ არსებობს! ამისთვის კი პერსონაჟების ხასიათების იმგვარი პალიტრა უნდა შემოეთავაზებინა, რომ ნებისმიერ მაყურებელს მარტივად შეძლებოდა საკუთარი თავის ამოცნობა, რომელიმე „გიორგიში“.

**გამოიწერეთ „სხელი შოკოლადი“
წელიწადში მხოლოდ 49 ლარად**

ჟურნალს, გამოსვლის დღესვე, თქვენს სამუშაო ადგილას მოგაწვდით

საკონტაქტო ინფორმაცია:
822 23 37 31, 899 48 62 41
gamocera@shokoladi.ge

ვისაც მხატვრული ლიტერატურის შექმნასთან ან აქტიურ კითხვასთან რაიმე საერთო ჰქონია, იცის რა ფილიგრანული აწყობა სჭირდება პერსონაჟს, მით უმეტეს, თუ მთელ ფსონს მის ფსიქოლოგიაზე ჩამოდიხარ. აქ ზედაპირული წარმოდგენებით და მსგავსი ფილმების ნახვით ფონს ვერ გახვალ. აქ პროფესიონალის ხელი გჭირდება. იმ პროფესიონალის, რომელიც იმდენად მნიშვნელოვანი იქნება შენთვის, რომ ტიტრებში სწორად მოიხსენიებ.

„სეზონში“ კი პერსონაჟის ხასიათის ორი ნაირსახეობა არსებობს, ორი ქართული ნაირსახეობა: დედიკოს/მამიკოს ბიჭი ან ძველი ბიჭი. რისთვის დახარჯეს ოთხი პერსონაჟი? გაუგებარია. ფსიქოლოგიური პარადიგმის საილუსტრაციოდ მხოლოდ ჭამა-სმის განაწესი იკმარეს, შიშის გამო-სახატავად კი „დაგვენძრა ბოზიშვილივიყო“. შემოქმედების საჩვენებლად, რეჟისორის აზრით, არაა საჭირო საეჭვო, მონოტონური სიმშვიდით სცენის უკიდურესად დამუხტვა და მერე პატარა ჩქამი, რომელიც ყველაფერს ამბობს; შეუმჩნეველად ამბივალენტურობის შოკური ელემენტის შემოცურება – აი, ვთქვათ, ისე, როცა გმირი უბრალოდ აკაკუნებს „all work no play makes jack a dull boy“. არა. საკმარისია ჭუჭყიანი ბიჭი ანახო, რომელიც ბათუმის ცარიელ ქუჩებში დარბის თვალისცეცებით. მორჩა. შეშლილია. როგორ? რატომ? ეს ის კითხვებია, რომლის დასმის პრივილეგიაც მაცურებელს, ამ შემთხვევაში, არ ჰქონია.

ქალ პერსონაჟებზე საერთოდ არ ღირს საუბარი. როგორც ჩანს „თანამედროვე“ და „ექსპერიმენტულ“ ქართული კინოში, ჯერჯერობით ქალს მხოლოდ ორი ფუნქცია აქვს. მას აჭმევენ და ჟიმავენ. რაის ხასიათი!..

რაც შეეხება ფილმის განვითარებას: მეთხუთმეტე წუთზე დაძაბულობა თითქმის პიკს მიუახლოვდა. იგივე ნიშნულზე გაჩერება, და, მით უმეტეს, გრაფიკის აღმასვლა კი ძალიან ძნელ ამოცანად გამოდგა. ბედის ირონიით, რეჟისორს იგივე დაემართა, რაც მისი ფილმის გმირებს: გაზის პედალს დროზე ვერ აუშვა ფეხი. ნაცვლად იმისა, რომ ახალი კონფორტაციები გეგმაზომიერად, ნელ-ნელა შემოეტანა, მაშინვე დაყარა ხელიდან ყველა კოზირი, ხოლო ჯოკერი, რომელიც პერსონაჟების ფსიქოლოგიურ ლანდშაფტზე განვითარებული ბრძოლა უნდა ყოფილიყო, საერთოდ დაკარგა. გარკვეული მომენტიდან უწყვეტი ემოციური კავშირი პერსონაჟებს შორის, რომელთაც ჩვენი ემოციებიც უნდა ჩაბმოდან – განყდა. და პერსონაჟების ხასიათებმა გადანწყვეტა ერთმანეთისგან დამოუკიდებლად დაიწყეს. კავშირის და კონფორტაციის გარეშე კი ფსიქოლოგიური დრამა წარმოუდგენელია.

ჰირშიველის „ექსპერიმენტი“ კიდევ ერთხელ მაშინ გა-

მახსენდა, როცა, ზუსტად ისევე, როგორც ექსპერიმენტში, მთავარი გმირის შეყვარებული – თითქმის შეუმჩნეველი პერსონაჟი, – პარალელური ისტორიის ცენტრად მოგვევლინა. სწორედ ეს გოგონა არის შეკრული წრიდან გასვლის ერთადერთი გასაღები. „სეზონს“ ლაიტმოტივად გასდევს სულ ერთი კადრი: გოგონა სატრფოს უცდის. საბოლოო ჯამში, სიყვარული თავისებურად კი ზეიმობს, მაგრამ, არ ვიცი რას დავაბრალო, იმ ავბედით გაზის პედალს, გადამლაშებას თუ სენტიმენტალიზმს – „ბლერის ალქაჯის“ და „ექსპერიმენტის“ მიმართულებით აფრენილმა რეჟისორმა ბოლოს „ქარნალებულეებში“ გაადინა ბრაგვანი.

თუმცა, მთვლემარე მაგრამ მაინც ახალგაზრდულმა სულმა (ფილმზე მომუშავეთაგან ყველაზე უფროსი 26 წლის რეჟისორი გახლდათ) თავისი ქნა და მაცურებელს ბევრი სასაიამოვნო სიახლე შესთავაზა. პირველ რიგში, აღსანიშნავია, რომ მსახიობები არაპროფესიონალები და სასაიამოვნოდ ბუნებრივები იყვნენ. ისინი არ „თამაშობდნენ“. მართლა მოვიხიბლეთ ეპიზოდური როლის შემსრულებლით, რომელიც თავად ფილმის პროდიუსერი გახლდათ. იდგა ბენზინგასამართ სადგურზე და სტოიციკსტი ზენონის გამომეტყველებით გაჰყურებდა ჰორიზონტს, თან ჭუჭყუს აწვალებდა. რამდენიმე წამში იმაზე მეტი თქვა საკუთარ გმირზე თავისი სახასიათო, ცხოვრებისეული შესტიკულაციით, ვიდრე მთავარმა პერსონაჟებმა მთელი ფილმის განმავლობაში. მოკლედ, ძალიან მომეწონა, რომ, ბოლოს და ბოლოს, ეს გულისამრევი თეატრალური გროტესკი, რომელიც რატომღაც ხარისხის ნიშნად მიაჩნიათ თანამედროვე რეჟისორებს, გაუფასურდა. დარბაზში ვიგრძენი, რომ მაცურებელს უკვე ყელში აქვს ამგვარი კოხტაპრუნობა. რამდენი სიტყვა „გაგვედო“, „ანძრე“ ან სხვა თბილისის ლინგვისტური „შირპატრები“ გაისმა – ბუნებრივად, ხელოვნური პროფანიზმის გარეშე – იმდენჯერ გახალისდა პუბლიკა. უხაროდათ, გრძნობდნენ, რომ ეკრანიდან მათ არ ატყუებდნენ. და კიდევ, მიუხედავად იმისა, რომ ფილმის გადაღებას დასჭირდა ბევრი ფული, დრო, დიპლომატია (აბა, მოსახლეობით საქართველოს მესამე ქალაქში საგანგებოდ გადაღებისთვის გამოცხადებულ ევაკუაციას სხვა რა დავარქვათ).

კარგია, რომ ფილმის მესვეურები არ შეიპყრო საბჭოთა ფესვების მქონე, ასე გავრცელებულმა სენმა: უაზრო აროგანტულობამ და რალაც ეპოქალურის შექმნის ფინმა, გინდა საუკუნის წიგნის დაწერის კომპლექსმა. უბრალოდ, პატიოსნად ადგნენ და გადაიღეს საპოპკორნე ფილმი. თანაც, ჩვენი სივრცისთვის უჩვეულო და ახალი ჟანრის ათვისებას შეეცადნენ.

„სეზონში“ კი პერსონაჟის ხასიათის ორი ნაირსახეობა არსებობს, ორი ქართული ნაირსახეობა: დედიკოს/მამიკოს ბიჭი ან ძველი ბიჭი. რისთვის დახარჯეს ოთხი პერსონაჟი? გაუგებარია.

ჯი.მარტი
G.mart

www.gmart.ge

როცა ყოველ გზამკვლევაზე

სუპერმარკეტი ჯი.მარტი ქაიხაძის

ცენტრ დაგვიანს ქ. თბილისი, 242 314

სუპერმარკეტი ჯი.მარტი ცენტრალური

დაგვიანს მოგვანი 2 თბილისი, 200 314

ანსამბლი „რუსთავი“

მიხა მღინარაძე

სცენაზე კულისებიდან გავიდა, ანსამბლი უკვე რეპეტიციობდა. ანზორ ერქომაიშვილი პარტერში, სადღაც მე-8 რიგში იჯდა და ისე უსმენდა მომღერლებს, თითქოს ეს პირველად ხდებოდა. მივესალმე, გამიღიმა და მითხრა ეს „ყანურია“, ლეჩხუმური-იმერულიო. ახალი ვარიანტი, უფრო სწორად ძველი, რომელიც ახლა შევიტანეთ რეპერტუარში. ეს პირველი სასიამოვნო ცნობა იყო, რადგან

მონიის განახლებაზე დახარჯული მრავალი ათასი დოლარი ამ პრობლემას მოხსნიდა. როგორც ჩანს, მაღალი საიჯარო გადასახადი არ აძლევს დამქირაველებს რამდენიმე დღიანი მოსამზადებელი პერიოდის გავლის საშუალებას, რაც კონცერტის ხარისხზე უდავოდ აისახება. ეს განათების მუშაობასაც ეტყობოდა რომელიც ხშირად დიდი ცდომილებით მუშაობდა და საკვანძო მოქმედე-

ბების განათებისას. რაც თავად შესრულებას შეეხება, „რუსთავი“ არ ლალატობს შესრულების ჩვეულ, ეპიკურ მანერას. მათი შესრულება აკადემიურია და მავანმა მართლაც შეიძლება თქვას – არა, ბატონო, ასე სუფთად სოფლად არ მღეროდნენო. გეთანხმებით, მაგრამ ისიც ფაქტია, რომ მათ ნამღერში სიყალბეც ნაკლებია, რადგან არცერთი მათგანი გლეხი არაა და ვერც გლეხივით შეასრულებს სიმღერას. ამიტომაც მათი ნამღერი კომიკურ, დამცინავ იმიტაციას არ ემსგავსება. დიახ, ისინი მღერიან ტემპერირებულად, მათ ნამღერში შუალედური ტონური ფაქტურები ნაკლებად შეინიშნება (ასეთი ნამღერს აუთენტურს შეცდომით უწოდებენ) და ხარისხობრივად შესრულება საკმაოდ მაღალი დონისაა. არ არსებობს უხარისხო ან უხეშად დეტონირებული ბგერა. რამდენიმე სიმღერაში აშკარა იყო ნამყვანი ხმის გადამეტებული საშემსრულებლო ტრაგიზმი, რაც, ჩემი აზრით, აკადემიზმის დროსაც კი სრულიად ზედმეტია, რადგან სიმღერის ინტონაციურ ქარგას მისთვის არაბუნებრივ შუქრდილებს მატებს.

ანსამბლ „რუსთავის“ საკონცერტო შესრულების ფორმა ასეთია: ცეკვას, ხალხური საკრავების თანხლების გარდა, სიმღერაც ერთვის, რაც უფრო დინამიურს და სანახაობრივად საინტერესოს ხდის წარმოდგენას. რაც მთავარია, ინსტრუმენტული თანხლება არ სცილდება ხალხური ინსტრუმენტების ფარგლებს, რაზეც ანზორ ერქომაიშვილმა განსაკუთრებით გაამახვილა ყურადღება.

თბილისის ფილარმონიის დიდი საკონცერტო დარბაზი ქართველებისათვის ჩვეულ ტემპში ივსება, კონცერტის დაწყებამდე სულ რაღაც ათი წუთი რჩება, მაგრამ არავინ ჩქარობს, ასეთი მოვლენები ჩვენში ხომ ერთმანეთის მონახულების ადგილი უფროა, ვიდრე ხელოვნებასთან ზიარების აქტი. მეც, რა თქმა უნდა, არაერთი ნაცნობი და მეგობარი ვნახე და კარგადაც ვიმუსაიფე. ერთი კარგი რამ კი დამკვიდრებულა, მხოლოდ 5 წუთი გადასცდა კონცერტის დაწყებას და პარტერში შუქმა კლება იწყა, ყველა იძულებული გავხდით, საკუთარი ადგილები სწრაფად გვეპოვნა და ქალაქის ცხელ-ცხელი ჭორების მოსმენა ყველაზე საინტერესო ადგილას გავგეწყვიტა. დარბაზს გადავხედე, ცარიელი ადგილი, პრაქტიკულად, არ იყო! ფარდა გაიხსნა და მომღერლები ავანსცენაზე განლაგდნენ, ახლა უკვე ტექნიკური მხარე მაინტერესებდა, რადგან რეპეტიციასზე გახმოვანება ჯერ კიდევ არ იყო. ჩემდა სამწუხაროდ, ეჭვები კვლავ გამიმართლდა და განახლებული ფილარმონიის სცენიდან სუსტი, ხალხური სიმღერისთვის შეუფერებელი ბგერა წამოვიდა. კონცერტის გახმოვანების უზრუნველყოფის პრობლემა ახალი არაა ქართველი მსმენელისთვის, მაგრამ იმედი მქონდა, ფილარ-

ჩემდა სამწუხაროდ, კონცერტზე ვერ მოვიხმინე ჩემთვის ასე საყვარელი გურული ფოლკლორი, ვფიქრობ, ეს ანსამბლის ხელმძღვანელობის სტრატეგიასთანაა დაკავშირებული – შეურჩიოს ყველა დარბაზსა და აუდიტორიას შესაბამისი რეპერტუარი. კონცერტს აპლოდისმენტები არ მოჰკლებია, პუბლიკას აშკარად ეტყობოდა, რომ სულაც გადაავინყდათ კონცერტის დაწყებამდე მოსმენილი უამრავი აზრიანი თუ უაზრო ჭორი, მათი ცნობიერება მთლიანად მოიცვა ქართულმა სიმღერამ და მოძრაობამ (რომელზეც შეგნებულად არაფერს ვწერ, რადგან არაფერი გამეგება ქართული ცეკვისა) და მოუხედავად სამსაათიანი წარმოდგენისა, ისინი სულაც არ იყვნენ წინააღმდეგნი კიდევ არა ერთი საათი დარჩენილიყვენ ამ გასაოცარი სამყაროს ტყვეობაში.

წინ დიდი ტურნეა იტალიაში, სადაც როგორც ბატონმა ანზორმა მიაჩნო, ძალიან პრესტიჟულ დარბაზებში საკმაოდ მაღალი რანგის სტუმრებს ელიან! იმედი მაქვს, ქართული ხალხური სიმღერა სცენიდან კვლავ ერთი დაბრუნდება და იქ გააგრძელებს განვითარებას, რათა მხოლოდ იმით კი არ ვიამაყოთ, რაც აქამდე გვქონია, არამედ სწორედ იმით, რაც ამიერიდან გვექნება.

caravan

ლიტონის რესტორანი ქავე

გაბატარეთ ზამთრის
სივნი სელამოვანი
ჩვენს თბილ და
მყუდრო გარემოში

მრავალფეროვანი
მუსიკალური პროგრამა

სიასლე
13-დან 16 საათამდე
4 განსხვავებული
გიზნის ლუნჩ მენიუ
ფასი: 15,99 ლარი

საუკეთესო ადგილი: განტვირთვისთვის,
ლიტ-სადამოავისთვის, კორკორატიული
შეკრებებისთვის.

სამზარეულო: აზიურ-ევროპული
ადგილების რაოდენობა: 90

მისამართი: ა. ფურცელაძის №10
ტელ: 996691/874880378

No Live – No News

ბოლო ხანებში, ჩემს ტელევიზორს არც კაბელი აქვს მიერთებული, არც სატელიტი და არც სახურავის ანტენა. ამ წლების მანძილზე სახლში ტელევიზორის ფუნქცია იქამდე დავიდა, რომ მას მხოლოდ დივიდიზე ან „ფლეისთიშენზე“ ჩასართველად ვიყენებთ, ანუ იმის მაგივრად, რომ მივიღოთ ტელესადგურის წარმოებული სიგნალი, ტელევიზორის ეკრანზე გადავცემთ მხოლოდ ჩვენით არჩეულ გამოსახულებას – კერძოდ, თამაშებს.

ავტორი: გიგი გულაღანი

პოსტრევოლუციური ოქროს ხანის შემდეგ, „ლაივბაზა“ ჯერ რიხსოპრივი კლავა, ხოლო შემდეგ არსებითი მუტაცია განიცადა და ერთ დიდ, ტექნიკურად გაბარბოულ, მაგრამ მოსაწყენ სარეკლამო ბლოკად იქცა. დღევანდელი გადამოსახედიდან, ჩვენს ტელევიზორს კიდეც დიდხანს მოუწევს „ფლეისთიშენის“ ექსკლუზიური ტრანსლაცია, რადგან არ ღირს ნიუსების ყურებაში დროის ხარჯვა მანამ, სანამ ეკრანზე არ გამოჩნდება მოულოდნელი, უხარისხო, მაგრამ მაინც ყველაზე მიმზიდველი გამოსახულება ნარწერიტო – „LIVE“.

ეს კი ყოველთვის ასე არ ყოფილა. ქართული ტელევიზია, კონკრეტულად კი, „ნიუსები“ მხოლოდ იმის მერე გახდა მოსაწყენი, რაც მან დაკარგა სიურპრიზის ეფექტი. ამ მხრივ, „ედიკას დროს“ (მომიტვეთ ფამილარობა) ახალ ამბებში ბევრად უფრო საინტერესო სიტუაცია იყო. ვინ იცის, რამდენი საღამო გვაქვს გატარებული ეკრანებთან სწორედ იმ ავადსახსენებელ კორუმპირებულ პერიოდში, რეკლამიდან რეკლამამდე, მარტოებს ან მეგობრებთან ერთად, ლოჯებში, მისაღებებსა და სამზარეულოებში იმისთვის, რომ „მოვლენების განვითარებისთვის“ პირდაპირ ეთერში გვექცირა. ამ მდგომარეობის პიკად შეიძლება 2003 წლის 23 ნოემბერი ჩაითვალოს, როდესაც ქვეყანა „ლაივი“ ტრანსლირებადი რევილუციის მოწმე გახდა.

„ედიკას დროს“ სწორედ „ლაივი“ განსაზღვრავდა ახალი ამბების სინამდვილეს. ყოველ საღამოს, გამონაკლისების გარეშე, ტელეაუდიენცია ექცეოდა სისტემატური პირდაპირი ჩართვების ველში, რომელიც მაყურებელში „განვითარებულ მოვლენებში“ თანამონაწილეობის ეფექტს ქმნიდა. ამის გამო, არქივებში ქექვის გარეშეც კი თავისუფლად შეგვიძლია გავიხსენოთ რვა, ათი წლის წინანდელი ნიუსები (შუქის პიკეტებზე მისული ფვანია, შევარდნაძე გომბორის სამხედრო ამბოხის დროს, უშიშროება რუსთავი 2-ში), მაგრამ იგივე სიცხადით ვერ აღვიდგენთ შარშანდელ ახალ ამბებს, რადგან ჩვენ არ ვართ მათი მონაწილე ემოციურ დონეზე მაინც. ამ მაჩვენებლებით, ათი წლის წინანდელი ტელევიზია დღევანდელთან შედარებით უფრო ინტერაქტიული და, შესაბამისად – საინტერესო საყურებელი გამოდის.

ამასობაში, ინტერნეტმა კი შემოიტანა „ინფორმაციის მიღების და გავრცელების ალტერნატიული საშუალებები“, მაგრამ ფრაგმენტირებული სტრუქტურის გამო, ის ვერ ასრულებს სატელევიზიო ახალი ამბებისმავგარი გამაერთიანებელი რიტუალის ფუნქციას, თუნდაც მხოლოდ იმიტომ, რომ ინტერნეტ-ნიუსებს ყველა სხვადასხვა დროს უყურებს. შესაბამისად, ინდივიდზე მორგებული ინტერნეტ-ინფორმაციის

ნაკადს არ აქვს ისეთივე ეფექტი, როგორც კონკრეტულ დროს კოლექტიურ აუდიტორიაზე ტელევიზიით გასულ, „ორთოდოქსულ“ პირდაპირ ჩართვას ჰქონდა.

„რევილუციის შემდეგ“, „ლაივები“ საინფორმაციო გამოშვებებს რაღაც პერიოდის მანძილზე ინერციით გადმოყვა. პოსტრევოლუციური ოქროს ხანაში, კერძოდ კი 2005 წელს, ჯერ კიდევ შეიძლებოდა ახალი ამბების ცქერაში სასიამოვნო საღამოების გატარება – მაგალითად, როცა მოჭიდავეებმა რუსთაველის გამზირი გადაკეტეს. თუ არ ვცდები, ეს იყო რუსთაველის პირველი გადაკეტვა „რევილუციის შემდეგ“, და იმის გამო, რომ ყველა ტელევიზია ადგილზე „ლაივი“ მუშაობდა, სამ ცენტრალურ არხზე, სატელიტების ძვირადღირებული სპორტული პაკეტების მსგავსად, სხვადასხვა რაკურსების შერჩევაც კი შეიძლებოდა.

მოკლედ, იმ დღის „მოჭიდავეების ლაივი“ იყო ქართული სატელევიზიო ჟურნალისტიკის ერთგვარი ზენიტი, რაც ჰარმონიაში მოდიოდა პოსტრევოლუციური ოქროს ხანის სხვადასხვა ნიუანსთან: კორუმპირებული რეჟიმისგან თავისუფალ ქვეყანაში თავისუფალი ტელევიზიები ეთერში ერთვებოდნენ „მოვლენების ებიცენტრიდან“, სადაც ახლად შექმნილი საპატრულო სამსახური რუსთაველს სასამართლოს დამარბეველი მოჭიდავეებისგან წმენდდა. იდგა ზაფხულის ხავერდოვანი საღამო. საფუძვლიანად გადათხრილი ქალაქის ცენტრალურ პროსპექტებზე მიწაში იდებოდა ახალი დრენაჟი.

პოსტრევოლუციური ოქროს ხანის შემდეგ, „ლაივებმა“ ჯერ რიცხოზობრივი კლება, ხოლო შემდეგ არსებითი მუტაცია განიცადა და ერთ დიდ, ტექნიკურად გამართულ, მაგრამ მოსაწყენ სარეკლამო ბლოკად იქცა. დღევანდელი გადამოსახედიდან, ჩვენს ტელევიზორს კიდევ დიდხანს მოუწევს „ფლეისთიშენის“ ექსკლუზიური ტრანსლაცია, რადგან არ ღირს ნიუსების ყურებაში დროის ხარჯვა მანამ, სანამ ეკრანზე არ გამოჩნდება მოულოდნელი, უხარისხო, მაგრამ მაინც ყველაზე მიმზიდველი გამოსახულება ნარწერიტო – „LIVE“.

საბანკო სერვისების ბანკი
BANK OF GEORGIA

SOLO

ART OF BANKING

PRESENTS:

JAZZ SERIES

Poogie Bell - Drums, Leader
Bobby Sparks - Key, Synth
Michael Patches Stewart - Trumpet
Keith Anderson - Saxophone

2 December 2010. 20:00

TBILISI EVENT HALL™
Presented by W&A Entertainment

POOGIE BELL BAND

As Seen and Heard with: Marcus Miller, Chaka Khan, Eryka Badu, Stanley Clark / www.holographicrecords.com / www.poogibel.net

საქართველოს
საბანკო სერვისების ბანკი

საბანკო სერვისების ბანკი

საბანკო სერვისების ბანკი

საბანკო სერვისების ბანკი

საბანკო სერვისების ბანკი

საბანკო სერვისების ბანკი

გადასაცემი AMERICAN EXPRESS ბანკისთვის დასაბუთებელი დოკუმენტების წარმოდგენის შემთხვევაში. Tel.: 990 099 / www.easternpromotion.com

შექიზი და მასზე უფრო ტკბილი

ავტორი: ლიანა ანჯიფაძე

ვის რატომ უყვარს შემოდგომა? ზოგს ფერთა საოცარი პალიტრის გამო, ზოგისთვის ეს საკუთარ თავთან მიბრუნების და მყუდრო საღამოების დროა, ზოგისთვის რომანტიკული გასეირნებების, ზოგისთვის ახალი ღვინის დაბადების, რთვების, ბადაგისა და ჩურჩხელების, მე კი შემოდგომის საჩუქრებიდან ყველაზე მეტად ბრონეული მიყვარს და მგონია, რომ ეს ყველა ხილზე უფრო ხილია და ხილზე ცოტა მეტიც.

სკოლაში რომ თემებს გვანერინებდნენ, ისეთი შესავალი გამომივიდა, და, ალბათ, არც სულ მთლად შემთხვევით. კულინარიულმა ამბავმა, რომლის მოყოლასაც ვაპირებ, ჩემი

ბავშვობა გამახსენა, იტალიური ეზო, სადაც ბებიჩემი სახლობდა, იქაური მეზობლები, განსაკუთრებით აზერბაიჯანელი გულო დეიდა, ვის სახლშიც პირველად დავლიე დარიჩინიანი ჩაი, მისი შვილი, თითქმის ჩემი კბილა სედა, რომელთან ერთადაც ინდურ ფილმებს ვუყურებდი ხოლმე, ლამაზი გოგო იყო, ინდური ფილმების მსახიობებს ჰგავდა ძალიან.

მგონი მამაც ცოცხალი იყო მამინ, ზუსტად არ მახსოვს, მაგრამ ამ მოგონებას ძალიან უხდება, რომ მამაც ცოცხალი ყოფილიყო, ხოდა ჩავთვალთ, რომ იყო, მაინც ყველაფერი ლიტერატურაა.

ზუსტად ასეთი, ბავშვობისეული მშვიდი, უღრუბლო და ბედნიერი

განწყობა მქონდა მთელი იმ ვახშმის განმავლობაში. დამავინწყდა მეთქვა რომელ ვახშამს ვგულისხმობ? ხოდა დროა, მთავარზე გადავიდე – მოკლედ, ირაკლიმ და ნაილიმ მე და ზაზა ვახშმად დაგვპატიყეს.

ხსენებული ტრაპეზის მთავარი ინციტორი სწორედ ბრონეული იყო, შემოდგომის დედოფალი, ვახშმის მთავარი კერძი კი – ირანულ-აზერბაიჯანული ფლოვი ხორცი, ბრონეულითა და ნაბლით – შეთავაზება იმდენად მაცდური აღმოჩნდა, რომ ერთი წუთით არ დავფიქრებულვარ და თითქმის ცხრა თვის ორსული, ქმრისა და შოკოლადების თანხლებით ავუყევი შატბერაშვილის ქუჩის უზარმაზარ აღმართს.

ირაკლი თბილისელი პოეტია, ნაილი – ბაქოელი ფოტოგრაფი, ულამაზესი ქართულ-აზერბაიჯანული ოჯახი აქვთ და პატარა ალექსანდრესაც ზრდიან.

პრინციპში, შერეული ოჯახების ლხინი გამოგვივიდა, მენიუც შესაბამისია, აზერბაიჯანული და ირანული კერძები და ტკბილეული, ქართული საფერავი, ქართული ხილი, ბერძნული არაფერი გვაქვს, შემოდგომა კი, შემოდგომა ყველასია.

პირველ რიგში, რა თქმა უნდა, სამზარეულოში შევდივარ, გემრიელი, მოტკბო, ნოყიერი სუნი ტრიალებს, ცეცხლზე ქვაბი თუხთუხებს, ფლოვის გარდა, კიდევ ერთი აღმოსავლური კერძი მხვდება – ნიგეზითა და ტყემლით ფარშირებული ქათამი, ფრინველი ვერცხლისფერ სინზეა წამოკოტრილებული, ხორცის საჭრელი დანა ირაკლის აქვს მონარჯვებული, არადა, ისე ლამაზად შეპინკინებული ქათამია, დაგენანება მისი ჰარმონიული მთლიანობის დარღვევა.

სასადილო ოთახში სუფრაა გაშლილი, კედლებზე ირაკლის ნახატები და ნაილის ფოტოები კიდეა, თუმცა ეს ის შემთხვევაა, როცა კედლებზე წარმოდგენილ ხელოვნების ნიმუშებს სუფრის მხატვრობა მირჩევნია – ნაირფერია შემოდგომის ნობათი და ეს ყველაფერი სულ არ არის ნატურმორტი, პირიქით, მეტისმეტად ცოცხალია.

ვინცებთ ფლოვით, ჩვენი ლამაზთვალება დიასახლისი ამ კერძის შესახებ მიყვება, ჯერ გაესინჯავ, რეცეპტს კი მერე ჩავინერ.

ამ კერძს ირანული სანყისები აქვს და აზერბაიჯანშიც ძალიან პოპულარულია, (მახსენდება უნივერსიტეტში „აზერბაიჯანული ლიტერატურის“ ლექციები, სადაც რამდენიმე ისეთ ავტორზე გვესაუბრებოდნენ, რომელიც უკვე ნასწავლი გვექონდა სხვა საგნის, „სპარსული ლიტერატურის“ ფარგლებში, მაშინ ვიფიქრე, რომ პოეზიას არ სჭირდება კონკრეტული მიკუთვნებები, ახლაც იმავეს ვფიქრობ, ოღონდ კულინარიასთან დაკავშირებით.)

კერძი ძალიან ნოყიერი და გემრიელია, ხორცის სიმძიმეს ბრონეული

ანეიტრალებს, ნაბლი დამატებით ეგზოტიკურ გემოს სძენს, ხოლო გარნირად გამოყენებული შებოლილი ბრინჯი – ამ გემრიელ და სასარგებლო თაიგულს შესანიშნავად აგვირგვინებს. ნამდვილად ღირს გასინჯვად.

მაშ, ასე, ჩვენი პირველი კერძი :

ირანული ფლოვი ბრონეულითა და ნაბლით:

მასალად საჭიროა:

- საქონლის ან ცხვრის ხორცი – 1 კგ;
- ნაბლი – ნახევარი კგ;
- 3 ცალი დიდი ბრონეული
- 5 თავი ხახვი
- შებოლილი ან ველური ბრინჯი – ნახევარი კგ.
- კარაქი – 100 გრამი
- ლავაში – ერთი ცალი მარილი
- ხმელი ზაფრანა

პრინციპში, შერეული ოჯახების ლხინი გამოგვივიდა, მენიუს შესაბამისია, აზერბაიჯანული და ირანული კერძები და ტკბილეული, ქართული საფერავი, ქართული ხილი, ბერძნული არაფერი გვაქვს, შემოდგომა კი, შემოდგომა ყველასია.

მომზადება :

ხორცი დაჭრათ პატარ-პატარა კუბიკებად და მოეთუშოთ ალყა-ალყად დაჭრილ ხახვთან ერთად, უნდა ვეცადოთ, რომ ხახვი არ ჩაიშალოს და არ დაიკარგოს.

როცა ხორცი გამზადდება, ვაყრით გარჩეულ ბრონეულს და წინასწარ მოხარშულ და გაფცქვნილ ნაბლს. ვთუშავთ ცოტა ხანს, ისე, რომ ბრონეულმა ფერი არ დაკარგოს.

ვადულებთ წყალს, (2 ჩაის ჭიქა წყალი ერთ ჩაის ჭიქა ბრინჯზე), იმისათვის, რომ ბრინჯი მშრალი და ფანტია გამოვიდეს, ადულებულ და მარილიან წყალში ცოტა – ცოტას ვყრით და ხშირად ვსინჯავთ, რომ არ ჩაიშალოს. შემდეგ ბრინჯს გადავწურავთ.

ქვაბს დავდგამთ ძალიან დაბალ ცეცხლზე, ვამატებთ ცოტა კარაქს, ვდებთ ლავაშს, შემდეგ ისევ კარაქს და შემდეგ ვაყრით ბრინჯს, შეგვიძლია დავამატოთ ზაფრანა, ქვაბი შევფუთოთ ჩაის ტილოში და ცოტა ხანს ისევ დავტოვოთ დაბალ ცეცხლზე.

სუფრასთან მოგვაცქვს ცხლად.

კერძი მართლა ძალიან გემრიელია და შემოდგომასაც და ჩემს დაბალ ჰემოგლობინსაც ძალიან უხდება. ამასობაში ნაილი თავისი დედის შესახებ მიყვება. თურმე ის კულინარიული შედეგების მზადების გარდა, იმასაც ახერხებს, რომ თავის სახლში, იმ ბავშვებისთვის, რომლებიც მუშაობას ძალიან ადრე იწყებენ და სკოლის გარეშე რჩებიან, (ასეთი ბავშვები კი ბაქოში ძალიან ბევრია), პატარა სკოლა აქვს მოწყობილი, სადაც უბნის ბავშვებს წერა-კითხვას ასწავლის. კიდევ ერთი ჭეშმარიტება – გულბოროტ ადამიანებს არასოდეს გამოსდით გემრიელი საჭმელები.

რაზე აღარ ვსაუბრობთ, კავკასიის ისტორიის საკითხებით დაწყებული თანამედროვე პოეზიით თუ ბავშვის კვების სირთულეებით დამთავრებული, და აი, ფარშირებული ფრინველის გასინჯვის დროც მოვიდა. ეს აზერბაიჯანისა და ირანის საზღვართან მოსახლე ტომის, თალიშების კერძია, მათ განსხვავებული დიალექტი და ტრადიციები და რაც მთავარია, ყველაზე გემრიელი სამზარეულო აქვთ. მათთან ჩემი პირველი გაცნობა ამ კერძით მოხდება.

**ტყეაშლითა და ნიგოზით
ფარშირებული ქათამი
თალიშურად**

მასალად საჭიროა:

- ქათამი – ერთი ცალი, მოზრდილი ნიგოზი – ნახევარი კილო
- ტყემალი ან ალუჩა – 10 ცალი (შესაძლებელია გამოვიყენოთ კონსერვი)
- წითელი წინაკა
- მარილი
- ხახვი – 3 თავი
- არაჟანი – 100 გრამი

მოხარშული ან დაკონსერვებული კურკაგამოცილილი ალუჩა ან ტყემალი გავატაროთ, დაფუძვით გატარებული ნიგოზი, წითელი წინაკა, მარილი, წვრილად დაჭრილი მოთუშული ხახვი, ყველაფერი ეს ცოტაოდენ კარაქთან ერთად მოვხალოთ ტაფაზე, ამით გამოვავსოთ ქათამი, ამოვკეროთ, ისე, რომ შიგთავსი არ დაიფანტოს, წაფუსვით არაჟანი და შევწვავთ ღუმელში ან შამფურზე.

რალაციტ ქართულ კერძებს მაგონებს, რასაც ირაკლი იმით ხსნის, რომ თალიშებიც, ისევე, როგორც ქართველები, უხვად იყენებენ კერძებში ნიგოზს და იმ მხარეში განსაკუთრებით ბევრი კაკლის ხე ხარობს.

მორიგი სასამისით შერეული ოჯახების სადღეგრძელოს ვსვამთ, აღმოჩნდა, რომ ნაილის დედა დმანისში გაიზარდა, ჩემი სოფლის გვერდითა სოფელში, ხოლო მამა – წარმოშობით ირანელია, ამ დროს მე ვყვები ისტორიას ჩემი დიდი ბებუის შესახებ, რომელიც იორდანელი იყო და ასე, თანდათან, ღვინის თუ სხვა ფაქტორების ზეგავლენის შედეგად საზღვრები სულ უფრო და უფრო იშლება. ირაკლის ერთი ლექსი მახსენდება:

ლანგარზე მიდევს
მსოფლიო რუკებიდან და ატლასებიდან
ამოკრფილი საზღვრების სროვა,
ვინც საზღვარს ითხოვს, მინდა, რომ
მივართვა
(ყველაფერი ასე ვინ დასაზღვრა).
ღმერთი არ გაგვიწყრეს და
ლუკმა არ გადაგვცდეს.

(ირაკლი კაკაბაძე, მავთულხლართები)

ჩვენთან ფინალი სულ სხვაგვარია, ისეთი, როგორც დესერტი – გემრიელი ვახშმის ბოლოს.

დესერტად აზერბაიჯანული ნამცხვარი – შექერბერაკი გვაქვს, ძალიან გემრიელი, ერთი შეხედვით მარტივი, მაგრამ მოსამზადებლად – რთული, ისევე როგორც ნებისმიერი ურთიერთობისა თუ გულითადი საუბრის აწყობა.

**შექერბერაკი –
აზერბაიჯანული ნამცხვარი**

მასალად საჭიროა:

- ცომისათვის: ერთი კგ. ფქვილი, 5 კვერცხი, 250 გრამი არაჟანი, ვანილი გემოვნებით, 1-2 ჩაის კოვზი მშრალი საფუარი, 1 სადილის კოვზი შაქარი, 2 ქიქა აუდუღარი რძე.

შიგთავსისათვის: 700 გრამი თხილი ან ნიგოზი, 700 გრამი შაქრის ფხვნილი, ვანილი.

კარაქს და ფქვილს ერთმანეთში ავსრესთ, მეორე ჭურჭელში კვერცხის გულს, არაჟანს, მარილს და ვანილს ავურევთ. მესამე ჭურჭელში

**ნოემბრის ამ სუსხიან
სალამოს ვსხედვართ
მყუდროდ და თბილად,
ქონდრით ან მიხაკ-
დარიჩინით შოჯავებულ
შესანიშნავ აზერბაიჯანულ
ჩაის მივირთმევთ. ჩაის
ნამცხვარს ვაყოლებთ,
ბულს – მებობრულ
საშბრებს.**

ში მოვათავსებთ ერთ სადილის კოვზ საფუარს, ერთ სადილის კოვზ ფქვილს, ერთ სადილის კოვზ შაქარს და რძეს, ვაცლით 2 წუთს, შემდეგ ამ ყველაფერს ავურევთ ერთმანეთში, ხელეებს ვისველებთ რძით და ისე ვზევთ ცომს. ცომი ძალიან მშრალი არ უნდა იყოს, რძე მას ანაზებს. შეფუთულ მდგომარეობაში მყოფ ცომს 40 წუთით ვასვენებთ. მოხალულ თხილს კანს გავაცლით და გავატარებთ, დაფუძვით შაქარს, ვანილს და ცოტაოდენ მიხაკს.

ცომს ვყოფთ 36 ნაწილად, შევფუთავთ, რომ არ გაშრეს, თითოეულ ნაწილს აგრეთვე დავანაწევრებთ 10 სანტიმეტრიან ნაწილებად და ვაბრტყელებთ.

გაბრტყელებულ ცომში ვდებთ შიგთავსს, ვაძლევთ ნახევარმთვარის ან სხვა ფორმას, ვკრავთ მაგრად, ვდებთ კალკის ქალაღზე, ზემოდანაც ვაფარებთ კალკის ქალაღს და ვაცხობთ მაღალ ცეცხლზე 20 წუთის განმავლობაში.

სუფრასთან მოაქვთ ქიშმიშსა და თხილთან ერთად.

ამ ნამცხვარს აზერბაიჯანელები განსაკუთრებული დღესასწაულების დროს აკეთებენ, თუმცა მეგობრების შეხვედრაც ხომ დიდი დღესასწაულია.

ნოემბრის ამ სუსხიან საღამოს ვსხედვართ მყუდროდ და თბილად, ქონდრით ან მიხაკ-დარიჩინით შეზავებულ შესანიშნავ აზერბაიჯანულ ჩაის მივირთმევთ. ჩაის ნამცხვარს ვაყოლებთ, გულს – მეგობრულ საუბრებს, ირაკლი ლექსებს კითხულობს, ბაქოში ერთად გამგზავრებასაც ვგეგმავთ ფახლავისა და ფითის დასაგემოვნებლად.

თუმცა, თბილისი – ბაქოს გზაზე ერთ გაჩერებას აუცილებლად ვაკეთებ, საინგილოში, ჩემი მეგობრების სოფელ „ალიბეგლოში“, მოვინახულებ იქაურებს, მივირთმევ ინგილოურ ფლავსა და ხინკალს, „სურულს“ და „მახარას“, ამ ყველაფერზე ახლა მინდოდა თქვენთვის მომეყოლა, მაგრამ სხვა დროს იყოს, მეტისმეტად მსუყე კერძი რომ არ გამოგვივიდეს.

TBILVINO

სახალწლო სარუქარი

შეიძინეთ 3 ბოთლი თხილღვინო და მიიღეთ
1 ბოთლი სარუქარი!

აქცია ძალაშია 2010 წლის 20 დეკემბრიდან 2011 წლის 20 იანვრამდე შემდეგ სუპერმარკეტებში

ბაჩიბუბული საათების და ინტენსიური სინათლის ზონა

ავტორი: ნინო ლომაძე

– ერთი წუთი, მოითმინეთ, თუ შეიძლება! – ბრაზიანად მეუბნება პირველი მაროკოელი, რომელსაც ვხვდები და ჩემს პასპორტს საზღვრის საკონტროლო პუნქტზე, ჯიხურის რაფაზე აგდებს. მერე იქვე, კართან აყუდებულ მეორე მესაზღვრეს უტრიალდება და საუბარს არაბულად განაგრძობს. ჩემს უკან, რიგში, ოცდაათამდე ადამიანი დგას. ზოგი მათგანი დემონსტრაციულად იზელს ფრენისგან დასიებული ფეხებს და არანაკლებ ბრაზიანი გამომეტყველებით ადევნებს თვალს ორი აფრიკელის აუღელვებელ ბაასს. ხმას არავინ იღებს. ჩემი მესაზღვრე სამუშაო მაგიდის ერთ-ერთი უჯრიდან რალაცას იღებს და კოლეგას აწვდის. ის ინტერესით ათვალისწინებს ცელოფნის პარკში გახვეულ პლასტმასის კონტეინერს, მერე შიგთავსს ყნოსავს, ტუჩებს

ილოკავს, მეგობარს „საჩუქრისთვის“ საგარეოდო მადლობას უხდის და ჯიხურიდან გადის. აღმოსავლური კერძის სურნელი ჩემს ცხვირსაც სწვდება.

– კეთილი იყოს თქვენი მობრძანება მაროკოში! – უცბად მიბრუნდება მესაზღვრე და შტამპიან პასპორტს ღიმილით მანვდის, – ბედნიერ მოგზაურობას გისურვებთ! კმაყოფილია. ჩემი დაბნეული გამომეტყველებით ხვდება, რომ პირველი გაკვეთილი ნასწავლი მაქვს: აქ დროს ის საზღვრავს, ვინც იმ კონკრეტულ მომენტში ძალაუფლებას ფლობს – შენ მას ემორჩილები და არაფერს აპროტესტებ.

მესაზღვრე რიგში შემდეგს ხელით ანიშნებს – მობრძანდითო, მერე იხრება და მაგიდის უჯრას აღებს. ცელოფნის შრაშუნის ფონზე ვეცლები ნეიტრალურ ზონას და ჩემს ჯგუფს ვუერთ-

დები. მაროკოში ევროკავშირის ერთი პროექტის წყალობით მოვხვდი, კავკასიელ ჟურნალისტებთან ერთად. ჩვენ ევროკავშირის სამეზობლო პოლიტიკას, მაროკოს გეოპოლიტიკურ დილემებსა და ქვეყანაში ადამიანის უფლებების მდგომარეობას გავეცნობით. ამ ყველაფრისთვის ექვსი დღე გვაქვს.

კასაბლანკას საერთაშორისო აეროპორტის გასასვლელში დიდხანს ვეძებთ ერთმანეთს. ერთმანეთი კი, ბევრი გვყავს, ჯგუფში ოცდამეცხრამეტი ვართ. ერთი საათის შემდეგ ვხვდებით, რომ ყველა ათი მეტრის რადიუსში ვტრიალებთ. სინათლის ინტენსივობამ თუ დაგვაბრძანავა, მზე ზენიტშია. აქ დღის სინათლეს სულ სხვა ფერი აქვს – მჭახე თეთრი, მზეს თვალს ყველაზე მუქი მზის სათვალთაც ვერ გაუხსნორებ. ვდგავარ სითეთრეში, დანარჩენ ოცდაექვსს ვე-

ლოდები და რამდენიმე წუთში დაგროვებულ შთაბეჭდილებებს ვალაგებ: 1. აქ შემოიძლია, მხოლოდ დავინახო. ეს ნანახი არაფერს არ უნდა შევადარო და აღარ დავსვა კითხვა „რატომ?“ 2. სულ უნდა მახსოვდეს, რომ მე ქალი ვარ და თან „უცხო“(!). 3. დარიჩინის, ზაფრანის, ვარდის ზეთის, პიტნის ერთმანეთში არეული სურნელი აქ, ალბათ, ჩემი მუდმივი თანამგზავრი იქნება. აეროპორტის დერეფნებში, სუვენირების მაღაზიაში, ტუალეტში და მანქანაშიც ეს არომატი ფიქრით დამყვება თან.

კასაბლანკას საერთაშორისო აეროპორტიდან დედაქალაქ რაბატამდე საათნახვერიანი გზა გვაქვს გასავლელი. გზა მაროკოს პროვინციებზე გადის. სწორ ლანდშაფტზე, ან მცირე გორაკებზე პატარა-პატარა დასახლებები მოჩანს. შორიდან ქვიშისფერ კვადრატულ სახლებს ვარჩევთ, ფერადი ფანჯრებით და ხის დარბებით. ეს ვიწრო პროვინციული უბნები თითქოს უძველესი ქალაქური დასახლების, მედინას მოდელს იმეორებს, გალავნიანი ქალაქის, სადაც სახლებს ერთმანეთისგან ვიწრო შუკები

გამოჰყოფს, ფასადები ლამის ერთმანეთზე მიბჯენილი, სარკმლები უჩვეულოდ პატარაა, შესასვლელი კი ვიწრო და დაბალი. მთელი „დიდი კასაბლანკას“ გარეუბანი, აინ ჰარუდას გზაჯვარედინამდე თითქოს სტიქიური უბედურება-გამოვლილ ძველ ნაქალაქარს ჰგავს – ჩამორღვეული კედლებით, ნახევრად დანგრეული გალავნით, იქვე მიმოყრილი სამშენებლო ნაგავით, ვირშებმული ურმებით, ეზოში გაფენილი ჭრელი სარეცხით, მთლიანად მტვრის ბურუსში გახვეული. გზა კი ისეთია, ევროკავშირის მეზობელ, „პრივილეგირებული სტატუსის“ მქონე ქვეყანას რომ ეკადრება.

მაროკოს ევროპისგან თოთხმეტკილომეტრიანი გიბრალტარის სრუტე გამოჰყოფს. ის ყველაზე ახლოს მდებარე ისლამისტური ქვეყანაა, 32 მილიონიანი მოსახლეობით. მაროკოს დასავლეთით ატლანტიკის ოკეანე და აღმოსავლეთით კონფლიქტის მთავარი მიზეზი – დასავლეთის უდაბნო ესაზღვრება, აღმოსავლეთით ალჟირის სახალხო დემოკრატიული რესპუბლიკა, სამხრეთით მავრიტანია. მოსახლეობის

60% უძველესი წარმოშობის აღმოსავლელი ხალხი – ბერბერები არიან. ქვეყნის ოფიციალური ენა არაბულია, თუმცა ბერბერები ძირითადად ატლანტისა და რიფის მთების ირგვლივ დასახლებულ პროვინციებში დღემდე ბერბერულ ენაზე საუბრობენ.

1912 წელს ქვეყნისათვის ახალი ეპოქა იწყება. საფრანგეთის, ესპანეთის, ინგლისისა და გერმანიის გავლენისათვის ბრძოლა აფრიკისა და აღმოსავლეთის ქვეყნებში, მაროკოსთვის ასე დასრულდა: ქვეყანა ორ კოლონიად დაიყო, უდიდესი ნაწილის „მფარველად“ საფრანგეთი გამოცხადდა, ესპანეთს კი ჩრდილოეთ მხარეს, მაროკოს მხოლოდ მეათედი ხვდა წილად. ფრანგების ბატონობას აბდელ ყრიმი რამდენიმე წელი ებრძოდა. აჯანყების ჩახშობა მხოლოდ ესპანო-ფრანგულმა 250-ათასიანმა ჯარმა შეძლო. მაროკოში ქვეყნის განმათავისუფლებელმა მოძრაობამ მეორე მსოფლიო ომის დროს კვლავ მოიკრიბა ძალა. 1944 წელს „ინსტიტუტის თავისუფალი პარტია“ ჩამოყალიბდა, რომელსაც მაროკოს

სულთან მუჰამედი ჩაუდგა სათავეში. საფრანგეთის მთავრობამ რამდენიმე წლით მაინც შეძლო წინააღმდეგობის შეჩერება, მაგრამ მალე ალჟირის კონფლიქტი გამწვავდა. ფრანგულ მხარეს ორ ფრონტზე ბრძოლა გაუჭირდა და 1956 წელს მაროკოს დამოუკიდებლობა მიანიჭა. ერთი წლის მერე მისი ახალი სტატუსი ესპანეთამაც აღიარა და ქვეყანაში კოლონიამდელი ვითარება დაბრუნდა. მაროკოს დღემდე ისევ ძველი დინასტია მართავს. მუჰამედ V მისმა ვაჟმა, ჰასან მეორემ 1961 წელს შეცვალა. ის მეოცე საუკუნის უსასტიკესი მმართველების და მასშტაბური

რეპრესიების ავტორების ხუთეულშია. დღეს ქვეყანას მისი მემკვიდრე მუჰამედ VI მართავს.

საერთაშორისო ორგანიზაციების ანგარიშებში მაროკოს მთავარ პრობლემად ისევ ადამიანის უფლებებს, მმართველობის ტოტალიტარულ სტილს, კონტროლირებად სასამართლოს და შეზღუდულ მედიას ასახელებენ. თუმცა ევროკავშირისთვის მაროკო განვითარებადი დემოკრატიის ქვეყანაა, ჯერაც აუთვისებელი ბაზრით და, რაც მთავარია, ისლამიზმის მიძინებული საფრთხით.

„ევროკავშირის მაროკოსთან ურ-

თიერთობა საერთო ღირებულებებს ეფუძნება, – ასეთი ამალღებული განწყობით იწყებს ჩვენს პირველ შეხვედრას მაროკოში ევროკავშირის წარმომადგენელი. „რა ცინიზმია“, – ჩამჩურჩულებს ჩემი აზერბაიჯანელი „ჯგუფი“ და პირველ კითხვას EU-ს ლოგოიან ბლოკოტში ინიშნავს, კითხვის ნაცვლად ბევრი ძახილის ნიშნით.

მაროკოული ტყბილულის კნატუნის ფონზე სოლიდურად ჩაცმული წარმომადგენელი გვიამბობს, როგორი მნიშვნელოვანია მათთვის თანამშრომლობა ვაჭრობის, ენერგეტიკის, ტრანსპორტისა და გარემოს დაცვის სფეროში (2012 წლიდან ევროკავშირი, სავარაუდოდ მაროკოსთან თავისუფალ სავაჭრო ხელშეკრულებას გააფორმებს); რომ მათ არ უნდა დაავინყდეთ – პირველ რიგში, ევროპულ მოსახლეობასთან აგებენ პასუხს. რომ ევროკავშირი 206 მილიონს მაროკოში სხვადასხვა დარგის განვითარებაში ხარჯავს, აფინანსებს ტრენინგებს უურნალისტებისთვის, იურისტების-

„ჩვენ ფსიქიატრიული სიხეხიმაბრა ვართ კომპრომისული საგყაროს წინააღმდეგ. ჩვენ გვფხვს ვუსხლავთ, რომ გვძულს

მათი პოლიტიკა, არ გვესმის გვფხვის დაუოკებალი ვნების, აკონტროლოს ახსოლუტურად ყველაფერი – მეღია, სასამართლო, აკონომიკა, პარლამენტი!“

წერილი მაროკოდას

თვის, სახელმწიფო მოხელეებისთვის. მოკლედ, რომ ვეროპა წყვეტს რამდენად სწრაფი და ინტენსიური შეიძლება იყოს ინტეგრაციის პროცესი, მაგრამ სასურველ რიტმს საბოლოოდ მაინც მაროკოს ხელისუფლება ირჩევს.

„თავისუფალ მედიაზე, სასამართლოზე და არჩევნებზე არ აპირებს საუბარს? – ისევ ბრაზობს ჩემი კოლეგა, – როდემდე ვუსმინოთ ამას?“

„ამაზე მოგვიანებით ვილაპარაკებთ“ – უკანა რიგიდან ჩუმად გვეპასუხება ჩვენი მაროკოელი მუდმივი თანამგზავრი, ჰიშამ ჰოუდაიფა. ის ჩვენი კოორდინატორია („ფიქსერი“), ეს შეხვედრებიც მისი დაგეგმილია. ჰიშამი, ათი თვეა, თავისუფალი ჟურნალისტიკა და უცხოურ, ძირითადად, ფრანგულენოვან გამოცემებთან თანამშრომლობს. მანამდე ის „ლე ჟურნალ ჰებდომადირის“ ჟურნალისტი იყო. და დღემდე ამაყობს ამით.

ჟურნალისტიკის გამოცდილების არმქონე ქვეყანაში „ლე ჟურნალი“ ნამდვილ სტიქიურ უბედურებას ჰგავდა. ხმამაღალი, ცოტა საშიში ჰედლაინებით,

ღრმა ანალიზით და სერიოზული ჟურნალისტური გამოძიებებით. „ლე ჟურნალი“ ერთადერთი გამოცემა იყო, რომელიც სოციალურ ტაბუებთან ერთად მეფის და მთავრობის პოლიტიკის ღიად გაკრიტიკებას ბედავდა. ჟურნალმა ცამეტი წელი იარსება და 2010 წელს, იანვარში სახელმწიფოსგან დაკისრებული სოლიდური ჯარიმების გამო დაიხურა.

„ჩვენ ფსიქიატრიული ციხესიმაგრე ვართ კომპრომისული სამყაროს წინააღმდეგ. ჩვენ ბოლომდე ვამბობთ სათქმელს. მეფეს და ეგრეთ წოდებულ მთავრობას ვუცხადებთ, რომ გვძულს მათი პოლიტიკა, არ გვესმის მეფის დაუოკებელი ვნების, აკონტროლოს აბსოლუტურად ყველაფერი – მედია, სასამართლო, ეკონომიკა, პარლამენტი! და ჩვენ არ გვეშინია მუქარების! რედაქციაში ყველა ჟურნალისტმა იცის, რომ თუ საფრთხე ჩნდება, მთავარ დარტყმას საკუთარ თავზე ვიღებ“, – ამბობდა აბუბექრ ჯამალი, „ლე ჟურნალის“ მთავარი რედაქტორი და დამფუძნებელი, ჟურნალის დაარსებიდან ათი წლის შემდეგ (მაროკოში მეფის

ოჯახზე დაცდენილი უწყინარი სიტყვისთვისაც კი, დღესაც კი ორწლიანი პატიმრობა ემუქრება ყველა ჟურნალისტს, ვინც ამას გახედავს). ჯამალი არისტოკრატიული ოჯახიდან იყო, ჟურნალის დაარსებამდე ოქსფორდის და იელის უნივერსიტეტებში სწავლობდა. მერე საფრანგეთში ცხოვრობდა. იქიდან დაბრუნებულმა კი ყოველკვირეული, ფრანგულენოვანი ჟურნალის გამოცემა გადაწყვიტა. პირველი ნომერი დიქტატორი მეფის, ჰასან II-ის გარდაცვალებამდე წლინახევრით ადრე გამოვიდა. მაშინ, მაროკოელი ინტელექტუალები მეფის მემკვიდრის, მუჰამედ VI-სგან მნიშვნელოვან ცვლილებებს ელოდნენ. თუმცა, როგორც ჰიშამი ამბობს, იმედები ძალიან მალე გაუცრუვდათ. ახალგაზრდა მეფემ დესპოტი მამის მართველობის სტილი შეინარჩუნა, ძალაუფლების გადანაწილებაზე მანაც უარი თქვა. სასამართლო, მედია და მთელი ეკონომიკა ისევ თვითონ დაიქვემდებარა. პარლამენტი კი, სიმბოლურ, „რიტუალური შეხვედრების“ ადგილად აქცია.

ამ დროს, ჟურნალის რედაქტორი, აბუბექრ ჯამალი მათ შორის იყო, ვინც მეფის უპირატესობასაც კარგად ხედავდა. უპირატესობას სხვა, და ერთადერთ ალტერნატიულ ძალასთან – ფუნდამენტალისტ ისლამისტებთან.

ოცდათორმეტ მილიონიან ქვეყანაში, სადაც 40% წერა-კითხვის უცოდინარია და სადაც ისლამი ყველაზე დომინანტური ძალაა, რადიკალური, პროგრესული ნაბიჯების გადადგმა სახიფათოა. ეს მეფემაც იცის. 2006 წელს, როდესაც ქვეყანაში ოჯახის ახალი კოდექსი მიიღეს და ქალების უფლებები ოდნავ მიუახლოვეს მამაკაცისას, მეფე მილიონნახევარი ადამიანის პროტესტს შეეჩეხა. ის ახალი კანონის მიღებას უჭერდა მხარს. მიუხედავად იმისა, რომ მუჰამედ VI მოსახლეობაში დიდი პოპულარობით სარგებლობს და ფოტოშოფში საგანგებოდ დამუშავებულ მის ფოტოებს ყველგან შეხვდებით – აფთიაქებში, მაღაზიებში, ბანკებსა თუ არასამთავრობო ორგანიზაციების ოფისებში, მისმა გადაწყვეტილებამ უმრავლესობაში დიდი უკმაყოფილება გამოიწვია. თუმცა, მეფემ

პოზიცია მაინც არ შეიცვალა და პარლამენტში ოჯახის კოდექსი პირველი მოსმენით მიიღეს.

„შეიძლება, ამას კეკლუცობა დაარქვა, ევროპის გულის მოსაგებად გამართული მასკარადი, – ამბობს ჰიშამი, – მაგრამ ასე მხოლოდ გარედან შეიძლება შეაფასო. ქვეყნისთვის ეს მნიშვნელოვანი ნაბიჯია. მერე რა, რომ კანონში ბევრი შავი ხვრელია დატოვებული. ამ კანონის არსებობა უკვე პროგრესია.“ მაროკოელმა ინტელექტუალებმა იცინან, რომ წინსვლა მხოლოდ მოზომილი, რაციონალური პოლიტიკითა შესაძლებელი. ნაწილი იმასაც ამბობს, რომ მეფეს არ აქვს ფუფუნება, ძალაუფლება სხვებს გაუნაწილოს, რადგან ის შეიძლება უფსკრულის პირას აღმოჩნდეს. ეს ევროპამაც იცის. „ამიტომაც არ არის ევროკავშირის პოლიტიკა „ცინიზმი“, ეს პრაგმატული მიდგომაა. ეს რეალობაა, რომელსაც ჩვენ თვალი გაუფსნორეთ.“

„ლე ჟურნალმა“ მეფის „ამალის“ ყურადღება მალე მიიპყრო. მიუხედავად იმისა, რომ მას ფრანგულენოვანი,

ასი ათასამდე მკითხველი ჰყავდა, მის წინააღმდეგ ხელისუფლების ხელთ არსებული ყველა იარაღი გამოიყენეს, მათ ათობით სასამართლო პროცესი წააგეს და მილიონნახევარიანი ჯარიმა დააკისრეს. რომ ვერაფერს გახდნენ მათი რეკლამების დამკვეთებს „ლე ჟურნალთან“ ურთიერთობა აუკრძალეს. ჟურნალი 2010 წლის იანვარში ბანკროტად გამოცხადდა და დაიხურა.

„ჩვენ ჩვეულებრივი ჟურნალისტები ვიყავით, – ამბობდა ლე ჟურნალის ჟურნალისტი, ამინ რაჰმუნი, „ნიუ-იორკერის“ სტატიაში „ჯვაროსანი“ – ჩვეულებრივები დასავლეთისთვის. მაროკოში კი ამას გმირობა ერქვა. ყველამ იცოდა – ვინც არ იყო მზად საშუალოზე დაბალი ხელფასით ერჩინა თავი, ბონუსებისა და პრემიების გარეშე ეცხოვრა და საქმისთვის, თუ საჭირო გახდებოდა, „თავიც გაენირა“ – მიდიოდა. სამაგიეროდ, წასული ვერასდროს იტყოდა – მე ერთ-ერთი მათგანი ვიყავი.“ ჯამალი ხვდებოდა, რომ ამ სიტყვებს წლების მერე, სულ სხვა ფასი ექნებოდა.

დღეს ასეთი თამამი, გულწრფელი და უკომპრომისო მედია მაროკოში აღარ არსებობს. „ლე ჟურნალმა“ ასეთ სტრატეგიას მიმართა – უფრო განათლებული, ინტელექტუალური აუდიტორია აირჩია. ჯამალი ფიქრობდა, რომ მათ სათქმელს ფრანგულენოვანი, განვითარებული საზოგადოება უკეთ გაიგებდა. უმრავლესობაში თანამოაზრეების პოვნა არც უცდიათ. მაროკოელმა „მოაზროვნებმა“ კი, მათი დაცვა ვერ შეძლეს.

* * *

მეოთხე დღეა, რაბატში ვარ. არადა, მგონია, მთელი თვეა ვაგზლის სასტუმრო „იბისში“ ვცხოვრობ. შეხვედრების უმჭიდროვესი გრაფიკი ქალაქში ბოდილის, ამ გარემოსთან გამინაურების საშუალებას არ გვაძლევს. საღამოს თუნავიხეტიალებთ, აბდერაჰმანის ქუჩიდან, აბდელმუმენიზე ავისიერნებთ და ერთმანეთის გაყოლებაზე ჩანიკნიკებულ ჩაიხანებს, კაფე-რესტორნებს ავუვლით, მერე ჩამოვუვლით.

ჩაიხანები მაინც, უცნაური სანახა-

ობაა. მაგიდებს მარტო კაცები უსხედან, ზოგჯერ ჩილიმს ქაჩავენ, ტკბილ პიტნის ჩაის მიირთმევენ და შიგადაშიგ ერთმანეთს ებაასებიან. ალბათ, არაფერზე. ხანდახან მგონია, რომ ერთმანეთის არც კი ესმით. მთხრობელი უფრო საკუთარ თავს უამბობს სიზმრებს, ლეგენდებს, შეიძლება იმ დღევანდელ ამბებს, მაგრამ ამასაც ზღაპარივით ჰყვება. ასე მათი თვალების გამომეტყველება, საუბრის მანერა, ინტონაცია მაფიქრებინებს, თორემ აბა, მათი მე რა მესმის. მუსიკაც ამ განწყობის გაგრძელებაა. აქ ძველ ბერბერულ, ან არაბულ ფოლკლორს უსმენენ, რომელსაც თითქოს არც

დასაწყისი აქვს და არც დასასრული. უცხო ყურისთვის უჩვეულო მოსასმენია, მელოდიას სტრუქტურა, ფორმა არ გააჩნია. ჩაიხანებიც, ქანდაკებასავით ჩამოქნილი და სტატიკური ადამიანებიც თითქოს დროის განზომილების მიღმა არსებობენ. მათი განწყობის დაჭერა, შეგრძნობა არ შემიძლია. უბრალოდ, გარედან ვაკვირდები – ისე, როგორც უცხო ლანდშაფტს, როგორც ფრამენტებს ფოტო-კადრებზე. ეს ექვსი დღე, არსით მაინც ტურისტი ვარ. ამ გარემოსთან გამინაურებას მეტი დრო სჭირდება.

>>> ბაზრძილია ბვ. 98

„მე 31 ოქტომბერს საპროტესტო აქციაზე არ წავალ, რადგან კომპენსაცია არ მჭირდება. კომპენსაცია რეპრესიის მსხვერპლებმა უნდა აიღონ, ვინც ფიქრობს, რომ იმ ბრძოლაში ბევრი დაკარგა. მე მხოლოდ შევიძინე.“

ჩემი პრეზიდენტი

ვარდების რევოლუციიდან უკვე შვიდი წელი გავიდა. მიხეილ სააკაშვილი მალე თავისი პრეზიდენტობის მეორე ვადას დაასრულებს. მის სახელთან თითქოს იმთავითვე დაკავშირდა ქართული საზოგადოების უმნიშვნელოვანესი მოლოდინები და იმედები. მის შეფასებებში თითქოს თავს ვერავინ აღწევს რადიკალიზმს, მას ან სულმოუთქმელად ლანძღავენ ან მსგავსად იცავენ და განადიდებენ. მსგავსი პოლარულობა შესაძლებელია არა მხოლოდ ჩვენს საზოგადოებას, არამედ თავად შეფასების ობიექტს, მიხეილ სააკაშვილისაც ახასიათებდეს. ამ შვიდი წლის მანძილზე იშვიათად შემხვედრია, წამიკითხავს, ან მომისმენია, მიუეჭროებელი, ფხიზელი, საკუთარი პოლიტიკური ვნებებისგან და სიმპათია-ანთიპათიისგან დაცლილი ანალიზი, რომელიც მიხეილ სააკაშვილის პოლიტიკურ მოღვაწეობას ასახავდა, გამონაკლისი ისევე უცხოური მედიაა, სადაც აქა-იქ ყოფილა მსგავსი მცდელობები. მაგალითისთვის რონალდ დ. ასმუსის წიგნიც გამოდგება, სახელწოდებით „მცირე ომი, რომელმაც მსოფლიო შეძრა“.

ჩვენს შემთხვევაში, ანუ ქართულ მედია სივრცეში, პრეზიდენტი ან აღმშენებელია, ურომლისოდაც საქართველოს მომავალი ძნელად წარმოუდგენიათ მის მატყვართ და მემატყანეთ, ან პირიქით – აპოკალიპტიური მხეცია, რომელიც ჩვენს ცოდვათა საზღაურად მოველინა ჩვენსავე ბედკრულ ქვეყანას. ამ ორმაგ მითოლოგიურ დისკურსში პირადად მე არ მრჩება სააზროვნო და სასიცოცხლო სივრცე, სოციალური დახუთულობისა და კლასტროფობიის შეგრძნებები დარწმუნებული ვარ, არამარტო მე, არამედ მრავალ თქვენგანსაც გასჩენია. ერთი მხრივ, ტოტალური კონიუნქტურის, და მეორე მხრივ, უსაზღვრო სიძულვილის ენა, ადამიანებს საქართველოში თითქოს ორ ნაწილად ჰყოფს. სოციალურად შემდგარ და შეუმდგარ, მარგინალიზირებულ ჯგუფებად. ამ შვიდი წლის მანძილზე ხსენებული სოციალური ჯგუფების განმსაზღვრელ და განმასხვავებელ ფაქტორად სწორედ მიხეილ სააკაშვილი იქცა, მისადმი დამოკიდებულება, მის შესახებ გარკვეული პოზიციის ქონა – დღემდე როგორღაც განსაზღვრავს ადამიანის სოციალურ ბიოგრაფიასა და ბედისწერას. რატომღაც ვფიქრობდი, რომ თვითმმართველობის არჩევნებში ნაციონალური მოძრაობის გამარჯვების შემდეგ, თავად ხელისუფლება, მმართველი გუნდი და პირველ ყოვლისა, პრეზიდენტი, ბოლოს და ბოლოს უნარს იტყოდა მსგავს მითოპოეტურ დისკურსზე, მსგავს კონიუნქტურულ და საბჭოურ ვალდებულებებზე, რომელთაც საბჭოთა დროში, ერთი მხრივ, აბსოლუტი და მეორე მხრივ, წარმატებაზე ორიენტირებული სოციალური ჯგუფები კისრულობდნენ.

2003 წლის ნოემბერში მიხეილ სააკაშვილისგან სწორედ ამას ველოდი. ვფიქრობდი, რომ ის ჩვენი „ფალავანია“, რომელიც გაიმარჯვებს ძველ ცნობიერებაზე, საინტერესოა, მაშინ რას ვგულისხმობდი „ჩვენში“? „ჩვენ“ ვიყავით ყველა, ვინც შევარდნაძის რეჟიმსა და „ცხოვრების წესს“ არ ვერგებოდით, ანუ ვინც იმ დროინდელ კონიუნქტურას (ეს კონიუნქტურა დაახლოებით 30-35 წელს გრძელდებოდა) ვაპროტესტებდით.

მართლაც ბევრნი ვიყავით „ჩვენ“: – ენთუზიასტი მასწავლებლები და არა მექრთამე დირექტორები, ბიზნესმენები და არა ფულისმკეთებლები, ხელოვანები და არა „პადხალიმები“, არქიტექტორები და არა ქალაქის იერსახის საბოლოოდ დამახინჯებლები, ჟურნალისტები და არა შეკვეთაზე მომუშავე მწერლები. საინტერესოა, დღეს თუ არსებობს ამგვარი „ჩვენ“, დღეს თუ აქვთ ადამიანებს ამგვარი „ჩვენ“-ის განცდა და რამდენად ლეგიტიმურია ის.

რევოლუციური ხელისუფლების სხვადასხვა წარმომადგენელში კი ხშირად მიგვრძნია იზოლირებული, თვითკმაყოფილი და ინტენსიური „ჩვენ“.

დღეს სახელისუფლებო „ჩვენ“ ბევრად ძლიერია და მკვეთრად განსაზღვრული, ვიდრე ნებისმიერი სხვა „ჩვენ“.

ამიტომაც საჭიროდ მივიჩნიეთ „ცხელი შოკოლადის“ სპეციალურ პროექტში „ჩემი პრეზიდენტი“ სხვადასხვა პროფესიის, ასაკის და პოლიტიკური შეხედულებების ადამიანისთვის გვეთხოვა აზრის გამოხატვა იმის შესახებ, თუ ვინაა და როგორია მათი „ჩემი პრეზიდენტი“, ამით კი საერთო სურათი შეგვექმნოდა არა მხოლოდ პრეზიდენტზე, არამედ ალბათ უფრო მეტად „ჩვენზე“.

ჩემი პრეზიდენტი

ლევან ბერძენიშვილი

„ჩემი“ ქართული სიტყვაა პირველი პირის საკუთრებას აღნიშნავს. „პრეზიდენტი“ ლათინური სიტყვაა და „წინ მჯდომს“ აღნიშნავს. Prae არის „წინ“ და Sidens მომდინარეობს Sedeo-დან, რაც, მართლაც, ჯდომას, ანუ ამ შემთხვევაში, გარკვეული, წინა, ანუ მთავარი თანამდებობის დაკავებას ნიშნავს, მოკლედ, ჟარგონზე ამას „კარგად მოჯდომას“ უწოდებენ და ეს სწორედ ის უცნაური შემთხვევაა, როდესაც უხეში ჟარგონი ყველაზე ახლოსაა შორეულ ლათინურთან.

რამდენად „ჩემია“ ეს კარგად მომჯდარი კაცი, აი, ეს არის შეკითხვა. ერთი შეხედვით, მე არც უნდა ვსვამდე ამ შეკითხვას, რადგან მრავალი წელია, კარგად ვიცნობ ამ კაცს და როცა ველაპარაკებოდი, შენობით ველაპარაკებოდი; თუ იგი ვინმესია, ჩემიც აუცილებლად უნდა იყოს. და, მიუხედავად იმისა, რომ მიხეილ სააკაშვილმა დიდი ცვლილებები განიცადა უკანასკნელი რვა წლის მანძილზე, როდესაც იგი ხელისუფლებით გამოიცადა, ეს მაინც ის კაცია, რომელსაც მე ვიცნობდი. ეს არის კაცი ყველა იმ ნაკლით და ღირსებით, რომელიც მას უკვე ჰქონდა, როდესაც მე გავიცანი.

შემიძლია აღვნიშნო მისი რამდენიმე, ყველაზე უფრო თვალშისაცემი ნაკლი:

საკმაოდ უზრდელია, ხაზგასმით უხეშია ქვეშევრდომებთან, მიმართვაში და ენის „სარდაფის“ გამოყენებაში ხაზგასმით მოუზომავია; ფაქტობრივად, არ გააჩნია იუმორის გრძნობა; არ მიუღია მხატვრული განათლება, მხატვრული ან ისტორიული სფეროდან ციტირებისას ათიდან ათ შემთხვევაში უშვებს შეცდომას; სულიერად ცარიელია; არ შეუძლია 20 წუთზე მეტი ხნით რამე საკითხზე კონცენტრაცია; არ კითხულობს არაფერს sms-ების გარდა, არ აინტერესებს წიგნები, გაზეთები ან ჟურნალები; არ არის თანამედროვე ტექნოლოგიების კაცი, კომპიუტერსა და ტელევიზორს შორის ამ უკანასკნელს ანიჭებს უპირატესობას; პატივს არ სცემს სხვების აზრებს; იმდენად ეგოისტია, რომ შეუძლია საკუთარ თავზე შეაგროვოს კომპრომატები; კატასტროფულად მშიშარაა; უყვარს გაუთავებელი ტრაბახი, არავის არ ულაპარაკია მსოფლიოში საკუთარ დედასა და ბებიაზე (აქ შეიძლება, მხოლოდ

ზურიკელა ვაშალომიძე შეჯიბრებოდა) იმდენი, რამდენიც მას; ტყუილი მისი ატრიბუტი კი არა, სუბსტანცია (მაგალითად, 2003 წლის 23 ოქტომბერს ბათუმში მისი თანამებრძოლები ცემით რომ სიკვდილის პირას მიიყვანეს, ისიც თითქოს საიდუმლოდ ბათუმში რომ იყო; ანტისაბჭოთა გამწყობები რომ ჰქონდა ახალგაზრდობაში; აკრძალულ მუსიკას რომ უსმენდა და ა.შ.); მოუხეშავია, არ აინტერესებს ხელოვნება და სპორტი; აშინებს კონკურენტული გარემო; განსაკუთრებით ეშინია ანაფორიანი ხალხისა; არასოდეს არ თანხმდება არანაირ დებატებს, რადგან დისკუსიაში არ ვარგა; აქვს თავისებური გემოვნება, რომელიც შარვლებისა და პერანგების უჩვეულო ფერის შერჩევაშიც გამოიხატება; „ჩაცმაში“ ცდილობს, თავისი ერთ-ერთი უიღბლო კონკურენტის მიბაძვას. ყველა ტერმინიდან, რომელიც მის დასახსიათებლად თქმულა, ყველაზე უკეთ მას ახასიათებს ტერმინი **ინფანტილიზმი**. თავი მიაჩნია მხოლოდ თავისი ამომრჩევლების პრეზიდენტად, „ჩემს პრეზიდენტად“ თავი არ მიაჩნია. მთავარი ნაკლია, რომ მისი უკეთესობისკენ გარდაქმნა და ძირეული ცვლილება, ფაქტობრივად, შეუძლებელია.

შემიძლია ჩამოვთვალო მისი რამდენიმე ასევე თვალშისაცემი ღირსება:

შეუძლია მუშაობა 24-საათიან რეჟიმში, აქვს წარმოუდგენელი ენერჯია; ძალიან იოლად პოულობს მისთვის საჭირო ადამიანებს, შეუძლია პირველ ხანებში მათ მიმართ იყოს თბილი და გულჩვილი; დიდხანს ინახავს თუნდაც წარუმატებელ მეგობრებს, მაგრამ შემდეგ იოლად ეღვევა; რთულ სიტუაციაში, პირველადი ისტერიის შემდეგ, ნყვეტს ნერვულ გამოვლინებებს და თითქმის ცივისსხლიანად ერკვევა საქმის ვითარებაში; მას არ აფერხებს პირობითობები; ბევრი კონკურენტისგან განსხვავებით, ენდობა პიარ ტექნოლოგიებს და მართვის სფეროში სამეცნიერო ცოდნას; რადგან სინამდვილეში მაღალი აზრის არაა საკუთარ თავზე, შესაბამისად, რეალისტური მოსაზრება აქვს საკუთარ ამომრჩევლებზე; აქვს თანდაყოლილი რეიტინგის გრძნობა და, შესაბამისად, ყოველთვის იცის, როგორია მის მიმართ დამოკიდებულება; აქვს მიდრეკილება უცხო ენებისადმი, მეტიც,

მისთვის სრულიად უცხო კულტურის ადეპტობის სრული სიმულირებაც შეუძლია, როგორც ნიჭიერ მსახიობს; კარგად იცნობს ქართველების სუსტ მხარეებს, იოლად ეხება პატრიოტიზმის სიმებს; მიუხედავად გარკვეული წესების ფორმალურად დაცვისა, არ არის ფარისეველი და საკუთარ წარმოდგენებს (ამ შემთხვევაში, ათეიზმს) განსაკუთრებით არ მალავს.

მე ისეთი შთაბეჭდილება მრჩება, რომ მიხეილ სააკაშვილი, „ჩემი პრეზიდენტი“ (ბრჭყალებში, რომელიც თვითონ ისურვა) და საქართველოს პრეზიდენტი (ბრჭყალების გარეშე, რადგან საქართველომაც თვითონ ისურვა, თუმცა

უჩვენოდ ესეც არ მომხდარა) არის მრავალჯერადი გამოცენების კარგად გამართული პრიმიტიული პოლიტიკური მანქანა, რომლის მკერდში გულის ნაცვლად ყალბი ახალი ამბების „მოდელირებული“ ტელევიზიები სცემს, ხოლო ძარღვებში სისხლის ნაცვლად მოკლე ტექსტური შეტყობინებები მიედინება. ძველი რომაული მემკვიდრეობიდან კარგად იცის ერთადერთი სიბრძნე *Panem et circensem* – პური და სანახაობა. ერთ-ერთი გამართლება ამ კაცის დღეს და ახლა არსებობისა ისაა, რომ იგი სასაცილო გახდა და უპურო ქვეყანაში თავად წარმოადგენს სპეციფიკურ სანახაობას.

ჩემი პრეზიდენტი

ქეთევან იბნატოვა

პოლიტოლოგი არ ვარ, რაიმე კონკრეტულის ექსპერტობაზეც თავი არასდროს დამიდა. საქართველოს რიგითი მოქალაქე ვარ, რომელსაც, საბედნიეროდ, ჯერჯერობით, არც მესხიერება მლატობს: არც დაუნახაობის სინდრომი მანუხებს; სამართლიანი შედარების უნარიც, იმედია, არ დამიკარგავს; საკუთარი თავის, ასევე მთელი ქართული საზოგადოების პლუსებისა და მინუსების ობიექტურ შეფასებას, აღიარებას მაქსიმალურად ვცდილობ. მე ის ამომრჩეველი ვარ, რომელმაც ორჯერ, სრულიად გააზრებულიად, ხმა მიხილ სააკაშვილს მივეცი და ჩემი ქვეყნის პრეზიდენტად ავირჩიე. რატომ?

ამაზე, ახლა, თქვენთან ერთად შევეცდები კიდევ ერთხელ დაფიქრდე და გულწრფელად და მაქსიმალურად გასაგებად ჩამოვყალიბო.

ძალიან ძნელია შენი თანამედროვისადმი და, მით უმეტეს, პრეზიდენტისადმი სრული ობიექტურობა შეინარჩუნო. ძნელია პიროვნება და მისი მოღვაწეობა დისტანციურად ისე შეაფასო, რომ წვრილმან დეტალებს, პიროვნულ ხიბლს, ან პირიქით, ანტიპათიას არ აჰყვებ და ამით კი საკვანძოს არ მიაყენო ზიანი.

როდესაც შევეცადე დაფიქრებულიყავი, მიხილ სააკაშვილში რა არ მომწონს და რას კი ვაფასებ, ხმას რატომ ვაძლევ, მივხვდი, რომ შედარებისას, ის რაც, ასე ვთქვათ, არ მომწონს, ისეთი უმნიშვნელო, მასშტაბში იმდენად მცირე, უინტერესო გამოჩნდა, რომ პრინციპში, სალაპარაკოდაც არ ღირს. მაგალითად, არ მომწონს მისი ჩაცმის სტილი, გემოვნება. თუმცა, ხომ ვიცით, რომ გემოვნებაზე არ დაობენ. არ ვეთანხმები ესთეტიკას, ტრანსპარენციას აშკარა მიდრეკილებას. მეღიშება, როდესაც ამბობს — პირველად ისტორიაში, მსოფლიოში ყველაზე დიდი, ყველაზე მაღალი, ბარსელონაზე ლამაზი. . . მაგრამ, მას ხომ ასე უნდა რომ ხედავდეს! ძალიან უნდა! მეციხება, როდესაც საცურაო ქუდს, ან საციფურაო კოსტუმს იცვამს, სამთავრობო სხდომას მშენებლობის ფონზე ატარებს, ან ბათუმის ახალ ბულვარში არაბუნებრივად ჩქარი ნაბიჯებით დადის და უკან აქოშინებული კოჰორტა მისდევს. უკან არ იყურება, არავის არასდროს ელოდება. მეორე მხრივ, რა რა და მაგათი ლოდინის დრო არ აქვს. ეჩქარება და სხვასაც აჩქარებს. სააკაშვილმა მთელ საქართველოს სრულიად ახალი, მანამდე უცნობი, უჩვეულოდ სწრაფი ტემპი აიძულა. ამ ტემპში მას ქვეყნის აშენება, სახელმწიფოს ფეხზე დაყენება სურს. აი, ამ სურვილის, მიზნის გულწრფელო-

ბაში კი, მე პირადად, ეჭვი ოდნავაც არ მეპარება და მასთან ერთად, თითქოს, მეც მეჩქარება. მინდა მოვესწრო.

საკაშვილის გამოსვლებს ვისმენთ, მის გადაადგილებას ვუყურებთ. აქვე, ჩვენს გვერდით ვხედავთ, რომ არცთუ იდეალურად სრიალებს, ცეკვავს. . . და ასეთი უმნიშვნელო წვრილმანების მიღმა ვერ ვხედავთ, ან არ გვინდა დავინახოთ ის, რაც ამ იმპულსური, დამღვლელად ენერგიული, როგორც ბებიჩემი იტყოდა, „ფეთიანი“ და შეიძლება ზედმეტად უშუალო ადამიანის მიერ ქვეყნისთვის არის გაკეთებული. ვიღიმი, ვიცინით, ვაკრიტიკებთ, გადაჭარბებულ პოპულიზმში, თვითრეკლამირებაში ვადანაშაულებთ და ვივიწყებთ მის და მხოლოდ მის მიერ (დანარჩენები აქოშინებულები მხოლოდ მას მისდევენ და ვაი მაგათი ბრალი, თუ ჩამორჩნენ) უკვე განხორციელებულის, მიღწეულის მნიშვნელოვან ჩამონათვალს.

მე, ისევე როგორც ჩემზე უფროსი ან ოდნავ უმცროსი თაობის თითოეული წარმომადგენელი და, მათ შორის, თვით სააკაშვილიც საბჭოთა და პოსტსაბჭოთა სისტემის მიერ უმოწყალოდ დადღასმულნი ვართ. ამის აღიარება ბევრს არ სიამოვნებს, უჭირს და ფაქტი, მაინც ფაქტად რჩება. ათწლეულების მანძილზე საკუთარი სახელმწიფო არ მოგვწონდა და არც მიზეზებს ვულრმავდებოდით. არ გვიყვარდა ქვეყნის ჰიმი. არ გვეამყებოდა დროშა. პატივს არ ვცემდით ჯარისკაცს. ამორფული სამშობლოს შეილება ვიყავით და ამიტომ ასე იოლად ვიმეტებდით მას ქაოსისთვის, განუკითხაობისთვის, კორუფციისთვის, ქურდულ-კრიმინალური სამართალისთვის, ღირებულებების აღრევისათვის და ამ ყველაფრის შედეგად შეილების დასახიჩრებისთვის. და რატომღაც კომფორტულად, მორგებულადაც კი ვიყავით. ზუსტად ვიცოდით, რა ღირს პოლიციელი, პროკურორი, უმაღლესში მოსაწყობი, თუ ჯარიდან გასათავისუფლებელი კომისიის წევრი, მართვის უფლება, მოპარული დენი, უგზობისგან უვარგისი, ან მოპარული საბურავის ნაცვლად ნაყიდი ასევე მოპარული საბურავი, დაშაქრული ღვინო. . .

ქართული სახელმწიფო შედგა. პირველად ჩემს მესხიერებაში, თავს სახელმწიფოს მხრიდან დაცულად ვგრძნობ და ამის ერთპიროვნულ ავტორად მიხილ სააკაშვილს მივიჩნევ. და ცოტა იმათაც, ვინც აქოშინებულები უკან მისდევენ. იმათაც, ვინც მისი ტემპის, ენერჯის, შემართების ოდნავი აყოლა მაინც შეძლო. ზუსტად ვიცი, რომ 90-იანი წლები ვეღარ განვივლოდ.

ქაოსი აღარ დაბრუნდება. პატარა და ყველასათვის მივიწყებული ქვეყნიდან, სულ რამდენიმე წელიწადში, საქართველო მსოფლიო პოლიტიკის არა მარტო ნაწილად, არამედ მოთამაშედაც იქცა. ჩემს მესხიერებაში ასევე პირველად, მტერს-მტერი, ოკუპანტს-ოკუპანტი დაერქვა. ვალიარებ, რომ ეს სიტყვა ადრე არასდროს მიხმარია. ვინ თქვა პირველად და სხვასაც, ჩვენც, მთელ დანარჩენ მსოფლიოსაც ვინ ათქმევინა?

თავისებური, შეიძლება უხეში, მოულოდნელი მუჯღუგუნით მთელი ქვეყანა ერთდროულად ვინ გააღვიძა, გამოაფხიზლა და მუშაობა, გადასახადების გადახდა, კანონის დაცვა, ქვეყნის მშენებლობაში ჩართვა, განათლების მიღება, ან თუნდაც ასე ირონიზირებული ინგლისურის სწავლა... ვინ გვაიძულა?

ხშირ შემთხვევაში გაუმართლებლად რისკიანმა, ზეენერგიულმა, „ფეთიანმა“, მაგრამ არასნობმა, არაფსევდოლორებულების მქონე, ყალბი დოგმებისგან, ცრუ ჩარჩოებისგან თავისუფალმა სააკაშვილმა ქართული სახელმწიფოს არამარტო იდეოლოგია, არამედ მენტალიტეტიც შეცვალა. დღეს უკვე ყველამ გავითავისეთ, რომ უფიცი მხოლოდ უფიცია, მექრთამე – მექრთამე, ქურდი კი – კრიმინალი. დღეს უკვე ყველანი თვალნათლივ დავრწმუნდით, რომ თუ ჩვენი შვილების წარმატება გვსურს, მათ, უბრალოდ, ათმაგად უნდა მოინდომონ,

ისწავლონ, იმუშაონ, თორემ ყოველთვის გამოჩნდება ათასობით მათი თანატოლი, რომელიც სამართლიანად აჯობებს და ჩვენ ვერ ვუშველით, ვერ ჩაუწყობთ.

საკაშვილი ახალგაზრდა თაობის ლიდერია. ჩვენ კი, ყოფილმა საბჭოელებმა სამართლიანი, თუ უსამართლო, მაგრამ გაუთავებელი კრიტიკის ნაცვლად, გადაკეთება, ალღოს აღება, ნაკარნახევ ტემპზე, დროზე აწყობა ცოტა მეტად უნდა ვეცადოთ. არა და ამ კრიტიკა-კრიტიკაში, დააკვირდით, ჩვენი მოთხოვნებიც როგორ გაიზარდა, დაიხვეწა. ადრე თუ მხოლოდ სინათლეს, მეტ-ნაკლებად გასავლელ გზას, წლობით ვერაღებულ ხელფასს ვნატრობდით, ახლა უკვე სრულიად დამოუკიდებელ სასამართლოს, იდეალური ჯანდაცვის, განათლების სისტემას, უნაკლო პოლიციას, პროკურატურას, ტერიტორიების დაბრუნებას... ვითხოვთ. უნდა მოვითხოვოთ კიდევ! ხომ ნათქვამია, მადა ჭამაში, ჩვენ შემთხვევაში კი შენებაში მოდისო. ჩვენ დამოუკიდებელ, დემოკრატიულ, ევროპიზირებულ სახელმწიფოს ვაშენებთ და ეს გრანდიოზული შენება, საქართველოს დღევანდელმა, ჩვენსავით არცთუ უნაკლო პრეზიდენტმა, მიხეილ სააკაშვილმა წამოგვანწყებინა და არც კი შეგვეკითხება, ბოლომდე ისე მიგვატანინებს. მთავარია, მის ტემპს არ ჩამოვრჩეთ.

მიშას ნიშა

შოთა გაბარინი

„ვინ არ იცნობს ნახალოვკელ ტასოს, ტრაკზე დიდი ნაკოლკები აქვსო“.

ხალხური სიმღერა

არ ვიცი, რა დავწერო. არადა, თითქოს უნდა მქონდეს საკმარისი შთაბეჭდილება დაგროვებული. ორჯერ პირადად ვნახე ბოლო-ბოლო. ან როგორ დავწერო? რანაირად უნდა მოვიხსენიო... რა დავუძახო. რა ვიცი მასზე? იმან რა იცის ჩემზე? თუმცა, ისიც საკმარისია, რომ მე ვიცი, რომ მან იცის ჩემზე. ღმერთო, იმედია, იმაზე მეტი არა, რამდენიც მე ვიცი მასზე. ტფუ.

მმმ... ესე იგი...

მიშა, მიშა, მიშა, მიშა, მიშა მი-შა მი-შა მი-შა. ეე, სად ჩავიჭერი. ჰანტერ ტომპსონისთვის რომ ეთქვათ ნიქსონზე დაწერო ჩემსავით ხომ არ ჩაიჯვამდა... დაწერდა. თან ჩემნაირად მორცხვად კი არ დააკაკუნებდა კლავიატურაზე. ეგრევე გაუიასნებდა, ვინაა ორში მთავარი და სამში გრძნეული. დაარტყი! დაარტყი! დაარტყი, მაგის! კლავიატურას უნდა მოექცე, როგორც მტერს, როგორც გასახედნ ცხენს, როგორც მეცხრე ტალღას, როგორც სვანურ მოსაწევს. წამით თუ იგრძნო პატარა ეჭვი – თუ მიხვდა, რომ ჭოჭმანობ, ან გეშინია – ეგრევე დაგაგდებს. იქეთ წამოგაჯდება და იზმენებს აგვიდებს. აი, როგორც ახლა მე...

მე, მე, ჰუჰ, როგორაა... სულ რომ ავიწყდება ტიპს, მეეე... მენტო! მემენტო! მაგარი ფილმია. ისეთია, დამოუკიდებელ პროექტებს რომ გააძრობენ ხოლმე, დაბალბიუჯეტის და მერე საკულტო ხდება. ამას მნიშვნელობა არ აქვს. სიუჟეტია საინტერესო. ფილმის მთავარ გმირს ყველაფერი ავიწყდება. წარმოიდგინე, რაღაცა მოხდა, რაღაცა გააკეთე, 5 წუთი გავიდა და ბრახ! აღარ გახსოვს. დაგავიწყდა. ეს გულმავიწყა ტიპი იძულებულია ყველაფერი ჩაინეროს, მაგრამ ჩანაწერიც ხომ ავიწყდება... ჰოდა, სხეულზე ისვირინგებს. მაქედან კი ნაღდად ვერ წაშლი.

მეც მაქვს ეგეთი სვირინგები. ალბათ, ყველას დაუფროვდა. რაღაცა ძალიან პირადი, ზოგჯერ საზიაროც. ზოგი, საერთოდ, სპეციალურად ისვირინგებს ისეთ ადგილას, მაშინვე რომ არ მოხვდეს თვალში. რაღაცა დიდ ტკივილთან რომ არის დაკავშირებული, რომ არ გინდა გახსოვდეს, მაგრამ დავინებაც ცოდვავა. სიმართლეა, ბოლო-ბოლო. მერე თავიდან იწყება ძიება. მთელი ფილმი ეძებ და ბოლოს ჰპოვებ კიდევ ჭეშმარიტებას, თურმე სულ შენთან ყოფილა, ამოსვირინგებული, სადმე... უკან. ისეთი სიმარ-

თლეა, რომ გიტყვდება. ჯობია ისევ დაივინყო.

რაღაც ვერ გადავბი. არავინ იწყებს დავინწყებით. ტაკსსს, თავიდან...

ესე იგი... მიშა, მიშა. ვინ არის მიშა. კარგი, მაშინ ვინ არის მიშა, კონკრეტულად ჩემთვის. ვერ ვამბობ.

ა, მოიცა... ჩემშია საქმე, ჩემშია. პერსონაჟი მჭირდება სხვა. ყურადღების გადატანა, სხვისი თავით ფიქრი. ჰო... ალექსა! ალექსა და მე. უფრო სწორად, მე, ალექსა და შოთა. სამხედრო ალღუმზე გადავუხტით წინ. ორნი ვიყავით. დაცვა იყო ბევრი, სამაგიეროდ. ყვავილების ფესტივალზე ჩაიარა ერეკლე მეორეზე. ლესელიძიდან შემოვუბრინეთ და ისევ გადავუხტით დიდი პაციფისტური პლაკატით. რაღაც ფარჩაკი თეთრი ტოგები გვეცვა და ყვავილების დიადემა. ოჩოპინტრეს და ინდოელი გურუს ნაჯვარებს ვგავდით. ის-ის იყო დაცვამ ხელები გადაგვიგრისა, რომ მყისვე, სასტიკი ბავშვი, რომელიც წელან მწვანე კაცუნებით თამაშობდა – მერი ჰოპინსად იქცა. ჯერ დასჭექა, ხელი გაუშვითო, მერე გვიყურებდა, იცინოდა და თითს იშვერდა, – „ნახეთ, ნახეთ, ჰიპები. როგორც ამერიკაში“. ძალიან უხაროდა. ლამის „გივ ფის ე ჩენს“ იმღერა.

ალექსაზე გამახსენდა. მიშა რა შუაშია, მაგრამ გუშინ სასამართლოს დასკვნა მომივიდა. დამნაშავედ გვეცნეს პოლიციისადმი „ბოროტი წინააღმდეგობისთვის“. აპელაცია გვექონდა შეტანილი, თან გადადრძეებულმა ნობელიანტმა მწერლებმა მისწერეს, – უიტმენის კითხვისთვის კაცს როგორ აპატიმრებთ, ვნახეთ ვიდეო, რაის წინააღმდეგობაო. მეორე დღეს მერიამ მეორე სარჩელი შეიტანა და მგონი, ხვალ გამოაქვთ მეორე განაჩენი. ჯამში, კაი მოშნი ჯარიმა გამოვიდა. ისეთი, ახლა რომ ვერ დავძლევ. ჰოდა, ჯიბეში რომ ვიყოფ ხელს, ძალაუნებურად მახსენდება... ბუშის დანახვისასაც მახსენდება. შემდეგ ისევ მავიწყდება, როგორც იმ ფილმის გმირს. რომ გავშიშვლდები და სარკესთან დავდგები, მერე კი ვხედავ.

მთელი ტანი სვირინგებში მაქვს. სხვადასხვა რამეები მანერია. ამა და ამ დღეს ჩემმა სამხედრო მეთაურმა, რომელიც განსაკუთრებულად აფრენდა, ტყვიამფრქვევი დაგვიშვა თხრილებში თავჩარგულ რეზერვისტებს, იგრძენით, რას ნიშნავს, როცა გესვრიანო. კინაღამ ჩავიფსი.

ამა და ამ დღეს მიზა კოჯორში მოვიდა, ჩემთან ერთად ჭამა ჯარის საჭმელი და გაუპარსავი წვერი დამამაძლა. ამა და ამ დღეს ქუჩაში მოვდიოდი და თავში ჩამარტყეს, ოპოზიციონერი მანიფესტანტი ვეგონეთ. ვგავარ რამით ქაჯს? ამა და ამ დღეს ავტობუსში ჩავჯექი, რომელსაც ცეცხლმოდებულ გორამდე უნდა მივეყვანე...

მოკლედ, დაივინყეთ. ვერ ვწერ, ვერა. რა დავწერო? ჩემი პირადი სვირინგები? მე რა შუაში ვარ? არ ვიცნობ, ვერ ვხვდები ვინ არის, სად არის, რა უნდა. არა მარტო ჩემგან, ზოგადად, რა უნდა. დამინერია ყველაზე მურტალ თემებზე – მონომედიაზე, გლემ-კაპიტალიზმზე, გი დებორის „თეატრის საზოგადოების“ დებორისეულვე კომენტარებზე, მარკიზ დე სადის „ლიბერტინის“ როლან ბარტისეულ რეცენზიაზე, ქალთა სახეებზე „ვეფხისტყაოსანში“, მაგრამ ამაზე ვერ ვწერ. არ ვიცი, რა უნდა

ვთქვა... ვერ გავიგე ტიპის ნიშა. ნაღდად ვერ ვხვდები რა – ხან საბჭოთა დისიდენტია და არაპუმანურ რეჟიმს ებრძვის, ხან ბუმის ქუჩას ხსნის. ხან იმპერიის ძეგლებს ანგრევს, ხან წერეთლის გამოძერწილ დიდ საბჭოთა მამალოს დგამს თავისუფლების მოედანზე. ხან აპმადინეჯადს ეფლირტავენა, ხან მაკკეინის ძმაკაცია. ხან ლიბერტარიანელია, ხანაც სახალხო მთქმელი. ხან თანამედროვე კულტურის მნიშვნელობაზე საუბრობს და ისეთ ეპატაჟურ აქციებს აწყობს, ბევრი თანამედროვე კლასიკოსი რომ ვერ გაქაჩავს (მაგ. ოლგეის ულტრას ფორმის პლასტმასის ხიდს აშენებს ისტორიულ უბანში), ხან კრის დე ბურგზე აფანატებს. ხან მაგრად მამწარებს, ხანაც საყვარლად ხითხითებს და იძახის: „ნახეთ, ნახეთ, ჰიპები. როგორც ამერიკაში“.

ვერ გავიგე!

„არაჩემი“ პრეზიდენტი

პაატა საბელაშვილი

*„...არ გაქვთ ადამიანის პირად ცხოვრებაზე, მის სექსუალურ ორიენტაციაზე ინფორმაციის მოძიებისა და გამოყენების უფლება...“
იუსტიციის მინისტრ მიხეილ სააკაშვილის მიმართვა შინაგან საქმეთა მინისტრ კახა თარგამაძისადმი მთავრობის სხდომაზე*

„მიშა“ ბუდაპეშტში გავიციანი 2002 წელს, როდესაც სამაგისტრო პროგრამის დამთავრება მოგილოცა საქართველოდან ჩასულ სტუდენტებს. ჯორჯ სოროსმა ამ ცერემონიის დროს მას და ზურაბ ჟვანიას „ღია საზოგადოების“ პრემიები გადასცა. მიშა გვიყვებოდა, თუ რატომ დაუპირისპირდა რეჟიმს, დატოვა თანამდებობები, გაემიჯნა ყოფილ თანაგუნდელებს და შეებრძოლა მათ. ის ამბობდა, რომ მიუხედავად ჩვენ მიერ განეული შრომისა, შინ დაბრუნებულები აღმოვაჩინეთ, რომ ჩვენი ადგილი დაკავებულია. ამ ადგილზე კი, რეჟიმის მიმართ ლოიალური, კლანურად დანინაურებული ადამიანის პირმშო დაგვხვდება. საკუთარი ბრძოლის ერთ-ერთ მოტივაციად მან ამ სიტუაციის შეცვლაც დაასახელა.

სკოლელები მოიხიბლნენ მისი მებრძოლი სულისკვეთებით. ჩემი ამერიკელი თანაკურსელი გოგოები კი – არამარტო სულისკვეთებით. ჩვენც კმაყოფილი ვიყავით, რომ ჩვენი გამოშვება ასეთი სადღესასწაულო გამოვიდა.

გავიდა სულ ცოტა ხანი და 2003 წლის 2 ნოემბრის არჩევნების დროს მივლინებით აღმოვჩნდი მოსკოვში. რადგანაც ვიცოდი, რომ კვირა დღე თავისუფალი მექნებოდა, საქართველოში არჩევნების მონიტორინგზე მომუშავე ორგანიზაციას თბილისში ყოფნის დროსვე შევთავაზე მოხალისედ დაკვირვება მოსკოვის რომელიმე უბანზე. ქართული კულტურის ცენტრ „მზიურში“ საარჩევნო უბანი დაგვიანებით გაიხსნა. შენობაში ნოსტალგიას არ შევუნუხებვარ, ვინაიდან ისე ბნელოდა და ციოდა, როგორც მაშინდელ საქართველოს ეკადრებოდა. დამკვირვებლების მოქრთამვის წარუმატებელი მცდელობის შემდეგ, ჩვენი გამოყრის ოპერაციის დასაგეგმად საუბნო კომისიის წევრები და შემოვლაზე მოსული საქართველოს საელჩოს დაცვის უფროსი გვერდით ოთახში განმარტოვდნენ. ამასობაში დრო ვიხელთე, დროის მითითებით რამდენიმე ფოტო გადავუღე თითქმის ცარიელ ურნას და სხვა დამკვირვებლებსაც დავამონებინე ეს ფაქტი. როგორც მოსალოდნელი იყო, უბნის

დახურვამდე ცოტა ხნით ადრე ყველანი გამოგვაძვეეს. ეს ძალიან შეურაცხმყოფელი პროცესი იყო, რადგან „მზიურელებმა“ რუს სამხედროებს გამოაყრევინეს ჩვენი თავი. „ახალი მემარჯვენეების“ წარმომადგენელმა გიორგი მოსიძემ კი მათ დაქირავებულ 2 სტუდენტ გოგოს უთხრა, გასულიყვნენ და კარებთან დალოდებოდნენ მათთვის განკუთვნილ ოქმებს.

თინათინ ხიდაშელმა, რომელიც იმხანად ნამდვილად არ იყო მემარჯვენეებთან „ალიანსში“ გაერთიანებული, დამკვირვებლების ოქმების წყალობით და სასამართლოს შემოვლით მიაღწია იმას, რომ საზღვარგარეთის უბნებიდან შემოსული ოქმები ბათილად ეცნოთ. ყოფილმა სახალხო დამცველმა ნანა დევედარიანმა ეს გადაწყვეტილება არად ჩააგდო და საბოლოო ოქმში ბათილად ცნობილი ოქმებიც გაითვალისწინა. აი, ასე მოახერხეს მემარჯვენეებმა საარჩევნო ბარიერის გადალახვა. აი, ამიტომ მივიდნენ ისინი საქართველოს მე-6 მოწვევის პარლამენტის პირველ სხდომაზე, რათა კვორუმი მოეგროვებინათ აბაშიძისა და შევარდნაძის პარტიებს. აი, ამიტომ იდგა ხალხი ქუჩაში.

„ბუდაპეშტელი“ სტუდენტები შევიკრიბეთ მერიასთან, რომ შევარდნაძის სახელზე დაწერილი მიმართვის საბოლოო დეტალები შეგვეთანხმებინა. მიმართვაში ვწერდით, რომ მისი ქმედებები და გამონათქვამები საფრთხეს უქმნიდა დემოკრატიული ფასეულობების არსებობას ჩვენს ქვეყანაში. „რევოლუცია“ ისე დაიწყო, რომ მიმართვის საბოლოო ტექსტის შეთანხმებაც კი ვერ მოვახერხეთ. ფოტორეპორტაჟის კეთებისას ისე აღმოვჩნდი პარლამენტის სხდომათა დარბაზში, რომ ვერც კი გავაცნობიერე, რა მოხდა.

შემდეგ კი დაიწყო ახალი ეპოქა ჩემი ქვეყნის ცხოვრებაში: კორუფციასთან ბრძოლა, პოლიციის რეფორმა, მისაღები გამოცდების რეფორმა, შეკეთდა გზები და ფასადები. მე ყოველდღე ახალი ამბების მოლოდინში ვიყავი და ვერ ვაცნობიერებდი, რომ სადღაც დავკარგე ჩემი პრეზი-

დენტი. ის „არაჩემი“ პრეზიდენტი გახდა. ვერ ვხვდებოდი, მისი რომელი ქმედება ან გამოსვლა დამიბრუნებდა ჩემ პრეზიდენტს. ვაკვირდებოდი მის დამოკიდებულებას ისეთ საკითხებთან მიმართებაში, როგორცაა: მართლმსაჯულების დამოუკიდებლობა, ელიტური კორუფცია, ქვეყნის უსაფრთხოების უზრუნველყოფა, შეკრებისა და მანიფესტაციის უფლება, სეკულარულ სახელმწიფოში დემოკრატიული ფასეულობებისადმი ერთგულება, კომპარტიული ინტელიგენციის კომკავშირული ჩანაცვლების არდაშეება და კიდევ ბევრი სხვა. ვერ ვხვდებოდი, როგორ ცდილობდა ის, დარჩენილიყო ჩემ პრეზიდენტად.

ყველზე მეტად კი იმას ვერ ვხვდებოდი, თუ რატომ უნდა სდომებოდა ადამიანს ამერიკის ყველაზე სამარცხვინო პრეზიდენტისთვის უზარმაზარი თავყრილობით დახვედრა

ან ქუჩისთვის მისი სახელის მინიჭება. ვერც იმას ვხვდებოდი, თუ რატომ უნდა დაეტუსალებინათ პოეტები, რომლებმაც ამ „სინმინდგე“ უოლტ უიტმენის ლექსებით შეიარაღებულებმა გაილაშქრეს. ან რატომ უნდა მოეტყუებინათ ხალხი, რომ ლეხ კაჩინსკი ევროპის წამყვანი დემოკრატი იყო მშინ, როდესაც მას არსად იწვევდნენ საქართველოს გარდა და საკუთარი ჰომოფობური ქმედებების გამო მისმა ქვეყანამ სტრასბურგში მარცხი განიცადა. რატომ უნდა იყოს იგი ჩემი ქვეყნის ეროვნული გმირი? რატომ უნდა ერქვას შავი ზღვის ქუჩას მისი სახელი? რატომ არ უნდა იყოს ქალაქში სერგო ფარაჯანოვის ქუჩა? და რატომ არასოდეს იტყვის მიშა: „ვისაც გეები არ მოსწონს მე ვიქნები მისთვის ყველაზე დიდი გეი“? იმიტომ, რომ ის არაჩემი პრეზიდენტია.

ახალგაზრდა ბებერი მიშა

ნინო ტყეშელაშვილი

მიშა მაგარია! არა, არ ვხუმრობ, მართლა მაგარია. იმიტომ მაგარი, რომ ჩემნაირი ადამიანისთვისაც კი, პოლიტიკაზე საერთოდ რომ არ საუბრობს და ქვეყნის გადარჩენის საკუთარი გეგმა არ აქვს, მუდმივად აქტუალურია. ძალიან მეზარება გამოთვლა, თორემ გეტყოდით, წელიწადში დაახლოებით რამდენ საათს ვუსმენ მიშას. დარწმუნებული ვარ, ეს რიცხვი ერთდროულად გაგაოცებთ და შეგაშფოთებთ. არადა, ეგრეა. ვუსმენ, როგორ საუბრობს კულტურაზე, ისტორიაზე, ეკონომიკაზე, რეფორმებზე... ვერ ვიტყვი, რომ ყველაფერი მომწონს, მაგრამ ფაქტია, რომ ვუსმენ.

მისი გამოსვლებიდან, პირველ რიგში, იმის დადგენა შეიძლება, რომ მიშა ცდილობს, იყოს სახალხო. არის კიდევ. იმდენად სახალხოა, რომ ხშირად ოფიციალური გამოსვლებისას წამოსცდება ხოლმე „საყოფაცხოვრებო“ ფრაზები, მერე კი ბოდიშის მოხდა უხდება. მიშა უბრალო ხალხის მხარესაა და ამით ერთგვარად ემიჯნება „სნობურ“ დისკურსს. მას არ მოსწონს, როცა ადამიანებს რბილი „ლ“-ს გამო დასცინიან. მას არ მოსწონს, რომ თბილისი პრივილეგირებული ქალაქია. მიშა ყველასია. უბრალოა და ხელმისაწვდომი.

უცხოელ ჟურნალისტებს ძალიან უყვართ ხოლმე იმის აღნიშვნა, რომ ახალგაზრდა პრეზიდენტი გვყავს. მაგრამ, ჩვენს შემთხვევაში, პრეზიდენტის ასაკს არავითარი მნიშვნელობა არ აქვს. ჩემი აზრით, მიშა მაინც ბებერია, იმიტომ, რომ მას ყველასი ესმის, ახალგაზრდების გარდა. ჩვენი მთავრობა გაცილებით მეტს ფიქრობს პენსიონერებზე, ვიდრე ახალგაზრდებზე. არადა, ცვლილებები, რომლებიც ახლა ხდება, უმეტესად ახალგაზრდებს ეხებათ. მათზეა დამოკიდებული, როგორი სახელმწიფო გვექნება ხვალ. მათთან მეტი საუბარია საჭირო. ძალიან ადვილია, დაასაჩუქრო წარმატებული მოსწავლეები და ყველა დანარჩენს „ოროსნები“ უწოდო. ძალიან ადვილია, იარლიყები მიაკერო მათ, ვისთან საუბარიც რთული გეჩვენება. არადა, ვინ იცის, იქნებ ეს „ოროსნები“ იწყებენ რაღაც ახალს. დამჯერ ბავშვებს ხომ არასდროს არაფერი შეუქმნიათ. ცვლილებებს ისინი ახდენენ, ვინც

არსებული უკმაყოფილოა. მიშას ჰგონია, რომ ახალგაზრდებს მოსწონთ „ბონი ემისა“ და „მოდერნ თოქინგს“ მობერებული ნევრები. უხარია, რომ ბათუმში კრის დე ბურგი სოფო ნიჟარაძესთან ერთად მღერის. მე კი არ მჯერა, რომ ქართველი ახალგაზრდები სოფო ნიჟარაძის 80-იანი წლების ესთეტიკაში გადაწყვეტილ სიმღერებს უსმენენ. ჩვენ არ გვიყვარს რომანსები. ჩვენ თანამედროვე, ენერგიული მუსიკა გვინდა ნახევრად მიცვალებული ვარსკვლავების ნაცვლად.

ხანდახან მგონია, რომ პრეზიდენტს უბრალოდ არ სცალია, რომ მუსიკალური გემოვნება ჩამოიყალიბოს. სწორედ ამის გამოა, რომ ხან რუსულანა მღერის ჩვენს სცენაზე და ხანაც – პლასიდო დომინგო.

პრეზიდენტს არც ლიტერატურისთვის სცალია. როგორც წესი, საერთოდ არ ახსენებს ხოლმე თანამედროვე მწერლებსა და მათ შემოქმედებას, არადა, კარგი იქნებოდა, პრეზიდენტს ფავორიტი მწერალი ჰყოლოდა, აი, სოფო ნიჟარაძესავით ფავორიტი. იქნებ ადამიანებს კითხვა მაინც დაეწყეთ.

ჰოდა, კიდევ. შეუძლებელია სახელმწიფოსა და ახალგაზრდების ურთიერთობაზე „პატრიოტული ბანაკები“ არ გაგვახსენდეს. რაც უნდა კარგად ერთობოდნენ იქ ახალგაზრდები, მე მაინც მგონია, რომ პატრიოტიზმის სწავლება გაუმართლებელია. ნებისმიერი იდეოლოგიური აღზრდა შეიცავს საფრთხეს, რომ ის, ვინც ზრდის, დიქტატორად გადაიქცევა და ის, ვინც იზრდება – მონად. მიშასთვის ახალგაზრდები მომავალი მეომრები არიან, ალჭურვილები სათანადო პატრიოტიზმითა და მოგონებებით აფხაზეთზე. ჩემთვის კი ახალგაზრდები არიან მომავალი მეცნიერები, მომავალი მწერლები და უბრალოდ, მომავალი პროფესიონალები – ადამიანები თავისუფალი აზროვნებით, ჩარჩოების გარეშე.

კარგი იქნებოდა, მიშა ახალგაზრდებთან ისეთივე უშუალო ყოფილიყო, როგორც სხვებთან არის ხოლმე. აი, მაშინ კი ნამდვილად იქნებოდა მაგარი, ამ სიტყვის ყველაზე ნაღდი გაგებით.

5

ბობრა და შირაზის შუშა

ლელა გაფრინდაშვილი

2003 წლის არჩევნების დღეს უზბეკეთში ვიყავი. ბევრი ვეცადეთ მე და ჩემმა კოლეგებმა, რომ ჩვენი სამოქალაქო ვალი საქართველოს საელჩოში მოგვეხადა, მაგრამ რადგან ამომრჩევლის ბარათი თან არ გვქონდა, – არაფერი გამოგვივიდა.

თბილისში დაბრუნებულს, უკვე წინარეგოლუციური მდგომარეობა დამხვდა. მთელი გულით და გონებით ჩავერთე მასში, როგორც საქართველოს მოქალაქე, რომელიც თავისუფლების, თანასწორობის და სამართლიანობის იდეების ერთგულია და მათი დამკვიდრების საქმეში საკუთარ ადგილს/მნიშვნელობას აცნობიერებს.

რეგოლუციისადმი ჩემს მხარდაჭერაში მიხეილ სააკაშვილს მნიშვნელოვანი ადგილი ეჭირა (თუმცა, ამ პროცესის ლიდერთაგან ჩემი ფავორიტი ყოველთვის ზურაბ ჟვანია იყო), როგორც დემოკრატიული ღირებულებების ერთგულ და უკომპრომისო დამცველს და არავითარ შემთხვევაში, – როგორც მასების მობილიზატორს. აქედან გამომდინარე, „ვარდების რეგოლუციისადმი“ ჩემს სიმპათიებს ცვლილების მოლოდინი და სურვილი განაპირობებდა და არა – კერპთაყვანისმცემლური ვნებები.

თუმცა, უკვე 2004 წლიდან ნათელი გახდა, რომ რეგოლუციის ავანგარდში მდგომი ადამიანების მიმართ უფრო მეტი კითხვები მქონდა, ვიდრე – ედუარდ შევარდნაძის ხელისუფლების მიმართ. და რაც ყველაზე მთავარია – ამ პრობლემების განსჯისა და პასუხის გაცემის სივრცე შეიზღუდა და თანდათან შსს-ს იმ ოთახს დაემსგავსა, საიდანაც ადამიანები „შემთხვევით ცვივოდნენ“.

დღეს უკვე სანახაობად/კარიკატურად ქცეული ქართული დემოკრატიის ლიდერი პრეზიდენტი საბჭოთა ხელმძღვანელებს უფრო მაგონებს, ვიდრე – ქართველ რეფორმატორებს. ამ შეფასების ნათელსაყოფად მინდა ილია ჭავჭავაძის და მიხეილ სააკაშვილის საჯარო განცხადებები შევადარო ერთმანეთს:

ილია ჭავჭავაძე, 1887 წელი: „ეხლა ვაჟკაცობა ომისა კი არ უნდა, რომ სისხლსა ჰღვრიდეს, ვაჟკაცობა უნდა შრომისა, რომ ოფლი ჰღვაროს. კიდევ ვიტყვი, ქვეყანა ეხლა იმისია, ვინც ირჯება და ვინც იცის ნესი და ხერ-

ხი გარჯისა, ვინც უფრო უფრთხილდება ნაშრომს, ვინც იზოგავს ნაღვანს. დღეს მძლეთა მძლეა მარტო ის, ვინც მცველია და ბეჯითი სულით და ხორციითა, ცოდნითა და მარჯვენითა. გვჭირს-კი დღეს რომელიმე ეს დროთა შესაფერი სიკეთე? რა გითხრათ? რით გაგახაროთ?

ხმლით მოსეულმა ვერა დაგვაკლო-რა - შრომით და გარჯით, ცოდნით და ხერხით მოსული კი თან გაგვიტანს, ფეხ-ქვეშიდან მიწას გამოგვაცლის, სახელს გაგვიქრობს...

ეხლაც ომია, ხოლო სისხლის ღვრისა კი არა, ოფლის ღვრისა, ომი უსისხლო, მშვიდობიანი, წყნარი. ამ ომმა არც ბუკი იცის, არც ნალარა. უბუკ-ნალაროდ სთესავს, უბუკ-ნალაროდ მკის. ეს ომი შრომისაა, და ვითარცა შრომა – პატიოსანია, ნამუსიანია და ისეთივე თავმოსა-წონებელი, თავ-გამოსაჩენი, როგორც უნინ თოფისა და ხმლის ომი იყო. ვაჟკაცობა ამისთანა ომში ბევრით წინ არის სისხლის ომის ვაჟკაცობაზე. ვაჟკაც გულადზე მშრომელი სამის გაფრენით მეტიაო, – იტყოდა გლეხკაცი თავისებურად ზედგამოჭრით, თუ მართალს ათქმევინებო. რა გლეხკაცი, თითონ დღევანდელი დღე ამას გვეუბნება, ამას ჰღალადებს და ჩვენ გვესმის კი ეს ღალადი? ვაი რომ არა. მაშ რა გითხრათ, რით გაგახაროთ?“

მიხეილ სააკაშვილი, 2010 წელი: „ჩვენ უნდა ვიყოთ მზად: ერთ ხელში უნდა გვეჭიროს თოხი და მეორეში იარაღი... ერთ ხელში უნდა გვეჭიროს თოხი, კომპიუტერი, წიგნი, სხვა ინსტრუმენტი, რომელიც საჭიროა 21-ე საუკუნის თანამედროვე ქვეყნის მშენებლობისთვის...“

სამწუხაროდ, არ ვცხოვრობთ ჩვენ შვეიცარიისა და ჰოლანდიისაში და არა ვართ გარშემორტყმული ერთი მიმართულებიდან ძალიან მეგობრული ქვეყნით და საქართველოს სჭირდება ყველაფერი ეს და არაფერი მილიტარისტული ეს არ არის. მაშინ მილიტარისტი იყო დავით აღმაშენებელი და ყველა დიდი ქართველი პატრიოტი. საქართველოს სჭირდება თავის თავის დაცვა. ჩვენ არავის არ ვესხმით თავს, მაგრამ ჩვენ გვაქვს ტერიტორიების 20% ოკუპირებული.

დათვის ბაბაია რომ დაუძახო, სულაც არ ნიშნავს, რომ დათვის მოენონო და სხვათაშორის, თუ მოენონები კიდევ

უფრო კარგად შეგჭამს. და ყველაზე კარგი მეთოდი და-
თვთან არის, რომ ჯოხი აილო ხელში, ჯოხი ჩაართყა და
ყველაზე კარგია, თუ გაქვს პისტოლეტი ან თოფი, კიდეც
უფრო კარგი, მსხვილკალიბრიანი.“

ოპონენტებთან დამოკიდებულებაში ილიაც შეუპოვარი
და დაუნდობელია, მაგრამ მისი კრიტიკული წერილების
ლომის წილი არგუმენტებზე მოდის და არა – ქარაგმებსა
და შეურაცხმყოფელ სარკაზმზე.

19-20-ე საუკუნეთა გზაგასაყარზე, ნოე ჟორდანიამ
საადგილმამულო ბანკს „ბურჟუაზიულ-ფინანსური დაწე-
სებულება“ უწოდა. ილიამ კი მას, როგორც გერმანიაში
„განსწავლულ“ მარქსისტს, ურჩია ელემენტარული პოლი-

ტიკონომიკური კატეგორიები „ფინანსური“ და „საკრედი-
ტო“ ერთმანეთისგან განესხვავებინა.

ჟორდანიას მეორე არგუმენტი ბანკის თავადაზნაუ-
რულ-წოდებრიობას ეხება. მის საპასუხოდ ილია დაწე-
სებულების გამგეობის შემადგენლობასა და ზედამხედვე-
ლობის კომიტეტზე მიუთითებს, რომლის წევრობა ყველა
წოდების კაცს შეუძლია, ოღონდ კი ამორჩეული იქნას.
(თავადაზნაურთა კრება 3 წელიწადში უნდა გაიმართოს,
ხოლო ბანკის მორიგი კრება ყოველწლიურია).

ბანკის მესამე ნაკლად მარქსისტი ასახელებს დამფუ-
ძნებლების სავალალო მდგომარეობას, რადგან მათ მა-
მული ეყიდებათ და დღითიდღე დატაკდებიან. ცხადია,

ხვდება ილია, რომ მოპაექრე მხარეს რეალობაზე წარმოდგენა არა აქვს, მაგრამ მაინც ეხმარება: „მამული ეყიდებათ მათ, ვისაც ბანკში მამული გირაოდ შეუტანია და ვალად ფული გაუტანია. ამისთანა კაცს „ვალის ამღები“ ჰქვია და არა – „დამფუძნებელი“. „დამფუძნებელი“ მარტო ბანკის დამაარსებელია და ფულის ჩამომსვლელი და სხვა ცალკე ქონებრივი დამოკიდებულება არ აქვს ბანკთან და ვისი რა პასუხისმგებელია, ვისი რა მზღვეველია თავისი მამულით?“

მეოთხე, საადგილმამულო ბანკის იდეის საწინააღმდეგო, არგუმენტი ჟორდანიასთვის არის „ფულის“ და „წოდების“ ურთიერთშეთავსებლობა. ამ შეხედულების სისუსტეს ილია ამ საგანზე გავრცელებული შეხედულებების მოხმობით ცდილობს:

„საკომერციო ბანკები ვაჭართა წოდებისთვის უფროა დაარსებული, სასოფლო ბანკები – გლეხთა წოდებისთვის, სახელმწიფო სათავადაზნაურო საადგილმამულო ბანკი – მარტო და განსაკუთრებით თავადაზნაურთა წოდებისათვის, სახელმწიფო საგლეხო საადგილმამულო ბანკი – მარტო და განსაკუთრებით გლეხთა წოდებისათვის. რადგან აქ ერთი მხრით ფულია და მეორე მხრით – წოდება, და რადგან ისინი ერთმანეთს ეწინააღმდეგებიან, მაშინ ჟორდანიას ლოლიკით ეს ბანკები იძულებულინი არიან ამ წინააღმდეგობაში იტრიალონ და ამით თავის თავს ებრძოლონ.“

ამ ჩვენს უებრო მარქსისტს და ლოლიკას სწორედ ის საქმე დაჰმართინათ, რაც ფულსა და წოდებას, ბ-ნ ჟორდანიას თუ დაუფჯერებთ.“

ჭავჭავაძე-ჟორდანიას ორთაბრძოლა 1900 წელს გაგრძელდა. ილიამ ევროპიდან ახლად დაბრუნებულ „ქადაგს“ (რომელიც უკვე რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის წევრია!) მიმდევრების შერჩევის წესი დაუწინა: თანამებრძოლებს მხოლოდ ერთგულების მიხედვით არჩევ და არა – ზნეობისა და პროფესიონალიზმის ნიშნით. ასეთები კი ქართველი ერის წარმომადგენლებად ვერ ჩაითვლებიანო. განრისხებულმა მარქსისტმა, აქაო და, ბევრნი ვართო – 101 ადამიანის ხელმოწერილი წერილი გამოაქვეყნა. ამის პასუხად ილია ამბობს: „სადაც ეთიკაზე და მართებულობაზეა ლაპარაკი, ხმა უნდა ანონილ იქნას და არა – დათვლილ, რაც გინდ ბლომად ნულეები გაამწკრივოთ, მაინც წული გამოვა“.

სოციალ-დემოკრატების „განულებით“ თავზარდაცემული ნოე ჟორდანია ცდილობს ეს ყველაფერი „ქართველი ხალხის“ შეურაცხყოფად თარგმნოს და საზოგადოებას „ივერის“ მესვეურებთან ანგარიშის გასწორებისკენ მოუწოდებს.

ილია კარგად ხედავს – რა საშიშ თამაშს თამაშობს ოპონენტი. ამიტომ მოუწოდებს გაიხსენოს აზრები, რომლითაც სულ ცოტა ხნის წინათ თავს იწონებდა:

„გონება საზოგადოდ იშვიათი რამ არის, ის სანთლით საძებარია, ხოლო უგუნურება ყოველგან და ყოველთვის ადვილი მისაგნებია. ცხადია, პირველის ჭურჭელი – ინტელიგენცია – ძლიერ ცოტაა, სულ ერთი მუჭაა, მეორესი

(ე.ი უგუნურების) მთელი ხალხი, მთელი ერია. ხალხი და ინტელიგენცია, ინტელიგენცია და ხალხი – აი, ორი მეტოქე და მებრძოლი ელემენტი. ამწინააღმდეგობით ინტელიგენტი გონებას აგდებს ხალხიდან და ხალხს – გონებიდან“ (კვალი, 1898, ნომერი 12, გვ.201)

არ ცხრება ჟორდანია: ყველას, ვინც კი მისი მხურვალე მხარდამჭერი არ არის, „ძველებში“ ათავსებს, ხოლო საკუთარ თავს და მისიანებს „ახლებად“ ნათლავს და სამოქმედო პროგრამას აძლევს:

„ჩვენი მიზანია ცხოვრების ფურცლებზე ის ნავიკითხოთ, რაც დაწერილია და იწერება და არა ის, რაც ნამკითხველის ოცნებაში აღბეჭდილია“. ასეთი საქმიანობის მაგალითად კი კახეთში მისი მოგზაურობა და ამ ვოიაჟიდან გამოტანილი დასკვნები მოაქვს: გლეხის, თავადის, მღვდლის განსხვავებული ჩაცმულობა, საუბარი, მიხვრამოხვრა, ხასიათი და ზრდილობა უტყუარი საბუთია იმისა, რომ კახეთში კასტური წყობააო.

ამ აბსურდული აზრის უარსაყოფად ილია იძულებულია უამრავი მაგალითი მოიტანოს ევროპული (გერმანია, საფრანგეთი, ინგლისი) სინამდვილიდან: გლეხი, პროლეტარი, წერილი ფერმერი, ფეოდალი, ლორდი ასევე განსხვავდებიან ერთმანეთისგან, მაგრამ არავის მოუვა აზრად ამ საზოგადოებებს კასტურობა დასწამოს:

„თავისთვის რომ ვერ აუხსნია, ვერ გამოურკვევია ეს სიტყვა, ვის რას აუხსნის, ვის რას გამოურკვევს ამისთანა ყოვლად უმეცარი და ქარაფშუტა მოუბარი.“

ამ პოლემიკაში ილია არანაკლებ მნიშვნელობას ანიჭებს ნოე ჟორდანიას მიერ ქართული და ევროპული საზოგადოებების შედარებას:

„როცა რომელიმე მოღვაწე ევროპაში იტყვის – ხალხიო – მაშინ ის და სხვებიც ერთს ყველაზე მოძრავ და მონინავე ელემენტს გულისხმობს. ჩვენში თუ ხალხი ახსენე, უთუოდ ქუჩის მიგლეჯილ-მოგლეჯილს, ანდა სოფლის უძრავ ელემენტს გულისხმობენ.“

ეს აზრი კი საბოლოოდ აცლის ნიადაგს ნოე ჟორდანიას, რადგან მისი მომხრეები ნამდვილად ვერ ჩაითვლებოდნენ მე-19-20 საუკუნეთა გზაგასაყართან დარაზმულ მონინავე ადამიანებად.

„ეხლა სწორედ მე მეთქმის: აი, სადამდე უკან ჩამორჩენილა ევროპას ეს ჩვენი გუდაფშუტა ვითომდა ახალი მოღვაწე. სასაცილო არ არის ეს ამბავი: კაცი სიტყვით წინ იწევდეს თავგადაგლეჯილი, საქმით კი – ფეხები დამბლასავით უკან რჩებოდეს?!.. განა სასაცილო არ არის, რომ ბ-ნმა ჟორდანიამ ასე გაიბა თავი საკუთარ მახეში?“

აბა, ვეცადოთ და აღმოვაჩინოთ მსგავსი პოლემიკა თანამედროვე საქართველოში. ტყუილად გავირჯებით, რადგან პრეზიდენტი, პოლიტიკოსები და სამოქალაქო აქტივისტები მხოლოდ თანამოაზრეებს ელაპარაკებიან. ხოლო თუ ვინმემ მათ ნააზრევში წინააღმდეგობა აღმოაჩინა, მაშინ კამათი ან წყდება ან ლანძღვა-გინებაში გადადის. სწორედ ასეთ მოაზროვნეებზე თქვა ილიამ: „გოგრა ვერ იქცევა შირაზის შუშად, რაც გინდა მალლა თაროზე დასდვა“-ო.

საქსენი

თელავი, ყვარალი, ლაგოდეხი	FM 105.5
გორი, ქარალი, საშური	FM 103.0
ზესტაფონი, ქუთაისი, სამტრედია	FM 104.5
ურაკი, ქობულეთი, ბათუმი	FM 101.0
ფოთი, სენაკი, ზუგდიდი	FM 101.9

მოგავლის სივრცე

ავტორი: მიხა ხუნდაძე

ფოტო: იურგან კოლაქი

„ო არჯუნა, იოგი ვერასდროს ვერ გახდება ის, ვინც ბევრს ან ცოტას ჭამს, ვისაც ბევრი ან ცოტა სძინავს.“

ბჰაგავატ-გიტა

60-იანების მუდმივმა ტენდენციამ, ბოჰემური ცხოვრების წესით კულტურული სწორხაზოვნებიდან თავი დაეღწიათ, 70–80-იანი წლების ფრანგულ ფილოსოფიას დაანახა, რომ საზოგადოებრივი ცნობიერების და ცხოვრების ზოგად წესთან დაპირისპირების ამ მეთოდს შედეგი არ მოჰყვა – საზოგადოებამ შემოქმედდა ამ გულწრფელ ძალისხმევას ატრაქციონის სტატუსი მიანიჭა და მოხმარებით სფეროში განათავსა. ამიტომ ახალი ფრანგული ფილოსოფია ბოჰემური ცხოვრების წესს რადიკალურად განუდგა და მოცემულ/კანონიზირებულ ცნობიერების ფორმასთან ბრძოლაში მთავარი აქცენტი ენობრივ დეკონსტრუქციაზე გადაიტანა – ანუ, როგორც ჰაიდეგერი იტყოდა, „ყოფიერების სახლის“ დაშლაზე დაიწყო მუშაობა.

ამ სიტუაციაში, ამ ახალ ფილოსოფიურ სივრცეში ვიზუალურმა ხელოვნებამ განსაკუთრებული ადგილი დაიკავა. რეზისტენტულმა ხელოვნებამ და აზროვნებამ, სამყაროს, ფასეულობათა გადაფასებების ახალი მეთოდოლოგია შესთავაზა. ამან კი, პოსტსტრუქტურალიზმის ერაში ტრანსცედენტული ჭეშმარიტების მაძიებელი ბოჰემური მხატვრის როლი პრაქტიკულად დაასრულა.

„...სარდაფის ბოჰემური ცხოვრების მიზიდველობა... არაფრის მომტანი მისი ნესტი დაავადებულ სხეულში აღწევს.

მაგიდა, სივრცეში გარშემორტყმული პატარა ბალიშის სკამებით. მასზე მსხდომი ადამიანები - თითქოს ყველა ნაცნობი, ახლობელი და, ამა-

ვდროულად, უცხო. დრო მალე გადის. ნითელი ღვინით ხელში სხვადასხვა მაგიდებთან საუბრებში ებმები. მუსიკა. ვილაც საცეკვაოდ გეპატიჟება. გგონია, რომ დღეს მაინც რაიმეს შეცვლი/ შეიცვლება.

გალერეიდან ისევ გრძელ ვინრო სარდაფში მოგზაურობა. უსასრულო გარჩევების ზუზუნა ფონი – უფრო სწორად ირონიული რემარკები გამოფენის „ხარისხთან“ დაკავშირებით. არაფერი ახალი. მესალმებიან გაბრუებული ადამიანები.

„ფილოსოფია“ აქ ხელოვნებაზე საუბრებით იწყება, შემდეგ მთვრალ ყაყანში გადადის და ბოლოს ყველანი ერთმნიშვნელოვანი ჭეშმარიტების უტყუარობას ვამტკიცებთ. მუდამ გვერდზეა ადამიანი, ვინც ფოტოსურათებს იღებს და „მოვლენას“ ისტორიულ სტატუსს ანიჭებს“.

დაახლოებით ასეთი იქნებოდა 60-იანი წლების დოკუმენტურ-ლიტერატურული ოპუსი.

სამუშაო მაგიდა. კურატორულ ნერილებს და სტატიებს ვკითხულობ. ვხვდები, რომ იქ, სხვა სივრცეში (დასავლეთში) ეს ყველაფერი – ბოჰემური ცხოვრება, სწორხაზოვანი ჭეშმარიტების მაძიებელი მხატვარი (ფუნჯით და ღვინის ჭიქით ხელში) დრომ გააქრო. არტისტულ (და არა მხატვრულ) სივრცეში ახალმა რეზისტენტულმა ფორმამ იჩინა თავი, სხვა პროცესები დაიძრა, რომელთაც არაფერი აქვთ საერთო ღვინოსთან, ქცევის ალტერნატიულ წესთან, ბოჰემურ/რომანტიკულ პათოსთან. აქ ღრმა ენობრივი კოდების ანალიტიკური კვლევა ხორციელდება, რომელიც ახალ ენობრივ

ფენომენებს აჩენს, ან სულაც აუქმებს მათ.

ნაწილობრივ, უსუსურად, მაგრამ უკვე ჩვენს სივრცეშიც გაიჟღერა ამ თემამ, რასაკვირველია კვაზი ფორმებით. დასავლეთში მყარად ფეხმოკიდებული ფორმულა – რომ ყოველი იდეოლოგიური გარემო მხოლოდ დროებითი კულტურული კონსტრუქტია და მას არ უნდა ვენდოთ, ჩვენში ჯერ კიდევ სრულიად უცხოა. ჩვენ ხომ ერთმნიშვნელოვანი ჭეშმარიტებები გვიყვარს და ვერ ვეღვეით მათ.

ამ ზემოთხსენებული პრობლემის კონტექსტში, კითხვები ვიზუალური ენობრივი სისტემების კვლევაში, ბევრი დაგროვდა. ამიტომაც მივაკითხე ამ პროცესების უშუალო მონაწილეს არტისტ ქეთი კაპანაძეს.

ზემოთ აღწერილი მეტამორფოზა (ბოჰემურიდან დეკონსტრუქციულ აქციებამდე) ბევრი ადამიანის ცხოვრების მეტამორფოზადაც იქცა; მათში რომანტიკულ-ინტუიციური ძიება და ცხოვრება რაციონალურ-ენობრივმა შეცვალა. სწორედ ამის მაგალითია ქეთი კაპანაძის შემოქმედება და ცხოვრების გზა.

აქ, საქართველოში ცხოვრებისას იგი შემოქმედებითი საზოგადოების ბოჰემური ცხოვრების ცენტრად ითვლებოდა. ეს მხატვარი (ბევრისგან განსხვავებით), რაინდული და გონიერი სულის მატარებელი აღმოჩნდა და ათი წლის წინ დასავლეთში წასვლის შემდეგ თავისი ცხოვრება/ხელოვნება მთლიანად შეცვალა – ახალი ხერხებით და შინაარსით აამეცყველა. სწორედ ამ გარდაქმნაზეა მისი ინტერვიუ.

ქეთი კაპანაძე, შტუტგარტი, 2010-06-15.

* * *

მათ, ვისთვისაც მხატვრობა რელიგიაა, ალბათ იმედს გავეუცრუებ, მაგრამ მაინც უნდა ვთქვა, რომ ევროპა ამ რელიგიის ეკლესია ნამდვილად არ არის. დღეს ჩემი რელიგია ჩემი გამოცდილება და ჩემი ცოდნაა. აღმოსავლეთიდან დასავლეთში ჩემმა გადაადგილებამ დამანახა, თუ როგორი რელატიურია სინამდვილე და მისი ფასეულობები, რომ ყოველგვარი გარემო მხოლოდ დროებითი კულტურული კოსტრუქცია, სადაც მყარი და აუთენტური ფასეულობები არ არსებობს.

პატარაობაში, წინათგრძნობებით მონუსხული, საათობით ვიჯექი სახლის კედელზე დამაგრებულ სახანძრო კიბის ბოლო საფეხურზე. ეს შეგრძნებები ჯერ უფორმო იყო, დროთა განმავლობაში, კონტურები გამოიკვეთა და 10 წლიდან

ვიცოდი, რომ მთელი ცხოვრება სხვაგან უნდა გამეტარებინა. დასავლეთში ჩემი ტემპერამენტი და ნიჭი მთლიანად მუშაობაში ჩავდე, არც საქართველოში ვყოფილვარ რაიმე სხვა მონაცემებისთვის პოპულარული. როდესაც მე დავიგა (ედგვერაძე) დავეშორდი, მან ასეთი რამ მიჩნია: ყველაფერი შეიძლება ადამიანმა დაკარგოს, მაგრამ ერთადერთი, რაც ყოველთვის ჩვენთან დარჩება, ჩვენი ძალისხმევაა და ამ ძალისხმევით შექმნილი გამოცდილება.

* * *

2008-ში პარიზში 6-თვიანი სტიპენდიით ყოფნისას დროის უმეტესი ნაწილი მართო ვიყავი, მაშინ ნათლად დავინახე, თუ როგორი აბსოლუტური იდენტიფიკაცია მაქვს ჩემს მოწოდებასთან – მხატვართან, რომ ამ არსის გარეშე ვერ ვხედავ ჩემს თავს. სწორედ ამიტომაც არასოდეს მქონია იდენტიფიკაცია ქა-

ლურ საწყისთან და არც მათი მესმოდა, ვინც როგორც მხოლოდ ქალს, ისე მიყურებდა. უფრო მეტიც: ჩემში ეს მხატვრის იდენტიფიკაცია ისეთი ძლიერი იყო, რომ ჩემი დანარჩენი სოციალური აქტივობა (საქართველოს კონტექსტში) თითქოს არც მეხებოდა.

პირველად მხატვრის სახელოსნოში დახუჭობანის თამაშისას აღმოვჩნდი, მაშინ 4 წლის ვიყავი. თეთრი, სუფთა ტილოების თვალისმომჭრელმა შუქმა და საღებავების ინტენსიურმა სუნმა, რომელსაც თითქმის ფიზიკურად ვხედავდი, შემინოვა თავის უსასრულო სივრცეში. მხოლოდ რამდენიმე საათის შემდეგ მიპოვეს ამ ოთახში. მხატვრულ აურასთან ასეთი ინტენსიური შეხების შემდეგ მსახიობობა აღარ მომდომებია, თუმცა არასოდეს დამავიწყდება ქალების საგრიმიოროს მაგიური შუქი და არც ცარიელი სცენის ფართოდ გადახსნილი ხაზა, სადაც სინამდვილე სიშავეში უჩინარდება.

* * *

1992 წლიდან ევროპაში მიწვევით ხშირად დავდიოდი. 1995-ში ბაზელში მქონდა გამოფენა. ამ გალერეის კურატორთან უცნობი კაცი მისულა და უკითხავს: სტიპენდია ხომ არ მჭირდება. ძალიან მალე ბერნის სამინისტროს კულტურის განყოფილებამ სამთვინიანი სტიპენდია დამინიშნა. ცოტა ხნის წინ შტუდგარტის სამინისტროში გაგვზავნენ წერილი უფრო დიდი სახელოსნოს მოთხოვნით. ორ დღეში თვითონ დამირეკეს მოსალაპარაკებლად.

იმის თქმა მინდა, რომ ინსტიტუციებს თავიანთი ფუნქციები გაცნობიერებული აქვთ ისევე, როგორც მუზეუმებს. თუმცა გალერეები სხვა კრიტერიუმებით მუშაობენ. ხშირად მათი ერთადერთი კრიტერიუმი მხატვრის სახელი და ამ სახელით ვაჭრობაა – ნაცვლად იმისა, რომ ახალგაზრდა მხატვარს სამხატვრო სცენაზე იმიჯი შეუქმნას და მისი პო-

ტენციური კოლექციონერების ქსელი დააფუძნოს.

* * *

მეოცე საუკუნის ბოჰემური იდეალი – ჭეშმარიტების მაძიებელი მხატვარი, ცალ ხელში ფუნჯით და მეორეში ღვინით, წარსულს ჩაბარდა. ინტელექტუალებმა საბოლოოდ გააცნობიერეს, თუ რამდენად აბსურდულია იდეოლოგიების ბრძოლა და რომ ერთმნიშვნელოვანი ჭეშმარიტების რწმენა ილუზიაა. დღეს ადამიანები ბავშვების უდარდლობით აწყობენ კატასტროფებს, რომელთაც ვეღარ უწოდებ ტრაგიკულს – ეს ყველაფერი უსხეულო თამაშის ნაწილია, რომელსაც საერთაშორისო მედიური სხეული განაგებს. საქართველოს პრობლემა ისაა, რომ ის მოწყვეტილი იყო ისტორიულ მსვლელობას, მასთან ხახუნს. ინკუბატორში კი თანამედროვე ხელოვნება არ იბადება.

მხატვრობის საფუძველი დღეს არა მეტაფიზიკური ჭვრეტა, არამედ კომუნიკაციაა. პროგრესი მხოლოდ კომუნიკაციის ხარჯზეა შესაძლებელი. მაგალითად, თბილისის სამხატვრო აკადემიაში საზღვარგარეთიდან რომ იწვევდნენ მხატვრებს ლექციებისთვის, ეს არა მარტო სტუდენტებისთვის იქნებოდა სასარგებლო, არამედ საერთოდ ქვეყნისთვისაც, არა მარტო კონკრეტული ადამიანებისთვის, არამედ საერთო მომავლისთვისაც. ვინც საქართველოდან საზღვარგარეთაა წასული, მას საქართველოში უდროოდ წასულის სტატუსი აქვს, რადგან მისი პოტენცია არ გამოიყენება.

ლუიზ ბურჟუამ თქვა, რომ ადამიანს მხოლოდ მუშაობა ანიჭებს ბედნიერებას. მისი მიზანი წარმატება არასდროს ყოფილა. მე მგონია, რომ ბურჟუას მიდგომა მხატვრისთვის ფორმულა უნდა იყოს – მხოლოდ ინტენსიურ მუშაობას მოაქვს შედეგი. ნამუშევრის

ისტორია

ფორმალური ხარისხი და მისი „მე-სიჯი“ ერთიან სხეულად უნდა იქცეს, ასეთი ერთიანობის მიღწევა კი დიდ ძალისხმევას ითხოვს. კიდევ ერთი – გადანყვებილებას რომ ვიღებთ, მაშინაც კი, როდესაც თითქოს გაქვს თავისუფალი არჩევნის საშუალება, მაინც შეზღუდულები ვართ, რადგან არჩევანის ეს სპექტრი უკვე მოცემულია. თუ განვაზოგადებთ, მივხვდებით, რომ ბოლოს მაინც ორს შორის ვირჩევთ – რისკსა და დაზღვეულობას შორის. გასაგებია, რომ მხატვარმა რისკი უნდა აირჩიოს; ვინც რისკავს, ის შედეგისგან დამოუკიდებლად უკვე პრინციპულად მოგებულია – მაგრამ ამ დებულებას, რასაკვირველია, უფრო ვრცელი განმარტება სჭირდება.

აინშტაინი ამბობდა, ადამიანი უწყვეტად უნდა დასვას კითხვები. მხატვარმა იმას უნდა გადააბიჯოს, რაც მოსწონს. ყველაფერი, რაც მიღწეულია, მხოლოდ ეტაპია და არა შედეგი. არ უნდა დაგვა-ვინყდეს, რომ ნამდვილ პროცესს სასრული არა აქვს, ამის კლასიკური მაგალითი პიკაბია და მისი ბოლო ნამუშევრები. ესაა ის ნაბიჯი რაც ფასობს, ის ეკუთვნის მხოლოდ მხატვარს და ამიტომ არის ფასეული. ეს პროცესი არის ის ერთადერთი, რასაც არტ-მარკეტი ვერ აკონტროლებს. კითხვის დასმა პროგრესის პირობაა, როგორც კი ფაქტი ბუნებრივად მიიღება, კლავს ახლის დაბადების პოტენციალს.

პარადოქსში არ უნდა ჩამეთვალოს – პროფესორებმა აკადემიაში ის არ უნდა ასწავლონ, რაც იციან, მათ სტუდენტთან ერთად „ამოუცნობში“ უნდა იმოგზაურონ, დაეხმარონ კულტურიდან თავის დაღწევაში. უპირველეს ყოვლისა, ეს ყველაფერი, რასაკვირველია, ინსტიტუტის ხელმძღვანელს უნდა ჰქონდეს გაცნობიერებული.

* * *

საერთოდ ბავშვობაზე რეფლექსია მხატვრისთვის სასარგებლო მგონია. ზუსტად ვხედავ ჩემ თავს ბავშვობაში და ვხედავ, რომ საერთოდ არ შეეცვლილ-ვარ. თითქოს მხოლოდ სახლიდან ვიყავი წასული (ამ შემთხვევაში, ჩემს სხეულს ვგულისხმობ) და კულტურის კალეიდოსკოპურ სხეულში ვმოძრაობდი მთე-

ლი ეს დრო, ახლა კი უკან დაბრუნებას ვცდილობ ჩემს სრულ და უპირობო აუ-თენტურობასთან...

ბავშვობაში სულ მქონდა წინათგრძნობა, რომ რაღაც უნდა მეპოვნა. 9 წლის ვიყავი, ერთ ბიბლიოთეკაში რომ მოვხვდი. ძველი წიგნების სუნი თითქოს რაღაც დიდს მპირდებოდა. ჯადოსნური მეჩვენებოდა მზის შუქის ლიანდაგებზე მოსრიალე მიკროსამყაროც და მტვრის ნაწილაკებიც, რომლებიც სივრცეს თითქოს მორზეს ანბანით ასტროქტურებდნენ. მე მგონია, რომ ასეთი “სასწაულები” ბადებს მხატვრობას და მხატვარს.

შენ დამოუკიდებელი უნდა იყო! ამ სიტყვებს სმირად მიმეორებდა ბებიარჩემი. ლია ჩემთვის იმის მაგალითია, თუ როგორ შეიძლება მარტომ, ბავშვით, იმ დროინდელ სრულიად ფალიკური ორიენტაციის მქონე ქვეყანაში, ასეთ მნიშვნელოვან მსახიობად ჩამოყალიბებულიყო. სურვილიც არ ჰქონია, ჰარმონიულ ოჯახში მთავარი როლი ეთამაშა.

რადგან ჩვენი ცივილიზაცია გამოკვეთილად პატრიარქალურია (და მხოლოდ ახლა დაიწყო გარკვეული სივრცის დათმობა ქალისთვის), თითქმის ყველა ქვეყანაში ქალებს სიტუაციაზე მორგება უნევთ. ამიტომ ქალისთვის ისიც კი ძნელი ამოსაცნობია, თუ სად იწყება მისი სურვილი და სად არის აღზრდის შედეგი, სად არის ფასეულობები, სოციუმმა რომ გვიკარნახა და სად იწყება მისი საკუთარი აზროვნება, მსოფლმხედველობა. შემიძლია ვთქვა, რომ ჩემი შეხედულება დასავლეთში ცხოვრებაზე არ შეცვლილა და რაც დიდი ბედნიერება მგონია, მე და ჩემი მეგობარი ამ შეხედულებებს ვიზიარებთ. ჩემ შვილს რომ ვაკვირდები, ვხედავ რომ პრინციპში სწორად ვიცხოვრე. ანა 15 წლის იყო სამხატვრო აკადემიაში რომ მიიღეს, თანაკლასელებისაგან განსხვავებით, მან უკვე იცოდა, რაც უნდოდა ცხოვრებაში – ეს გიას და თამუნას (გიას მეუღლე – ასევე ძალიან საინტერესო და წარმატებული მხატვარი დასავლეთში) დამსახურებაცაა. დასავლეთში ცხოვრების ათმა წელმა ისიც დამანახა, თუ რა ბედნიერებაა, როდესაც იმ ადამიანებთან ვიკვეთე ბით, რომლებიც ძალას გვაძლევენ დაწყებული გზა ბოლომდე განვვლოთ.

ქრისტინან სქოთი – ინტერვიუ

ავტორი: კახა თოდორაძე

რა თქმა უნდა, შენ
სწავლობ წესებს,
რომელიც ჯაზში
ერთგვარად სანსაუბრო
ენაა, ისევე, როგორც
ინგლისურია ენა,
მაგრამ წესებს
სწავლობ იმიტომ, რომ
ერთ დღეს ეს წესები
დაარღვიო.

**რაზე გაბრაზდებოდა ჩარლი
ფარქერი**

ყოველთვის კარგად ვიცოდი, თუ როგორ უნდა ჟღერდეს ჩემი მუსიკა, – ახლებურად! ოცი, ან სამოცი წლის შემდეგ, იმედი მაქვს, რომ ეს საუნდი უკვე მოძველებული იქნება. ასეც უნდა იყოს. ნამდვილად არ მინდა, სამოცი წლის შემდეგ ვილატებმა ისევე ის მუსიკა დაუკრან, რასაც დღეს ჩვენ ვუკრავთ და ისეთივე საუნდი ჰქონდეთ, როგორსაც დღეს ჩვენ ვქმნით. ჩარლი ფარქერი მკვდრეთით რომ აღდგეს და აღმოაჩინოს, რომ ისევე იმას ვუკრავ, რასაც ის უკრავდა გასული საუკუნის ორმოციანებში (ანუ ბიზოფს), ძალიან გამიბრაზდება. მეტყვის, ამას მე 60-70 წლის წინ ვუკრავდი და შენ დღეს იმავეს რატომ აკეთებ?

**აბურის აბურზე დაღების
მნიშვნელობა**

დღეს ჩვენ ჩვენივე ეპოქის შესაბამისი საუნდის ძიებაში ვართ, მაგრამ ნამდვილად არ გვინდა, რომ შემდეგ თაო-

ბას დავანვით კისერზე იმ მუსიკით, რომელსაც დღეს ვქმნით. მომავალში მათ თვითონ უნდა განსაზღვრონ, თუ როგორ საუნდს, როგორ ჟღერადობას მისცემენ თავიანთ ეპოქას. ღრმად მწამს, რომ ნებისმიერი მუსიკოსი თავის მუსიკას უნდა ხედავდეს, როგორც პროლოგს მუდმივად ცვალებადი რეალობისთვის, მაგრამ მე თუ ვიფიქრე, რომ ჩემი მუსიკა ერთხელ და სამუდამოდ დაკანონებული ფორმულაა, მაშინ მე მუსიკის დინებას შ ე ვ ა ჩ ე რ ე ბ! თუ მართლა მუსიკოსი ხარ, უნდა გესმოდეს, რომ ის, რასაც დღეს აკეთებ მხოლოდ და მხოლოდ დასაწყისია, რასაც მომავალში სხვისი ძალისხმევა მოყვება. აი, ასე რჩება მუსიკა ცოცხალი!

**წესების დარღვევის
აუსილვებლობაზე**

ჯაზის პურისტებმა ეს ყოველისმომცველი მუსიკა ნელ-ნელა აკადემიურ ხელოვნებად გადააქციეს. რა თქმა უნდა, ცუდი არაფერია იმაში, რომ ასეთი მდიდარი და მოქნილი მუსიკა გას-

აგებ ენაზე მიაწოდო მსმენელს, მაგრამ ჩემთვის მიუღებელია, რომ მეუბნებიან, ჯაზში ისტორიულად დაკანონებული ღირებულებების მიღმა ახალი ღირებულებების დაძებნა და შემატება არ შეიძლება. რა თქმა უნდა, შენ სწავლობ წესებს, რომელიც ჯაზში ერთგვარი სანსაუბრო ენაა, ისევე, როგორც ინგლისურია ენა, მაგრამ წესებს სწავლობ იმიტომ, რომ ერთ დღეს ეს წესები დაარღვიო. იმიტომაც, როდესაც ჯაზის დოგმატიკოსი და „ღვთისმომში“ პედაგოგები თუ მუსიკოსები მეუბნებიან, რომ ჯაზის ფარგლები, აი, ასეა მონიშნული, და რომ ამ ფარგლების მიღმა ჯაზი ჯაზი აღარაა, ჩემთვის ეს უბრალოდ სასაცილოა.

**მსოფლიო მოქალაქეები და
ახალი შესაძლებლობები
მუსიკაში**

ჩემი თაობის მუსიკოსებს ალბათ საუკეთესო პირობები აქვთ მუსიკის კეთებისათვის, რადგანაც ჩვენ მუსიკოსების პირველი თაობა ვართ,

ვინც გლობალურ საზოგადოებაში გავიზარდეთ. დღეს ჩვენ მსოფლიოს მოქალაქეები ვართ, ეს კი იმას ნიშნავს, რომ თბილისში მცხოვრებ ნებისმიერ მუსიკოსს შეუძლია, ელაპარაკოს მუსიკოსს კონკეთიკუტში ან შანხაიში და პირიქით. დღეს მუსიკოსებს ურთიერთობისათვის აუცილებელი ყოველდღიური სივრცე აქვთ. რამდენიმე წლის წინ ეს შეუძლებელი იქნებოდა. ჩემთვის ინტერნეტის არსებობა ნიშნავს იმას, რომ მთელი მსოფლიოს მუსიკა შენივე თითების ბალიშებშია მოქცეული. ამ გზით უამრავი შენთვის უცხო საუნდის ასიმილირება და გამოყენება შესაძლებელი სრულიად ახალი საუნდის შესაქმნელად. ჩვენ აღარ ვცხოვრობთ იმ ეპოქაში, როდესაც მუსიკა კლუბებში, ქუჩებში და უბნებში იქმნებოდა. მაშინ, სხვადასხვა მუსიკოსების მეშვეობით, ლამის ყველა ქალაქს თავისი განსაკუთრებული საუნდი ჰქონდა. ჩვენ დღემდე ვამბობთ, – „ფილადელფიური საუნდი“, „ჩიკაგოს საუნდი“, და ასე შემდეგ, მაგრამ დღეს ეს ასე აღარაა. დღეს ჩვენ მსოფლიოს მოქალაქეები ვართ, ამი-

ტომაც მიმაჩნია, რომ ჩემ თაობას უფრო მეტი შესაძლებლობები და არჩევანი აქვს და გული მწყდება, როდესაც ვხედავ, რომ ბევრი ახალგაზრდა მუსიკოსი ამ შესაძლებლობებს არ იყენებს.

იყავი ზენ ზენ!

ჩვენ ისეთ დროში ვცხოვრობთ, სადაც ყველაფერი ესკეპიზმს ეფუძნება. მუსიკოსების უმრავლესობას არ უნდა, იყოს ის, ვინც სინამდვილეში არის. მათ სურთ, რომ გახდნენ დიადეები და სახელგანთქმულები ისე, რომ ეს ყველაფერი თავაულებელი შრომის გარეშე მოვიდეს მათთან. ასე ცდილობენ ისინი შენს მოტყუებას. ისინი უკრავენ იმას, რაც თვითონ არ არიან. ნიუ-ორლეანში რომ ვცხოვრობდი, ჩემი ასაკის მუსიკოსებთან ნაკლებ დროს ვატარებდი, ძირითადად, ხანში შესულ მუსიკოსებთან ვურთიერთობდი. მათ ყველაფერი იციან მუსიკოსის ცხოვრების შესახებ. ყველაფერი მათგან ვისწავლე. ჰოდა, ერთხელ დენი ბარკერმა, დიდმა მუსიკოსმა, მითხრა: „შენზე უკეთესად ვერავინ მოახერხებს

შ ე ნ ა დ ვ ე გახდომას!“ რა თქმა უნდა, ჩვენი მუსიკა ჯგუფური ძალისხმევით იქმნება, მაგრამ ამ მუსიკაში უმთავრესი მაინც ისაა, რომ მუსიკისვე მეშვეობით გაერკვე იმაში, თუ ვ ი ნ ხარ შ ე ნ. ყველაზე უნიკალური და განსაკუთრებული, რაც შეიძლება, გამოცადო ცხოვრებაში, შენ თვითონვე ხარ. მახსოვს, ეს ფრაზა, სიტყვასიტყვით, დენის და მის მეუღლეს ვუთხარი. ჩარლი ფარქერმა შრომით მოიპოვა თავისი საუნდი. როდესაც მას უსმენ, ძალაუნებურად წამოიძახებ ხოლმე, – დალაზეროს ეშმაკმა! იგივე ეხება, ვთქვათ, დონ ბაიასსაც, ვინც ისეთივე ცნობილი არ იყო, როგორც ფარქერი. ჯაზის ისტორიაში ასეთი ბევრია. ამ მუსიკოსებმა საკუთარი ჟღერადობა იპოვეს და ეს ახალი საუნდი ჰარმონიაში იყო იმ კონტექსტთან, რომელშიც ისინი ცხოვრობდნენ და ქმნიდნენ. ძალიან ძნელია, აკეთო ისეთი მუსიკა, რომელიც ადამიანების გულს ეხება, მიმართულებას აძლევს მათ ცხოვრებაში და რომელიც მათ უკეთეს კონტექსტს და ახალ შეს-

**ჩვენ ისეთ დროში
ვხსოვრობთ,
სადაც ყველაფერი
ესკაპიზმს ეფუძნება.
მუსიკოსების
უმრავლესობას არ
უნდა, იყოს ის, ვინც
სინამდვილეში არის.**

აძლებლობას სთავაზობს. ისინი არასდროს მოგისმენენ, თუ არ სთავაზობ იმას, რაც შენ ხარ.

როგორ ათავისუფლებან მუსიკოსები ადამიანებს

მე ნათქვამი მაქვს, რომ როდესაც საყვირზე ვუკრავ, ამ გზით ბევრ ადამიანს ვაძლევ თავისუფლების შანსს. ახლავე აგიხსნით რაც ვიგულისხმე: მე იმ მესაყვირეების თაობას მოვყვები, ვინც ამ ინსტრუმენტზე მუსიკის შესრულების სტანდარტი განსაზღვრეს. უმაღლესი სტანდარტი! შეუძლებელია, საყვირზე უკრავდე და არ იცოდეს, როგორ აკეთებდნენ ამას ლუი არმსტრონგი, ბადი ბოლდენი, ქინგ ოლივერი და სხვები. ამიტომაცაა ჯაზის პურისტები წამდაუნუმ რომ ჩაგჩინებენ, მათავით უნდა უკრავდე და არა ისე, როგორც შენ ამას აკეთებო. ისინი ჯერ კიდევ მონიხს ველში არსებობენ და ფიქრობენ! ყველაფერი, რაც ახლა ვთქვი, ათმაგად მნიშვნელოვანია ნიუ-ორლეანელი მესაყვირებისათვის, რადგანაც წარსულის დიდი მესაყვირები სწორედ ნიუ-ორლეანიდან იყვნენ. ეს ძალიან უცნაური დამთხვევაა. იქ საყვირს განსაკუთრებული მონიხებით ეპყრობოდნენ და ეპყრობიან. ნიუ-ორლეანში ამ ინსტრუმენტს სამეფო რეპუტაცია აქვს. მეც ამ ქალაქში დავიბადე და გავიზარდე და შემჩნეული მაქვს, რომ ყოველი ახალი დიდი მესაყვირის გამოჩენასთან ერთად ქალაქის კულტურული ფონი იცვლებოდა.

ყველაფერს რომ თავი გავანებოთ, მათ შემყურე ახალგაზრდებს იმის იმედი ეძლეოდათ, რომ თუ დაკვრას ისწავლიდნენ, იქაურობას გაეცლებოდნენ. ლუი არმსტრონგი? ჰო, მან ადგილობრივებს იქაურობა სხვანაირად დაანახა, სხვა პერსპექტივა გადაუშალა თვალწინ, სხვა იმედები ჩაუსახა, შესაბამისად, ნიუ-ორლეანის კულტურული ფონი ის აღარ იყო, რაც ადრე. მხოლოდ ამის შემდეგ წავიდა არმსტრონგი იქიდან და ეს ყველა დიდი ნიუ-ორლეანელი მესაყვირის შემთხვევაში ასეა. ისინი იქედან იწყებდნენ მესიჯის გავრცელებას, მერე კი ტოვებდნენ იქაურობას და იგივე მესიჯის გასავრცელებლად

მსოფლიოს ედებოდნენ. როდესაც საყვირის ისტორიულ მემკვიდრეობაზე ვფიქრობ, პირველ რიგში, ვგულისხმობ ამერიკულ მემკვიდრეობას, რადგანაც ჯაზში საყვირი წმინდა ამერიკული მოვლენაა. სულ მასხენდება, რომ ისტორიულ კონტექსტში საყვირი ყოველთვის ან განგაშის მომასწავლებელი იყო, ან მოსალოდნელი ცვლილებების მიაქციეთ ყურადღება, ბიბლიაში გაბრიელ მთავარანგელოზი მესაყვირეა. ამერიკაში ამ ინსტრუმენტს ძალიან ღრმა ფესვები აქვს. ლუი არმსტრონგმა თავის დროზე უარი თქვა, გამხდარიყო აშშ-ს კეთილი ნების ელჩი მსოფლიოში იმიტომ, რომ ამერიკამ ცხრა არკანზასელ ბავშვს სკოლაში გაკვეთილებზე დასწრების საშუალება არ მისცა. ბევრი ვერ იტანს მის დაკრეჭილ ლიმის და „ბიძია თომას“ იმიჯს, მაგრამ შავკანიანი კაცი, რომელიც ბედავს და ამერიკის შეერთებული შტატების პრეზიდენტს მსოფლიო ელჩობაზე უარს ეუბნება, უკვე თავისუფალი და ძლიერი ადამიანია. როდესაც მე საყვირის მეშვეობით ადამიანების განთავისუფლებაზე ვსაუბრობ, სწორედ ასეთ რამეებს ვგულისხმობ. ამერიკელი მესაყვირეები ადამიანებს ხმის ამაღლებისკენ უბიძგებდნენ. ამერიკაში დღესაც უამრავია ისეთი, ვისაც ბევრ პრობლემაზე ხმის ამოღების უფლება არ ეძლევათ. ხშირად ისე ხდება, რომ მე მათ არ ვეთანხმები, მაგრამ ეს არ ნიშნავს იმას, რომ რადგანაც უმრავლესობაში ვარ, უფლება მაქვს მათ პირზე ხელი ავაფარო. როდესაც საყვირზე და მის ისტორიულ კონტექსტზე ვფიქრობ, ყოველთვის მასხენდება, რომ ნიუ-ორლეანში ყოველი ახალი მესაყვირის გამოჩენა იმის მომასწავლებელი იყო, რომ იქ ყველაფერი წესრიგში არ იყო. რა თქმა უნდა, დღეს ნიუ-ორლეანი აღარაა ის ქალაქი, საიდანაც დიდი მესაყვირეები მოდიან, მაგრამ ეს არაფერს ცვლის. მაილზ დევისი ილინოისში დაიბადა და ბევრი დღესაც ჭორობს მის ვითომდაც ცუდ ადამიანურ თვისებებზე, მაგრამ მის მუსიკას რომ უსმენ, იმას, თუ რას უკრავს ის და როგორ უკრავს, ხვდები, რომ მაილზი თავისი საუნდით ადამიანებს ათავისუფლებს და მას ეს კარგად აქვს გაცნობიერებული. ის მათ თავისუფლების იმ ხარისხს ჩუქ-

ნის, რაც მის მოსვლამდე არ ჰქონდათ. ეს ულამაზესი მემკვიდრეობაა!

მანიკულატორები და მათი ხრიკები

იყვნენ და არიან მუსიკოსები, ვინც ახალგაზრდებს განზრახ აყენებენ მცდარ გზაზე. ისინი მათ ეუბნებიან, – ღირებული მხოლოდ აქაა, აი, ამ მუსიკაში, ჯაზის აი ამ პერიოდში, ხოლო ამის მიღმა ყველაფერი ყალბია. ისინი ამას სპეციალურად აკეთებენ და მათ ძალიან კარგად იციან, თუ რატომაც იქცევიან ასე. მოდი, მაგალითისთვის უნთონ მარსალისი ავილოთ, მხოლოდ იმიტომ, რომ მას ყველა იცნობს. უნთონს ყველა მესაყვირისთვის მოუსმენია: თომი თურენთაინი, ბუქერ ლითლი, ვუდი შოუ, როი ელდრიჯი, ჰარი სუითს ედისონი... ყველა! ახალგაზრდებს კი, იცით, რას ეუბნება? მხოლოდ ლუი არმსტრონგს, დიზი გილესფის, მაილზ დევისს და ფრედი ჰაბარდს მოუსმინეთო. შენ უსმენ ყველა მესაყვირეს, სწავლობ მათ, მე კი მეუბნები, რომ მხოლოდ რამდენიმე მათგანს მოვუს-

მინო? კარგი, ვთქვათ, მე სხვებზე ჭკვიანი აღმოვჩნდი, არ დავუჯერე მას და სხვა წყაროებსაც ჩავუღრმავდი, მაგრამ რამდენია ისეთი, ვისთვისაც უნთონი ლამის ღმერთია? მას, ვინც გეუბნება, მხოლოდ ოთხ მუსიკოსს მოუსმინე, მათ მიღმა ჯაზი არ არსებობსო, მარტოს უნდა მწვერვალზე დარჩენა! იცით, რამდენი ფული კეთდება ჯაზის განათლების ინდუსტრიაში? მილიარდობით დოლარი! შედეგი? ლამის ინკუბატორებში გამოზრდილი ათასობით საშუალო დონის მუსიკოსი, რომლებიც ვერასდროს დაუკრავენ კარგ მუსიკას მხოლოდ იმიტომ, რომ მათ თავის დროზე არ მიეწოდათ ადეკვატური ინფორმაცია. რაა ეს, თუ არა ძალადობა?! შენ ათი-თორმეტი წლის ბავშვს ეუბნები, მას, ვისაც შესაძლებელია მუსიკაში ახალი სიტყვის თქმის პოტენცია ჰქონდეს, რომ მოუსმინოს მხოლოდ რამდენიმე მუსიკოს მაშინ, როდესაც შენ ყველა მათგანს უსმენ? რესურსს უკეტავ? ეს ხომ ყველაფერთან ერთად მუსიკის ისტორიის სიმულაცია?! და, რაც მთავარია, შენ გეს-

მის, რომ ამის შედეგად ის განწირული ხდება! ეს ბნელი ძალებია! ეთიკურად, მორალურად, ყველანაირად! არაფერია იმაზე ამაზრზენი, როდესაც მცოდნე არმცოდნეს ატყუებს!

რატომ ბაბრაჟდა უნთონ მარსალიში

ერთელ უნთონმა მითხრა, შენი მუსიკა ჯაზი არაა, რადგანაც ის არ „სვინგაობსო.“ მე ვუპასუხე, შენი ნათქვამიდან გამომდინარე, ყველა ის მუსიკოსი, ვინც სვინგის ერამდე უკრავდა, ლუი არმსტრონგი, ქიდ ორი, სქოთ ჯოფლინი, ჯელი ლი მორთონი, ჯო ოლივერი და დანარჩენები ჯაზმენები არ არიან-მეთქი. ვგულისხმობდი იმას, რომ სვინგი ოციან წლებში გაჩნდა კანზასში და შესაბამისად, მას უნდა ელიარებინა, რომ თუ სვინგის გარეშე ჯაზი არ არსებობს, ესე იგი ეს მუსიკოსები ჯაზმენები არ იყვნენ. იმ დღეს პირველად ვნახე, თუ როგორ წითლდებიან სიბრაზისგან შაკანიანები.

>>> ბაბრაჟილება გვ. 100

JOSEPH BRODSKY

კოეტი კუკლინის იმპერია და „მუქთახორა ბროდსკი“

(ფრიდა ვიგდოროვას ნათელ ხსოვნას)

რუსულიდან თარგმან მიზა მდინარაძემ.

В деревне Бог живет не по углам,
как думают насмешники, а всюду.
Он освящает кровлю и посуду
и честно двери делит пополам.
В деревне Он - в избытке. В чугуне
Он варит по субботам чечевицу,
приплясывает сонно на огне,
подмигивает мне, как очевидцу.

Он изгороди ставит. Выдает
девицу за лесничего. И в шутку
устраивает вечный недолет
объездчику, стреляющему в утку.
Возможность же все это наблюдать,
к осеннему прислушиваясь свисту,
единственная, в общем, благодать,
доступная в деревне атеисту.

ეს ტექსტი მათთვის ვთარგმნე, ვისთვისაც საბჭოეთი დღემდე შიშნარევი, ოიდიპოსის კომპლექსთან შეზავებული სიყვარულის ერთადერთი და განუმეორებელი ხატია. და მათთვისაც, ვისაც „წითელი“ ზღვის მეორე სანაპიროზე სურს ცხოვრება, მაგრამ ვერ ახერხებს, რადგან ძალადობის სურვილი ახრჩობს.

ტკბილი საბჭოური ცხოვრება ახლა ელდარ რიაზანოვის დაუვინყარი (უბრალოდ, ტელევიზიები არ გვაძლევენ მისი დავინყების შანსს) კომედიით „ბედის ირონია“, რუსი ქალების კავკასიელი მამრების მიმართ თავდაკარგული სიყვარულითა და ზოგიერთს შესაძლოა, შოსტაკოვიჩის სიმფონიებითაც ახსოვდეს! სხვათა შორის, სწორედ ის იქნება ერთ-ერთი პირველი, ვინც

ბროდსკის პასუხისმგებლადან განთავისუფლების თხოვნას მოაწერს ხელს. არადა, ეს სრულიად გენიალური კომპოზიტორი სულ ძალით აქციეს საბჭოთა იდეოლოგიის მუსიკალურ სახედ.

მოსამართლე, იოსიფ ბროდსკის სასამართლოზე იტყვის: კომუნიზმს, 4 მაისის ბრძანებულების თანახმად, მილიონები აშენებენო. დიახ, რახან ბრძანეს, მილიონს კაციც კი არ უნდა დაკლებოდა, შოსტაკოვიჩმა ვერ გაუძლო წნეხს, ის ჩააყენეს დიადი კომუნიზმის მშენებლობის საქმეში აი, მუქთახორა ბროდსკიმ კი უარი განაცხადა და მისმა სამშობლომ ის დასაჯა! „დასაჯა“ მსოფლიო აღიარებითა და ნობელის პრემიით. თუმცა ეჭვი მეპარება ამ შესანიშნავ პოეტს პრემიების ხიბლი ჰქონოდა.

იოსიფ ბროდსკის სასამართლო პროცესი უმნიშვნელოვანესი მოვლენაა და მსოფლიო მნიშვნელობის სირცხვილად შეიძლება ჩავთვალოთ. ცივილიზებული სამყაროს სირცხვილად, რომელიც ამგვარ უმსგავსოვას წლების განმავლობაში „ყლაპავდა“ და ახლაც ასე იქცევა იმის გამო, რომ ბრაზიანი „პარტნიორი“ კიდევ უფრო არ გააბრაზოს და ზამთარში კომფორტი არ მოაკლდეს – ამას ხომ ნატიფი დასავლური ფსიქიკა ვერ გაუძლებს. ამაზე უფრო საშიში ისაა, რომ სამართალწარმოება დღეს პოსტსაბჭოთა სივრცეში დიდად არ შეცვლილა. არა, ახლა პოეტებს მუქთახორობისთვის არ ვასამართლებთ, ეს მეტისმეტი იქნებოდა, მაგრამ უსამართლოდ დასჯილი ადამიანების რიცხვი, ვფიქრობ, დი-

დად არ შემცირებულა. არც პოეტ კუკლინთა სიმცირეს ვუჩივით, ისინი სულ არიან და სისტემისა და მისი იდეოლოგიის დითირამებით შემკობით არიან დაკავებული. მათი უსახურობა იმდენად ამაზრზენია, რომ ხანდახან ხელოვნებაზე ვბრაზდები, რატომ აძლევს ის ამგვარ მაქციებს საკუთარ სივრცეში არსებობის უფლებას? მერე ვხვდები, რომ სწორედ ესაა თავისუფლების ხარისხი, სწორედ იქ ან მხოლოდ იქ შეიძლება დაიბადოს ბროდსკიც და კუკლინიც გვერდიგვერდ. მხოლოდ ერთი გახდება ამ სივრცის ნაწილი ვიდრე ქვეყნის აღსასრულამდე, ხოლო მეორე მინაა და მიწაზე იქცევა.

როცა 31 დეკემბერს „ბედის ირონიის“ საყურებლად კომფორტულად

მოკალათდებით, შეახსენეთ საკუთარ თავს „მშენებელთა ქუჩის“ სამნომერში მდებარე სახლის ფანჯრებს მიღმა რა ხდებოდა და როგორ ასამართლებდნენ პოეტს სწორედ იმის გამო, რომ მან ასეთ ქუჩებსა და სახლებში ცხოვრებაზე განაცხადა უარი. ჩვენო „მშობლებო“, როცა ნოსტალგიის დიდი განცდით გაიხსენებთ რა იაფად დაფრინავდით იმპერიის პროვინციიდან მის გულში, ისიც გაიხსენეთ, რომ ამაზე უფრო იაფი იმ „დალოცვილ“ ქვეყანაში ადამიანის დახვრეტა ღირდა.

როდესაც სისტემა გვეუბნება, რომ ყველაფერი კარგადაა, სწორედ მაშინ უნდა გვემინოდეს და დავფიქრდეთ – პოეტ კუკლინის იმპერიაში სადმე ისევ ხომ არ ასამართლებენ მუქთახორა ბროდსკის?

ბროდსკი: მე ვწერდი ლექსებს, ჩემი საუშაო ესაა, მე დარწმუნებული ვარ.. მე მნამს, რომ ის, რასაც მე ვწერ კითხვას სამსახურს გაუნეხს ხალხს და არა მხოლოდ დღეს, არამედ მოგავალშიც, შეიძლება თაოჯახს.
ხმა კუბლიკიდან: კვამ, ერთი ანას დამიხედეთ! დარწმუნებული ყოფილა!

იოსიფ ბროდსკის პირველი სასამართლო ქალაქ ლენინგრადის დერჟინსკის რაიონული სასამართლოს სხდომა, აჯანყების ქუჩა 36, მოსამართლე საველიევა, 1964 წლის 18 თებერვალი

მოსამართლე: რით ხართ დაკავებული?
ბროდსკი: ვწერ ლექსებს, ვთარგმნი, მე ვფიქრობ.....
მოსამართლე: არავითარი „მე ვფიქრობ“, დადექით წესიერად, ნუ ეყუდებით კედლებს და უყურეთ სასამართლოს! პასუხიც სასამართლოს გაეცით! გაქვთ მუდმივი სამუშაო ადგილი?
ბროდსკი: მე ვფიქრობდი, რომ ეს მუდმივი სამუშაოა.
მოსამართლე: მიპასუხეთ ზუსტად!

ბროდსკი: მე ვწერდი ლექსებს და მეგონა, რომ მათ დაბეჭდავდნენ, მე ვვარაუდობ..
მოსამართლე: ჩვენ არ გვანტერესებს „მე ვვარაუდობ“, მიპასუხეთ რატომ არ მუშაობდით?
ბროდსკი: მე ვმუშაობდი, ვწერდი ლექსებს.
მოსამართლე: ეს ჩვენ არ გვანტერესებს, ჩვენ გვანტერესებს, რომელ დაწესებულებასთან თანამშრომლობდით და საერთოდ, რა სპეციალობის ხართ?
ბროდსკი: პოეტი, პოეტი-მთარგმნელი.
მოსამართლე: და ვინ აღიარა თქვენი პოეტობა, ვინ მიანერა თქვენი თავი პოეტებს?
ბროდსკი: არავინ (მიმართვის გარეშე)... და ვინ მიანერა ჩემი თავი კაცთა მოდგმას?

მოსამართლე: თქვენ, საერთოდ, სწავლობდით ამას?
ბროდსკი: რას?
მოსამართლე: პოეტობას. არ გიცდიათ უმაღლესი სასწავლებლის დამთავრება, სადაც ამზადებენ... სადაც ასწავლიან...
ბროდსკი: მე არ მიფიქრია, არ მიფიქრია, რომ ეს სწავლით გეძლევა.
მოსამართლე: აბა, რით?
ბროდსკი: მე ვფიქრობ, ეს...(დაბნეულად) ღვთისგანაა...
მოსამართლე: გაქვთ რაიმე თხოვნა სასამართლოსთან?
ბროდსკი: მინდა ვიცოდე, რისთვის დამაკავეს.

>>> ბაბრქილია ბვ. 102

დალაი ლამა

მოძღვრო ინკარნაცია

ავტორი: ევან ოსნოსი
ინგლისურიდან თარგმნა ირმა ტაველიძემ

© სტატია პირველად გამოქვეყნდა ჟურნალ „ნიუ-იორკერში“ 4 ოქტომბერს, 2010

დალაი ლამას დაბადების დღის აღსანიშნავად – რასაც ის დიდ მნიშვნელობას არასდროს ანიჭებდა – სტუმრების მიღება ივლისს, დღის 9 საათზე უნდა დაწყებულიყო ინდოეთის ჰიმალაიში მდებარე ქალაქ დჰარამსალაში, სადაც ის ამჟამად ცხოვრობს. დაბადების დღის წვეულებას, უმეტესწილად, თავად არ ესწრება ხოლმე, მაგრამ ახლა პირობა ჰქონდა დადებული, რომ 75-ეს აუცილებლად დაესწრებოდა. იმ დღით, თავსხმა წვიმაში, ტაძარს 5 000 ადამიანი მოადგა, რათა მის გამოჩენას დალოდებოდა.

ტიბეტის სულიერი და პოლიტიკური ლიდერი, რომელიც დევნილობაში იმყოფება – ბუდისტებისთვის მისი უწმინდესობა, ხოლო twitter-ის მომხმარებელი მიმდევრებისთვის – HHDL, დჰარამსალაში ნახევარი საუკუნის წინ დასახლდა, მას შემდეგ, რაც სამშობლოზე ჩინეთის პრეტენზია არ გაიზიარა და თავი ინდოეთის მთებს შეაფარა. მას ათასობით ლტოლვილი მოჰყვა, რომელთა უმრავლესობასაც იმედი ჰქონდა, რომ აქ დარჩენა მცირე ხნით მოუწევდა; როდესაც საცხოვრებლის ირგვლივ ხეების დარგვა ურჩიეს, მათთვის ეს იდეა მიუღებელი აღმოჩნდა. „ხალხი ამბობდა: „რამდენიმე წელიწადში უკან დავბრუნდებით, ხეების გაზრდას კი 50 წელი დასჭირდება. აბა, რა აზრი აქვს ამას?“ – ისენებს მწერალი და დევნილობაში მყოფი მთავრობის სპიკერი ტჰუბტენ სამპკელი.

დღეს დჰარამსალა დედაქალაქია მთელს მსოფლიოში გაფანტული 150 ათასზე მეტი ტიბეტელი ლტოლვილისთვის. მაღლა, მთებში, მარადიული თოვლით დაფარული მყინვარების ჩრდილში გაშენებული ქალაქი ლტოლვილთა ბანაკისა და ჰიპების თავშესაფრის ნაზავს წარმოადგენს, სადაც წვრილად თმადანული ისრაელელი ტურისტები გზას ახლად თავადაბარსულ ბერებს შორის მიიკვლევენ. იმ 5 მილიონზე მეტი ტიბეტელისთვის, რომელიც ჩინეთის ტერიტორიაზე ცხოვრობს, დალაი ლამა პატივსაცემ პიროვნებად რჩება და მათ ყოველდღიურ საუბრებში წარმოუდგენლად დიდ ადგილს იკავებს. ტიბეტში ოჯახები ყოველდღიურად უკავშირდებიან მის ოფისს, რათა სულიერ ლიდერს ახალშობილებისთვის სახელის დარქმევა სთხოვონ.

როგორც კი 9-ს რამდენიმე წუთი გადასცდა, დოლებითა და გუდასტვირებით აღჭურვილმა მუსიკოსებმა ტაძრის ეზოში შემოაბიჯეს. ისინი ტიბეტის ეროვნულ ჰიმნს ასრულებდნენ, რომელიც თავად ტიბეტის ტერიტორიაზე აკრძალული გახლავთ. მათი შემოსვლის შემდეგ შინდისფერ-ნარინჯისფერში გამოწყობილი ბერებიც გამოჩნდნენ, მათ შუაგულში კი დალაი ლამა მოჩანდა, ვინც საკუთარი ოფისიდან წელი ნაბიჯით, სხეების მხარდამხარ მოდიოდა – „ცენტრალური მცველივით წინგადახრილი“, როგორც მისმა მეგობარმა, „ტაიმისი“ რედაქტორმა, ან გარდაცვლილმა ები როზენტალმა

აღნიშნა ერთ დროს. სცენაზე ასული დალაი ლამა შემობრუნდა და შეკრებილ საზოგადოებას გაოცებისგან ფართოდ გახელილი თვალებით მიაჩერდა – ასეთი გამომეტყველებით უამრავ რამეს აკვირდება ხოლმე. ის იმ ბანერის ქვემოთ დაჯდა, რომელზეც მისადმი მიძღვნილი სიტყვები ეწერა: „ცად ასული მზეო, ჩვენი გულების ნათელო, დიდხანს იცოცხლეთ!“

საზეიმო ღონისძიებებს, რომლებიც ამ ყველაფერს მოჰყვა, დასავლურ წვეულებებთან უფრო მეტი საერთო ჰქონდა, ვიდრე რელიგიურ რიტუალებთან. დალაი ლამამ სასკოლო ცეკვის ჯგუფების მიერ მომზადებული რამდენიმე წარმოდგენა ნახა, „Lions Club“-ის ადგილობრივი წევრების მისალმების შემდეგ კი საზოგადოების წინაშე დამახურებისთვის ჯილდოებიც ჩამოარიგა. მერე ისეთი უცნაური რამ მოხდა, რასაც ვერავინ წარმოიდგენდა: მომლიმარე ინდოელი კაცი სცენასთან მივიდა და თავისი საჩუქარი გახსნა – იუბილარის დიდი პორტრეტი, რომელიც საკუთარი სისხლით დაეხატა. მოგვიანებით დალაი ლამამ საჩუქარი იმ 8 წლის ინდოელი გოგონასგანაც მიიღო, რომელსაც ახლა წინასწარმეტყველად თვლიან. ერთხელ მან იწინასწარმეტყველა, დალაი ლამა ავად გახდებოდა, მას კი მართლაც ნაღვლის ბუშტის ინფექციური დაავადება დაუდგინეს (სხვათა შორის, გოგონამ ცოტა ხნის წინ იწინასწარმეტყველა, ტიბეტი დამოუკიდებლობას 2016 წელს მოიპოვებდეს).

ბოლო ათწლეულში დაღლი ლამამ ექიმებს შეკუმშული ნერვისა და დიზენტერიის გამოც მიმართა. ეს ფაქტი ყურადღებით ჩაინიშნეს არა მხოლოდ დჰარამსალაში, არამედ პეკინსა და ვაშინგტონშიც, სადაც თვლიან, რომ მისი მომავალი რთულად წარმოსადგენ პოლიტიკურ პროგნოზებს უკავშირდება. როდესაც მას ვკითხე, რას გრძნობთ, როდესაც თქვენი სწულებები თუ ტკივილები გეოპოლიტიკური ანგარიშების თემა ხდება-მეთქი, გამიღიმა და მიპასუხა: „ასე, ათი წლის წინ ზოგიერთმა ჩინელმა ქორი გაავრცელა, დაღლი ლამას კიბო აქვს, მხოლოდ თვეების სიცოცხლეა დარჩენილი“. მან ისიც მითხრა, რომ გამოკვლევებს რეგულარულად იტარებს. „თუ ექიმებს დავუჯერებთ, ჩემი ორგანიზმი შესანიშნავ მდგომარეობაშია. თუმცა, როგორც ჩანს, ჩინელებმა უფრო მეტი იციან ჩემს შესახებ!“ – სიცხელი ნასკდა მას.

დაღლი ლამას სიკვდილი, რასაც თვითონ „სამოსის გამოცვლას“ უწოდებს, ტაბუდადებული თემა სულაც არ გახლავთ. ის ბუდისტია და ამბობს: „სიკვდილს ყოველდღიურად ცხადად წარმოვიდგენ“;

ამავე დროს პოლიტიკური ფსონები იმდენად დიდია, რომ მათი იგნორირება შეუძლებელია. მისი რწმენით, დაღლი ლამას რეინკარნაციად ტიბეტელი ბიჭუნას გამოცხადების ტრადიციულ პრაქტიკას შესაძლოა, აზრი აღარც ჰქონდეს – არა იმიტომ, რომ ის სამშობლოდან დევნილია, არამედ იმის გამო, რომ დრო შეიცვალა. იგი ხმამაღლა აცხადებს საკუთარ ფიქრებს: შეიძლება, მისი მომდევნო რეინკარნაცია ქალი იყოს, ან ტიბეტელებმა ხმის მიცემით გადაწყვიტონ, დაღლი ლამას ინსტიტუტმა არსებობა უნდა გააგრძელოს თუ არა. მისი თქმით, თავადაც შეუძლია რეინკარნაციის არჩევა, სანამ ცოცხალია (ამ რელიგიურ პრაქტიკას მაღბეი ტულკუ ეწოდება). ეს მას საშუალებას მისცემს, შემცვლელს საჭირო ცოდნა გადასცეს და ხალხს თავიდან ააცილოს მმართველობის გარეშე დარჩენა, რაც ტიბეტელებისთვის ყოველთვის არასტაბილურობის მომტანი იყო. ერთი რამ კი ცხადია: მის შემცვლელს ტიბეტის ფარგლებს გარეთ იპოვიან.

ჩინეთი ამას არ ეთანხმება. მთავრობამ არაერთი კანონი მიიღო, რომლის თანახმადაც, „ბუდას რეინკარნაციასთან დაკა-

ვშირებული საკითხების გადაწყვეტა“ ჩინეთის უფლებამოსილებას წარმოადგენს, რაც შესანიშნავი ინტელექტუალური მანევრია ოფიციალურად ათვისტურად აღიარებული, კომუნისტური პარტიის მხრიდან. 1989 წელს, როდესაც ტიბეტის ლამათაგან მეორე ყველაზე სახელოვანი ლამა, პანჩენ ლამა გარდაიცვალა, დაღლი ლამამ მის რეინკარნაციად 6 წლის ტიბეტელი ბიჭი, გვეძუნ ჩოკი გამოაცხადა. უცხოეთში მცხოვრები სულიერი ლიდერის ასეთმა ჩარევამ ჩინეთის ხელისუფლება გააღიზიანა. ჩინელებმა ბიჭი და მისი ოჯახი განმარტოებით დაასახლეს. მას შემდეგ ისინი აღარავის უნახავს. როგორც მთავრობა აცხადებს, პანჩენ ლამას არ სურს, ვინმემ შეანუხოს. დჰარამსალაში მისი სახე ფლაერებზე გამოსახული, წარწერით: „ყველაზე ახალგაზრდა პოლიტპატიმარი მსოფლიოში“.

საბოლოოდ, ჩინეთის მთავრობამ საკუთარი რჩეული დაასახელა: პანჩენ ლამას რეინკარნაციად სცნეს ბავშვი, სახელად გალცენ ნორბუ, რომელიც დღეს რამდენიმე ოფიციალურ თანამდებობას ითავსებს. თუ რამე არ შეიცვალა, თითქმის დარწმუნებით შეიძლება იმის თქმა, რომ დაღლი ლამას გარდაცვალების შემდეგ გამოუვალა სიტუაცია შეიქმნება, რაც, სავარაუდოდ, არეულობას გამოიწვევს ტიბეტში და ჩინეთის მთავრობის ქმედებებზეც აისახება. ეს საგარეო პოლიტიკის ერთ-ერთი ისეთი საკითხია, რომელიც რეინკარნაციის თემას მჭიდროდ უკავშირდება. როგორც ობამას ადმინისტრაციის მაღალჩინოსანმა მითხრა, თეთრი სახლი „ავინიონის პაპობის მსგავს რამეს ელის“. ის იმ შუღლს გულისხმობდა, რომელმაც თავდაყირა დააყენა მთელი ევროპა მე-14 საუკუნეში, როდესაც მაღალი სასულიერო წოდების მქონე კათოლიკეები ერთმანეთს ექიშებოდნენ.

მე-14 დაღლი ლამას – ძეკუნ ძამპქელ ნგავანგ ლოსანგ იესჰე ტენზინ ძიაცოს, ვისაც მრავალი ტიბეტელი „მის აღმატებულებად“ იცნობს, ისეთი მდიდარი ბიოგრაფია აქვს, რომელიც უამრავი მითის დასაბამი შეიძლება გამხდარიყო, რომ მისი კინოფილმად გადაღება პოლიტიკურად რამდენჯერმე სცადეს. ერთი ფილმი მარტინ სკორსეზემ გადაიღო, სხვაში კი ბრედ პიტ მიონანილებდა. მართალია,

ის ბუდისტია და აბოჯს: „სიკვდილს ყოველდღიურად სხადად წარმოვიდგენ“; ამავე დროს პოლიტიკური ფსონები იმდენად დიდია, რომ მათი იბნორირება შეუძლებელია. მისი რწმენით, დალათი ლამას რაინკარნაციად ტიხატელი ბიჭუნას გამოსხადების ტრადიციულ პრაქტიკას შესაქლოა, აზარი ალარს ჰქონდეს – არა იმიტომ, რომ ის სამომლოდნ დევილია, არამედ იმის გამო, რომ დრო შეიცვალა.

პოლიტიკურ ცხოვრებაზე უარის თქმის სურვილს არ მალავს („გადადგომა ჩემი, როგორც ადამიანის, უფლება“), მაგრამ მაინც ისე გამოდის, რომ დალათი ლამამ უფრო დიდხანს იმსახურა, ვიდრე დედოფალმა ელიზაბეტმა, ფიდელ კასტრომ და სხვა მრავლისმნახველმა ლიდერებმა. ის ხომ ტახტზე 5 წლისა ავიდა, თუმცა, იმხანად, უმეტესწილად, არც არაფრის მართვა უნეცდა.

დალათი ლამა, ოფიციალურად, უმალ-ლესი რელიგიური ლიდერია ტიბეტურ ბუდიზმში, თუმცა თაყვანისმცემლების უდიდესი ნაწილი მას სხვა საქმიანობით იცნობს. სულ ცოტა, 100 წიგნს მაინც აწერია მისი სახელი, რომელთა თემატიკა ეთიკიდან მეცნიერებისა და რელიგიის ურთიერთგავლენამდე მერყეობს; ახლახან გამოსული წიგნის სათაური კი ასეთია: „ბიზნესი, ბუდიზმი და ბედნიერება ინტერნეტის ხანაში“ (ამ წიგნებიდან ზოგი თავად დაწერა, ბევრი კი მისი საჯარო გამოსვლების კრებულს წარმოადგენს). ის ყველაზე ნაკლებად ჰგავს გლობალიზაციის ხანის ავტარს: რეინკარნირებული ლამა, რომელმაც მხოლოდ 40 წელს მიტანებულია დადგა ფეხი დასავლეთის მიწაზე და რომელსაც დღემდე არ აქვს

პასპორტი (ლტოლვილის ყვითელი საბუთით მოგზაურობს). მიუხედავად თავდაპირველი უცნაურობისა, ის ბრძენკაცად და გამძლეობის, დაუმორჩილებლობის სიმბოლოდ იქცა. 2004 წელს, როდესაც ვანკუვერში სიტყვით გამოდიოდა, სტადიონზე შესასვლელი ბილეთები 20 წუთში გაიყიდა. მისი ბიოგრაფის, პიკო აიერის თქმით, ეს სანახაობა იმას თუ შეედრებოდა, „პრეზიდენტი მიკ ჯაგერის თანხლებით რომ მოსულიყო“.

დალაი ლამა მუდამ აფრთხილებდა ტიბეტელებს, რომ მათ, ჩინელ უიგურებთან და ჩრდილოეთის მკვიდრ სამის ხალხთან ერთად, ყველაზე უფლება-აყრილ და დამცირებულ ხალხად აქცევდნენ. კოლუმბიის უნივერსიტეტის პროფესორი და ყოფილი ბუდისტი ბერი, რობერტ ტურმანი კი ამბობს: ტიბეტელები იქცნენ „ახლადშობილ სელაპებად, რომლებიც ადამიანის უფლებების დამცველებმა უნდა გადაარჩინონ“.

ამ ყველაფერმა დალაი ლამას ურთიერთობა გაუფუჭა ჩინეთთან – იმ ქვეყანასთან, რომელიც ყველაზე მეტად სჭირდება. ქვეყნის მთავრობა მას „ბოროტმოქმედად“ და „ცრუ რელი-

როცა დალაი ლამას დევნილობის 50 წელი შეუსრულდა, ჩინეთი მსოფლიო სავაჭრო ორგანიზაციის წევრი გახდა.

მან დიდი ფული ჩადო ტიბეტში სხოვრების დონის ასამაღლებლად და ზოგადად, ეკონომიკურ მონეტრად მოგვევლინა. ზოლო თვეებში ჩინეთის ხელისუფლებამ, რეპრესიების მორიგი ტალღის დროს,

ტიბეტელი ხელოვანები და ინტელექტუალები დააპატიმრა.

აქტივისტების თქმით, წლების განმავლობაში ასეთი რამ

არაერთხელ მოხდა. დალაი ლამა და მისი დამხმელები კი იმისთვის იბრძვიან, რომ მსოფლიოს საკუთარი ხმა გააბონონ.

გიურ ლიდერად“ მიიჩნევს და დარწმუნებულია, რომ ის „სამშობლოს შუაზე გახლეჩას“ ისახავს მიზნად. ტიბეტის კომუნისტური პარტიის მეთაურმა ჩინეთის ბრძოლას დალაი ლამას წინააღმდეგ „სამკვდრო-სასიცოცხლო ბრძოლა“ უწოდა. მისი მეგობრის, რომის პაპის იოანე-პავლე მეორის მსგავსად, რომელიც ერთ დროს საბჭოთა იმპერიისთვის წინააღმდეგობის განწევის სიმბოლო იყო, დალაი ლამა ჩინეთის რეჟიმთან დაპირისპირების სიმბოლოა.

კონფლიქტი განსაკუთრებით ბოლო წლებში გამწვავდა. 2008 წლის 10 მარტს ლჰასაში რამდენიმე ასეულმა ბერმა მსვლელობა მოაწყო. ისინი იმ ტიბეტელების გათავისუფლებას მოითხოვდნენ, რომლებიც მხოლოდ იმიტომ დააპატიმრეს, რომ ამერიკის შეერთებული შტატების მთავრობის მიერ კონგრესის ოქროს მედლით დალაი ლამას დაჯილდოებას ზეიმობდნენ. ათეულობით ბერი ციხის საკნებში აღმოჩნდა. 14 მარტს დემონსტრაციამ, რომლის მიზანიც მათი დაპატიმრების გაპროტესტება იყო, ძალადობრივი ფორმა მიიღო: ტიბეტელთა ბანდები თავს ესხმოდნენ ჩინურ პოლიციასა და ჩინეთის ხელისუფლების წარმომადგენლებს, ქვევს ესროდნენ ჩინელ მოქალაქეებს, ნვავდნენ და ძარცვავდნენ იმ მალაზიებს, რომელთა მფლობელებიც ჩინელები იყვნენ. ამ არეულობას ისეთი დიდი სახალხო მღელვარება მოჰყვა, რომლის მსგავსიც ტიბეტში 80-იანი წლების შემდეგ არ ყოფილა. მთავრობის ცნობით, 11 ჩინელი და ერთი ტიბეტელი დაიწვა ამბოხებულების მიერ ცეცხლმოკიდებულ შენობებში, ერთი პოლიციელი და 6 მოქალაქე კი ცემის დროს მიღებული დაზიანებების გამო დაიღუპა. ბოლოს ქალაქის გასაკონტროლებლად ჯავშანმანქანებით ჯარი შემოვიდა, ხოლო ხელისუფლებამ ექვმიტანილების დაჭრა დაიწყო: ასობით ადამიანი დააპატიმრეს. დევნილი ტიბეტელები აცხადებდნენ, რომ 80 ტიბეტელი მოკლეს ლჰასა და სხვა ადგილებში სადამსჯელო ღონისძიებების დროს, თუმცა ჩინეთი ამ ფაქტს დღემდე უარყოფს. ჩინეთის მთავრობამ ამ არეულობის მოწყობაში ე.წ. „დალაის ჯგუფი“ დაადანაშაულა, მიუხედავად იმისა, რომ დალაი ლამამ ტიბეტელებს სიმშვიდისკენ მოუწოდა და ფიცი

დადო, პოლიტიკური მოვალეობების შესრულებაზე უარს ვიტყვი, თუ ძალადობა არ დასრულდება.

რთული მდგომარეობა, რომელშიც დალაი ლამა იმყოფება, განსაკუთრებით თვალშისაცემია, რადგან მასზე ძალაუფლების მსოფლიო ბალანსის მნიშვნელოვანი ცვლილებები აისახება. 1989-ში, საზღვარგარეთ ცხოვრების მე-13 წელს, მან მშვიდობის დარგში ნობელის პრემია მიიღო, მანამდე კი ის ადამიანის უფლებების დაცვის თემაზე გამართულ დახურულ შეკრებაზე გამოსასვლელად მიიწვიეს ამერიკის შეერთებული შტატების კონგრესში, შემდეგ – ევროპარლამენტში.

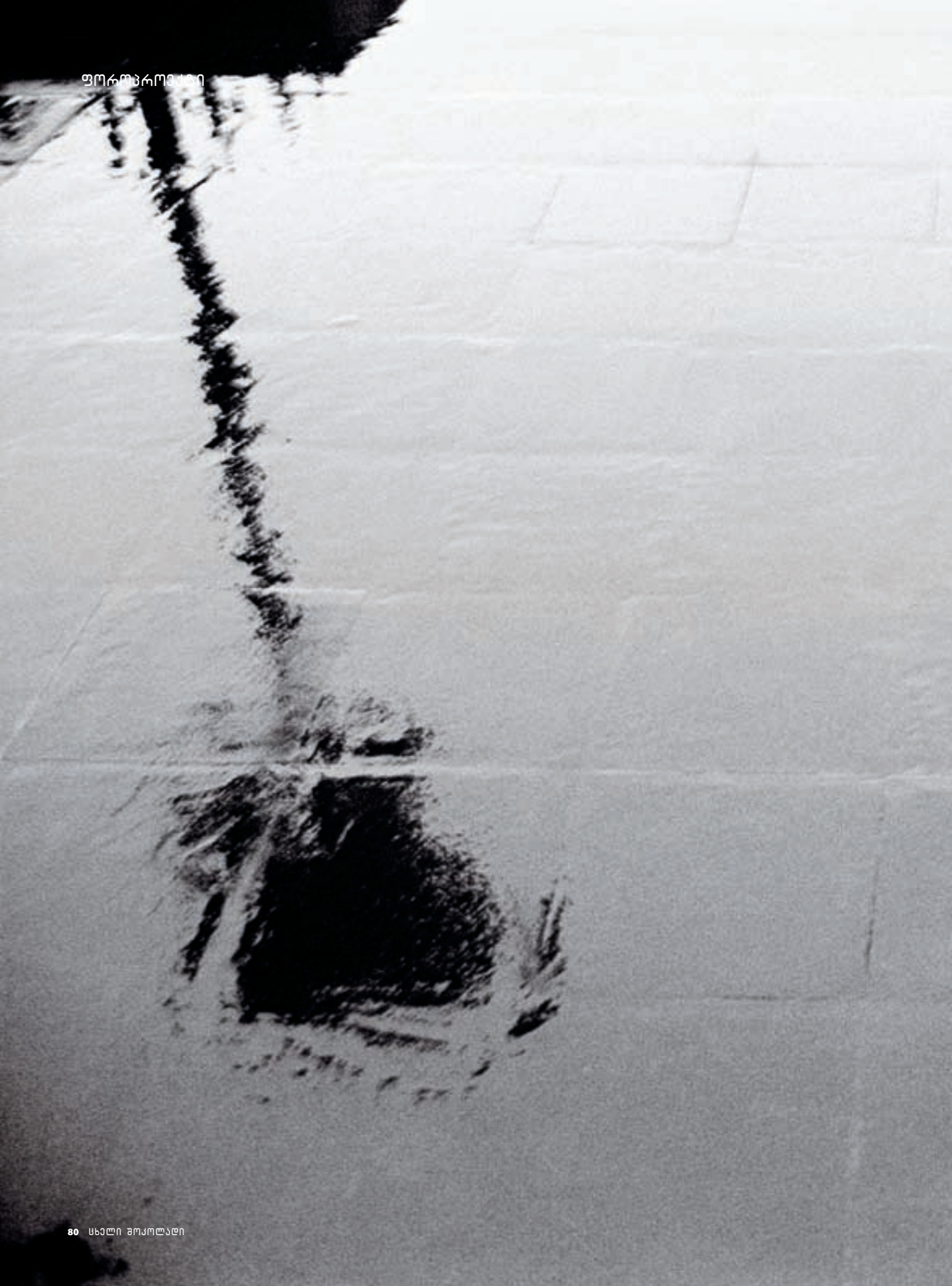
როცა დალაი ლამას დევნილობის 50 წელი შეუსრულდა, ჩინეთი მსოფლიო სავაჭრო ორგანიზაციის წევრი გახდა. მან დიდი ფული ჩადო ტიბეტში ცხოვრების დონის ასამაღლებლად და ზოგადად, ეკონომიკურ მონსტრად მოგვევლინა. ბოლო თვეებში ჩინეთის ხელისუფლებამ, რეპრესიების მორიგი ტალღის დროს, ტიბეტელი ხელოვანები და ინტელექტუალები დააპატიმრა. აქტივისტების თქმით, წლების მანძილზე ასეთი რამ არაერთხელ მომხდარა.

დალაი ლამა და მისი დამცველები კი იმისთვის იბრძვიან, რომ მსოფლიოს საკუთარი ხმა გააგონონ. „ახლა ეს თითქმის შეუძლებელია“, – ცოტა ხნის წინ მითხრა მსახიობმა რიჩარდ გირმა, ვინც ტიბეტის მხარდამჭერ საერთაშორისო კამპანიას ხელმძღვანელობს.

რიჩარდ გირმა დალაი ლამა 30 წლის წლის წინ გაიცნო და მას შემდეგ ყველა ღონე იხმარა, რომ ტიბეტი ჰოლოკაუდის ყურადღების ცენტრში მოქცეულიყო. ადრე ტიბეტური მოძრაობა ყოველმხრივ ცდილობდა, ზეგავლენა მოეხდინა საერთაშორისო ორგანიზაციებზე, რათა მათ ჩინეთისთვის უარი ეთქვათ. დღეს გირი უფრო მოკრძალებულ მიზნებს ისახავს: „ყველა ქვეყნის მთავრობასთან ვთანამშრომლობთ. მათ ვუბნებით: „თქვენ უნდა ისაუბროთ ტიბეტზე – ყოველი მოლაპარაკებისას. ეს მინიმუმია“. ისინი გვარწმუნებენ, რომ სწორედ ამას აკეთებენ“. შემდეგ გირმა დაამატა: „თუ გადავამოწმებთ, გვპასუხოვნ: „დიახ, სიტყვა „ტიბეტს“ ვხმარობდით“. რამდენად შორს წავიდნენ ამ მიმართულებით? ეს სახელმწიფო საიდუმლოა“.

>>> ბაზრქმევა ბპ. 107

თბილისის კორტრეტი

ფოტო: სეზასტინე კანო

კიკეთის მანიფესტი

ავტორი: გიორგი გვახარია

3 დეკემბერს ჟან-ლუკ გოდარი 80 წლის გახდება

გოგი გვახარიას ლექციაზე მივხვდით, რომ მაგრად ურევს ჩემი საათი. არადა, „სვოჩია“. შარშან, 20 წლის რომ გავხდით, ჩემმა ყოფილმა შეყვარებულმა, მამუკამ მაჩუქა. მას მერე ერთი წელიც კი არ გასულა, მაგრამ ელემენტმა უკვე მიმტყუნა.

არა, არ იფიქროთ, რომ მომეწყინა ლექციაზე. ეგ გრძნობა მე საერთოდ არ მახასიათებს. ლექტორი ძან რომ გაახურებს ხოლმე, ვათვალიერებ ჯგუფელებს, მომავალ კინორეჟისორებს; ვაკვირდები, როგორი კალმისტარი უჭირავთ, როგორი მობილურები აქვთ. თეატრალურის ახალშელესილ კედლებს ვათვალიერებ და დროც მალე გადის.

უფრო პირიქით; წელს, მგონი, პირველად, მომეწონა გვახარიას ლექცია. იმდენად მომეწონა, რომ საათს დავხედე, ნეტავ არ დაამთავროს-მეთქი, მაგრამ ჩემი „სვოჩი“, მამუკას უკანასკნელი საჩუქარი, გაჩერებული აღმოჩნდა.

ლექცია იმიტომ კი არ მომეწონა, რომ რამე განსაკუთრებით ჭკვიანური თქვა; ბოლო დროს აშკარად ურევს, ერთსა და იმავეს ლაპარაკობს და ჩვენს გაკვირვებულ სახეებს რომ ხედავს, შემფოთებული ღიმილით დააყოლებს ხოლმე, „უი, ამაზე ვილაპარაკეთ, ჰო?“.. არა, უბრალოდ, ამ ლექციაზე მოყვა ამბავს, რომელიც რატომღაც კარგად დავინახე; ეს ამბავი ხომ ობერჰაუზენში მოხდა!

მოკლედ... 1962 წელს, ობერჰაუზენის მოკლემეტრაჟიანი ფილმების ფესტივალზე 20-25 წლის კინორეჟისორებმა დასავლეთგერმანელ კინოკრიტიკოსებთან, ოპერატორებთან, სცენარისტებთან ერთად ფესტივალის პრეს-ცენტრში ორი მიკროფონი დადგეს, ჟურნალისტებს დაუძახეს და გამოაცხადეს, რომ

სურთ გაასამართლონ მამები... ამ აქციის ორგანიზატორმა, ალექსანდრ კლიუგემ, რომელიც სხეებზე ცოტათი უფროსი იყო, თავის სიტყვაში არა მარტო მამებს, არამედ ყველას, ვინც ძალაუფლებას ფლობდა, ადენაუერის გერმანიაში „შაისე“ უწოდა. მისი თქმით, დასავლეთ გერმანიის ეკონომიკურმა აღმავლობამ ხელი შეუშალა „კათარზისის“ პროცესის გაგრძელებას მეორე მსოფლიო ომის შემდეგ... გერმანელებს შეექმნათ ილუზია, რომ ყველაფერი მშვიდობიანად დასრულდა – ნაცია აღიარა დანაშაული, ბოდიში მოუხადა ებრაელებს, აკრძალა ნაცისტური სიმბოლიკა და გააგრძელა ქვეყნის აღმშენებლობა.. სინამდვილეში, ფაშიზმი ისევ ბოზოქრობდა გერმანელი მამების გულებში!

დაინერა დეკლარაცია, რომელიც ითვალისწინებდა კომერციული კინოს ალტერნატივის შექმნას, ოფიციალური იდეოლოგიის – რევანშიზმის, მილიტარიზმის წინააღმდეგ ბრძოლას, 20-იანი წლების გერმანული ხელოვნების „რეაბილიტაციას“... იმათ, ვინც დეკლარაციაზე ხელი მოაწერეს, სახალხოდ დადეს ფიცი, რომ არ ითანამშრომლებდნენ საეჭვოდ გამდიდრებულ პროდიუსერებთან, არ მოერიდებოდნენ სამოყვარულო კამერით კინოს გადაღებას – „რადიკალური კინოს“

გადაღებას – იმ კინოსი, რომელიც გაასამართლებდა მამებს და მთელ გერმანულ საზოგადოებას!

გვახარიამ დეკლარაციას „ინფანტილური“ უწოდა. არ მიყვარს კინო, რომელიც ასამართლებს და მით უმეტეს, კლავსო. დეკლარაცია კი დაინერა, მაგრამ ამ თაობას წლები დაჭირდა, სანამ ყურადღებას მიაქცევდნენ და რაც მთავარია, ყურადღება მაშინ მიაქცევს, როცა კომერციულ კინოზე გადავიდნენ, ანუ თავიანთ პრინციპებს უღალატესო. მაგრამ მე აღარ მაინტერესებდა მისი კომენტარები; ამ არანორმალურად თბილი ნოემბრის დღეებში მხოლოდ და მხოლოდ ობერჰაუზენის დეკლარაციაზე ვფიქრობდი – „ხომ შეიძლება, საქართველოშიც გაკეთდეს იგივე? ხომ შეიძლება, ჩვენც გადავილოთ კინო, რომელიც მოკლავს?“

მამუკას ნაჩუქარი საათი სულ გადამავინყდა... არადა, ლექციაზე ვიფიქრე, ინსტიტუტის მერე მესაათესთან შევივლი და ელემენტს გამოვაცვლევიანებ-მეთქი. ბიბლიოთეკაში ჩავედი. რალაცები გადავიკითხე „ობერჰაუზენის მანიფესტზე“ (გვახარიას, როგორც სჩვევია, გადაუჭარბებია), გერმანულ კინოზე, კლიუგეზე, ფონ ტროტაზე, ფაბინდერზე. ბიბლიოთეკიდან რომ გამოვედი, დერეფანში ნუგზარი შემხვდა – ხუჭუჭა ბიჭი, ტელერეჟისურის

ალექსანდრ კლიუგემ თავის სიტყვაში არა მარტო მამებს, არამედ ყველას, ვინც ძალაუფლებას ფლობდა, ადენაუერის გერმანიაში „შაისე“ უწოდა. დასავლეთ გერმანიის ეკონომიკურმა აღმავლობამ ხელი შეუშალა „კათარზისის“ პროცესის გაგრძელებას მეორე მსოფლიო ომის შემდეგ..

სახელოსნოდან. მგონი, ადრე ჩემს მეგობარს ეპრანჭებოდა. ამიტომ სხვა დროს აუცილებლად დამეზარებოდა მასთან საუბარი. მაგრამ იმ დღეს, როცა ობერჰაუზენის მანიფესტზე ფიქრში საათი გამიჩერდა, ეშმაკსაც კი შევეკვრებოდი, ოღონდ თანამოაზრე მეპოვა.

არ გინდათ, ყავა დავლიოთ-მეთქი? სიამოვნებითო. იმანაც კი არ გამაღიზიანა, რომ აიპოდი ჰქონდა ყურში გარჭობილი და „მუსიკის ფონზე“ გააგრძელა ჩემთან საუბარი. ასე, ცეკვა-ცეკვით და თავის ქნევით გამომყვა სასადილოში, სადაც უჩვეულოდ ბევრი ხალხი დაგვხვდა – მსახიობები, კინოკრიტიკოსები და რაც მთავარია, მესამე და მეოთხე კურსის რეჟისორები. ერთი ჩემი ჯგუფელიც იჯდა, გიზო. მაგრამ „სასადილოს სცენა“ ისე დასრულდა, რომ ხმა არ ამოუღია.

სცენა კი ასეთი იყო: ობერჰაუზენის მანიფესტზე მოვუყევი ნუგზარს. დიდად არ აღფრთოვანებულა. მაგრამ როცა ვუთხარი, კიკეთში სახლი მაქვს, არ გინდა, მომავალი რეჟისორები შევეკრიბოთ, ამ კვირას ავიდეთ და ჩვენც შევექმნათ რაღაც მსგავსი-მეთქი, ეგრევე აენტო.. ისე აენტო, რომ ბიჭებს დაუძახა მეზობელი მაგიდიდან – მეოთხეკურსლებს. თვითონ უამბო მანიფესტის შესახებ (ცოტა აურია რაღაცები, მაგრამ მე არაფერი გამისწორებია)... სცენა გაჭიანურდა და როგორც ჩვენს ინსტიტუტში ხდება ხოლმე, ბოღვაში გადაიზარდა. ხინკალიო, ნაშებიო, ღამე დავრჩეთო. ჩემს გაჩერებულ საათს დავხედე და მივხვდი, როგორ მენატრება ხანდახან მამუკა – მისგან დიდი ხეირი არ იყო, მაგრამ უხამსობებს მაინც არ ამბობდა ხოლმე. ვიფიქრე ახლა ამათ ყველას ვეტყვი, რომ ვიხუმრე, არავითარი კიკეთი არ არსებობს... ვეტყვი და მესაათესთან ნავალ-მეთქი. მაგრამ სცენის დასას-

„პროტესტი არ გაამოიხატავს. აბა, ამ ნიკაპინან ბიჭს როგორ შევქაჩავთაბოლდი?! თანაც ისე კარბად ვიბრძენი თავი კიკეთში, ისე მსიამოვნებლა ყვითელი ფოთლებით დაფარულ ეზოში ბოლიაღი, ობერჰაუზენის მანიფესტი დიდად ალარ მალელვებდა.“

რულს სასადილოში ის ბიჭი შემოვიდა – ნიაზი, მეოთხეკურსელების სახელოსნოს ლაბორანტი. რამდენი ხანია, ვაკვირდები! ცოტა მამუკას უფროს ძმას ჰგავს. მოქნილი მოძრაობებით, გრძელი ხელებით და დიდი ნიკაპიო! ამაზე სექსუალური ჩემთვის არაფერია.. თანაც, სექსუალური რა შუაშია.. ბიჭი დიდი ნიკაპით გამორიცხულია, სულელი იყოს!

სცენის დასასრულს ის უკვე ჩვენ გვერდით იყო. მითხრა, რომ მეოთხეკურსელ გოგოებსაც ეტყვის და წამოიყვანს კიკეთში. მე, თვითონ, კინომცოდნეობა დავამთავრე. გვახარია ჩვენც მოგვიყვა მაგ მანიფესტზეო.. მერე მე და ნუგზარი ვიდეთო. კამპი წაგვიყვანა და შემოგვთავაზა, გვენახა ფილმი „ნადირობის სცენები ქვედა ბავარიაში“; ერთ-ერთი „მანიფესტანტის“, პიტერ ფლაიმანის სურათი, რომელიც თავად შეაფასა, როგორც „ყველაზე რადიკალური“!

ძალიან მომეწონა ეს ნიაზი და აბა, მის რეკომენდაციას როგორ არ გავითვალისწინებდი. „ნადირობის სცენები“ იმ საღამოსვე ვნახე. ასეთი არაპოლიტიკორექტული ფილმი მართლა არ მასსოვს; მოძალადე გეი და მოძალადე ბავარიელები, რომლებიც იმ ღორებს ჰგვანან, ასე უმოწყალოდ რომ კლავენ კამერის წინ! მკვლელები კინომ უნდა მოკლას! უნდა მოკლას! უნდა მოკლას! ვიმეორებდი ჩემთვის... გოგოებს გადავურეკე – მესამეკურსელ კინომცოდნეებს. მერე სკაიპში ორ ჩემს თანაკურსელს დაველაპარაკე და ყველამ ერთად დავგეგმეთ გასეირნება კიკეთში, „მანიფესტის“ შესაქმნელად.

მეორე დღეს საათს ელემენტი გამოვუცვალე. ბებიჩემს შევუარე და კიკეთის სახლის გასაღები გამოვართვი. საყვარელი! მკითხა, მამუკას ხომ არ შეურიგდით... მოვუყევი, რისთვის მივდიოდი კიკეთში. თუმცა არ დავუმაღლე, რომ ნიაზზეც ვფიქრობდი.. ბებიჩემს ყველაფერს ვუყვები. ვიცი, როგორ გაუმწარეს სიცოცხლე – ჯერ პირველმა ქმარმა, მერე მეორემ და ბოლოს, მამაჩემმა. ვიცი, რომ არასდროს მიღლატებს! ახლაც გამიგო, როცა ვუთხარი, მანიფესტი უნდა დავწეროთ, რომელიც მშობლების ძალაუფლებისგან გაგვათავისუფლებს-მეთქი.

ძალაუფლება! საქართველოში ყოველთვის უყვარდათ „ბევრი“... ბარაქა! ბარაქა! დიდ მოსავალს უსურვებდნენ ხოლმე ერთმანეთს. მამუკასთან ჩემი კონფლიქტი სწორედ აქედან დაიწყო – ნელ-ნელა ცხადი ხდებოდა, რომ ჩვეულებრივი თბილისელი ბიჭი იყო, რომელსაც დამოუკიდებლად არც ერთი გადაწყვეტილების მიღება არ შეეძლო, მაგრამ თავის თავს არწმუნებდა, რომ ყველას და ყველაფერს აკონტროლებდა. მათ შორის, მეც... ნუ, ამ „მამაოზე“ და „წესია ასეთი“–ზე ალა-

რაფერს ვამბობ. შეყვარებული გოგო ამას კიდევ აიტანდა როგორმე!

სხვათა შორის, „მამაოებზე“ და „ნესებზე“ კიკეთის გზაზეც ვისაუბრეთ. მართალია, „მარშრუტკა“, რომელიც ბოლომდე გავავსეთ, ხატებით იყო გაფორმებული, მძლოლიც კი აგვეყვა და მძკ-ელების დაცინვა დაიწყო. გზაშივე შევთანხმდით, რომ მანიფესტში ერთ პუნქტს ეკლესიას დავუთმობდით. თუმცა კიკეთში რომ ჩავედით, თბილისიდან წამოღებული კატელეტები რომ ვჭამეთ და ყავა დავლიეთ, ნიაზმა გვიჩიო, ამოგველო ეკლესიის თემა – ჩვენ ხომ მხოლოდ იმას ვეხებით, რასაც კომუნისტურ წარსულთან აქვს კავშირიო.

პროტესტი არ გამომიხატავს. აბა, ამ ნიკაპიან ბიჭს როგორ შევეკამათებოდი?! თანაც ისე კარგად ვიგრძენი თავი კიკეთში, ისე მსიამოვნებდა ყვითელი ფოთლებით დაფარულ ეზოში ბოდიალი, ობერჰაუზენის მანიფესტი დიდად აღარ მალეღებდა. დედა რაც გარდამეცვალა, ორი წლის წინ, ამ სახლის მოვლა-პატრონობა ჩემი საქმე გახდა. მაგრამ მამაჩემი აქაურობას ვერ იტანს. ბებიჩემს წნევა აწუხებს და კიკეთი არ უხდება... მამუკა როცა იყო ჩემს გვერდით, ამოვდიოდით ხოლმე ზამთარ-ზაფხულს. თუმცა არასდროს მიცდია მარტო ამოსვლა; თავგების მეშინია; ჩვენი დანგრეული კიკეთის სახლი კი საესვია მღრღნელებით.

ახლა კი, 2010 წლის ამ თბილ ნოემბერში, ნამდვილი ნეტარება იყო კიკეთის ჰამაკში წამოწოლა. თანაც, თავს დაცულად ვგრძნობდი – ჩემს გვერდით იყვნენ თეატრალური უნივერსიტეტის 11 სტუდენტი და ერთი ლაბორანტი.

ვირწნოდი ჩემთვის ჰამაკში და ვუყურებდი, როგორ შეიქმნა „კიკეთის მანიფესტი“... კიდევ ერთხელ დავრწმუნდი, რომ კინოსარეჟისოროზე ჩემი ჩაბარება დიდი შეცდომა იყო. მე ხომ მაყურებელი ვარ და არა რეჟისორი!

მანიფესტის შექმნის სცენა თითქმის სამ საათს გაგრძელდა. სადღაც ნ საათი იქნებოდა, როცა ტექსტი დაასრულეს:

კადრები პიტერ ფლაიმმანის ფილმიდან „ნადირობის სცენები ქვედა ბაგარიში“

„ჩვენ, რუსთაველის სახელობის თეატრისა და კინოს უნივერსიტეტის კინოფაკულტეტის სტუდენტები, ვაცხადებთ, რომ ქართული კინო აღარ არსებობს! ის, რასაც ქართული მედია „კინოს“ უწოდებს, მხოლოდ და მხოლოდ საგოგმანებია თანამედროვე ქართული პოლიტიკურ-კულტურული ელიტისთვის და იმ ადამიანების დასაქმებისთვის იქმნება, რომლებიც ამ პოლიტიკურ-კულტურულ ელიტას ემსახურებიან...“

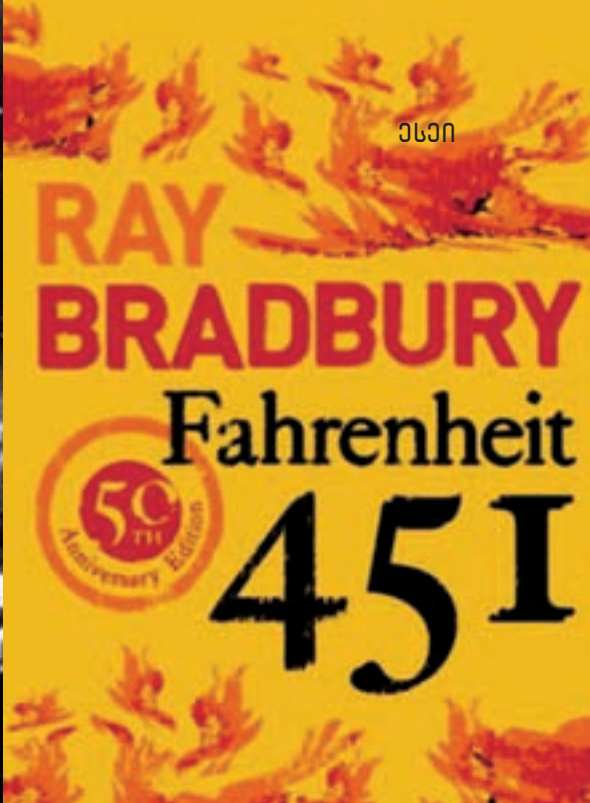
აქ მაინც დაუშვამათო სიტყვა „ეკლესია“ – მივაძახე ჰამაკიდან. რატომ არ შეიძლება, იყოს „პოლიტიკური, კულტურული და საეკლესიო ელიტა“-მეთქი.. მაგრამ ჩვენმა ლაბორანტმა, რომელიც, ფაქტობრივად, დეკლარაციის ავტორი გახდა, ახლა უკვე კატეგორიულად თქვა უარი ამაზე...

„ქართულ კინოში შექმნილი მდგომარეობა ლოგიკური შედეგია იმ პროცესისა, რომელიც დაიწყო 90-იანი წლების დასაწყისში, როცა შეიქმნა ყველა პირობა საბჭოთა წარსულთან გამომშვიდობებისა.“

>>> ბაბრძელება გვ. 115

ესეი

Will the Soviet Union Survive Until 1984?
by ANDREI AMALRIK

მესაფლავა ნომერი ერთი

ავტორი: ლევან ბარბაქაძე

2000 წლის დადგომამდე რამდენიმე დღით ადრე, 1999 წლის მინჯორულს, კერძოდ, 20-21 დეკემბერს, საზოგადოებრივი აზრის კვლევის სახელგანთქმულმა ცენტრმა გელაპმა (Gallup), ტელევიზია სიენენმა (CNN) და აშშ-ს ერთ-ერთმა ყველაზე პოპულარულმა გაზეთმა „იუესეი თუდეი“ (USA Today) ერთობლივი გამოკითხვა ჩატარეს საკუთარ თანამემამულეებს შორის მეოცე საუკუნის მსოფლიოს ყველაზე მნიშვნელოვანი ადამიანებისა და მოვლენების გამოსავლენად. საუკუნის უმნიშვნელოვანეს ადამიანებში, ამერიკელების აზრით, დედა ტერეზამ ოდნავ გაუსწრო მარტინ ლუთერ კინგს, ჯონ კენედისა და ალბერტ აინშტაინს. მეოცე საუკუნის მნიშვნელოვანი ამბებიდან, ამერიკელთა საერთო აღიარებით, პირველი აღმოჩნდა მეორე მსოფლიო ომი (71%); შემდეგ მოდიოდნენ: ქალებისთვის საარჩევნო ხმის მინიჭება (66%), ხიროსიმა (66%), ჰოლოკოსტი (65%), ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაცია (58%), პირველი მსოფლიო ომი (53%), ჯონ ფიცჯერალდ კენედის მკვლელობა (50%), ადამიანი მთვარეზე (50%), დიდი დეპრესია (48%), ბერლინის კედლის დაცემა (48%) და საბჭოთა კავშირის დასრულება (46%).

მთელი მსოფლიო კიდევ დიდხანს იკამათებს, თუ ვინ დაანგრია ბერლინის კედელი და ვინ დაშალა საბჭოთა კავშირი. აუცილებლად მოიხსენიებენ რომის პაპს – იოანე პავლე მეორეს, რომელიც სასწაულებრივად გადაურჩა სიკვდილს 1981 წლის 13 მაისს და ამით დაამტკიცა, რომ ბოროტებას ყველაფერი არ შეუძლია; ამ ფაქტმა საოცრად

გამხსნევა და გაათამაშა რომის პაპის რელიგიური მრევლი, განსაკუთრებით, მის მშობლიურ პოლონეთსა და მთელ კათოლიკურ სამყაროში და, რაც არანაკლებ მნიშვნელოვანი იყო, პოლიტიკური მრევლი მთელ საბჭოთა კავშირში; საბჭოთა კავშირის მესაფლავეებს შორის აუცილებლად მოიხსენიებენ პოლიტიკოსებს, უპირველეს ყოვლისა, რონალდ რეიგანს, ჯორჯ ბუშ უფროსს, მარგარეტ ტეტჩერს, ჰელმუტ კოლს; საბჭოთა კავშირის ლიბერალიზაციის შემოქმედებს, რომელთაც ნებით თუ უნებლიეთ (უფრო უნებლიეთ ვიდრე ნებით) ხელი შეუწყვეს კომუნისტური იმპერიის დასრულებას – მიხაილ გორბაჩოვს, ედუარდ შევარდნაძეს, ალექსანდრ იაკოვლევს (2009 წლის ოქტომბერში რადიო „თავისუფლების“ მთავარ რედაქტორ ლუდმილა ტელენთან ინტერვიუში სსრკ-ს პირველმა და ერთადერთმა პრეზიდენტმა, 1990 წლის ნობელის პრემიის ლაურეატმა, მიხაილ გორბაჩოვმა აღიარა თავისი დანაშაული საბჭოთა კავშირის დასრულებაში; ლუდმილა ტელენი: „თქვენ დღემდე ბრალს გდებენ საბჭოთა კავშირის დასრულებაში.“ მიხაილ გორბაჩოვი: „ეს საკითხი გადაწყვეტილია. დავანგრე.“ მე რომ მთარგმნელი ვყოფილიყავი, აქ ქართული ენისთვის დამახასიათებელ უფრო მდიდარ ენობრივ საქცევს ვიხმარდი და გორბაჩოვს ქართულად „შემომენგრას“ ვათქმევინებდი); რა თქმა უნდა, გაიხსენებენ ნობელის პრემიის ლაურეატებს – აკადემიკოს ანდრეი სახაროვს (ნობელის მშვიდობის პრემია მიენიჭა 1975 წელს) და დიდ რუს მწერალ ალექსანდრე სოლჟენიცინს, ასევე, ასობით საბჭოთა დისიდენტს; მოიხმობენ სხვა ფაქტორებსაც,

მაგალითად, ყოფილ საბჭოთა რესპუბლიკებში განვითარებულ ცენტრიდანულ ნაციონალისტურ ტენდენციებს, საბჭოთა საზოგადოების ავტორიტარულ ხასიათს, ეკონომიკურ სირთულეებს, საერთო განვითარებაში ჩამორჩენას, ტექნოგენურ კატასტროფებს (მათ შორის, ჩერნობილის ტრაგედიას), ადამიანურ კატასტროფებს (სამხრეთ კორეული სამგზავრო თვითმფრინავის ჩამოგდება იური ანდროპოვის პირადი ბრძანებით), საბჭოთა სისტემის რეფორმირების უშედეგო მცდელობებს (მაგალითად, 1965 წლის ეკონომიკურ რეფორმას), ნავთობზე მსოფლიო ფასის დაცემას (რეიგანომიკის უშუალო შედეგს), გადანყვეტილებათა მიღების მონოცენტრიზმს (ყველაზე უმნიშვნელო გადანყვეტილებებიც კი მოსკოვში, უმაღლეს პოლიტიკურ დონეზე მიიღებოდა), აშშ-სთან გამალებით შეიარაღებაში დამარცხებას (კვლავ რეიგანომიკის გამარჯვებას), ავღანეთის ომს, ცივ ომს და მასში სასტიკ დამარცხებას, კოსმოსის ათვისებას, ამინდს, ნებისმიერი იმპერიის ე.წ. დალილობას, ისტორიის სპირალურ განვითარებას და ა.შ. დაუსრულებლად.

მსოფლიო კიდევ დიდხანს იკამათებს, რამდენად კარგი იყო საბჭოთა კავშირის დასრულება, ზოგიერთი ამ მიცვალებულს საფლავში ჩაწყვება, ზოგიერთისთვის კი 1991 წლის დეკემბრის შემდეგ ისეთი პერმანენტული დღესასწაული დადგება, რომელსაც მანამდე მხოლოდ ჰემინგუეის გმირები თუ იცნობდნენ, ვისაც გაუმართლათ და ახალგაზრდები მოხვდნენ პარიზში. რუსეთის ყოფილი პრეზიდენტი, ამჟამინდელი პრემიერი და, შესაძლოა, მომავალი პრეზიდენტი (იქნებ კიდევ ერ-

თხელ პრემიერიც, ვინ იცის!) ვლადიმირ პუტინი იტყვის: „უპირველეს ყოვლისა, უნდა ვალიაროთ, რომ საბჭოთა კავშირის დანგრევა იყო საუკუნის ყველაზე მსხვილი გეოპოლიტიკური კატასტროფა. რუსი ხალხისთვის იგი ნამდვილ დრამად გადაიქცა. ათობით მილიონი ჩვენი თანამოქალაქე და თანამემამულე აღმოჩნდა რუსეთის ტერიტორიის მიღმა. დაშლის ეპიდემია გადაედო თავად რუსეთსაც...“ ბარიერის მეორე მხარეს მდგომი ცივი ომის მონაწილეებს კი დიდ და სერიოზულ გამარჯვებად აღქმული საბჭოთა ნგრევა იმდენად დაახვევს თავბრუს, რომ ბოროტების იმპერიის აშკარა აღდგენის მზაკვრული გეგმა გამოეპარებათ.

ვერაფერს იტყვი: სსრკ დემონტაჟის გმირების ნოდებზე ღირსეული ნომინანტები ბლომად არიან; მაგრამ კითხვას თუ სხვაგვარად დავსვამთ, ვის სჯეროდა, რომ საბჭოთა კავშირი დაინგრეოდა არა ოდესმე (ამის, მე მგონი, ყველას სჯეროდა კომუნისტური პარტიის ბევრთად გაუნათლებელი და ჯიუტად დამუხრუჭებული ფუნქციონერების გარდა), არამედ ხელშესახებ მომავალში („ჩემი შვილი კი არა, მე რომ მოვესწრები“, იმ მომავალში), ნომინანტების რიცხვი მკვეთრად შემცირდება, ზემოხსენებულთაგან შესაძლოა, მხოლოდ მტკიცე ანტიკომუნისტი იოანე პავლე მეორე დარჩენილიყო, რომელსაც ღრმად სწამდა, რომ სსრ კავშირისა და კომუნისტური ბლოკის დაშლა უფლის ნება იყო. ამ ახალ, მეორე სიას (მით უმეტეს, თუკი იგი ანბანზე გაეწყობოდა) სათავეში აუცილებლად მოექცეოდა ანდრეი ამალრიკი, ავტორი 1970 წელს გამოცემული ნაშრომისა „მიადნეეს თუ არა საბჭოთა კავშირი 1984 წლამდე“, ხოლო

ამ არცთუ სრულ სიაში სხვებთან ერთად აუცილებლად აღმოჩნდებოდა ჩვენი თანამემამულე, ფრანგი აკადემიკოსი ელენ კარერ დ'ანკოსი (ზურაბიშვილი), 1999 წლიდან ფრანგული აკადემიის მუდმივი მდივანი (ამ პოსტზე გადამდგარი მორის დრიუონის შემცვლელი), ავტორი ნაშრომისა „დაღენილი იმპერია“ (L'Empire éclaté, Paris, Flammarion, 1979).

საბჭოთა კავშირი რომ მალე დაინგრეოდა, ამას ახალგაზრდა ისტორიკოსი, ოცდაათ წელს მიტანებული ანდრეი ამალრიკი მამინ ფიქრობდა, როცა იოანე პავლე მეორეს ჯერ კიდევ კაროდ იოზეფ ვოიტელა ერქვა და ახალი მინიჭებული ჰქონდა კარდინალის ნოდება; ჰოლივუდის ყოფილი მსახიობი რონალდ უილსონ რეიგანი ახალარჩეული იყო კალიფორნიის გუბერნატორად; მილიონერი ჯორჯ ჰერბერტ უოკერ ბუში წარმომადგენელთა პალატის წევრი იყო და სენატორობისთვის ემზადებოდა; მარგარეტ ჰილდა ტეტჩერმა ედვარდ ჰიტის მთავრობაში ის იყო, განათლებისა და მეცნიერების მინისტრის პოსტი დაიკავა; ჰელმუტ კოლი გერმანიის ქრისტიან-დემოკრატიული კავშირის თავმჯდომარის მოადგილე იყო; მიხაილ სერგეის ძე გორბაჩოვი სკკპ სტავროპოლის სამხარეო კომიტეტის მეორე მდივნად მუშაობდა, შეცვარდაძე – საქართველოს სსრ შინაგან საქმეთა მინისტრად, ხოლო ალექსანდრე ნიკოლაის ძე იაკოვლევი ახალდანიშნული იყო მსოფლიო ისტორიის კათედრის პროფესორად; ანდრეი დიმიტრის ძე სახაროვი ჩვენი კიდევ ერთი თანამემამულის, ვალერი ჩალიძის ინიციატივით შექმნილ „ადამიანის უფლებათა მოსკოვის კომიტეტში“ განევრინადა, ხოლო ალექ-

სანდრ ისას ძე სოლჟენიცინს ზედიზედ მეორედ ნომინაციის შემდეგ ნობელის პრემია მაინც მიანიჭეს ლიტერატურის დარგში (პირველად ნომინირებული იყო 1969 წელს, პრემია მიანიჭეს 1970 წელს. გულმოკლულ საბჭოთა პროპაგანდას ისლა დარჩენოდა, რომ გამოექვეყნებინა საკუთარ სამშობლოში უნიჭო მუსიკოსად მიჩნეული, მაგრამ სამხრეთ ამერიკასა და საბჭოთა კავშირში უზომოდ პოპულარული ამერიკელი მომღერლის, დინ რიდის „ღია წერილი სოლჟენიცინისადმი“. ეს კაცი მომავალშიც გამოიჩინს თავს, როდესაც მთელს მსოფლიოში, ფაქტობრივად, ერთადერთი უცხოელი აღმოჩნდება, რომელიც საბჭოთა კავშირის ავღანეთში შეჭრას გაამართლებს).

როდესაც საბჭოთა კავშირის ახლო მომავალში დაშლა იწინასწარმეტყველა, ანდრეი ამალრიკი დიდ უმცირესობაში აღმოჩნდა. თითქმის არც ერთი სერიოზული ანალიტიკოსი, პოლიტიკოსი თუ მიმომხილველი არ დაეთანხმა მის „გაუმართლებელ ოპტიმიზმს“, ის კი არა, ზოგიერთმა სხვა არგუმენტი რომ ვერ მოიფიქრა, სუკის აგენტობაშიც დასდო ბრალი. ამალრიკის დანაშაული მხოლოდ ის იყო, რომ უმრავლესობასავით არ ფიქრობდა და მრავალრიცხოვანი თანამოაზრეები რომ არ ჰყავდა, ამაზე გული არ უსკდებოდა. ჯორდანო ბრუნოსავით ჯიუტად იმეორებდა (საერთოდ, ძალიან ჯიუტი კაცი იყო), მაინც ბრუნავსო. სხვათა შორის, თავისი მონამებრივი სიკვდილის წინ ჯორდანო ბრუნოს უთქვამს, უმრავლესობასავით აზროვნებდე მხოლოდ იმიტომ, რომ იგი უმრავლესობაა, უღირსი საქციელიაო (როგორ ვერ გაუგებდა მას რუსეთში, ბელარუსში,

აზერბაიჯანში, სომხეთში ან საქართველოში, ცენტრალური აზიის რესპუბლიკებზე რომ არაფერი ვთქვათ, „ზემოთ“ მოკალათებული, უღირს უმრავლესობაში მყოფი ერთპარტიული პოლიტიკური ელიტა!). ეს მაშინ, როდესაც რომის პაპმა კლიმენტი მერვემ ძმა ჯორდანოს საეკლესიო ნოდება მოუხსნა და სამოქალაქო სასამართლოს გადასცა იმ იმედით, რომ მას „ყველაზე უფრო მონყალე სასჯელს მიუსჯიდნენ, თანაც სისხლის დაუღვრელად“ (ადამიანურ ენაზე თუ გადავთარგმნით, ეს, ერთი შეხედვით, ღრმად ჰუმანური „მონყალე და უსისხლო სასჯელი“ კოცონზე „ჩვეულებრივი“ დაწვა აღმოჩნდება). სასჯელის გამოცხადებაზე ბრუნოს პასუხი იყო „დაწვა არ ნიშნავს უარყოფას“. სამნახევარი საუკუნის შემდეგ ხუან რამონ ხიმენესი იტყვის, ხაზებიანი ქალაქი თუ მოგცეს, ხაზების პერპენდიკულარულად წერეთ (ამ გამონათქვამს ბევრი იმიტომ იცნობს, რომ რეი ბრედბერის „451 გრადუსი ფარენჰეიტი“ ნაუკითხავს და ამერიკელმა ავტორმა დიდი ესპანელი პოეტის, 1956 წლის ნობელიანტის სწორედ ეს სიტყვები დაურთო ეპიგრაფად თავის ანტიტოტალიტარულ შედეგს). ამ ორ გამონათქვამს არა მხოლოდ ცეცხლი აერთიანებს (სხვათა შორის, ქალაქი მართლაც თავისით ააღდება 451 გრადუსზე, ოღონდ არა ფარენჰეიტით, არამედ ცელსიუსით), არამედ დაუოკებელი ლტოლვა სიმართლისაკენ, საკუთარი სიმართლისაკენ, რომელსაც შენს გარდა თითქმის არავინ იზიარებს და რომელიც, როგორც წესი, მუდმივად ღრმა უმცირესობაშია.

ამალრიკის წიგნი, რომელსაც საერთოდ არც ისე მორიდებული ავტორი,

რატომლაც, მოკრძალებულად „სტატის“ უწოდებს, ასე იწყება:

„ავტორს წერას აიძულებს, ძირითადად, სამი მიზეზი. ჯერ ერთი, რუსეთის ისტორიისადმი ინტერესი. თითქმის ათი წლის წინ დავწერე ნაშრომი კიევის რუსეთის შესახებ; ჩემგან დამოუკიდებელი მიზეზების გამო იძულებული ვიყავი, შემეწყვიტა ჩემი კვლევა რუსეთის სახელმწიფოს დასაწყისზე, სამაგიეროდ ახლა იმედი მაქვს, რომ როგორც ისტორიკოსს ასეზის ამინაზლაურდება შრომა, რომ მისი დასასრულის მონზე გაეხდი. მეორეც, შემეძლო ახლო მანძილიდან დაგვირგვინოდი სსრკ-ში დამოუკიდებელი საზოგადოებრივი მოძრაობის შექმნის მცდელობებს, რაც თავისთავად ძალიან საინტერესოა და რაც წინასწარ შეფასებას იმსახურებს. მესამეც, ხშირად მიწევდა მომესმინა და ნამეკითხა საბჭოთა საზოგადოების ეგრეთ წოდებული „ლიბერალიზაციის“ შესახებ, ეს მოსაზრებები მოკლედ ასე შეიძლება ჩამოყალიბდეს: ამჟამად ვითარება უკეთესია, ვიდრე ათი წლის წინ, შესაბამისად, ათი წლის შემდეგ კიდევ უფრო უკეთესი იქნება. აქ შევეცდები ვაჩვენო, რატომ არ ვეთანხმები ამას.

მინდა ხაზი გავუსვა, რომ ჩემი სტატია ეფუძნება არა რაიმე გამოკვლევას, არამედ მხოლოდ დაკვირვებას და გააზრებას. ამ თვალსაზრისით, იგი შეიძლება ვინმეს ცარიელ ლაყობადაც მოეჩვენოს, მაგრამ – ყოველ შემთხვევაში, დასავლელი სოვეტოლოგებისთვის – იმ ინტერესს მაინც წარმოადგენს, რასაც იხტილოგებისთვის წარმოადგენდა თევზი, მას რომ უეცრად ხმა ამოეღო“.

ვინ იყო ანდრეი ამალრიკი, საბჭოთა კავშირის მესაფლავე ნომერი ერთი?

ბიოგრაფიული ცნობები: ანდრეი ალექსეის ძე ამალრიკი, დაიბადა 1938 წლის 12 მაისს მოსკოვში, გარდაიცვალა 1980 წლის 12 ნოემბერს ქ. გვადალახარის მახლობლად, ესპანეთში – დისიდენტი, პუბლიცისტი, დრამატურგი, მწერალი.

დაიბადა ისტორიკოსისა და არქეოლოგის ოჯახში. ცამეტი წლისამ თოჯინების თეატრი მოაწყო, რომელშიც საკუთარ პიესებს დგამდა. ბოლოსწინა კურსიდან გარიცხეს მოსკოვის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ისტორიის ფაკულტეტიდან საკურსო ნაშრომისთვის, რომელშიც „ნორმანულ თეორიას“ იცავდა. მისი თეორიის მიხედვით, კიევის რუსეთის და, შესაბამისად, რუსული ეთნოსის ჩამოყალიბებაში სკანდინავიელებს, ნორმანებდ წოდებულ ვარიაგებს ანუ ვიკინგებს შეუსრულებიათ განსაკუთრებული როლი (ბერძნებთან ერთად).

იყო მხატვარ-ავანგარდისტების კოლექციონერი. ყიდულობდა და აგროვებდა თავისი საუკეთესო მეგობრის, ანატოლი ზვერევის ნახატებს. წერდა პიესებს „აბსურდის თეატრის“ სტილში.

1965 წლის მაისში დააპატიმრეს და ორნახევარი წლით ციმაში გადაასახლეს „უსაქმურობისა და პარაზიტული ცხოვრებისთვის“. 1966 წლის ივლისში ვადამდე გაათავისუფლეს და მოსკოვში დაბრუნდა. მუშაობდა ახალი ამბების სააგენტოს შტატგარეშე თანამშრომლად, იბეჭდებოდა საზღვარგარეთ.

პაველ ლიტვინოვთან ერთად დაწერა კრებული „ოთხთა პროცესი“ ალექსანდრე გინზბურგის, იური გალანსკოვის, ალექსეი დობროვოლსკისა და ვერა ლაშკოვას სასამართლოზე პროცესზე. 1968 წლის ოქტომბერში გადასცა კრე-

ბული უცხოელ კორესპონდენტებს, რომლებთანაც ხშირი ურთიერთობა ჰქონდა. 1968 წლის ბოლოს გააქვეს ახალი ამბების სააგენტოდან და ფოსტალიონად დაიწყო მუშაობა.

1969 წლის აპრილ-ივნისში დაწერა ნიგნი-ესე „მიალწევს თუ არა საბჭოთა კავშირი 1984 წლამდე?“, რომელშიც საბჭოთა კავშირის დაშლა იწინასწარმეტყველა. ნიგნს შესამჩნევი საზოგადოებრივი რეზონანსი ჰქონდა უცხოეთსა და იატაკქვეშეთში. გამოაქვეყნა კიდევ რამდენიმე ნაშრომი დასავლეთსა და სამიზდატში, რამაც მისი დაპატიმრება გამოიწვია.

1970 წლის 21 მაისს დააპატიმრეს და ეტაპით გადაიყვანეს სვერდლოვსკში. 11-12 ნოემბრის პროცესზე სასჯელი დააკისრეს ლევ უბოჟკოსთან ერთად, რომელიც მის ნაშრომებს ავრცელებდა. თავი დამნაშავედ არ აღიარა. ბოლო სიტყვაში კი განაცხადა:

„არც რეჟიმის მიერ ჩატარებული კუდიანებზე ნადირობა და არც მისი კერძო შემთხვევა – ეს სასამართლო – ჩემში არანაირ პატივისცემას არ იწვევს და შიშსაც კი არ აღძრავს. სხვათა შორის, მესმის, რომ ასეთი სასამართლოები იმაზეა გათვლილი, რომ ბევრი დააშინონ და ბევრს დააშინებენ კიდევ, და მაინც მგონია, რომ იდეური განთავისუფლების უკვე დაწყებული პროცესი შეუქცევადია“.

სასამართლომ რსფსრ სისხლის სამართლის კოდექსის 190-1 მუხლით სამი წელი მიუსაჯა („წინასწარი შეცნობით ყალბი მონაჭორის გავრცელება, რომელიც ჩირქს ცხებს საბჭოთა საზოგადოებრივ და სახელმწიფო წყობას“). სასჯელს იხდიდა ნოვოსიბირსკისა და მაგადანის

ოლქებში. 1973 წლის 21 მაისს, მისი სასჯელის უკანასკნელ დღეს ამალრიკის წინააღმდეგ აღიძრა ახალი საქმე რსფსრ სსკ იმავე 190-1 მუხლით. 1973 წლის ივლისში ისევ სამი წელი მიუსაჯეს. ოთხთვიანი საპროტესტო შიმშილობისა და მთელი მსოფლიოდან შეწყალების მრავალჯერადი მოთხოვნის შემდეგ (მათ შორის იყო პენ-კლუბის 247 წევრის მიერ ხელმოწერილი თხოვნაც) განაჩენი „შეარბილეს“ და სამწლიანი პატიმრობა მაგადანში სამწლიანი გადასახლებით შეუცვალეს. ამ სასჯელის უმეტესი ნაწილი მოიხადა დასახლებული პუნქტის, ტალაიას ახლოს მდებარე კოლონიაში. მოსკოვში დაბრუნდა 1975 წლის მაისში.

1976 წლის ივლისში დატოვა სსრკ. ემიგრაციაში გააგრძელა საზოგადოებრივი და პუბლიცისტური მოღვაწეობა, დაწერა ნიგნი „დისიდენტის ჩანაწერები“.

1980 წლის 12 ნოემბერს დაიღუპა ავტოკატასტროფაში ესპანეთში. დაკრძალულია პარიზის შემოგარენში სენტ-ჟენევიე-დე-ბუას სასაფლაოზე. ოფიციალურად რეაბილიტირებულია 1991 წელს.

ამალრიკის ნაშრომთა სულისკვეთების გასაცნობად საკმარისია რამდენიმე ნაწყვეტის გაცნობა მისი ნიგნიდან „დისიდენტის ჩანაწერები“:

კანადის პრემიერ-მინისტრი ბატონი ტრიუდო ნორილსკს ეწვია და განაცხადა, რომ, სამწუხაროდ, კანადის იმიერპოლარეთში არ ჰქონიათ ასეთი შესანიშნავი ქალაქი. მინდოდა, რკინის ცხაურიდან მიმწვდინა ხმა კანადელი პრემიერისთვის: „დააპატიმრეთ მილიონი კანადელი, გააგზავნეთ პოლარულ სარტყელს მიღმა, ავტომატის ლულებქვეშ

შემოარტყმევინეთ საკუთარი თავისთვის მავთულხლართები, გაათხრევინეთ მალაროები, ააშენებინეთ სახლები და თქვენაც გექნებათ ასეთი შესანიშნავი იმიერპოლარული ქალაქი“.

ჩემი ასაკის ხალხისთვის – როგორც იმათთვის, ვისი დამოკიდებულება რეჟიმისადმი განისაზღვრა ორმოცდაათიანი წლების ბოლოს, – ხასიათის ჩამოყალიბება დემთხვა დესტალინიზაციას, თუნდაც ნაწილობრივ, მაგრამ მაინც განთავისუფლებას, თუნდაც ნარუმატებელ, მაგრამ მაინც ბრძოლას და ამიტომ მოგვცა ბრძოლის შესაძლებლობისა და საბოლოო გამარჯვების ხშირად შეუცნობელი რწმენა. 1975 წელს ნადეჟდა მანდელშტამმა, პოეტის ქვრივმა, მიითხრა: „გავიგე, დავიწერიათ, ეს რეჟიმი 1984 წლამდე ვერ მიაღწევსო. რა სისულელეა! ეს რეჟიმი კიდევ ათასი წელი იარსებებს!“ „საბრალო მოხუცი ქალი“, – გავიფიქრე მე – „სამოცი წლის მანძილზე როგორ გადაუარა ამ რეჟიმმა, რომ მისი მუდმივი არსებობა დაიჯერა!“

ანდრეი ამალრიკის შესახებ ლუდმილა ალექსეევა, ცნობილი რუსი დისიდენტი, ავტორი ნიგნისა „სხვაგვარად აზროვნების ისტორია საბჭოთა კავშირში“, ყვება:

„ამალრიკი რომ გავიცანი, არბატზე ცხოვრობდა. მაშინ ეს იყო ვახტანგოვის ქუჩა, ნომერი ხუთი. ახლა, როდესაც ამ სახლს ჩავუვლი ხოლმე, გული მწყდება, რომ მასზე მემორიალური დაფა არ არის და საეჭვოა, რომ ოდესმე იქნება, თუმცა არბატზე სახლებს ისეთი ხალხის მემორიალური დაფებიც ამშვენებს, რომლებიც ამას, შესაძლოა, არც იმსახურებენ.“

>>> ბაბრქიძეა გვ. 117

ბაჩეჩუხული საათების და ინტენსიური სინათლის ზონა

<<< ლასაწყისი გვ. 36

„მამაკაცები მთელ თავისუფალ დროს ამ ჩაიხანებში ატარებენ, მიხსნის ნურადინ ხამალი ჩვენი ჯგუფის ერთ-ერთი თარჯიმანი, – ეს არაბული ტრადიცია, მისტიკური რიტუალია.“

ხამალი კასაბლანკაში ცხოვრობს, ერთ-ერთ ცენტრალურ ქუჩაზე და სკოლაში მუშაობს. ფრანგულს და ინგლისურს ასწავლის. ნურადინი მაროკოელი არაბების შთამომავალია, მაღალი, ბრგე კაცი, 58 წლის. მიძიმედ დადის, თვალები მუდამ უელავს, მაგრამ აუღელვებლად საუბრობს. „ამ ადგილთან ბევრი რამე მაკავშირებს, – მიუბნება მოულოდნელად, – როდესაც კასაბლანკას ჰაიმა ჰადის უბანში ძველ ტყვეთა ბანაკს ვათვალიერებთ და 1973 წლის რეპრესიების მსხვერპლი ფატმა ედმი თავის ისტორიას უცხოელ ჟურნალისტებს უყვება. „3 წელი მანამდენენ. მაშინ ჩვიდმეტი წლის ვიყავი. არ მომნონდა ის, რაც ქვეყანაში ხდებოდა და ამას ხმამალა ვამბობდი“... „თქვენ რას აკეთებდით ამ შენობაში? – ვეკითხები ხამალს და მოშორებით ვდგები. „ამ რეასართულიან კორპუსში მაშინაც ყველა ბინა დაკავებული იყო, – იწყებს შორიდან, ჭეშმარიტი არაბივით. სარდაფები სავსე იყო ტყვეებით, ყველას პოლიტიკური შეხედულების, საქმიანობის გამო აკავებდნენ.

სასტიკად აწამებდნენ. ამ სახლში პოლი-სარიოს თანამშრომლები ცხოვრობდნენ. ყოველ დღე აუვლიდნენ-ჩაუვლიდნენ ამ საზარელ სარდაფებს. მეცოდებოდნენ. ხმას, ცხადია, არავინ იღებდა. მეც შიგნით ვიყავი, 6 თვე მანამდენენ. მაშინ ჟურნალისტად ვმუშაობდი და თან მოხალისეთა გაერთიანების ერთ-ერთი რეგიონალური კოორდინატორი ვიყავი. მიწისქვეშეთის გამოცემებს ვავრცელებდი და მოსახლეობის მობილიზებას ვცდილობდი. რასაკვირველია, ბოლოს მეც მომაგნეს. ასეთი „მიძიმე დანაშაულისთვის“ 6 თვე არაფერია, მაგრამ ვერც ერთი ბრალდება ვერ დამიმტკიცეს და გამომიშვეს. მხოლოდ ორ კითხვას ვსვამდი: სადა ვარ? და რატომ ვარ აქ? მეტი სიტყვა არ მითქვამს. არადა, ნამება კარგად იცოდნენ. იცი, რამ გამაძლებინა? მაშინაც ვიცოდი და დღესაც ასე ვფიქრობ: მე მსხვერპლი არასდროს ვყოფილვარ. მათ მსხვერპლად მინც ვერ მაქციეს. საკუთარი თავი არასდროს შემცოდებია იმიტომ, რომ ვიცოდი, მე ჩემი იდეალებისთვის ვიბრძოდი. შვილის ყოლაზეც მაშინ ვთქვი უარი. არ შეიძლებოდა მათთვის ხაფანგი მე თვითონ შემეთავაზებინა. არც ამის გამო მინანია. მე 31 ოქტომბერს საპროტესტო აქციაზე არ წავალ, რადგან კომპენსაცია არ მჭირდება. კომპენსაცია რეპრესიის მსხვერპლებმა უნდა აიღონ, ვინც ფი-

ქრობს, რომ იმ ბრძოლაში ბევრი დაკარგა. მე მხოლოდ შევიძინე. ისე, მეფისგან საკუთარი მამის, ჰასან II-ს სისასტიკის აღიარება და იმ წლებისთვის რეპრესიული პერიოდის დარქმევა გაბედული ნაბიჯია. ამით მან, ალბათ, გაუცნობიერებლად, ის გვითხრა, რომ შემდეგი შეიძლება თვითონ იყოს. ჩვენ დღესაც არა ვართ დაზღვეულები, რომ იგივე არ განმეორდება. და მე ახლაც მზადა ვარ. მგონია, რომ დღეს გაცილებით შეუპოვარი ვიქნები... ნავედით, გველოდებიან.“ – უცბად წყვეტს მოყოლას და ტრანსპორტით გადატვირთულ ქუჩაზე გზას მიკვალავს, მანქანების, ველოსიპედების, ვირშებმული ურმების ხმაურიან ნაკადს ხელის აწევით ანიშნებს, გაჩერდითო. ისინიც ემორჩილებიან.

ჰიშამი და ნურადინი ორი სხვადასხვა თაობის ინტელექტუალია, სხვადასხვა ისტორიის ნაწილი. ნურადინი „ხალხური“ ტიპია, ვუყურებ როგორ ესალმება ცხოველების ძველ სასაკლაოზე (ახლა თანამედროვე ხელოვნების ცენტრია) დარაჯს, ჰაიმა ჰადის კვარტალში მისთვისაც უცნობ სკოლის მოსწავლეებს, როგორ ართმევს ხელს მოხუცს ქუჩაში და ვხვდები, რომ ამას ჩვენთვის თავის მოსაწონებლად არ აკეთებს (ჩემს გარდა არავის შეუმჩნევია) ის ერთ-ერთი ამათგანია. მას უბრალოდ ძალიან კარგად ესმის მათი, ვინც 12 წლის შვილს რამდენიმე ცხვრის ფასად ათხოვებს, მათიც, ვინც ატლასის მთებში ცხოვრობს და საკუთარ ქვეყანაში ადამიანის სიკვდილით დასჯის კანონზე გულყრები არ ემართება, მათი, ვინც პედოფილიის კატასტროფულად გავრცელებულ კრიმინალს, ტრადიციულ წეს-ჩვეულებას ეძახის, მათიც, ვისაც ევროკავშირი რომელიმე თანავარსკვლავედი ჰგონია და მათიც, ვინც გულმოდგინედ სწავლობს განვითარებული დასავლეთის „ენას“. ჰიშამი კი, ბევრს კეკლუცობს, ენჯეოტერმინებით გველაპარაკება. თავის „გმირულ“ რეპორტაჟებს გვაჩვენებს და ყოველთვის მედიდურად და დანანებით აღნიშნავს, რომ უსამართლო სამყაროში ვცხოვრობთ.

ჰიშამ ჰოუდაიფა წლის თანამედროვე მაროკოელი ინტელექტუალია და „ერთ-ერთი მათგანი“ „ლე ჟურნალიდან.“ ერთ-ერთი, ვინც ჯამალთან ერთად რამდენი-

მენლიანი ორთაბრძოლა გამოიარა და ბოლოს დამარცხდა. დამარცხდა მაშინ, როდესაც უმრავლესობისთვის გაუგებარ ენაზე ალაპარაკდა და თაყვანისმცემლები მაროკოს ბურჟუაზიაში გაიჩინა. ის, ალბათ, ველარასდროს დაბრუნდება უკან.

ხამალი კი ფიქრობს, რომ ყველაფერი წინ აქვს. „მე ბავშვებს ველაპარაკები. ვუყვები რაღაცებს. კერძო სკოლაშიც ვასწავლი და საჯაროშიც, ყველანაირი მოსწავლე მყავს. მე ვიცი, რომ ყველაფერი აქედან იწყება.“ ხამალს და მისი თაობის დისიდენტებს დღეს სათქმელი ბევრი აქვთ – 80-იანების მერე რეპრესიები აღარ განმეორებულა (თუმცა პოლიტპატიმრები დღესაც ჰყავთ მაროკოს ციხეებში), ცოტა ხნით, მაგრამ მაინც გაჩნდა შედარებით თავისუფალი მედია, სახალხო მოძრაობა კი გაცილებით დიდი მასშტაბით და სწრაფად იკრებს ძალას. ისინი, როგორც ხამალი ამბობს, უფრო მობილიზებული არიან, მათ უნივერსალური „ენა“ ენაც იციან და მუჰამედ VI-ს პოლიტიკისაც ესმით. პრობლემები, რომლის გადაჭრისთვისაც იბრძვიან, მათი ყოველდღიური გამოწვევებია. ინტელექტუალებს კი, დიდი ხანია პატარა, მაგრამ საკუთარი სივრცე აქვთ, არაერთხელ გასაყოფი სივრცე, სადაც არც ალკოჰოლის აკრძალვა მოქმედებს, არც კულტურული ცენზურა არსებობს და არც ტრადიციული, თუ რელიგიური ნორმები. ამიტომ მათ დასაკარგი უკვე ბევრი აქვთ.

* * *

სემინარის ბოლო დღეს, მასალების ადრე ჩაბარებისთვის გვასაჩუქრებენ – დაგეგმილი შეხვედრებისგან, საკონფერენციო დარბაზებისგან და მოხსენებებისგან თავისუფლები ვართ. ამიტომ, ფესში მივდივართ. იდრისიდების დინასტიის დაარსებულ უძველეს ქალაქში, უნიკალური არქიტექტურით და მერვე საუკუნის ქალაქგეგმარების სანიმუშო მოდელით.

ახალ, ფრანგული მოდელის მატარებელში ვზივარ, გარეთ ისევ პროვინციულ დასახლებებს ვათვალიერებ და ნანახის, თუ მოსმენილის გაანალიზებას ვცდილობ. ისევ პირვანდელ აზრს ვუბრუნდები, ვხვდები, რომ თითქმის არა-

ფერი მესმის. მიკვირს, რომ „უცხოობის“ ასეთი მძაფრი განცდა მაროკოდან წამოსვლის წინა დღეს მაქვს. არადა, სწორედ ამის მეშინოდა.

ტრენერების დარიგებებით ვხელმძღვანელობთ – არანაირი გიდი, პარასკე-ვია, ლოცვის დღე, ამიტომ მოკრძალებულად იცვამთ და დაბნელებამდე ბრუნდებით უკან!

ფესის რკინიგზის სადგურზე გზამკვლევს ვყიდულობთ და რჩევითვის „სანდო“ პოლისარიოს მივმართავთ. ძველ ქალაქამდე, მედინამდე მოფახფახებულნი, უცნაური მარკის ავტომობილით მივდივართ.

მედინას შესასვლელთან, ლურჯ ჭიშკართან ვიკრიბებით და პატარა რუკაზე ჩვენი ტურის ტრაექტორიის მონახვას ვცდილობთ.

„ჩემი დახმარება გჭირდებათ? – უცბად გვიხლოვდება თეთრ ჯელაბაში გამონყობილი მაროკოელი. მე თარიქი ვარ, ამბობს ღიმილით, – თუ გნებავთ, თქვენი გიდი ვიქნები, 3 საათი – 150 დირჰამი.“

შესასვლელიდან ფესის ვინრო ლაბირინთი მოსჩანს. ქუჩაზე უამრავი ხალხი ტრიალებს. ასეთი ქუჩა კი, ფესში 9862-ია. მაშინვე ვხვდები, რომ იქ მარტო გზას ვერ გავიგნებთ. ამიტომ, უყოყმანოდ ვთანხმდები. დანარჩენებიც მიერთდებიან. თან მხიარული კაცი ჩანს, ენაწყლიანი.

„საიდან ხართ? ჯორჯია? ეგ რომელია?.. კარგით, მოდით, აქედან დავიწყეთ. ეს ბაზარია. აქეთ წამოდით და უძველეს ალ-კარაუინის უნივერსიტეტს გაჩვენებთ. უსიტყვოდ მივდევთ და მისი არქარებული საუბრიდან ვცდილობთ შინაარსი გამოვიტანოთ. – მოკლედ, ფესი ბერბერების აშენებული ქალაქია, ათას ორასი წლის. მეც ბერბერი ვარ. არაბები აქ გვიან მოვიდნენ. ისლამი მათ მოიტანეს. დიდი ხანია, ერთად ვცხოვრობთ, მაგრამ ჩვენ ხალხთან მაინც სულ სხვა სახელოვ გვაქვს. ხომ გესმით, არა? არაბებს ვერ ენდობი. ბერბერი ალალი კაცია. მე ბერბერი ვარ!“ თარიქი შუა ატლასიდანაა. ქალაქში 17 წლის ჩამოვიდა. იქ, მთაში მშობლები, ხუთი ძმა და ექვსი და დატოვა. თვითონ, როგორც ამბობს, ხუთი შვილი და ერთი გოგო ჰყავს.

„სახლებზე ხის ჩარჩოებს ხედავთ? ეს საფრანგეთის კოლონიზაციის კვალია.“

ჯერ კიდევ სამოცი წლის წინ აქ, დაბნელებისას ფრანგები ქურგებს ხის მიძიმეჭიშკრებით რაზავდნენ. ჩაკეტილი ზონები ორ-ორ კვარტალს მოიცავდა (15-20 მეტრის სიგრძის ქუჩის მონაკვეთი). ეშინოდათ ღამე არეულობის. მერე ჩვენმა მუჰამედმა აჩვენა მაგათ სერი. ყოჩალი ბიჭი იყო. ბოლოს ფრანგებს გადასახლებიდან თავი დააბრუნებინა და ქვეყანას სათავეშიც ჩაუდგა... ეს დარება, მაროკოული სახლები. აი, ხომ ხედავ, ყველას პატარა ფანჯრები და დარაბები აქვს. ჩვენთან ბევრი შუქია, ამიტომ სახლს პატარა სარკმელიც ჰყოფნის... სახლები გარედან გეჩვენებათ უბრალო და უგვანი, თორემ შიგნით ნამდვილი სასახლეებია. მაროკოული ქრელი მოზაიკის კედლებით, მოხატული ქვით, მდიდრული ავეჯით განწყობილი. კედლები სულ საუკეთესო ხელოსნების დამუშავებული, ნვრილ-ნვრილი ჩუქურთმებით. აბა! თვეობით მუშაობენ ერთ კედელზე. მერე ქსოვილები. სულ აბრეშუმი.“ თარიქი ჩვენთან ერთად სამ საათს ატარებს და ფესის სავიზიტო ბარათს – ტყავის სამღებროებს, კიდევ კერამიკის სახელოსნოებს, სამკაულების, ხალიჩების მალაზიებს გვაჩვენებს. გზაში, უცბად რაღაც ახსენდება, ტრიალდება და ვინრო ქუჩაზე უხვევს. იქვე, მისი მეგობარი ცხოვრობს. „ძველი, მდიდრული სახლი აქვს, დაგათვალიერებინებთ“, – გვეუბნება. ჩვენ თავს ვუქნევთ და მივდევთ. კარს არავინ ადებს. ცოტა ხანში სახლის სახურავიდან, რომელსაც ტერასად იყენებენ, მეგობრის ცოლი იხედება და თარიქს რაღაცას ჩამოსძახებს. „ჰეჰე, გაიგე რას ამბობს? ამის ქმარი მეჩეთში სალოცავადაა ნასული და თვითონ სახლშია ჩაკეტილი. ვერ გავგიღებს. აქ, ორმოცი პროცენტი ეგრეა. კაცი გარეთ რომ გადის, ქალს სახლში კეტავს. არ ენდობიან და იმიტომ. მე არა. მე ბერბერი ვარ. მე თავისუფლება მიყვარს.“ ამბობს ამყად და გზას აგრძელებს. დროდადრო მალაზიებთან ჩერდება. ყოველ ჯერზე გვეუბნება, ოო, აქ ნამდვილი სასწაული დაგხვდებათო, და მერე დაბალ შესასვლელში უჩინარდება. ჩვენ მორჩილად მივყვებით უკან. თუკი სადმე „სასწაულების“ მოსაპოვებლად მაშინვე ვაჭრობა არ გაჩაღდება თარიქი ბრაზობს, ბერბერულად ბურდლუნებს და ხელებს შლის. რამეს

რომ ვკითხავთ, უკმეხად გვეპასუხება. „აბა, აქ რისთვის ჩამოხვედი, სუვენირები არ უნდა წაიღოთ?“ თარიქს არც ის მოსწონს, შვილებზე რომ ვეკითხები. იფხორება და კოპებს კრავს. „ძალიან ბევრის ლაპარაკი გიყვარს. აქ ეგრე არ შეიძლება. მაგრამ კარგი, მე გიპასუხებ. სხვასთან რომ სისულელე არ თქვა. სხვა არ მოგიტომენს,“ – და მიაბობს, რომ ერთი ცოლი ჰყავს. იქ უმეტესობა ასეა, ბევრ ცოლს ბევრი ხარჯი აქვს. თარიქი ახლა შვილების დასაქორწინებლად ემზადება, ბიჭისთვის საცოლე უკვე შერჩეული ჰყავს. „გოგოს საქმროზე ვფიქრობ. თვითონ არის ჩემად, რა უნდა თქვას. იტყვის და ნახავს მერე სეირს. არა, ჩვენ ქალების ჩაგვრა არ მოგწონს, ბერბერები ვართ, მაგრამ შვილის დაქორწინება კაცის საქმეა... აი, ნახე გოგო ჩადრის გარეშე მოდის და არავის უკვირს. მაგრამ უმეტესობა წესიერია და მაინც ჩადრით სიარულს ირჩევს. ასეთები ყოველთვის

გამოერევიან ხოლმე. რას ვიზამთ, ხომ არ ჩავქოლავთ.“ თარიქის ხმა უკვე შორიდან მესმის, მაგრამ მაინც მივდევ უკან. ქალაქის ყველა კვარტალში თითო მერეთი, წყარო, პურის საცხობი და სკოლა გვხვდება. ჩვენი გიდი თითოეულ მათგანზე რაღაც ამბებს, ლეგენდებს, სიზმრებს გვიყვება. ბოლოს მისი დროც იწურება, ერთ-ერთი რესტორნის ზღურბლთან გვემშვიდობება და მიდის. „აი, ის ფოტო, ერთად რომ გადავიღეთ, მერე გამომიგზავნეთ. ჩემ ცოლს უნდა ვაჩვენო და ვაეჭვიანო“. შორიდან მოგვაძახებს და გულიანად იცინის.

* * *

ფსიქიდან ისევ ფრანგული მოდელის მატარებლით, პირველი კლასის ვაგონით ვბრუნდებით რაბატში. მეორე დილით თბილისში მოვფრინავ. სასტუმროს ფანჯარასთან ვზივარ, ქუჩაში მაროკოელი ახალგაზრდა ბიჭების ლაპარაკს ვუსმენ

და ჩემთვის ვფიქრობ: ამ ექვს დღეში ბევრი ვერაფერი გავიგე. არ მესმის ამ უსაზღვრო, ტოტალური მორჩილების, არც გაცხოველებული ვაჭრობის პრინციპის, არც დახორხლილი საქონლის, არ მესმის ცხვრის ტყავის სუნთან გაშინაურების, არ მესმის თვეობით ნაქსოვი ხალიჩის, რუდუნებით დამუშავებული ხის ქურჭლის, სამკაულის – საკუთარი შრომის და დროის კაპიკებად გაყიდვის, არც გაუთავებელი ბაასის არსის, არ მესმის ჩაიხანებში ქანდაკებადქცეული მამაკაცების დაჟინებული მზერის, არც მეზობლად გაუპატიურებული ბავშვის დავინყების, არ მესმის ყველაფრის დირჰამებში გაზომვის, არც დროში გაყინვის მყუდროების, არ მესმის მუდმივი ფიზიკური სიახლოვის და არასდროს დაახლოების.

მაინც უცხო ვარ. ტურისტი. მე ცოტა დრო მაქვს და აქ მხოლოდ იმისთვის ჩამოვედი, რომ დავინახო.

ქრისტიან სქოთი – ინტერვიუ

<<< ლასაწყისი გვ. 64

მუსიკალურ ბულანდობასა და არაბულანდობაზე

მიუხედავად იმისა, რომ ჩვენ გლობალური საზოგადოება ვართ, ჩემი თაობის ბევრი მუსიკოსი ვერ გრძნობს პასუხისმგებლობას დანარჩენების წინაშე და არ მიაკუთვნებს საკუთარ

თავს რაიმე სახის მოძრაობას. ისინი ამბობენ, მე არავის გუნდში არ ვარ, მხოლოდ მე ვარ ჩემივე გუნდი და ასე მივიწვევ წინ! ძალიან ცოტაა ისეთი მუსიკოსი, ვინც გარშემო იყურება და ამბობს, – ჩემი მუსიკა არაა მხოლოდ და მხოლოდ ჩემზე დამოკიდებული, რადგანაც მე მსოფლიო მოქალაქე ვარ. ასეთი მუსიკოსები საკუთარ თავს

ეკითხებიან: „როგორი პალიტრა შეიძლება შევქმნა, რომლის მეშვეობითაც მოვახერხებ დღევანდელი დინამიკის, რაც შეიძლება გულახდილად, აჟღერებას?“ ასეთ შეკითხვაზე პასუხის გაცემის მცდელობისას შენ შეიძლება, დანარჩენებშიც გააღვიძო ასეთი სახის შეკითხვების დასმის აუცილებლობის შეგრძნება. სამწუხაროდ, როგორც ვთქვი, ძალიან იშვიათად თუ შეხვდები ასეთ მუსიკოსს დღეს, რადგანაც მუსიკისადმი ასეთი მიდგომა უმრავლესობის მუსიკალურად გადარჩენის ინტერესებში არ შედის. მუსიკოსების უმრავლესობისათვის უფრო მისაღებია მუსიკალურად თავის მოკატუნება და არაგულახდილობა, მხოლოდ იმიტომ რომ ზედაპირზე დარჩეს და ასე გადაირჩინოს თავი. მაგრამ რა ცხოვრებაა ასეთი ცხოვრება?

არასწორი ბმირები და მუსიკალური ინდუსტრიის ქრახი

მუსიკოსების უმრავლესობა არასწორ გმირებს ბაძავს და ამან მუსიკალური ინდუსტრია კრახამდე მიიყვანა. სიმულაციაზე აღმოცენებული

მუსიკალური ინდუსტრია ირღვევა. ჩვენ მათ ვეუბნებით, – თქვენ წლების განმავლობაში თავს გვახვევდით პოპ-მუსიკოსებს, ვისაც არანაირი კავშირი არა აქვთ რეალობასთან და იმ მსოფლიოსთან, რომელშიც ჩვენ ვცხოვრობთ და ამის შემდეგ თქვენ ისევ გგონიათ, რომ მათ დისკებს შევიძინებთ და მოვუსმენთ? ნურც იოცნებებთ ამაზე!

მუსიკის ცნობიერად და ფხიზლად კითხვის შესახებ

მუსიკოსი თავისი მუსიკით კვებავს ადამიანებს. შესაბამისად, უნდა იცოდეს, თუ რა ინგრედიენტებს უმატებ იმ „საკვებს“, რომელსაც ადამიანებს სთავაზობ, თორემ ის შეიძლება, საშიში აღმოჩნდეს მათი ჯანმრთელობისთვის. ნებისმიერი ხელოვანი ცნობიერად უნდა აკეთებდეს თავის ხელოვნებას. ეს მე ყოველთვის მესმოდა, მაგრამ ყოველთვის არ ვიცოდი, თუ საითკენ მიმემართა ჩემში ჩაბუდებული საუნდი. როგორც გითხარით, ახალგაზრდობისას ძირითად დროს ხანში შესული მუსიკოსების გარემოცვაში ვატარებდი და მათგან ვსწავლობდი არა მარტო დაკვრას, არამედ ცხოვრებასაც. ჯაზმენები სულიერი ადამიანები არიან, საკუთარი ფილოსოფიური თუ თეოლოგიური იდეებით და მათი ნაფიქრალი მათსავე მუსიკაშია შედინებული. ახალგაზრდობაში, დაკვრას რომ სწავლობ, ასეთ ღრმა რამეებზე არ ფიქრობ, მაგრამ დღეს უკვე მოწიფული კაცი ვარ და ვიცი, რომ ერთი ნოტის ალების შემთხვევაშიც კი, უნდა აცნობიერებდე, რომ ის ერთი ნოტი ერთი კოვზი საჭმელივითაა. მე მირჩევნია, სიყვარულით სავსე მუსიკა დაფუკრა იმ შემთხვევაშიც კი, თუ ჩემი საუბრის თემა ბნელით მოცული, პრობლემური ან ნეგატიურია. ასეთ შემთხვევაში, თუ შენ ცნობიერად აკეთებ მუსიკას, აუცილებლად მოახერხებ „ბნელის“ „ნათლად“ მიწოდებას, რათა სხვასაც დაანახო ის, რასაც შენ ხედავ. პატარაობისას ძალიან მიჭირდა ხანში შესულ მუსიკოსებთან ერთად ყოფნა. ძნელი იყო იმის გაგება, თუ რა ხდებოდა მათ თავებში და გულელებში, მაგრამ მაშინაც კი ვხვდებოდი, რომ

სამყაროს მათეული აღქმა სრულიად განსხვავდებოდა იმისგან, თუ როგორ და რას ფიქრობდნენ უბრალოდ პოპულარული მუსიკოსები. სწორედ წარსულის დიდმა მუსიკოსებმა მასწავლეს ის, რომ ფხიზლად უნდა იყო, როდესაც ვილაცას რაღაცას სთავაზობ. ადამიანი, ვინც დაუფიქრებლად აკეთებს რამეს, საშიშია. როდესაც ნოტს ვიღებ, ის შენთან მოდის და მერე თითქოს სადღაც ქრება, მაგრამ ეს ასე არაა. ის ნოტი, მისი ვიბრაცია, მისი ენერჯია არ ქრება. როდესაც მძლავრ მუსიკას უკრავ, როდესაც შენ უკრავ ისეთ რამეს, რასაც ადამიანებზე ზემოქმედების პოტენციალი აქვს, ფსიქიკაზე, მსოფლმხედველობაზე ზემოქმედების პოტენციალი, ის საშიში ხდება, თუ ამას დაუფიქრებლად აკეთებ.

ნოსტალგია, ხარისხი და რატომ შეწყვიტა ბალაღის დაკვრა მიიღო დავისა

ბევრი მიფიქრია იმაზე, თუ სად გადის ის ზღვარი, რომელიც ერთმანეთისგან მიჯნავს ნოსტალგიას და ხარისხს. შენ იზრდები, იხვეწები, იცვლები. შესაბამისად, იგივე ემართება შენ ინტერესებსაც. შენ მიერ ასიმილირებული მუსიკა შენსავე სიღრმეებში ილექება და გზას ახალს უთმობს. სწორედ ამ დროს იწყებ რეალობის ნოსტალგიურად აღქმას და ერთ მშვენიერ დღეს იწყებ ფიქრს იმაზე, დღემდე აქტუალურია თუ არა ის მუსიკა, რაც ადრე ასე მოგწონდა. ჩემთვის, როგორც მუსიკოსისთვის, ამაში გარკვევა ძალიან მნიშვნელოვანია, რადგანაც მუსიკოსს გაცნობიერებული უნდა ჰქონდეს ის, რასაც აკეთებს. პატარა რომ ვიყავი მთელ დღეებს ბიბლიოთეკებში ვატარებდი. ბევრს ვკითხულობდი და უამრავ ფილმს ვუყურებდი, – დოკუმენტურ ფილმებს ჯაზის ადრეულ პერიოდზე, დიდი მუსიკოსების „ლაივებს“ და ასე შემდეგ. დახურვის დრო რომ მოდიოდა, თვალები და ყურები მტკიოდა ხოლმე. და აი ერთხელ ერთი ფილმი ვნახე მაილზ დევისზე და მის ფიუჟენ ბენდზე 70-იან წლებში. იმ დროს მაილზი ლამის როც მუსიკას უკრავდა და ერთადერთი ჯაზმენი მის ბენდში ქით

ჯარეთი იყო. სწორედ ჯარეთი ჰყვება იმ ფილმში ამბავს, რასაც ახლა მოგიტხრობთ. ერთ საღამოს მაილზი ძალიან ცუდად გრძნობდა თავს და კონცერტის დროს, მოულოდნელად ძველი ბალადის დაკვრა დაიწყო. მუსიკოსების უმრავლესობისათვის ეს სტანდარტული თემა უცნობი იყო, მხოლოდ ჯარეთმა იცოდა ის და შესაბამისი აკომპანიმენტიც შესთავაზა. კონცერტი რომ დასრულდა, ჯარეთი მაილზის გასახდელში შევიდა იმის გასაგებად, თუ როგორ გრძნობდა ის თავს და მაილზმა უთხრა: „იცი, ბალადებს რატომ აღარ ვუკრავ?“ „რატომ?“ – ჰკითხა ჯარეთმა. „იმიტომ, რომ ძალიან მიყვარს ბალადების დაკვრა“, – უპასუხა მაილზმა. ამ ეპიზოდმა სილის განწასავით იმოქმედა ჩემზე. მე მივხვდი: თუ ნამდვილი ხელოვანი ხარ, უნდა შეგეძლოს იმისთვის დროზე თავის დანებება, რაც ძალიან გიყვარს, თორემ წინ ვერასდროს ვეღარ წახვალ!

ჯაზ-პოლიცია, ინოვაცია და სხვაზე კონტროლის მსდელიობა

ჰო, ჯაზ-პოლიციას მიაჩნია, რომ ჯაზში ინოვაცია მხოლოდ ჯაზშივე შემუშავებული ენის მეშვეობით უნდა მოხდეს და რომ სხვა გზით ეს მიუღებელია. ეს სრული სისულელე და აბსურდია! წინათ არანაირი წარმოდგენა არ ჰქონდათ ნათურაზე, მაგრამ გამოჩნდნენ ადამიანები, ვინც ასეთ რამეებზე იფიქრეს და ისიც მოახერხეს, რომ ენერჯია პატარა ჭურჭელში მოექციათ. მაგრამ რა მოხდებოდა, იმ ვილაცის მამას რომ ეთქვა მისთვის, შვილო, ენერჯიას ასე ვერ მოექცევი, პატარა ჭურჭელში ვერ გამოკეტავ მას იმიტომ, რომ ამით უკვე არსებულ წესებს დაარღვევო? იმ კაცს რომ დაეჯერებინა მამისთვის, მამინ ნათურა და სინათლის წყარო აღარ გვექნებოდა.

თავის დროზე, მონობის გაუქმების იდეა ინოვაციური იყო, რადგანაც ის იმდროინდელი აზროვნების ჩარჩოებს სცილდებოდა. ბევრისთვის ეს იდეა მიუღებელი იყო, ის მათ თავებში ვერ ჯდებოდა. სთენლი ქრაუჭი, ჯაზ კრი-

ტიკოსი, ვინც ამბობს, რომ ჯაზში ინოვაცია ჯაზის ენაზე უნდა მოხდეს, შავკანიანია და დღეს ის თავისუფალია. შესაბამისად, ის ბედნიერია რომ მონობა გაუქმდა და რომ ამაზე ვილაცამ იფიქრა თავის დროზე. მუსიკაში ინოვაციის არ არსებობის იდეა სხვების კონტროლისათვისაა მოგონილი. ნებისმიერ რეალობას კონტროლის საკუთარი მეთოდები აქვს და მინდა სხვებმა იცოდნენ, რომ არიან ადამიანები, ვინც დანარჩენების კონტროლის ქვეშ მოქცევას ცდილობს. მე მათ არ ვაჩუქებ, მათ აქვთ უფლება თქვან ის, რასაც ფიქრობენ, მაგრამ მეც მაქვს უფლება გავაფრთხილო დანარჩენები და ვუთხრა მათ, – ფრთხილად იყავით მაგ ტრაკებთან, ისინი საშიში არიან!

შემთხვევა პარკში

ძალიან ახალგაზრდა ვიყავი საუკეთესო მეგობარი რომ დავკარგე. ის პარკში მოკლეს. მე მას იქ უნდა შევხვედროდი და კასეტა დამებრუნებინა, რომელიც მან რამდენიმე დღით ადრე მათხოვა. პარკი ჩვენს სახლთან ახლოს იყო და როდესაც მე და ჩემი ძმა ეზოში ჩავდიოდით, სროლის ხმაც მაშინ გავიგონეთ. სახლიდან ბეზია გამოვარდა და გვიყვიროდა, ახლავე უკან დაბრუნდითო, მაგრამ არ დავუჯერეთ და პარკის მიმართულებით გავიქეცი. ვიცოდი, რომ იქ ჩემი უახლოესი მეგობარი იყო და ის იქ ჩემს გამო მივიდა. პარკში რომ შევევადით, ყველაფერი დასრულებული იყო. ის ჩემს ხელში მოკვდა და სწორედ მაშინ მივხვდი, რომ არაფერი გეძლევა სამუდამოდ. არაფერი, საერთოდ არაფერი!

ცვალებად რეალობასთან შებუზბის შესახებ

ჩემთვის ყველაზე მნიშვნელოვანია ბრძოლა და შეგუება. სანამ ახალგაზრდა ხარ ღმერთი გაძლევს, ხოლო ასაკში შესვლას რომ იწყებ, ნელ-ნელა გართმევს ყველაფერს. შეგუება ნიშნავს იმას, რომ გაცნობიერებული გაქვს ერთი მნიშვნელოვანი რამ – რეალობა ცვალებადია და ხშირად, იმ შემთხვევაშიც კი, თუ შენ ეს არ მოგწონს, უნდა მიიღო ის, უნდა აღიარო, რომ ყველაფერი ისე აღარ არის, როგორც ადრე იყო და შეეგუო ამას. ხელოვანები, ამ მხრივ, ყოველთვის ერთი ნაბიჯით წინ უნდა იყვნენ. ისინი უნდა გრძობდნენ ცვლილებების მოახლოებას. უფრო მეტიც, მათ უნდა ესმოდეთ, რომ ამ ცვლილებების განუყოფელი ნაწილი არიან.

კოეტ კუკლინის იმპერია და „მუქთახორა ბროდსკი“

<<< **ლასაწყისი** 83. 70

დადგენილება:
გაიგზავნოს სასამართლო-ფსიქიატრიულ ექსპერტიზაზე იმის გამოსარკვევად, დაავადებულია თუ არა მოქალაქე ბროდსკი რაიმე ფსიქიკური

ავადმყოფობით და აღნიშნული დაავადება უშლის თუ არა ხელს მის გაგზავნას შორეულ გადასახლებაში იძულებითი შრომისათვის.

ბროდსკი: მხოლოდ ერთი თხოვნა მაქვს – საკანში მომცეთ კალამი და

ფურცელი.
მოსამართლე: ამ თხოვნით მილიციის უფროსს მიმართეთ!
ბროდსკი: ვთხოვე, მაგრამ უარი მიუთხრა, მხოლოდ კალამს და ფურცელს ვითხოვე.
როდესაც დარბაზი ყველამ დატოვა, კორიდორებსა და კიბეზე დაინახეს უამრავი ხალხი, ძირითადად ახალგაზრდები.
მოსამართლე: რამდენი ხალხია! არ მეგონა ამდენი ადამიანი თუ მოიყრიდა თავს!
ბროდსკი: პოეტებს ყოველდღე არ ასამართლებენ!

იოსიფ ბროდსკის მიორე სასამართლო

ფონტანკა, 22, მშენებელთა კლუბის დარბაზი.
1964 წლის 13 მარტი

სასამართლოზე მიმავალთ წინ ხედებათ განცხადება: „მუქთახორა ბროდსკის სასამართლო“. მშენებელთა კლუბის დიდი დარბაზი საესეა ხალხით. მოსამართლე საველიევა ეკითხება ბროდსკის, აქვს თუ არა რაიმე თხოვნა სასამართლოს მიმართ. ირკვევა, რომ არც ახლა და არც მანამდე ბროდსკის არ მიეცა საშუალება, გასცნობოდა სა-

ქმეს. მოსამართლე აცხადებს შესვენებას, ბროდსკი გაჰყავთ საქმის გასაცნობად. გარკვეული დროის შემდეგ იგი შემოჰყავთ და ამბობს, რომ 141, 143, 155, 200, 234 (ჩამოთვლის) გვერდებზე წარმოდგენილი ლექსები მას არ ეკუთვნის. ამის გარდა მას აქვს თხოვნა არ დაურთონ საქმეს დღიური, რომელსაც ის 1956 წელს წერდა, ანუ მაშინ, როდესაც ის 16 წლის იყო.

მოსამართლე: შენიშვნას მისი ეგრეთწოდებული ლექსების შესახებ გავითვალისწინებთ, ხოლო რაც შეეხება დღიურს, მისი საქმიდან ამოღების აუცილებლობას ვერ ვხედავ.

მოქალაქე ბროდსკი 1956 წლიდან თქვენ 13-ჯერ გამოიცვალეთ სამუშაო ადგილი, ერთი წელი მუშაობდით ქარხანაში, შემდეგ ნახევარი წელი არ მუშაობდით, ზაფხულში იყავით გეოლოგიურ ექსპედიციაში, შემდეგ ოთხი თვე არ მუშაობდით (თვლის სამუშაო ადგილებს და შესვენებებს, რომლებიც სამუშაოს მოსდევს)... აუხსენით სასამართლოს, რატომ არ მუშაობდით შუალედებში და რატომ ეწეოდით ცხოვრების პარაზიტულ წესს?

ბროდსკი: შუალედებში ვმუშაობდი და დაკავებული ვიყავი იმით, რითაც ახლაც ვარ - ლექსებს ვწერდი.

მოსამართლე: ესე იგი, თქვენ წერდით თქვენს ეგრეთ წოდებულ ლექსებს? და რა არის სასარგებლო იმაში, რომ თქვენ ასე ხშირად იცვლიდით სამუშაო ადგილს? და რა გააკეთეთ სასარგებლო თქვენი სამშობლოსთვის?

ბროდსკი: მე ვწერდი ლექსებს, ჩემი სამუშაო ესაა, მე დარწმუნებული ვარ.. მე მწამს, რომ ის, რასაც მე ვწერ კეთილ სამსახურს გაუწევს ხალხს და არა მხოლოდ დღეს, არამედ მომავალშიც, შემდეგ თაობებს.

ხმა პუბლიკიდან: ჰმმმ, ერთი ამას დამიხედეთ! დარწმუნებული ყოფილა!

მოსამართლე: ესე იგი, თქვენ ფიქრობთ, რომ ეს თქვენი ეგრეთ წოდებული ლექსები ხალხს სარგებელს მოუტანს?

ბროდსკი: და რატომ ამბობთ ლექსებზე „ეგრეთ წოდებული“?

მოსამართლე: თქვენს ლექსებს იმიტომ ვუწოდებთ ეგრეთ წოდებულს, რომ სხვა ახსნა მათთვის უბრალოდ არ გაგვანჩია.

სოროკინი: შესაძლებელია თუ არა იმ თანხით ცხოვრება, რომელსაც თქვენ გამოიმუშავებდით? ხომ უნდა ჩაგეცვათ, დაგეხურათ.

ბროდსკი: მე ერთი კოსტუმი მაქვს - ძველი, მაგრამ როგორც არის. სხვა უბრალოდ არ მჭირდება.

მოსამართლე: როგორ უნდა შეფასდეს თქვენი მონაწილეობა დიდი კომუნიზმის მშენებლობაში?

ბროდსკი: კომუნიზმის მშენებლობა ხომ მხოლოდ დაზგასთან დგომა და მინის დამუშავება არ არის. ეს ინტელიგენტური შრომაცაა, რომელიც..

მოსამართლე: მაღალფარდოვანი ფრაზები არ არის საჭირო, მიპასუხეთ, მომავალში როგორ აპირებთ თქვენი შრომითი ცხოვრების მოწყობას?

ბროდსკი: მე ლექსების წერა და ტექსტების თარგმნა მინდოდა, მაგრამ თუ ეს ეწინააღმდეგება გარკვეულ საზოგადო ნორმებს, მაშინ მე დავიწყებ მუდმივ სამსახურს და მაინც დავწერ ლექსებს.

ადვოკატი: თქვენ თქვით, რომ სტატია სახელწოდებით „Околотературный трутень“ რომელიც გამოქვეყნდა გაზეთში „Вечерний Ленинград“, არასწორია, მაინც რატომ?

• სტატია გამოქვეყნდა 1963 წლის 29 ნოემბერს, მას ხელს ლერნერის გარდა ანერენ იონინი და მედვედევია. 1964 წლის 8 იანვარს იმავე „ვეჩერნი ლენინგრადში“ დაიბეჭდა მკითხველთა წერილების კრებული ერთიანი სათაურით „ჩვენს ქალაქში მუქთახორების ადგილი არ არის.“

ბროდსკი: იქ მხოლოდ ჩემი სახელი და გვარია სიმართლე, ასაკიც არასწორია, ლექსებიც კი არაა ჩემი, ჩემ მეგობრებზე იხსენიებთ დასახელებული, რომლებსაც ძალიან ცუდად, ან საერთოდ არ ვიცნობ. როგორ უნდა ჩავთვალო ეს სტატია მართებულად, ანდა რა დასკვნები უნდა გამოვიტანო?

მოსამართლე: მონმე გრუდინინა!

გრუდინინა: როგორც პოეტს და განათლებით ლიტერატორს, მაქვს სრული უფლება ვამტკიცო, რომ ბროდსკის მიერ განხორციელებული თარგმანები შესრულებულია მაღალ პროფესიულ დონეზე. ბროდსკი ფლობს მხატვრული

თარგმანის ძალიან სპეციფიურ ნიჭს, რომელიც არცთუ ისე ხშირად გვხვდება.

თავმჯდომარე ლებდევა: აი, ახლა ვათვალისწინებ წიგნს, აქ ხომ ბროდსკის მხოლოდ ორი პატარა ლექსია.

გრუდინინა: მინდა ორიოდე სიტყვით განვიმარტოთ ლიტერატურული შრომის სპეციფიკა. საქმე ისაა, რომ..

მოსამართლე: არა, არ არის საჭირო. ესე იგი, როგორი აზრის ხართ ბროდსკიზე?

გრუდინინა: ჩემი აზრით, ბროდსკი დიდი ტალანტია და ის ერთი თავით მაღლა დგას ბევრ დღეს მოღვაწე მთარგმნელზე. მისი ცოდნა უკიდევანოა, ამაში დავრწმუნდი მისი თარგმანების კითხვისას.

ადვოკატი: აი, რა მინდა ახლა გკითხოთ. ბროდსკის პროდუქცია 1963 წლისათვის ასეთია: ლექსები წიგნში „ზარია ნად კუბოი“, გალჩინსკის ლექსების თარგმანი (მართალია, ჯერ გამოუქვეყნებელი). ლექსები იუგოსლაველ პოეტთა წიგნში, გაუჩოს ლექსები და პუბლიკაციები „კოსტიორში“, ჩაითვლება თუ არა ეს სერიოზულ ნაშრომად?

გრუდინინა: კი, რა თქმა უნდა, ეს სამუშაოთი გაჯერებული ერთი წელია. ხოლო ფული ამ შრომამ შეიძლება, მრავალი წლის შემდეგ მოიტანოს. არასწორია ახალგაზრდა პოეტის შრომის შეფასება იმის მიხედვით, თუ რამდენს უხდებიან მას. ასეთი ხუმრობაც არსებობს: რა განსხვავებაა ახალბედა პოეტსა და მუქთახორას შორის? ის რომ მუქთახორა არაფერს აკეთებს და მაინც ჭამს, ახალგაზრდა პოეტი კი მუშაობს, მაგრამ ყოველთვის როდი ჭამს.

მოსამართლე: ჩვენ არ მოგვწონს თქვენი ეს განცხადება. ჩვენს ქვეყანაში ყოველი ადამიანი მისი შრომის შესაბამისად გამოიმუშავებს, ამიტომ შეუძლებელია, მავანმა იმუშაოს ბევრი და მიიღოს ცოტა. ჩვენს ქვეყანაში უდიდესი ყურადღება ეთმობა ახალგაზრდა პოეტებს, თქვენ კი ამბობთ, რომ ისინი შიმშილობენ. რატომ თქვით, რომ ისინი არ ჭამენ?

გრუდინინა: მე ასე არ მითქვამს, თანაც აღვნიშნე, რომ ეს ხუმრობაა, რომელშიც ჭეშმარიტების მარცვალი დევს. ახალგაზრდა პოეტებს ძალიან არათანაბარი შემოსავალი აქვთ.

მოსამართლე: ეს უკვე მათზეა დამოკიდებული, ამას ჩვენ ნუ აგვისხნით. კეთილი, თქვენ განგვიმარტეთ, რომ თქვენი სიტყვები ხუმრობა იყო. მივიღოთ ეს განმარტება.

ეტკინდი (მწერალთა კავშირის წევრი, გერცენის სახელობის ინსტიტუტის პედაგოგი): ჩემი საქმიანობიდან გამომდინარე, ხშირად მიხდება ახალგაზრდა ლიტერატორების ტექსტების კითხვა, ერთი წლის წინ მომეცა საშუალება გავცნობოდი ბროდსკის ნამუშევრებს. ეს გახლდათ შესანიშნავი პოეტის, გალჩინსკის ლექსების თარგმანი, რომლებსაც ჩვენში ნაკლებად იცნობენ. ჩემზე დიდი შთაბეჭდილება მოახდინა პოეტური ნიაღვრების სიცხადემ, მუსიკალობამ და ლექსის ენერგიულობამ. მივხვდი, რომ საქმე მაქვს იშვიათი ნიჭით დაჯილდოებულ ადამიანთან, რომელსაც გასაოცარი მოთმინება და შრომის უნარი გააჩნია. მასთან საუბარში ნათლად გამოჩნდა მისი ცოდნა ამერიკული, ინგლისური და პოლონური პოეზიისა. შეიძლება, რამდენიმე წელი თარგმნოთ და ერთი კაპიცი ვერ იშოვოთ. ეს საქმიანობა თქვენგან პოეზიისა და თავად შრომისადმი დაუღალავ სიყვარულს ითხოვს. ყველაფერი, რაც ბროდსკის შემოქმედების შესახებ ვიცი, მადლევს საფუძველს ვივარაუდო, რომ მას უზარმაზარი მომავალი აქვს. გამოგიტყდებით და ძალიან გამაკვირვა წარწერამ, რომელიც გარეთ ვნახე – „მართლმსაჯულება მუქთახორა ბროდსკიზე“

შემდეგი მონმე!
სმირნოვი (ბრალდების მონმე): მე პირადად ბროდსკის არ ვიცნობ, მაგრამ შემიძლია გითხრა, თუ ყველა მოქალაქე ისე იზრუნებს მატერიალური ფასეულობების დაგროვებაზე, როგორც ამას მოქალაქე ბროდსკი აკეთებს, ჩვენ, ამხანაგებო, კომუნიზმს კიდევ დიდ ხანს ვერ ავაშენებთ. გონი – იარაღია მისი მფლობელის ხელში, ყველა ამბობს, რომ ის ლამის გენიოსია, მაგრამ არავინ ამბობს, როგორი ადამიანია. ინტელიგენტურ ოჯახში აღზრდილ ადამიანს მხოლოდ 7 კლასის განათლება აქვს. დაე, თქვას დამსწრე საზოგადოებამ სჭირდებათ თუ არა მათ ასეთი შვილები.

ბი. რატომ არავინ ამბობს, რომ მას გონი აქვს არეული და რომ მისი ლექსები სავესა ანტისაბჭოთა იდეებით.

ბროდსკი: ეს სიცრუეა.
სმირნოვი: მან უნდა შეიცვალოს აზრთა წყობა, მე ეჭვქვეშ ვაყენებ სამედიცინო ექსპერტიზის დასკვნას, რომელიც ბროდსკის მისცეს, მისი ნერვული ავადობის შესახებ. ეს მისი გასხვივონებული მეგობრების ხრიკებია, ვუშველით საბრალო ბროდსკის – მას უნდა ვუმკურნალოთ იძულებითი შრომის წესით და ვერავინ, ვერცერთი გასხვივონებული მეგობარი ვეღარ უშველის მას.
ბროდსკი: როცა მე გამათავისუფლეს, მამა ინფარქტის დიაგნოზით იწვა და ერთადერთი მარჩენალი მე ვიყავი, შემდეგ მე გავხდი ავად. საიდან იცით ჩემს შესახებ, ასე რომ საუბრობთ?

სმირნოვი: მე თქვენს პირად დღიურს გავეცანი.
ბროდსკი: რა უფლებით?!
მოსამართლე: მე ვხსნი ამ კითხვას.
ლოგუნოვი (ერმიტაჟის დირექტორის მოადგილე სამეურნეო დარგში): ბროდსკის პირადად არ ვიცნობ, პირველად მას სასამართლოზე შევხვდი. ისე ცხოვრება როგორც ბროდსკი ცხოვრობს, აღარ შეიძლება. ნამდვილად არ მშურს მისი მშობლების, რომლებმაც ასეთი შვილი გაზარდეს.
ადვოკატი: იქნებ მონმეებმა მაინც ფაქტებით ისაუბრონ და არა...
მოსამართლე: თქვენ შემდეგ მოგეცემათ მონმეთა ჩვენებების შეფასების საშუალება.

მონმე დენისოვ!
დენისოვი (მილების ჩამლაგებელი YHP-20): მე გამოვდივარ, როგორც მოქალაქე და საზოგადოების წევრი. გაზეთის გამოსვლის შემდეგ აღშფოთებული ვარ ბროდსკის ნამუშევრით. მომინდა, გავცნობოდი მის წიგნებს, ნავედი ბიბლიოთეკაში – წიგნები არ არის, ვკითხე ახლობლებს, გაეგოთ თუ არა მის შესახებ. აღმოჩნდა, რომ არავინ არაფერი იცის. ამბობენ, ბროდსკი რაღაცას წარმოადგენს, როგორც პოეტიო, თუ ასეა, რატომ არ იყო ის არცერთი გაერთიანების წევრი? ის არ ეთანხმება დიალექტიკურ მატერიალიზმს? ენგელსი ხომ ამბობს: შრომამ შექმნა ადამიანი.

მინდა მოგახსენოთ, რომ მე, როგორც მშრომელს, არ მაკამაყოფილებს ბროდსკის შრომითი მოღვაწეობა.

მოსამართლე: მონმე ნიკოლაევი
ნიკოლაევი (პენსიონერი): პირადად ბროდსკის არ ვიცნობ, სამი წელია მისი დამლუპველი გავლენის შესახებ მესმის, რომელიც მას თანატოლებზე აქვს. ჩემს შვილს არაერთხელ ვუპოვნე ბროდსკის პოემა 42 თავად და დაცალკევებული ლექსები. ამ ლექსებს მავნებლობის გარდა არაფერი მოაქვს. ბროდსკი ჩვეულებრივი მუქთახორა როდია, ის მეტროპოლი მუქთახორაა. ასეთ ადამიანებს უმოწყალოდ უნდა მოვექცეთ (აპლოდისმენტები)!

თავმჯდომარე ტიაგლი: თვლით, რომ თქვენს შვილზე ბროდსკის ლექსებმა მოახდინეს ზეგავლენა?

ნიკოლაევი: დიახ. მისი ლექსები სამარცხვინო და ანტისაბჭოური.

რომაშოვა (მუხინას სახელობის სასწავლებლის მარქსიზმ-ლენინიზმის პედაგოგი): ბროდსკის პირადად არ ვიცნობ. მაგრამ მისი ეგრეთ წოდებული მოღვაწეობა ჩემთვის ცნობილია. პუშკინი ამბობდა, რომ ტალანტი – ეს, პირველ რიგში, გარჯაა. და ბროდსკი? ნუთუ ის ირჯება იმისათვის, რომ მისი ლექსები ხალხისთვის გასაგები გახდეს? მე როგორც მუხინას სახელობის სასწავლებლის პარტიული ორგანიზაციის მდივანს, მაქვს უფლება, განვაცხადო, რომ ბროდსკი ცუდ ზეგავლენას ახდენს ახალგაზრდობაზე.

ადვოკატი: თავად თუ იცნობთ ბროდსკის ლექსებს?

რომაშოვა: ვიცნობ. ეს საშინელება! ვერც კი წარმომიდგენია, გავიმეორო ისინი. ის, უბრალოდ, ს ა შ ი ნ ე ლ ი ა!

ადმონი (გერცენის სახელობის ინსტიტუტის პროფესორი, ლინგვისტი, ლიტერატურათმცოდნე, მთარგმნელი): როდესაც შევიტყვე, რომ იოსიფ ბროდსკის მუქთახორობის ბრალდებით ასამართლებენ, თავი მოვალედ ჩავთვალე, სასამართლოს წინაშე საკუთარი აზრი გამომეთქვა.

მუქთახორები ისინი არიან, ვინც ცოტას მუშაობს, ამიტომ ბროდსკის დადანიშნულება მუქთახორობაში უბრალოდ აბსურდულია. შეუძლებელია, ბრალი დასდოთ ადამიანს, რომელიც ირჯება

როგორც ბროდსკი – ირჯება უამრავს და თავდაუზოგავად. ბრძანების არსი მუქთახორების გასამართლებაშია და არა – ნაკლები შემოსავლების მქონე ადამიანების პასუხისმგებლობაში მიცემაში.

მოსამართლე: ამით რა გინდათ, თქვით? იცნობთ თუ არა 4 მაისის ბრძანებულებას სადაც ნათქვამია: კომუნისში მილიონთა გარჯით იქმნება?!

ადმონი: საზოგადოების სასარგებლოდ განეული ყოველი საქმე უნდა დაფასდეს.

მოსამართლე: ელაპარაკეთ სასამართლოს და არა პუბლიკას.

ადმონი: გთხოვთ მომიტევოთ, ეს პროფესორთა ჩვევა – საუბრისას მითითებულ აუდიტორიას.

მოსამართლე: მოწმე ვოევოდინ! თქვენ პირადად იცნობთ ბროდსკის?

ვოევოდინი (მწერალთა კავშირის წევრი): პირადად მას არ ვიცნობ. მე ნავიკითხე მისი ეპიგრამები. რომ ნაიკითხოთ, სირცხვილისგან, უბრალოდ, განითვლებით, ამხანაგო მოსამართლეებო. აქ საუბრობდნენ ბროდსკის ტალანტზე. ტალანტი მხოლოდ ხალხის დაფასებით იზომება. ეს დაფასება კი არ არსებობს და არც შეიძლება არსებობდეს.

მწერალთა კავშირს გადაეცა ბროდსკის ლექსები, მათში სამი თემაა: პირველი თემა – სამყაროსაგან განდგომა, მეორე – პორნოგრაფიული, მესამე თემა – სამშობლოს, ერის სიძულვილის თემა. დაე, მის სინდისზე იყოს ეს უმსგავსო ლექსები. პოეტი ბროდსკი არ არსებობს. ბროდსკი აცდენს ახალგაზრდობას მუშაობისგან, ცხოვრებისგან. სწორედ ამამია მისი უზარმაზარი ანტისაზოგადოებრივი როლი.

მოსამართლე: მოქალაქე ბროდსკი, თქვენ შემთხვევიდან შემთხვევამდე მუშაობდით. რატომ?

ბროდსკი: მე უკვე გითხარით: მე ყოველთვის ვმუშაობდი შტატში, შემდეგ კი ლექსებს ვწერდი. (სასონარკვეთილი) ლექსების წერა – ეს სამსახურია!

სოროკინი (საზოგადოებრივი): ჩვენი დიდი ერი კომუნისში აშენებს. საბჭოთა ადამიანში ვითარდება შესანიშნავი თვისება – საზოგადო-სასარგებლო შრომით კმაყოფილებისა. ბროდსკი შორსაა პატრიოტიზმისგან. მან

მთავარი პრინციპი დაივიწყა – ვინც არ მუშაობს, ის არ ჭამს. ბროდსკი კი წლების განმავლობაში ეწევა მუქთახორის ცხოვრებას. ჩვენ გადავამოწმეთ, რომ ბროდსკიმ ერთ სამუშაოში მხოლოდ 37 მანეთი მიიღო და არა 150 მანეთი, როგორც თავად ამტკიცებს.

ბროდსკი: ეს ავანსია! ეს მხოლოდ ავანსია! იმის ნაწილი რასაც მივიღებ!

მოსამართლე: გააუფმდით ბროდსკი!

სოროკინი: ყველგან, სადაც კი ბროდსკი მუშაობდა, ის ყველას აშფოთებდა მისი არადისციპლინირებულობით და მუშაობის სურვილის არქონით. სტატიამ „ვეჩერნი ლენინგრადში“ დიდი გამოხმაურება მიიღო. განსაკუთრებით დიდი რაოდენობა წერილებისა ახალგაზრდებისგან მივიღეთ. მათ მკაცრად გააკრიტიკეს ბროდსკის ქმედება (კითხულობს წერილებს). ახალგაზრდობა თვლის, რომ ლენინგრადში მისი ადგილი არ არის; რომ ის მკაცრად უნდა დაისჯოს. მას სრულიად არ აქვს მოვალეობისა და სინდისიერების განცდა.

ის იმ წრეს ეკუთვნოდა, რომელიც სატანური ხითხითით ეგებებოდა სიტყვას „შრომა“ და მონივნით უსმენდა ფიურერ უმანსკის. ბროდსკის მასთან შრომისა და საბჭოთა ლიტერატურისადმი სიძულვილი აერთიანებს. მათთან განსაკუთრებული წარმატებით პორნოგრაფიული შინაარსისა და სიტყვათა კრებული სარგებლობს. ბროდსკი ძალდატანებით უნდა ვაიძულოთ, იმუშაოს. ის უნდა გავასახლოთ გმირი ქალაქიდან. ის მუქთახორა, ავაზაკი და იდეურად ბინძური ადამიანია. ახლა ბროდსკის მომხრეებს პირზე დუჟი ადგათ. ნეკრასოვმა კი თქვა:

Поэтом можешь ты не быть,
Но гражданином быть обязан.

ჩვენ დღეს არა პოეტს, არამედ მუქთახორას ვასამართლებთ. რატომ იცავდნენ ადამიანს, რომელსაც სძულს საკუთარი სამშობლო? უნდა შემოწმდეს მათი მორალური სახე, ვინც ბროდსკის იცავდა. ის თავის ლექსებში წერდა:

„Люблю я родину чужую“. ხოლო მის დღიურში ასეთ ჩანაწერს ამოიკითხავთ „Я уже долго думал насчет выхода за красную черту. В моей рыжей голове созревают конструктивные мысли“. და კიდევ: „Стокгольмская ратуша внушает

мне больше уважения, чем пражский Кремль“. მარქსს ის ასე მოიხსენიებს: „старый чревоугодник, обрамленный венком из еловых шишек“. ერთ-ერთ წერილში ის ასე წერს: „Плывать я хотел на Москву!“

აი, რად ღირს ბროდსკი და ყველა ვინც მას იცავს!

დასვის თაზინახი:

საზოგადოებრივი ბრალმდებელი იყენებს მასალებს, რომლებიც საქმეში არ არსებობს, რომლებიც საქმის მსვლელობისას პირველად ჩნდებიან და რომელთა მიხედვითაც ბროდსკი არც დაკითხულა და არც ჩვენება მიუცია.

საზოგადოებრივი ბრალმდებელს საზოგადოებრივი აზრის დასტურად მოაქვს გაზეთი „Вечерний Ленинград“-ის მკითხველთა წერილები. წერილების ავტორები ბროდსკის არ იცნობენ, მისი ლექსები ნაკითხული არ აქვთ და მსჯელობენ მხოლოდ საგაზეთო სტატიით, რომელიც ტენდენციურია და მეტწილად მცდარ ფაქტებზეა აგებული. საზოგადოებრივი ბრალმდებელი შეურაცხყოფს არა მარტო ბროდსკის, არამედ ჩუკოვსკის, მარშაკს და ყველას, ვინც მის პოზიციას იცავს და მათ უსაქმურებად და მუქთახორებად მოიხსენიებს.

ბრალდების არგუმენტები

ა) ცნობა სამუშაო მოღვაწეობის შესახებ 1956-იდან 1962 წლამდე. 1956 წელს ბროდსკი 16 წლის იყო; მას შეეძლო, ესწავლა და კანონის თანახმად, 18 წლამდე მშობლების კმაყოფაზე ყოფილიყო. სამუშაო ადგილების ხშირი ცვლადობა – ხასიათის ფსიქოპათიური შტრიხებისა და ცხოვრებაში საკუთარი ადგილის პოვნის უუნარობის შედეგია.

(ადვოკატი ამბობს, რომ ის პატივს სცემს მსაჯულს, თუმცა გამოთქვამს მწუხარებას იმის გამო, რომ მსაჯულთა შორის არ არის ადამიანი, რომელიც კომპეტენტური იქნებოდა ლიტერატურის საკითხებში.)

გ) საშტატო სამსახურში ბროდსკი 1962 წლიდან აღარ ირიცხება. მაგრამ აქ წარმოდგენილი ხელშეკრულებები დათარიღებული XI. 1962 და X. 1963 წლებით, სატელევიზიო სტუდიის ცნობა, ჟურნალ „კოსტიორის“ ცნობა,

ბაბრქელა

აგრეთვე, იუგოსლაველ პოეტთა თარგმანების ნიგნი მონაბეზრ შემოქმედებით მუშაობაზე.

სამუშაოთა ხარისხი

არსებობს მკვეთრად უარყოფითი ცნობა ხელმოწერილი ვოევოდინის მიერ, რომელიც დაუშვებლად მიიჩნევს ბროდსკის ანტისაბჭოთა მოღვაწეობაში დადანიშნულებას, ცნობა, რომელიც გვახსენებს პიროვნების კულტის მიმე პერიოდს. გამოიკვავა, რომ ეს ცნობა კომისიაზე არ განუხილავთ, კომისიის წევრებს მის შესახებ ინფორმაცია არ აქვთ და წარმოადგენს პროზაიკოს ვოევოდინის პირად დამოკიდებულებას.

ჰ) ბრალდების არცერთი მოწმე ბროდსკის პირადად არ იცნობს, მისი ლექსები არ წაუკითხავს; ბრალდების მოწმეები ჩვენებს გაურკვეველი გზით მოპოვებული, გადაუმოწმებელი დოკუმენტების საფუძველზე იძლევიან.

სხვა მასალები ბრალდებას არ გააჩნია.

სასამართლომ უნდა ამოიღოს განხილვიდან:

I. 1961 წელს განხილული სპეციალური საქმის მასალები, რომლის მიხედვითაც ბროდსკისთან მიმართებაში გამოიტანეს შემდეგი დადგენილება – საქმე დაიხუროს.

ბროდსკი ნამდვილად იცნობდა შახმატოვსა და უმანსკის, მათი გავლენის ქვეშაც იმყოფებოდა. საბედნიეროდ, ის დიდი ხნის წინ გათავისუფლდა ამ ზეგავლენისგან.

საზოგადო ბრალმდებელმა შექმნა შთაბეჭდილება, თითქოს ბროდსკი ახლაც იზიარებს უწინდელ აზრებს, რაც აბსოლუტურად არასწორია.

II. საკუთრივ ბროდსკის ლექსების ხარისხის შესახებ.

ჩვენ ვერ კიდეც არ ვიცით, საქმეში მოხვედრილი ლექსებიდან რომელი ეკუთვნის ბროდსკის, რადგან, მისივე თქმით, იქ არის მთელი რიგი ლექსებისა, რომელიც მისი არაა.

იმისათვის, რომ განვსაჯოთ, ეს ლექსები მდაბიოა, პესიმისტური თუ ლირიული, უნდა ჩატარდეს ავტორიტეტული ლიტერატურული ექსპერტიზა. ამ საკითხს ვერც სასამართლო, ვერც

მხარეები დამოუკიდებლად ვერ გადაწყვეტენ.

ავანსების სისტემა.

საქმეში ნაჩვენები თანხები არ არის ზუსტი. ბროდსკის განცხადებით, მაჩვენებლები გაცილებით მაღალია. საჭირო იყო ამის გადამოწმება. რა სახსრებით ცხოვრობდა ბროდსკი? ბროდსკი მშობლებთან ერთად ცხოვრობდა და სწორედ ისინი ეხმარებოდნენ მას, როდესაც ის პოეტად ყალიბდებოდა.

არანაირი სხვა შემოსავალი მას არ გააჩნდა, ცხოვრობდა ხელმოკლედ იმისთვის, რომ საყვარელი საქმის კეთების საშუალება ჰქონოდა.

დასკვნები:

1964 წელს ბროდსკი უსაფუძვლოდ დააკავეს და მას არ მიეცა საკუთარი უდანაშაულობის დამტკიცების საშუალება.

თუმცა სასამართლოზე მოწმეთა მიერ წარმოდგენილი მტკიცებულებებიც საკმარისია იმისთვის, რომ გავაკეთოთ დასკვნა – ბროდსკი არ არის მუქთახორა.

(სასამართლო გადის სათათბიროდ, ცხადდება შესვენება)

საუბრები დარბაზში:

▶ ანტისაბჭოელი - აი ვინ არის ის! ხომ გაიგეთ, რა თქვა ბრალმდებელმა?

▶ დამცველმა რა თქვა, ის თუ გაიგეთ?

▶ ადვოკატი ფულის გამო ლაპარაკობს, ბრალმდებელი კი უფასოდ, ესე იგი ის მართალია!

▶ რა თქმა უნდა! ადვოკატს ოლონდ ფული გადაუხადე და რაც გინდა, იმას იტყვის!

▶ სისულელეებს როშავთ.

▶ ილანძღვით! აი, ახლა რაზმელს დაუძახებ! გესმოდათ, რა ციტატები მოჰყავდათ?

▶ საკმარისია! ამოვიდა ყელში თქვენი ბროდსკი!

სასამართლო ბრუნდება და მოსამართლე კითხულობს განაჩენს: ბროდსკი სისტემატურად არ ასრულებს საბჭოთა ადამიანის მოვალეობას, აწარმოებს მატერიალური ფასეულობები და უზრუნველყოს საკუთარი თავი, რაც აისახება

სამსახურების ხშირ ცვლაში. გაფრთხილებულ იქნა 1961 წელს MFB-ს ორგანოების მიერ ხოლო 1962 წელს ის მილიციამაც გააფრთხილა. პირობა დადო, რომ მოეწყობდა მუდმივ სამუშაოზე, მაგრამ დასკვნები არ გააკეთა, აგრძელებდა უმუშევრად ყოფნას, განაგრძობდა თავისი მდაბიო ლექსების წერას და სალამოებზე კითხვას. ახალგაზრდობასთან მუშაობის კომისიის მიმართვიდან ჩანს, რომ ბროდსკი არ არის პოეტი. ის გაკიცხეს გაზეთ „ვეჩერნი ლენინგრადის“ მკითხველებმა. ყოველივე ზემოთქმულიდან გამომდინარე, 1961 წლის 4/3 ბრძანებულებაზე დაყრდნობით, ბროდსკი 5 წლით გაგზავნილ იქნას შორეულ გადასახლებაში იძულებითი შრომის გამოყენებით.

ბოლოსიტყვა

ლერნერი რომელმაც „ვეჩერნი ლენინგრადში“ პასკვილი დაწერა, ერთი უნიჭო, მაგრამ სისტემას ძლიერ მორგებული კაცი იყო, რომელიც ინსტიტუტ „გიპროშახტის“ სამეურნეო ნაწილში მუშაობდა.

იმ პერიოდში ბროდსკი, როგორც იდეოლოგიის მკვეთრად გამოხატული მტერი, ნამდვილად არ განიხილებოდა, მასზე გაცილებით უფრო საშიში მტრებიც არსებობდნენ ხრუშჩოვის „ოტტეპელის“ საბჭოეთში. ლერნერი კი მიხვდა – მისთვის ფრიად ხელსაყრელი იქნებოდა, ახალგაზრდა პოეტის ათას სიბინძურეში გასვრა და მისი ხელმძღვანელობის (ის უშიშროების სამსახურის შტატგარეშე თანამშრომელი იყო) გულის მოგება. ლერნერი სპეციალურად გადაფრინდა მოსკოვში, სადაც შეხვდა გამომცემლობის ხელმძღვანელობას, რომელთანაც ბროდსკის ხელშეკრულებები აკავშირებდა და დაარწმუნა ისინი, რომ ყველა კავშირი გაენწყვიტათ პოეტთან. აი, ასე „შეკერა“ მუქთახორა ბროდსკის საქმე „ქვეშდრომმა“ პანია ჩინოვნიკმა, რომელმაც, მისდა უნებურად, კაცობრიობას ათი მცნების ტოლფასი სასამართლო პროცესი დაუტოვა – პროცესი რომელიც დღესაც ისევე აქტუალურია, როგორც მაშინ. მას შემდეგ მხოლოდ ერთი რამ შეიცვალა – იოსიფ ბროდსკი მთელ სამყაროდ იქცა და იცით ვინმემ, ვინ არის იაკობ მიხეილის ძე ლერნერი?

მოძღვრო ინჟინერისა

<<< ლასანისი გვ. 74

ბოლო წლებში ჩინეთმა გამოაცხადა, რომ ტიბეტის საკითხი ქვეყნის „უმთავრეს ინტერესს“ წარმოადგენს და მას სახელმწიფო მნიშვნელობა აქვს. მან თვალშისაცემ წარმატებას მიაღწია, როდესაც უცხოეთის ქვეყნების მთავრობებზე ზეგავლენის მოხდენა დაიწყო, რათა მათ დალაი ლამასთან შეხვედრისგან თავი შეეკავებინათ. 2007 წლის შემდეგ მასთან შეხვედრაზე უარი თქვეს ავსტრალიის, ნიდერლანდების, ახალი ზელანდიის ლიდერებმა და ასევე რომის პაპმა. კოლუმბიის უნივერსიტეტში მოღვაწე ტიბეტის მკვლევარის რობერტ ბარნეტის თანახმად, 2005-2008 წლებში დალაი ლამა 21 ქვეყნის მეთაურს შეხვდა, 2009-ში კი – მხოლოდ 2-ს. 1998 წელს, როდესაც „Apple“-მა დალაი ლამას ფოტოსურათი რეკლამებში გამოიყენა მუჰამედ ალის, მაჰათმა განდისა და პაბლო პიკასოს ფოტოსურათებთან ერთად, ამით ჩინეთის მთავრობა გააღიზიანა. ამჟამად ონლაინ-მაღაზია აიფონების ჩინელ მომხმარებლებს არ სთავაზობს ისეთ დამატებით აპლიკაციებს, როგორცაა: „დალაი ლამას გამონათქვამები“ და „ნობელის პრემიის ლაურეატები“ („ჩვენ ადგილობრივ კანონებს ვემორჩილებით“, – განაცხადა „Apple“-ის პრესმდივანმა).

ერთ-ერთი უმკაცრესი ღონისძიება, რომელმაც დალაი ლამას ისედაც არასაიმედო პოზიცია კიდევ უფრო შეარყია, სრულიად მოულოდნელმა სუბიექტმა გაატარა. როდესაც ბარაკ ობამა თეთრ სახლში შევი-

და, ტიბეტის მხარდამჭერი აქტივისტები ელოდნენ, რომ მათ მაშინვე გულში ჩაიკრავდნენ. სენატორის რანგში ობამა უკვე შეხვედროდა დალაი ლამას, ვინც მრავალმხრივ გამორჩეული ვარსკვლავია ვაშინგტონში. ქომაგები მას სან ფრანცისკოს ყურის შემოგარენშიც ჰყავს და ქვეყნის როგორც სამხრეთ, ისე ცენტრალურ შტატებშიც (2007 წლის ოქტომბერში ის ჯორჯ ბუშსა და თეთრი სახლის სპიკერს, ნენსი პელოსის შორის იდგა კაპიტოლიუმის დარბაზში უმაღლესი სამოქალაქო ვილდოს – კონგრესის ოქროს მედლის მისაღებად). მიუხედავად ამისა, როდესაც იგი ახალ ადმინისტრაციასთან შესახვედრად ემზადებოდა, „უოშინგტონ პოსტმა“ ცნობა გაავრცელა: თეთრ სახლში ობამასთან მისი შეხვედრა მანამდე გადაიდებოდა, სანამ იმავე წლის ნოემბერში პრეზიდენტი ჩინეთს ოფიციალურად არ ეწვეოდა. 1991 წლის შემდეგ პირველად მოხდა, რომ შეერთებული შტატების დედაქალაქში ჩამოსული დალაი ლამა პრეზიდენტს არ შეხვედრია. ტიბეტის გულშემმატიკორები გაოგნებულნი დარჩნენ. „თავიდან ყველას ასეთი რეაქცია გვექონდა: ამის გაკეთება როგორ შეიძლებოდა?“ – თქვა რიჩარდ გირმა.

იმხანად თეთრ სახლს ჩინეთის მხარდამჭერა სჭირდებოდა ჩრდილოეთ კორეის, ირანის, გლობალური დათბობისა და სხვა საკითხებში. ობამას ადმინისტრაციის მაღალჩინოსნის თანახმად, ჩინელი დიპლომატები, არაოფიციალურად, კატეგორიულად მოითხოვდნენ, რომ პრეზიდენტს

დალაი ლამასთან შეხვედრა გადაედო. როდესაც შეხვედრის გადადება საჯაროდ გაცხადდა, კრიტიკოსებმა თეთრი სახლი მკაცრად გაკიცხეს იმის გამო, რომ ჩინეთის ზენოლას ვერ გაუძლო და უფრო დიდი მიზნების გამო დათმობაზე წავიდა. „ტაიმისთვის“ მიცემულ ინტერვიუში ყოფილმა ჩეხმა დისიდენტმა, ექს-პრეზიდენტმა ვაცლავ ჰაველმა ობამას შესახებ თქვა: „ასეთი უმნიშვნელო დათმობებით ინყება დიდი და საშიში დათმობები – ნამდვილი პრობლემები“.

ამ ყველაფერმა ობამას ადმინისტრაციას დარტყმა აგემა, თუმცა ის მაინც ამართლებს საკუთარ გადაწყვეტილებას. „თუ დიპლომატიის გამართვას ხელს შეუწყობთ, გარკვეულ ეტაპზე შესაძლოა, ტიბეტელებმა და ჩინელებმა იმ გზას მიაგონონ, რომელიც მათ დიპლომატიის ნაყოფიერს გახდის,“ – მითხრა მაღალჩინოსანმა და დაამატა, რომ ქვეყნის შიგნით ამ გადაწყვეტილების უარყოფითად შეფასება გარდაუვალი იყო. „საგარეო პოლიტიკის კუთხით, გონივრული ნაბიჯი გადავდგით. ვიცოდით, რომ დარტყმას მივიღებდით. დარტყმა ვიგემეთ და ეს მაინც გავაკეთეთ“.

დალაი ლამა ობამას მიმდინარე წლის თებერვალში ესტუმრა. ადმინისტრაციის წარმომადგენელმა განაცხადა, რომ „რუკების ოთახში“ გამართული 70-წუთიანი შეხვედრა უფრო დიდხანს გაგრძელდა, ვიდრე მისი წინა შეხვედრები ამერიკის პრეზიდენტებთან. ჩინეთმა უკმაყოფილება ვერ დამალა იმის გამო, რომ ამ ფაქტმა „სეროიზულად დაზარალა“ ჩინეთისა და შეერთებული შტატების ურთიერთობა. პეკინში ამერიკის ელჩიც კი დაიბარეს, რათა მისთვის ოფიციალური საპროტესტო წერილი გადაეცათ.

დალაი ლამა, უმთავრესად, დილის 4-ის ნახევარზე იღვიძებს ორსართულიან, ქვაბეტონით ნაშენებ სახლში. თავიდან მედიტირებს, რასაც მისი სხეულის სრული მოდუნება მოსდევს (ეს, ნაწილობრივ, რიტუალია და ნაწილობრივ – სავარჯიშო). საუზმემდე, რომელსაც 6-ის ნახევარზე მიირთმევს, გარეთ სეირნობს ან ტრენაჟორის „სარბენ ბილიკზე“ ვარჯიშობს. შემდეგ რადიოში BBC-ის გადაცემებს, ზოგჯერ კი „ამერიკის ხმის“ ტიბეტურ პროგრამას უსმენს, სანამ მედიტაციასა და ფილოსოფიური წიგნების კითხვას დაუბრუნდება. მუშაობასა და შეხვედრებში

გატარებული დღის შემდეგ ერთ-ორი საათით ისე მედიტაციაში იძირება, საღამოს 9-ის ნახევარზე კი იძინებს.

უმაღლესი რანგის ტიბეტელი ლამები, ტრადიციულად, თავშეკავებული, იმპოზანტური ადამიანები არიან. მათგან განსხვავებით, დალაი ლამა, ჩვეულებრივ, ყველგან იგვიანებს, რადგან კლინტონის არ იყოს, მასაც ძალიან უყვარს ხელის ჩამორთმევა. „ლოს ანჯელესის ცენტრში, სასტუმროში ვიყავით. ყველა მასთან მიახლოებას ცდილობდა“, – მიყვება რონი ნოვიკი, რომელმაც ის ფირზე არაერთხელ აღბეჭდა, – „სრულიად მოულოდნელად, იცით, რა მოხდა! გაჩერდა და საჩუქრების მალაზიაში შევიდა, სადაც საღებავ რეზინებს და სათამაშო დათუნებს ჰყიდდნენ წარწერით: „I Love L.A.“ უბრალოდ, უნდოდა, გამყიდველ გოგონებს მისალმებოდა“.

იმ ადამიანის კვალობაზე, ვინც დიპლომატიით ამდენად დაკავებულია, დალაი ლამას საერთოდ არ ალღევს სტატუსი. ის პირქუშ სასულიერო პირებს წვერს ქაჩავს, ქვეყნის მეთაურებს კი ხელს ჩაჰკიდებს ხოლმე. მაღალი თანამდებობის პირებთან შეხვედრას ნაადრევად ამთავრებს, როცა ამჩნევს, რომ მათ საკუთარ თავზე ზედმეტად დიდი წარმოდგენა აქვთ (თანამშენებელი გვაფრთხილებენ: თუ მთელ სკამზე ზის და არა მის კიდზე, ეს იმას ნიშნავს, რომ ინტერესი დაუკარგავსო). ერთხელ ოფრამ ჰკითხა: მთელი მსოფლიო უნდა მედიტირებდეს თუ არაო, მან კი ხალისიანად უპასუხა: ეს რა სულელური შეკითხვააო; შემდეგ დეტალურად განმარტა, თუ რატომ თვლიდა ასე.

დალაი ლამა იღლება იმით, რასაც თავად „ძველებურ ეტიკეტს“ უწოდებს. ტიბეტიდან წამოსვლის შემდეგ მის მიერ განხორციელებული ერთ-ერთი პირველი ცვლილება იმაში მდგომარეობდა, რომ, გარემოცვის პროტესტის მიუხედავად, განაცხადა: ამიერიდან ჩემი სტუმრები თანაბარი სიმაღლის სკამებზე დასხდებიანო. მრავალი ბუდისტისგან განსხვავებით ის ხორცეულს მიირთმევს, რადგან, როგორც ამბობს, ვეგეტარიანელობის აღთქმამ მის ორგანიზმს ავნო (პოლ მაკკარტნიმ წერილიც კი მისწერა, რომელშიც ამ განწყვეტილების გადახედვას სთხოვდა. „უბრალოდ, სწორად არ მეჩვენება, რომ დალაი ლამა, ერთი მხრივ, გვეუბნება: ჰეი, ბიჭებო, მგრძობელობის მქონე არსებებს

არაფერი დაუშავოთო და მეორე მხრივ აცხადებს: სხვათა შორის, ახლა ბიფშტექსს გეახლებითო“, – განუცხადა მან „გარდაიანს“).

ირგვლივ მყოფებისთვის დაძაბულობის მოსახსნელად ის „რადიკალურ არაოფიციალურობას“ მიმართავს: ხითხითებს, საქმლის მონელების შესახებ ხუმრობს, სათვალეს ცხვირსახოცით წმენდს და თუ შეხვედრას სადილიც მოჰყვება, სააბაზანოსკენ მიემართება ხოლმე ხელში კბილის ჯაგრისით და პირის ღრუს ჰიგიენის შესახებ გაფრთხილებებსაც არ იშურებს. ან გარდაცვლილმა მწერალმა და მსახიობმა სპელდინგ გრემი მას ერთ ინტერვიუში ჰკითხა, როგორ უყურებთ ისეთ გასართობებს, როგორც საცურაო კოსტიუმებში გამოწყობილი ქალებიაო. დალაი ლამამ, რომელმაც დაუქორწინებლობის აღთქმა ბავშვობაშივე დადო, უპასუხა: „ზოგჯერ სიზმრებში ქალებს ვხედავ ხოლმე. ხანდახან ისინი ვიღაცას ეკამათებიან ან ეჩხუბებიან. როცა ასეთი რამ მესიზმრება, მაშინვე ვიხსენებ: მე ბერი ვარ“.

ის დიდ შთაბეჭდილებას ტოვებს მათზე, ვისაც ხვდება – არა მხოლოდ სულიერი სიმაღლის გამო, არამედ იმიტომ, რომ ყოველთვის ძალიან აინტერესებს ის, რაზეც ესაუბრებიან. „ეს დამოკიდებულება ყველას განაიარალებს. უცებ გკითხავთ: „რას ფიქრობთ, როგორ უნდა მოვიქცე?“ – მითხრა რობერტ ბარნეტმა და დაამატა: „ყოველთვის მაინტერესებდა, მკითხავდა თუ არა რამეს, გიჟი რომ ვყოფილიყავი. როგორც ამბობენ, ის მათაც მოთმინებით უსმენს“.

ადამიანებზე დალაი ლამას ზეგავლენამ მეცნიერების ყურადღებას მიიპყრო. სან ფრანცისკოში მდებარე კალიფორნიის უნივერსიტეტის დამსახურებული პროფესორი, ფსიქოლოგი პოლ ეკმანი, რომელიც ემოციის ერთ-ერთი პირველი მკვლევარია, დიდი ხნის განმავლობაში მიიჩნედა ბუდიზმს „კიდევ ერთ სულელურ კულტად, რომელიც სან ფრანცისკოს ყურეში ხალხს იზიდავდა“. 10 წლის წინ ის კონფერენციაზე დალაი ლამას შეხვდა და როგორც ამბობს, ისეთი რამ განიცადა, რაც არც მანამდე და არც მას შემდეგ არ განუცდია. ცოტა ხნის წინ კი მითხრა, ამას ყველაზე კარგად მაშინ იგრძნობთ, როდესაც კომპიუტერულ ტომოგრაფიას გაიკეთებთ და სხეულში რადიოაქტიურ ნივთიერებას

შეგიყვანენ, რის გამოც მთელი სხეული ჩხვლტას დაგინწყებთო. ეკმანმა, ვინც დალაი ლამასთან ერთად წიგნიც კი დაწერა, სათაურით: „ემოციური შემეცნება“, ამიხსნა: „ასეთი რამ ისტორიის მანძილზე არაერთხელ აღწერილა: იყვნენ ისეთი ადამიანები, რომელთა სიახლოვეს ყოფნაც ბევრს სურდა, უბრალოდ იმიტომ, რომ მათ გვერდით თავს კარგად გრძნობდნენ. ისინი, როგორც წესი, ამა თუ იმ ტიპის რელიგიურ ლიდერებს წარმოადგენდნენ და ისიც ასეთია. ჩემი პოზიციიდან ეს ერთგვარ მუტაციად აღიქმება“.

ყოველ წელს დალაი ლამა ამერიკის შეერთებულ შტატებს ხანგრძლივი ვიზიტით ერთხელ ან ორჯერ ეწვევა ხოლმე. მისში იქ ორი კვირით ჩაფრინდა და მოგზაურობა ინდიანას შტატში მდებარე ქალაქ ბლუმინგტონიდან დაიწყო. ამ ქალაქს მისთვის განსაკუთრებული მნიშვნელობა აქვს: მისმა უფროსმა ძმამ, ან გარდაცვლილმა ტყუბტენ ჯიგმე ნორბუმ ბლუმინგტონში 40 წელზე მეტი იცხოვრა. ის ტიბეტურ ენასა და ტიბეტის ისტორიას ასწავლიდა ინდიანას უნივერსიტეტში. ქალაქი მთაგორიან ადგილას არის გაშენებული, რაც ერთგვარი გამოწვევისაა სამხრეთ ინდიანას არაჰიმალაიური ლანდშაფტის ფონზე. მისი სიამაყე საუნივერსიტეტო მიღწევები და თავისუფლად მოაზროვნეთა სიმრავლეა. სწორედ მათ შერაცხეს ადგილობრივ წმინდანებად ბობი ნაითი, თვითნასწავლი მევილინი ჯოშუა ბელი და სქესისა და სექსუალობის მკვლევარი ალფრედ კინსი.

მიუხედავად იმისა, რომ დალაი ლამას პირველ სტუმრობას ადგილობრივი პროტესტანტული (ფუნდამენტალისტური) ეკლესიის პროტესტი მოჰყვა, მღვდლარება თანდათან ჩაცხრა და ახლა ინდიანელი ფანები მას სულის საკითხში ერთგვარ მენეჯერ-კონსულტანტად მიიჩნევენ. „ბევრი ვთვლით თავს ქრისტიან ბუდისტებად“, – მითხრა ადგილობრივმა ორგანიზატორმა ლიზა მორისონმა, – „მე იესო ქრისტესი მწამს – ფაქტია, ის ნამდვილად ცხოვრობდა – მაგრამ მისმა უწმინდესობამ, დალაი ლამამაც სულის სიღრმემდე შემძრა“.

დალაი ლამას გამოსვლას ორივე დღეს სრული ანშლაგი მოჰყვა: დაახლოებით სამი ათასი ადამიანი ელოდა. მის წარმატებას ნაწილობრივ ისიც განაპირობებს, რომ დასავლეთი ოდიოტანვე მოხიბლული იყო ტიბეტით და იგი მიაჩნდა „დაა-

ვადებული დასავლური ცივილიზაციის წამლად, რომელიც სულს გამოუჯანსაღებდა“, როგორც ბუდიზმის მკვლევარი დონალდ ლოპესი ამბობს წიგნში „შანგრი-ლას ტყეები“. სხვათა შორის, ბერ ამერიკელს ტიბეტი მწერალმა ჯეიმს ჰილტონმა გააცნო, რომელმაც 1933 წელს გამოსულ რომან „დაკარგულ ჰორიზონტში“ ჰიმალაის მთებში არსებული მინიერი სამოთხე აღწერა და მას შანგრი-ლა უწოდა.

დალაი ლამას, როგორც ორატორის, ძალას ისიც განაპირობებს, რომ შეუძლია სხვადასხვა პუბლიკას განსხვავებული სასაუბრო თემა მოარგოს. ბლუმინგტონში მან „გულის სუტრა“ ოფიციალური ბუდისტური მოძღვრების კუთხით განიხილა, ინდიანაპოლისის სტადიონზე შეკრებილების წინაშე კი ბორდოსფერ ხავერდგადაკრულ საგარძელში ჩაჯდა – მარცხენა ყურს ქვემოთ მიმაგრებული მონყობილობით, რომელიც ციციქნა მიკროფონით ბოლოვდებოდა – და გადამდები სიცილი დაიწყო: „იქნებ ზოგიერთს ჰგონია, რომ დალაი ლამას რაღაც სასწაულებრივი ძალა აქვს. 2008 წლის ოქტომბერში ოპერაცია გამიკეთეს. ნაღვლის ბუშტი მანუხებდა. ასე რომ, მეცნიერულად დადასტურებულია: დალაი ლამას არავის განკურნება არ შეუძლია“.

მომდევნო საათნახვერის განმავლობაში მან სწრაფად მიმოიხილა ბედნიერი ცხოვრების მისეული ხედვა, რომელიც იმის ღრმა რწმენას ეფუძნება, რომ: „ფიზიკურად, გონებრივად, ემოციურად ყველა ერთნაირი ვართ“. დალაი ლამამ უამრავი რამ ჩამოთვალა, რაც შესაძლო შეთანხმების საგნად შეიძლება ქცეულიყო – ამ დროს ხოტბას ასახმდა ყველა აღმსარებლობის წარმომადგენლებს ისევე, როგორც ურწმუნოებს. ხალისიანი იყო, ბევრს ხუმრობდა, ხელები თათებივით მოხარა, როდესაც იმ კნუტს ასახიერებდა, რომლის გადარჩენაც დედის თანაგრძნობაზე დამოკიდებული. თავისი თვალსაზრისის – „ბედნიერი ცხოვრება მთლიანად საზოგადოებაზეა დამოკიდებული“ – დასამტკიცებლად მან ხელი ასწია და თქვა: „მე მიყვარს ჩემი მავის საათი, მაგრამ მას რომ ვაკოცო, მავის საათი ხომ ვერ შეძლებს, სიყვარულითვე მიპასუხოს“. ეს დალაი ლამას კლასიკური გამოსვლა იყო: თავისუფლად მჭევრმეტყველებდა, სავსე იყო ენერჯითა და გონებაშახვილობით. პუბლიკა ერთიანად მოიხიბლა.

გამოსვლის დასასრულს, შეკითხვებზე პასუხის გაცემისას, ყვითელ მაისურსა და ჯინსის შარვალში გამოწყობილმა ქალმა მას შეკითხვა დაუსვა სხვების საქციელით გაბრაზების, მათ მიმართ გაჩენილი რისხვის შესახებ და დაამატა: „მაგალითად, ისე, როგორც ჩემს შემთხვევაშია: როგორ დავძლიო რისხვა ყოფილი ქმრის მიმართ?“ დალაი ლამამ გაიღიმა და წელში გამართულმა პარალელი გაავლო ქალის ქმართან გაყრასა და ტიბეტის ბედობას შორის: „ჩვენ დავკარგეთ სამშობლო. დავკარგეთ თავისუფლება. დავკარგეთ ყველაფერი. მაგრამ აბა, ასე შევხედოთ ამ სიტუაციას: რაიმეს შესაცვლელად ძალა არ შეგვწევდა. რა აზრი აქვს ამაზე ზედმეტ წუხილზე?“

ცოტა ხანში ამ ქალს გადავეყარე. ის 38 წლის ძალღების სერტიფიცირებული მომვლელი ერინ პეტისონი აღმოჩნდა, რომელსაც სახე ისევე უბრწყინავდა იმის გამო, რომ დალაი ლამას გაესაუბრა. ამ საუბარმა ის დაარწმუნა, რომ სწორედ იმას აკეთებდა, რაც უნდა ეკეთებინა. ქმართან გაყრის შემდეგ სწავლა დაეწყო, რათა ვეტერინარი გამხდარიყო. „მისმა უნდინდესობამ ასეთი რამ მითხრა: „ყველაზე დიდი გასაჭირიც კი არაფერია სამშობლოს დაკარგვასთან შედარებით“. მე ბედნიერი ვარ იმით, რაც მაქვს“, – მითხრა მან.

დალაი ლამობა დალხენილი ცხოვრების გარანტია არასდროს ყოფილა. მას შემდეგ, რაც 600 წელზე მეტი ხნის წინ პირველი დალაი ლამა გაჩნდა, მომდევნოების მხოლოდ ნახევარმა თუ მიაღწია 30 წელს. გადმოცემის თანახმად, სულ ცოტა, ოთხი მათგანი მაინც შეენირა სასახლის ინტრიგებს. მე-17 საუკუნის ბოლოს მაშინდელმა მმართველმა დალაი ლამას სიკვდილი 15 წლის მანძილზე დამალა, მის საქმეებს კი თავად აგვარებდა იმ ადამიანის დახმარებით, რომელიც რელიგიურ ლიდერს გარეგნულად ძალიან ჰგავდა.

ახლანდელი დალაი ლამა ჩრდილო-აღმოსავლეთ ტიბეტში, მესაქონლეთა ოჯახში დაიბადა. დედამისმა 16 შვილი გააჩინა, რომელთაგან მხოლოდ 7 გადარჩა. მამამისი მეჯინიბე იყო და მომეტებული სიფიციხით გამოირჩეოდა. როდესაც ბიჭუნა ორი წლის გახდა, სოფელს მაძებართა ჯგუფი მოადგა. ისინი იმ ბავშვს ეძებდნენ, რომელიც შეიძლება დალაი ლამას ბოლო ინკარნაცია ყოფილიყო. ოჯახს

მდიდარი არ ეთქმოდა, მაგრამ სოფელში ავტორიტეტით სარგებლობდა: ბიჭუნას უფროსი ძმა და ბიძა მაღალი რანგის ლამებს წარმოადგენდნენ. დალაი ლამა 1990 წელს გამოსულ მემუარში („თავისუფლება დევნილობაში“) წერს, რომ მაძებართა ჯგუფი მისტიკური ნიშნების მიხედვით მოქმედებდა: წინა დალაი ლამას ცხედარს დაბალზამებულთა თავი ჩრდილო-აღმოსავლეთ ტიბეტისკენ შეეტრიალებინა. გარდა ამისა, მაღალი წოდების მქონე ერთ ბერს წმინდა ტბაში ჩაყვებდა და ასოები დაენახა, რომელთა შეერთებითაც სიტყვა „ამდო“ გამოდიოდა – ჩრდილო-აღმოსავლეთში მდებარე რეგიონის სახელწოდება. იმავე ბერს ბავშვის სახლის სურათიც ეხილა. როდესაც მაძებრებმა ბიჭუნას სახლამდე მიაღწიეს, მათ ოთხი დღე დასჭირდათ იმისათვის, რომ ის ყოველმხრივ შემოწმებულიყო: ბავშვს წინ უწყობდნენ კრიალოსნებს, დოლებს და სხვა ნივთებს, შემდეგ კი მას სთხოვდნენ, წინა დალაი ლამას კუთვნილი ნივთი ამოერჩია. ბიჭუნა ყოველთვის სწორ არჩევანს აკეთებდა.

ის სასწრაფოდ ნაიყვანეს ლჰასაში, რათა, როგორც თავად ამბობს, „ბუასავით გამოეკეთათ“ ათასოთახიანი პოტალას სასახლეში, ხოლო ბავშვობა მარტოობასა და ფუფუნებაში გაეტარებინა. მასწავლებლების გარდა – თუ ოჯახის წევრების იშვიათ სტუმრობას არ ჩავთვლით – ყველაზე ახლო ურთიერთობა მას მეზობლებთან ჰქონდა, რომლებიც სასახლის ეზოებს ასუფთავებდნენ ხოლმე. როდესაც ხანგრძლივ, საგულდაგულოდ მომზადებულ ცერემონიებზე დასასწრებად ეძახდნენ, ის ყველაზე მეტად იმაზე წუხდა, შარდის ბუშტი გაუძლებდა თუ არა.

ბიჭუნა, გასართობად, მავის საათებს, მუსიკალურ ზარდახმებსა და სხვა მონობილობებს შლიდა. იმდენად დიდ დროს ატარებდა ტელეკოპით ღამეული ცის თვალიერებაში, რომ ბოლოს ტიბეტელთა რწმენის საპირისპიროდ დაასკვნა: მთვარე შიგნიდან განათებული არ უნდა იყოსო. მიუხედავად იმისა, რომ მეცნიერების მიმართ მძაფრი ინტერესი დღემდე არ განუვლია, კომპიუტერის ეპოქაში მას ჯერ არ შეუბიჯებია. „მის უწმინდესობას ლილაკზე თითის დაჭერაც კი უჭირს“, – თქვა ერთხელ მისმა დიდი ხნის პირადმა მდივანმა ტენზინ გეიჩმა. მის ბლოგს, ისევე როგორც „ინტერნეტ-ეკუანტებს“ სხვები

უძღვებიან.

დალაი ლამა დღემდე ყველაზე მეტად ენდობა „სახელმწიფო ორაკულს“ – ღვთაებას, სახელად ნეწუნგს, რომელთან ურთიერთობასაც ადამიანის საშუალებით ამყარებს. მედიუმი, ტრადიციულად, ბუდისტი ბერია. როგორც დალაი ლამა მედიუმში აღწერს, მედიუმი ტრანსში იძირება „თვალვებგადმოკარკული და ლოყებდაბერილი... მისი სუნთქვის ხანგრძლივობა მოკლდება და ის მთელი ძალით იწყებს სტვენას“. დალაი ლამა მას შეკითხვებს უსვამს, ორაკული კი იდუმალი ხმით პასუხობს. ის წერს, რომ რთულად მოსაგვარებელი სახელმწიფო საქმეების შემთხვევაში მის რჩევებს ანგარიშს უწევს: „აზრს მას ისევე ვეკითხები, როგორც ჩემი კაბინეტის წევრებს“. გარდა ამისა, დალაი ლამა, დახმარებისთვის, მოს – ნინასწარმეტყველების ერთგვარ ფორმასაც მიმართავს. ამ შემთხვევაში, სხვადასხვა არჩევანი პატარა ფურცლებზე იწერება და ცომის ბურთულაში თავსდება. შემდეგ ის ბურთულებს თასში ყრის და მას იქამდე ანჯღრევს, სანამ რომელიმე არ გადმოვარდება.

ზებუნებრივი ძალების რწმენა ტიბეტელებს შორის გავრცელებულია, თუმცა საყოველთაოდ მიღებული არ გახლავთ. სახელოვანი მწერალი და დალაი ლამას კრიტიკოსი ჯამიანგ ნორბუ უკმაყოფილებას ვერ მალავს ასეთი პრაქტიკის გამო: „ის ჩვენს კოლექტიურ თავს ცრურწმენისა და ინერციის ქვიშაში ფლავს“. როდესაც დალაი ლამას ვკითხე, როგორ უთავსებთ მეცნიერების ნდობას ზებუნებრივი ძალების რწმენას-მეთქი, მიპასუხა: ორაკულებს „კონსულტანტებად“ ვთვლი.

„მას შემდეგ, რაც ადამიანებსა და ორაკულებს დავეკითხები, თუ რაიმეს ნათელი მოეფინა – რაღაც ისეთს, რისი გადწვევაც შემიძლია, ვწვევტ კიდევ“, – მითხრა მან. დალაი ლამამ ასევე გაამიზილა, რომ 16 წლიდან მოყოლებული „ყველა უმთავრესი გადაწყვეტილება“ ორაკულების დახმარებით მიიღო და დარწმუნდა, რომ ისინი არ ცდებიან.

ამჟამად ნეწუნგის მედიუმი ტჰუბტენ ნგოდუბი გახლავთ – 50 წელს გადაცილებული, სიმპათიური ბერი, რომელიც თავისუფალ დროს ბალის მოვლაში ატარებს. როდესაც ერთ დღით დჰარამსალაში ვესტუმრე, მან ამიხსნა, რომ ადრე ჩვეულებრივი ბერი იყო, მონასტერში ქან-

დაკებების მოვლა და საკმევლის დაკმევა ევალეობდა, მაგრამ 1987 წლის ერთ დღეს ღვთაებამ მოულოდნელად მედიუმად ამოირჩია. ამ დროს მან ფიზიკურად ისეთი რამ იგრძნო, რასაც ელექტრო-შოკს ადარებს. „ჩემი მოვალეობა ძალიან რთულია“, – მითხრა ბერმა. ის ცხრა წლის იყო, როდესაც სამონასტრო ცხოვრებას შეუდგა და მოვლენების დრამატულ განვითარებას არ ელოდა. „როდესაც ორაკული მირჩევს, მაშინაც ერთი ჩვეულებრივი ბერი ვარ“, – ამბობს ტჰუბტენ ნგოდუბი. მას ნებისმიერ დროს იძახებენ, როდესაც დალაი ლამას რჩევა სჭირდება – ეს მისი მოვალეობაა. „როცა კი მის უწმინდესობას ვჭირდები, მაშინვე მიხმობს ხოლმე“, – მითხრა მან.

1959 წელს, როდესაც ყველაზე მნიშვნელოვანი გადწყვეტილება უნდა მიეღო: ტიბეტში დარჩენილიყო თუ წასულიყო, ტრანსში მყოფმა ორაკულმა დალაი ლამას წასვლა ურჩია. მან კალამი და ფურცელი აიღო და რუკაც კი დაუხატა, მთებში მიმავალი გზით. მარტში, ღამით, დალაი ლამამ სხვაგვარი ტანსაცმელი ჩაიცვა – „უჩვეულო შარვალი და გრძელი, შავი პალტო“ – და სასახლიდან გამოიპარა მცველების ჯგუფთან ერთად, რომლებიც ისე იქცეოდნენ, თითქოს უბრალო გუშაგები იყვნენ. ჰიმალაის მთებში ორკვირიანი მძიმე მოგზაურობის შემდეგ, რომლის დროსაც გამუდმებით იმალებოდნენ, ლტოლვილები ინდოეთის საზღვარს მიადგნენ.

დევნილობის პერიოდში დალაი ლამამ მოკავშირეების მოძებნა სცადა, მაგრამ ტიბეტის დამოუკიდებლობა არცერთმა ქვეყანამ არ აღიარა. ამ დროს მისმა ძმებმა სხვა სტრატეგია აირჩიეს. იმხანად ამერიკის ცენტრალური სადაზვერვო სამმართველო პრობლემების შექმნას ცდილობდა ჩინეთის მთავრობისთვის, 1958 წელს კი ამას პარტიზანებისთვის იარაღის საჭარო გზით მიწოდებითა და პარტიზანული ომისთვის ტიბეტელების მომზადებით ახორციელებდა. ზოგიერთ მათგანს კოლორადოში წვრთნიდნენ, სადაც ისინი რადიო-გადამცემისა და პარაშუტის ხმარებას სწავლობდნენ და შთაგონებისთვის დევიდ ლინის ფილმს „ხიდი მდინარე კვაიზე“ უყურებდნენ. 60-იანი წლების დასაწყისში ამბოხებულებმა ჩინურ სამხედრო ავტოკოლონებს შეუტიეს, მაგრამ შეერთებული შტატების პრიორიტეტები მოულოდნელად შეიცვალა. პრეზიდენტმა

ნიქსონმა დიპლომატიური კავშირი დაამყარა ჩინეთის ლიდერ მაო ძედუნთან, ცენტრალურმა სადაზვერვო სამმართველომ კი ოპერაცია ჩააგდო. დალაი ლამას ერთი ძმა ბლუმინგტონში დასახლდა, მეორე – ჰონგ კონგში გაემართა, მესამემ ნიუ ჯერსის მიაშურა, სადაც ერთხანს სკოლის დარაჯად მუშაობდა და მას ყველა სემად იცნობდა.

60-იან წლებში ვრცელდებოდა ცნობები, რომ ტიბეტში ავბედითი სასოფლო-სამეურნეო ექსპერიმენტები ხორციელდებოდა და უმონყალო იდეოლოგიური კამპანია მიჰყვარებდა. ამასობაში დალაი ლამა ლტოლვილთა შეფარებით იყო დაკავებული და თან რელიგიურ საკითხებს უღრმავდებოდა. მას განსაკუთრებით აინტერესებდა თანაგრძობის, ურთიერთდამოკიდებულებისა და „სიცარიელის“ ბუდისტური კონცეფციები (ამ უკანასკნელის თანახმად, ნებისმიერი ადამიანი თუ მოვლენა თანდაყოლილი იდენტობისგან თავისუფალია, ანუ „ცარიელია“). დალაი ლამამ მაჰათმა განდისა და ბაბა ამტეს რელიგიური და პოლიტიკური ცხოვრება შეისწავლა, რამაც მასზე ნარეულელი შთაბეჭდილება მოახდინა.

დალაი ლამა მოგზაურობდა და ლექციებს ატარებდა. მან აღმოაჩინა, რომ ეზოთერული სწავლებებით დასავლეთში ცოტა ვინმე თუ ინტერესდებოდა და გადამწყვიტა, საუბრების თემად „უმთავრესი ადამიანური ღირებულებების“ უფრო იოლად აღსაქმელი კონცეფცია შეერჩია. 70-იანი წლების ბოლოს მან შეხვედრა ითხოვა მწერალელი ვიზელთან, ვინც ჰოლოკოსტს გადაურჩა. როგორც ვიზელი იხსენებს, დალაი ლამამ უთხრა: „მე წავიკითხე თქვენი ნაწარმოები – ის, რაც დაწერეთ ებრაელ ხალხზე, რომელმაც სამშობლო ორი ათასი წლის წინ დაკარგა და მაინც ცოცხალია. ჩემმა ხალხმა სამშობლო ახლახან დაკარგა და ვიცი, რომ წინ დევნილობაში გასავლელი ძალიან გრძელი გზა გვაქვს. როგორ გადარჩით?“

ვიზელმა უპასუხა: „როდესაც იერუსალიმიდან წამოვედით, მთელი ძვირფასეულობა არ წამოგვიღია. მხოლოდ ერთი პატარა წიგნი წამოვიღეთ. ამ წიგნმა გვაცოცხლა და გადაგვარჩინა. გარდა ამისა, დევნილობამ სოლიდარობის განცდა ჩამოგვიყალიბა. როდესაც ებრაელები ერთი ადგილიდან მეორეზე გადასახლდებოდნენ

ხოლმე, მათ ყოველთვის ებრაელები ეგებებოდნენ და მზრუნველობას არ აკლებდნენ. ამ ყველაფერთან ერთად, კარგმა მესხიერებამაც გადაგვარჩინა. გადარჩენა კარგ მესხიერებას ითხოვს“.

შემდეგ ვიხელმძღვანე დალაი ლამა ვაშინტონში წაიყვანა, სადაც მან ტომ ლანტოსი გაიცნო, რომელიც კონგრესში ჰოლოკოსტს გადარჩენილი ერთადერთი ადამიანი და ადამიანის უფლებების თავგამოდებული დამცველი იყო. ლანტოსმა იგი სხვა კანონმდებლებს წარუდგინა, ერთი წლის შემდეგ კი ნენსი პელოსისაც გააცნო, რომელიც მისი ერთგული მხარდამჭერი გახდა.

სწორედ იმ დროს, როდესაც დალაი ლამა ვაშინგტონს ეცნობოდა, ჩინელმა ლიდერებმა ტიბეტში უფრო რბილი პოლიტიკის გატარება სცადეს და მის წარმომადგენლებთან მოლაპარაკება დაიწყეს. ზოგიერთი ტიბეტელი მაღალჩინოსანი ჩინეთისგან დამოუკიდებლობის მოთხოვნის სტრატეგიას – მაშინაც კი, როცა დამოუკიდებლობას არ ელოდა – არაოფიციალურად, სულ ცოტა, გარკვეული დათმობების მისაღწევ საშუალებად განიხილავდა. დალაი ლამამ ეს იდეა დაინუნა და განაცხადა, რომ ასეთი მიდგომა მორალურად გაუმართლებელი იყო. „ისინი სხვა რამეს ამბობენ, სინამდვილეში კი სულ სხვა რამის იმედი აქვთ. ეს არასწორია“, – მითხრა მან.

მოლაპარაკებები ჩაიშალა და მას შემდეგ ბევრი ტიბეტელი პოლიტიკური მოღვაწე უკან სინანულით იხედება. „ვფიქრობ, ვინც მის უწმინდესობას ვემსახურებით, ალბათ უფრო მეტად გამბედავები უნდა ვყოფილიყავით“, – მითხრა ახლახან გაარჩი, ვაშინგტონში დალაი ლამას წარმომადგენელმა. მან დაამატა: „ათნლეულების შემდეგ, ბევრად უფრო გაჭალარავებული, ზოგჯერ ენაზე ვიკბენ ხოლმე, როგორც კი წამომცდებთ: „ვინ იცის, იქნებ...“ მას აღარაფერი უთქვამს.

სინამდვილეში კი ჩინეთი ბევრს არაფერს ელოდა ამ მოლაპარაკებებისგან. „დიალოგი დალაი ლამასა და ცენტრალურ მთავრობას შორის არ არის დიალოგი ორ პოლიტიკურ სუბიექტს შორის“, – მითხრა ლიან ძიანგმინმა, რომელიც პეკინში მთავრობის მიერ დაფუძნებული ტიბეტოლოგიის კვლევითი ცენტრის მკვლევარია, – „მაშ, რა არის ეს? მოლაპარაკება იმიტომ შედგა, რომ დალაი ლამას, როგორც ჩინე-

თის მოქალაქეს, უფლება აქვს, მთავრობას თავისი საქმიანობა და მისწრაფებები გააცნოს. აი, ასე ვუყურებთ ამ ყველაფერს“.

1984 წელს, როდესაც მოლაპარაკებები შეჩერდა, ჩინეთის პოზიცია უმაღლე შეიცვალა: თუ დალაი ლამას ჩინეთში ვერ შეიტყუებდა, პეკინი ტიბეტში სტაბილურობას ეკონომიკური განვითარების გზით მანაც მიაღწევდა. მთავრობამ ამ რეგიონში განსახორციელებლად 42 დიდი სამშენებლო პროექტი მოიწონა და სხვადასხვა ეთნოსის წარმომადგენლები ტიბეტში სამუშაოდ წახალისა. იმის წყალობით, რასაც ჩინელმა ეკონომისტებმა „სისხლის გადასხმა“ უწოდეს, დღეს ტიბეტში ისეთივე საგზაო მაგისტრალები, ხიდები და ქარხნებია, როგორც ჩინეთის სხვა რეგიონებში. თუმცა არა-ტიბეტელთა მასობრივი ჩასახლება არეულობის მთავარ მიზეზად იქცა. 1989 წლის მარტში ტიბეტელებმა ლჰასაში უდიდესი ანტი-ჩინური დემონსტრაციები გამართეს 1959 წლის იმ სახალხო მღელვარების 30-ე წლისთავის აღსანიშნავად, რომელიც დალაი ლამას ტიბეტიდან გაქცევას დემთხვავა. ხელისუფლებამ ნესრიგის დამყარება ჰუ ძინტაოს დაავალა, ვინც იმ დროს იმედისმომცემი ახალგაზრდა კადრი და პარტიული ლიდერი იყო ტიბეტში. მან პეკინს სამხედრო მდგომარეობის შემოღება სთხოვა და ამბობდა სასტიკად ჩაახშო (იგი მშვიდობის დაცვისთვის დააჯილდოვეს. დღეს ჰუ ძინტაო ჩინეთის პრეზიდენტი და კომუნისტური პარტიის მეთაურია).

დალაი ლამა სულ უფრო მეტად რწმუნდებოდა, რომ დამოუკიდებლობისკენ სწრაფვა განწირული იყო – არა მხოლოდ მისი პაციფიზმის გამო, არამედ უბრალოდ, დემოკრაფიული მდგომარეობიდან გამომდინარე. „გლობალურ ხედვას რეალისტური მოქმედება მოჰყვება“, – მითხრა მან, – „ჩინეთი უზარმაზარი ქვეყანაა... ასე რომ, მასთან ურთიერთობის საუკეთესო გზა არა კონფრონტაცია, არამედ კეთილგონივრული მოქმედებაა“. 1988 წელს მან საჯაროდ განაცხადა უარი საკუთარ მიზანზე – დამოუკიდებლობის მიღწევაზე და მხარი დაუჭირა ე.წ. „შუალედურ გზას“, რაც ჩინეთის ფარგლებში ფართო ავტონომიას გულისხმობს. პირველად მოხდა, რომ მისი აზრი უამრავი ტიბეტელის გულისხნადებს არ დაემთხვა, მათ შორის, ზოგიერთი უახლოესი მრჩევლისას. „ის ხშირად ამბობდა ხოლმე: „ჩვენ არ გვჭოვს ჩინელები““, –

იხსენებს ტეტჰონგი, – „ერთ დღეს გამბედაობა მოვიკრიბე და ვუთხარი: „თქვენო უწმინდესობა, იმის ნაცვლად, რომ თქვით „ჩვენ არ გვჭოვს“, იქნებ ასე გეთქვათ: „მე არ მძულს““.

შორიდან ჩინეთის მთავრობის კომენტარები დალაი ლამას შესახებ შესაძლოა კულტურული რევოლუციის გამოახილად მოგვეჩვენოს. ერთსა და იმავე დღეს მთავრობის ერთი ფრთა რომ გლობალური ეკონომიკური აღმავლობისათვის სტრატეგიის შემუშავებაში მონაწილეობს, მეორე ფრთა დალაი ლამას „ადამიანისაზიან ემპაქს“ უწოდებს. თუმცა იმისათვის, რომ ის რაციონალური თუ ემოციური ნიადაგი მოსინჯოთ, რომელზეც დალაი ლამას მიმართ ჩინელების ძალიან მკვეთრი და საოცრად განსხვავებული დამოკიდებულებები აღმოცენდება, საჭიროა, უფრო ახლოს მიხვიდეთ და საკუთარი თვალით ნახოთ, თუ რა იმალება ასეთი გესლის მიღმა.

პეკინში ორასიოდე იარდის მოშორებით ვცხოვრობ მშვიდობისა და ჰარმონიის სახელიდან, რომელსაც ლამას ტაძრის სახელით უფრო იცნობენ. დედაქალაქში ეს უდიდესი ტიბეტური მონასტერი თავისი აკლამბითა და კვიპაროსებით წყნარ ლაბირინთს წარმოადგენს, რომელიც მეტად პოპულარულია ჩინელ და უცხოელ ტურისტებს შორის. ამ ტაძრის ისტორია დალაი ლამას სახელთანაა გადაჯაჭვული, რის გამოც წარსულის განდიდება და აწმყოს იგნორირება ერთგვარ შეუსაბამობად გვევლინება. ერთხელ საჩუქრების მაღაზიაში ჩინური წიგნი ვიყიდე მისი ისტორიის შესახებ. 124 გვერდზე ახლანდელი დალაი ლამა, ვინც ყველაზე სახელგანთქმული დალაი ლამაა, მხოლოდ ორიოდე წინადადებით იყო ნახსენები.

ყველა, ვინც 50 წელს გადაცილებულია ჩინეთში, იმ სცენების ფონზე გაიზარდა, რომლებიც, დრამატიზებული სახით, 1963 წელს გადაღებულ ფილმ „ყმაშია“ აღწერილი. ეს არის დრამა განთავისუფლებული ტიბეტელი მსახურის შესახებ, ვინც, საბედნიეროდ, სახალხო განმათავისუფლებელ არმიას გადაეყრება. ჰანები, რომელთა მამებისა თუ პაპების თაობამ ძლივს დაძლია სიღარიბე, ჩინეთის მიერ ტიბეტში განხორციელებულ ინვესტიციებს მსხვერპლის გაღებად აფასებენ. იელის უნივერსიტეტის ერთმა ჩინელმა სტუდენტმა მითხრა: „მამაჩემი განათლებული კაცია. ის

ტიბეტში წლების განმავლობაში მუშაობდა და დღემდე პატივს არ სცემს ტიბეტელებს. მათში ვერანაირ ინტელექტუალურ ძალას ვერ ხედავს“.

ჩემს ნაცნობ ჩინელებს მყარად სწამთ, რომ ტიბეტი მათი ქვეყნის განუყოფელი ნაწილია. ბევრისთვის ტიბეტი ჩინეთის მომხიბლავი „ველური დასავლეთია“ – მოდური ადგილი, რომელიც სულიერებასა და მკვეთრ ინდივიდუალიზმთან ასოცირდება. „როდესაც ტიბეტში ვარ, შემიძლია თავისუფალი ვიყო“, – მითხრა ახალგაზრდა ჩინელმა როკ-მუსიკოსმა ცოტა ხნის წინ. ამ მიმზიდველობამ რელიგიის მიმართ ინტერესიც გაზარდა და დღეს ჰანების მცირე, მაგრამ მზარდი ჯგუფი თავს ტიბეტურ ბუდიზმის მიმდევრად თვლის. დალაი ლამას სჯერა, რომ, საბოლოო ჯამში, ეს ჩინეთის პოლიტიკას შეცვლის. „თუ 30 წელში ტიბეტში 6 მილიონი ტიბეტელი და 10 მილიონი ჩინელი ბუდისტი იცხოვრებს, მაშინ შესაძლოა რაღაც გამოვიდეს“, – უთხრა მან პიკო აიერს. დალაი ლამას სულ უფრო მეტად სურს ჩინელი მიმდევრების გაჩენა. ივლისში მან ინტერნეტის ჩინელი მომხმარებლების შეკითხვებს ორი თვის მანძილზე მეორედ უპასუხა და მათ უთხრა: „იმედი მაქვს, დიდ ოჯახს შევქმნით, რომელშიც ჩინელები და ტიბეტელები მეგობრულად თანაცხოვრებას შეეძლებთ“.

ახლანდელი ჩინელი ლიდერები ტიბეტისა და დალაი ლამას მიმართ იმაზე უფრო მკაცრი პოლიტიკური კურსის გატარებას აპირებენ, ვიდრე რომელიმე ლიდერს გაუტარებია მათ ძედუნის შემდეგ. ამას ნაწილობრივ ისიც განაპირობებს, რომ მაღალჩინოსნები საბჭოთა კავშირის დაშლას, გარკვეულწილად, იმ ფაქტსაც აბრალებენ, რომ მოსკოვმა ზედმეტად დიდი ეთნიკური ავტონომია უბოძა იმპერიის საზღვრებთან მცხოვრებ ხალხებს. 1986 წელს, როდესაც ყაზახეთში მანიფესტანტები ქუჩებში გამოვიდნენ და აცხადებდნენ, ყაზახეთი ყაზახებს ეკუთვნისო, მიხეილ გორბაჩოვმა იქ ჯარი გაგზავნა, მერე კი ამბოხებულების დაწყნარება სხვაგვარად სცადა: ხელმძღვანელად ყაზახი ბიუროკრატი დაუნიშნა და სახელმწიფო ენის არაპოპულარული კანონი შეუცვალა. ამას ის მოჰყვა, რომ სხვა ეთნიკურმა ჯგუფებმაც გამოიღვიძეს. „მოვლენების ამ ჯაჭვმა ჩინეთის სახალხო რესპუბლიკის ლიდერებს შეახსენა, რომ ეთნიკური ურთიერთობების მართვა პო-

ლიტიკური რისკის შემცველია – ამის გამო ისინი უფრო წინდახედულები გახდნენ“, – წერს პეკინის უნივერსიტეტში მოღვაწე გავლენიანი სოციოლოგი მა რონგი.

ჩინელი ლიდერები დალაი ლამას განსაკუთრებით ძლიერ საფრთხედ მიიჩნევენ. მართალია, ის განუწყვეტლივ იმეორებს, რომ ტიბეტის დამოუკიდებლობის მიღწევას აღარ ცდილობს, მაგრამ როგორც მაღალჩინოსნები ამბობენ, მისი ფარული განზრახვა მაინც ჩინეთისგან ტიბეტის მოწყვეტაა. ამ მოსაზრებას ისიც ამყარებს, რომ დალაი ლამა სხვა დევნილებს უფლებას აძლევს, დამოუკიდებლობა მოითხოვონ. დრო და დრო ჩინეთის ლიდერები თავისივე კინოქრონიკების ისეთ ძლიერ ზეგავლენას განიცდიან, რომ საკმაოდ დაუცველები ჩანან ხოლმე. 1978 წელს, როდესაც დპრამსალას დელეგაციას ტიბეტში ჩასვლის ნება დართეს, პარტიის ხელმძღვანელებმა ტიბეტის მკვიდრთ მოსთხოვეს, ძველი დროების სიძულვილის გამო, დალაი ლამას წარმომადგენლებისთვის ქვები არ ესროლათ და არ ეფურთხებინათ. ამ დროს მათ ათასობით აღფრთოვანებული ტიბეტელი დახვდათ, რომლებიც პირქვე დაემხნენ, შემდეგ კი ხმაურით ცდილობდნენ, დალაი ლამას ძმას ხელით შეხებოდნენ (გაოგნებულმა პარტიის ხელმძღვანელმა სინანულით აღნიშნა, ათწლეულების მანძილზე დახარჯული მთელი ძალისხმევა მდინარე ლჰასაში ფულის გადაყრის ტოლფასი აღმოჩნდაო).

და მაინც, ტიბეტისთვის ალტერნატიული ვარიანტის შეთავაზება სარისკოა. 1998 წელს, ტიბეტის კვლევაში გატარებული თვეების შემდეგ, ჩინელმა მწერალმა ვანგ ლისიონგმა აღნიშნა, რომ ეს რეგიონი „ახლა იმაზე მეტად აყვავებულია, ვიდრე ოდესმე ყოფილა თავისი ისტორიის მანძილზე. მიუხედავად ამისა, ჩინეთის სახალხო რესპუბლიკამ ამით ტიბეტელების გული მაინც ვერ მოიგო. დალაი ლამას სულ უფრო მეტი ტიბეტელი ეჯაჭვება“. სხვა გამოკვლევაში ვანგი ჩინელებს აფრთხილებს: „ახლანდელი სტაბილურობა ზედაპირულია“. საბოლოოდ, ტიბეტსა თუ სხვა ადგილებში ჩატარებული კვლევების გამო მას შინა პატიმრობა მოუსაჯეს.

2008 წელს, როდესაც ტიბეტელთა პროტესტმა იფეთქა, მთელი მსოფლიო ყურადღებას უმთავრესად დედაქალაქში მიმდინარე დრამატულ მოვლენებზე ამახვილებდა, მიუხედავად იმისა, რომ სხვა

ადგილებში, სულ ცოტა, არეულობის 150 შემთხვევა მაინც აღინიშნა. მათ შორის მეზობელი პროვინციებიც იყო, მაგალითად, ცინჰაი, სადაც დალაი ლამა დაიბადა. ივლისის ერთ დღეს ტაქსი გავაჩერე და მძღოლს მისი დაბადების ადგილას, იმ პატარა ქალაქში წაყვანა ვთხოვე, რომელსაც ტიბეტელები ტაკცერს უწოდებენ (ცინჰაის დედაქალაქიდან მანქანით იქამდე მისვლას ერთი საათი სჭირდება). მძღოლი 34 წლის კეთილი, ხალისიანი ტიბეტელი აღმოჩნდა, რომელსაც აქ ჯიგმეს უწოდებენ. ადგილობრივი მკვიდრი იყო, მაგრამ ტაკცერი არც კი გაეგონა. მიუხედავად ამისა, მითხრა, რომ ნებისმიერ ადგილს მიაგნებდა, გასამრჯელოდ 30 დოლარი გამომართვა და გზას გაუფუძევით.

ჯიგმეს მწვანე შორტი და შავი მაისური ეცვა, რომელზეც „გინესის“ კათხა იყო გამოსახული. ის ენერგიით სავსე თანამგზავრი გამოდგა. მამამისი ტრადიციული ტიბეტური ოპერის მუსიკოსი ყოფილიყო, რომელსაც სკოლაში ორი წელი ევლო, მერე კი მუშაობა დაეწყო. იმხანად მას მშობლიური ქალაქიდან პროვინციის დედაქალაქ სინინგში ფეხით ჩასასვლელად 7 დღე სჭირდებოდა. ახლა ჯიგმე დღეში 3-4 ჯერ გადიოდა ამ გზას თავისი „ფოლკსგაგენსანტანათი“. ის პოლიფუნდის ფანი აღმოჩნდა და დიდი ხალისით მესაუბრა საყვარელ ფილმებზე: „კინგ კონგზე“, „ბექტების მბრძანებელზე“, „მისტერ ბინზე“. ყველაზე მეტად ამერიკელი კოვბოები მომწონს. ქუდები რომ ახურავთ და ცხენებს დააჭენებენ – ეს სულ ტიბეტელებს მაგონებს“, – მითხრა მან.

გზაზე ხშირად გვხვდებოდა ბანერები, რომლებიც გვახსენებდა, რომ ჩინეთს სურს, ეს რეგიონი ქვეყნის დანარჩენ ნაწილს უფრო მეტად დაუახლოვოს. დავინახეთ, როგორ აღმართავდა ასობით მუშა იმ ბურჯებს, რომლებსაც ახალი მაგისტრალი უნდა დაყრდნობოდა. სხვა მუშები მთაში გვირბანდნენ.

გავიარეთ პანანინა სოფლები, ალიზით ნაშენები სახლებითა და გზის პირას ჩამწკრივებული ცხვრებით, ბოლოს კი ტაკცერსაც მივადექით (ჩინურად მას ჰონგიაკუნი ჰქვია). 250-მდე სახლი წითელი ქვის იმ ბორცვს შეფენოდა, რომელსაც იქაურები მინაზე გართხმულ ლომს ამსგავსებენ. როცა ქალაქში შევედით, მხოლოდ მაშინ მკითხა ჯიგმემ, რისი ნახვა გსურთ

პირველ რიგში. ხალხმა ყველაზე ლამაზ სახლზე მიგვითითა – ეზოიან შენობაზე ნითელი ხის ორმაგი კართა და ურდულზე მოფრიალე ტიბეტური ლენტებით. ნაკითხული მქონდა, რომ კულტურული რევოლუციის დროს სახლი ნაწილობრივ დაინგრა, მაგრამ მოგვიანებით აღადგინეს. ისიც ვიცოდი, რომ ახლა იქ დალაი ლამას ნათესავი ცხოვრობს. ხელისუფლების წარმომადგენლებს მასთან ახლო ურთიერთობა აქვთ, ახალი ამბების სახელმწიფო სააგენტოს თანახმადა კი, ის ხელფასს მთავრობისგან იღებს და ადგილობრივ პოლიტიკურ საკონსულტაციო საბჭოში მუშაობს.

ხის კარი მოხუცმა ქალმა გაგვიღო, რომელსაც ვერცხლის კბილები და ორი ნაწნავი ჰქონდა. ეზოს რიყის ქვის მწკრივები და ყვავილნარები ამშვენებდა, ზემოთ ტრადიციული ფერად-ფერადი დროშები ფრიალებდა. როდესაც ამ ქალმა დამინახა, მითხრა: „ბოდიში, გამაფრთხილეს, რომ უცხოელებს შემოსვლის უფლება არა აქვთ. თუ შემოვუშვებთ, პრობლემები გავგიჩნდება“. შევბრუნდი და წასვლას ვაპირებდი, მაგრამ ამ დროს ჯიგმემ ქალს სთხოვა, თუ შეიძლება, რომ შემოვიდე და ეზოში ვილოცო. მოხუცმა შეუშვა, მე კი დავინახე, როგორ დაემხო ის მუხლებზე და შუბლი რიყის ქვებს მიაღო.

ღამე ერთ პატარა ქალაქში გავათიე, რომელსაც ტიბეტურად რებკონგი, ჩინურად კი ტონგრენი ჰქვია. 2008 წლის გამოსვლების დროს ადგილობრივი ბერები პროტესტს სახელისუფლებო შენობების წინ გამოხატავდნენ. „ჰომენ რაითს უოჩის“ ანგარიშში მოხსენიებული ერთი თვითმხილველი იმ სცენას აღწერს, როცა ჯარისკაცები და პოლიციელები ხალხს ელექტრო-ხელკეტებს ურტყამდნენ. როგორც ის ამბობს, 60-ს გადაცილებულ ერთ კაცს ყვირილი დაუწყია: „ათი ათას წელს იცოცხლოს მისმა უწმინდესობამ, დალაი ლამამ!“, „ტიბეტი დამოუკიდებელია!“. თვითმხილველის თქმით: „ხუთმა თუ ექვსმა ჯარისკაცმა ის ფეხქვეშ გაიგდო და ისე უმოწყალოდ სცემა, რომ სიკვდილის პირას მიიყვანა“.

არეულობის შემდეგ მთავრობამ რეგიონში უფრო მეტი სამხედრო ძალა შეიყვანა. ახლა ქალაქის განაპირას სამხედრო ბაზაა გადაჭიმული, სტანდარტული თეთრი შენობებით. ამ ნაბიჯს, როგორც მოსალოდნელი იყო, ინვესტიციების განხორციელება მოჰყვა – იმის საჩვენებლად, თუ რა უპი-

რატესობა აქვს მშვიდობიან განვითარებას. ბაზასთან ახლოს ახლად აშენებული, პასტელის ფერებში შეღებილი, ხუთსართულიანი კორპუსის ფანჯარაზე ნითელი ბანერი იყო მიმაგრებული, წარწერით: „ძლიერი ეთნიკური კავშირი!“.

ივლისში, როდესაც დალაი ლამას დჰარამსალაში შევხვდი, მის სახლთან ახლოს მდებარე საოფისე კომპლექსში, დიდ სასტუმრო ოთახში დავხვდით, რომელიც ბუდას ამსახველი ნახატებით იყო მორთული. თანამშენებმა მას უთხრეს, რომ ჩინეთიდან ჩამოვედი. სანამ პირველ შეკითხვას დავუსვამდი, მანამდე მკითხა, რა სიახლეებია ისეთ რეგიონებში, როგორც სინძიანი და შიდა მონღოლეთი. აღვუვებდი ჩანდა იმ თვალსაზრისით, რომ შეიძლება ერთ დღეს ტიბეტს ჩინეთიზაცია განეცადა ისევე, როგორც შიდა მონღოლეთს, სადაც უფრო მეტი ჰანი ცხოვრობს, ვიდრე მონღოლი.

„როგორც ზოგიერთი მონღოლი მეგობარი მეუბნება, ახლა შიდა მონღოლეთში მონღოლი მოსახლეობა დაახლოებით 3-4 მილიონია, ემიგრირებული ჰანების რიცხვი კი – დაახლოებით 20 მილიონი“, – მითხრა მან. ის ყავისფერ დივანზე ჩამოჯდა; წინ უბრალო ცხელი წყლით სავსე ფინჯანი ედგა. ისევე შიდა მონღოლეთზე ფიქრობდა, მერე კი მკითხა: „როცა ჩახვედით, იქაურობა, ერთი შეხედვით, ძალიან ჩინური მოგეჩვენათ?“ სანამ ვუპასუებდი, მითხრა: „ახლა ლჰასაც ასეთი ხდება: ჩაინათაუნს ემსგავსება“.

დალაი ლამას თავისი პროგნოზი გავახსენე – რომ ტიბეტური ბუდიზმის ბევრად მეტ ჩინელ მიმდევარს ჩინეთის პოლიტიკის შეცვლა შეეძლო – და ვუთხარი, ჩემი გამოცდილებით, ჩინელი მოქალაქეები ტიბეტისადმი პოლიტიკურ და რელიგიურ დამოკიდებულებებს ერთმანეთისგან განასხვავებენ-მეთქი. მან თავი გააქნია და ერთი ფრანგზე მომიხირო, რომელიც ბუდისტი ბერი კი გახდა, მაგრამ პოლიტიკურ ამბებში გარეგანს ერიდებოდა: „მას ვკითხე, ტიბეტური ბუდიზმისა და ზოგადად, ბუდიზმის გადარჩენისთვის თუ ლოცულობთ-მეთქი. მიპასუხა, დიას, ყოველდღე ვლოცულობო. მერე ვუთხარი, ტიბეტელები უმთავრესად ტიბეტური ბუდიზმის შესანარჩუნებლად იბრძვიან, ასე რომ, თუ ლოცულობთ, მაშინ უკვე გარეული ყოფილხართ-მეთქი!“ მას სიცილი აუტყდა.

აღმოვაჩინე, რომ რალაცის მოლოდინი ჩინეთშიც მწიფდება. ამ ქვეყნის მკვიდრმა ერთმა ტიბეტელმა ინტელექტუალმა მითხრა: „ტიბეტის პრობლემები და დალაი ლამა სხვადასხვა საკითხია. ათასწლეულებია, რაც ტიბეტელი ხალხი არსებობს – დალაი ლამა, უბრალოდ, ერთი კაცია მრავალს შორის. ტიბეტელებსა და ჰანებს ისევე ერთად ცხოვრება მოუწევთ. მისი გარდაცვალების შემდეგ კი სტაბილურობის შენარჩუნება გართულდება“.

ის დალაი ლამათი აღფრთოვანებული ჩანდა, ასე რომ, მისმა მომდევნო სიტყვებმა გამაკვირვა: „აი, როგორ ხედავს აქაური ახალგაზრდობა ამ ყველაფერს: დალაი ლამას უცხოელი ლიდერები იღებენ. ამისათვის მან ტიბეტის დამოუკიდებლობის იდეაზე უარი თქვა, მაგრამ სანაცვლოდ რა მიიღო ტიბეტელმა ხალხმა? მას უფლება ჰქონდა, დამოუკიდებლობა დაეცვა, თუმცა ვინ მისცა იმის უფლება, რომ უარი ეთქვა მასზე? ჩვენ ასე ვფიქრობთ“. ის სულ უფრო მეტად ღელავდა. „ხალხი მთელ მსოფლიოში ერთნაირია“, – განაგრძო მან, – „თუ ყველაფერი უკვე დაკარგა, სიკვდილის აღარ ეშინია“. ჩინელების შესახებ კი ასეთი რამ მითხრა: „ისინი ფიქრობენ, რომ წარმატებას მიაღწიეს. არადა, ცდებიან“.

დალაი ლამას იმედი აქვს, რომ მომავალში ძალადობის თავიდან აცილებას შედარებით ახალგაზრდა პოლიტიკური თუ რელიგიური ფიგურების დამოძღვრით შეძლებს და ისინი მის ხედვას გაიზიარებენ, სანამ მომდევნო რეინკარნაცია სრულწლოვანი გახდება ან დევნილობაში მყოფი საერო ლიდერები ხალხის მხარდაჭერას მოიპოვებენ. მათ შორის, ვინც შესაძლოა ეს როლი შეასრულოს, არის კარმაპა – ტიბეტში დაბადებული მაღალი რანგის ლამა, რომელსაც ბავშვობაში ჩინეთის მაშინდელმა პრეზიდენტმა ძიან ძემინმა „პატრიოტ“ რელიგიურ ლიდერად გახდომა უწინასწარმეტყველა. ამის ნაცვლად, 14 წლის კარმაპა დჰარამსალაში გაფრინდა და ახლა, 24 წლის ასაკში განონასწორებულ პიროვნებად მოგვევლინა, რომელიც საჯარო ლონისძიებების დროს ზოგჯერ დალაი ლამას გვერდით ზის ხოლმე. დალაი ლამასთან შედარებით, ახალგაზრდა კარმაპა უფრო მინიერი არსებობს და არ მალავს, რომ ინტერნეტი, ჰიპ-ჰოპი და ვიდეო თამაშები

უყვარს. როდესაც მას ვკითხე, ტიბეტური ბუდიზმის ჩინელი მიმდევრების რაოდენობის ზრდა თქვენზეც ისეთივე დამამშვიდებლად მოქმედებს თუ არა, როგორც დალაი ლამაზე-მეთქი, პასუხის გაცემის დროს სიფრთხილე გამოიჩინა. „ისინი სიმპათიას გამოხატავენ, მაგრამ არ ვიცი, ეს იმას ნიშნავს თუ არა, რომ რეალურ ავტონომიას უჭერენ მხარს. მათ კულტურა აინტერესებთ“, – მიპასუხა მან.

კიდევ ერთი გზა, რომელსაც დალაი ლამა მომავალში ტიბეტური მოძრაობის შენარჩუნებისა და გაძლიერებისთვის მიმართავს, საერო ხელმძღვანელობის წახალისებაა („დამთავრდა ის დრო, როდესაც რელიგიური ლიდერი პოლიტიკური ლიდერის ფუნქციებსაც ასრულებდა“, – განაცხადა მან). წლების განმავლობაში ის ტიბეტელ დევნილებს უფრო მეტი დემოკრატიისკენ მოუწოდებდა, თუმცა, ისინი მტკიცედ იყვნენ დარწმუნებული, რომ მათთვის დალაი ლამას უნდა ეხელმძღვანელა. წინა არჩევნების დროს ამომრჩევლების მხოლოდ ნახევარი მივიდა საარჩევნო ყუთთან. დპარამსალაში პირველად გამოიკრა საარჩევნო პოსტერები, რომლებიც ოქტომბერში დაგეგმილ პრემიერ მინისტრის არჩევნებს უკავშირდებოდა. თუმცა ბუდისტური ამომრჩევლები ამ სანახაობას, ასეთ თვითრეკლამას მალე ვერ შეეჩვივნენ. „ზოგიერთი ფიქრობს, რომ ეს საკმაოდ „არატიბეტურია“, – მითხრა ტპუბტენ სამპჰელმა.

ივლისში, დალაი ლამას დაბადების დღემდე რამდენიმე დღით ადრე, ჩინეთის სასამართლომ განმეორებითი განხილვის შემდეგ განაჩენი გამოუტანა ტიბეტელ ინტელექტუალს: ცნობილ გარემოს დამცველს რინჩენ სამდრუჰს ხუთწლიანი პატიმრობა მიუსაჯეს დივერსიული საქმიანობის ხელშეწყობისთვის. მას ბრალი დასდეს თავისი ორგანიზაციის ვებსაიტზე ისეთი სტატიის გამოქვეყნებაში, სადაც დალაი ლამა დადებითად მოიხსენიებოდა.

როდესაც პეკინში საგარეო საქმეთა სამინისტროს სპიკერს, ცინ განს დალაი ლამას დაბადების დღის შესახებ კომენტარის გაკეთება სთხოვეს, მან თქვა, რომ ამ თარიღის დახსომებით თავს არ ინუხებდა. სამაგიეროდ, ორი სხვა თარიღი გაიხსენა, რომლებიც ჩინეთის ისტორიაში ორიენტირის როლს ასრულებს: 1951 წლის ის პერიოდი, როცა ჩინეთის არმიამ ტიბეტი

„მშვიდობიანად გაათავისუფლა“ და 1959 წლის ის დღე, როდესაც ჩინელებმა ამბოხება ჩაახშეს და პოლიტიკური შეცდომების გამოსწორება დაიწყეს (ცოტა ხნის წინ ჩინეთის მთავრობამ ის ყმების განთავისუფლების დღედ შერაცხა).

რაც უფრო ასაკში შედის დალაი ლამა, ჩინეთის მთავრობა მით უფრო მტკიცედ იცავს თავის გადაწყვეტილებას: მასთან შეხვედრას თავს არიდებს. მათ შორის, ვისაც პეკინში, დპარამსალასა და ვაშინგტონში შეხვედდი, არავინ ფიქრობს, რომ სიტუაცია ახლო მომავალში შეიცვლება. ამას, ნაწილობრივ, ისიც განაპირობებს, რომ ჩინეთმა ალტერნატივების რაოდენობა შეიზღუდა: საკუთარი მოქალაქეებისთვის იმის შთაგონებით, რომ ტიბეტის მიმართ ნებისმიერი დათმობა ეგზისტენციურ საფრთხედ უნდა აღქვას, მან მოლაპარაკებებისთვის ძალიან მცირე სივრცე დაიტოვა. ასე რომ, ახლა ორივე მხარე ფსიქოლოგიურ ომშია ჩაბმული: დალაი ლამა ელის, თუ როდის შეიძენს საკმარის უზრალო ჩინელ მიმდევარს იმისათვის, რომ ჩინეთის პოლიტიკა შეიცვალოს, ხოლო ჩინეთის მთავრობა ელის, თუ როდის მოიგებს იმდენი უზრალო ტიბეტელის გულს, რომ ლჰასაში სტაბილურობა შენარჩუნდეს.

ჩინელი ლიდერები დარწმუნებული არიან, რომ თუ დალაი ლამას გარდაცვალებამდე მოიცდიან, მისი ადგილი ვინც არ უნდა დაიკავოს, ის ნაკლებად დაახვევს თავბრუს ვაშინგტონელ კანონმდებლებსა თუ ინდიანელ ძაღლების მომვლელებს. ალბათ, არც ცდებიან. თუმცა შესაძლოა ისინი სათანადოდ ვერ აფასებენ ტიბეტელების დამანგრეველ პოტენციალს: ჩინეთის ხელისუფლების წარმომადგენლები ხომ სხვა დროსაც დაუბრმავებია ტიბეტის მომავლის ოპტიმისტურ ხედვას. ჩინელმა მწერალმა ვან ლისიუნმა, რომელმაც თავის დროზე ზუსტად იწინასწარმეტყველა, რომ ტიბეტში არეულობა მოხდებოდა, ცოტა ხნის წინ დაწერა: „სანამ დალაი ლამა ცოცხალია... ტიბეტელები გულში იმედს ინახავენ. თუმცა როგორც კი ის გარდაიცვლება... მწუხარებიდან უკიდურესი გაშმაგება ამოიზრდება“. ლოდი გაიარი ამბობს, რომ მისი ჩინელი კოლეგები, რომლებთან ერთადაც მოლაპარაკების მაგიდას მისჯდომია, ახლა ყველაზე მეტად შეუვალნი არიან. „ისინი ყოველთვის მეუბნებიან, თქვენი დრო დათვლილიაო. მე

კი ვპასუხობ: დიახ, რა თქმა უნდა, ჩვენი დრო დათვლილია, მაგრამ თქვენი დროც ასევე დათვლილია-მეთქი“, – მითხრა მან.

როდესაც დალაი ლამას საოფისე კომპლექსში ვესტუმრე, ის ჩინელ სტუმრებს ემშვიდობებოდა და ბოლოს მათ ჩრდილოჩინურ დიალექტზე წარმოთქმული სიტყვებით გამოეთხოვა. საუბრის დროს მისი ფიქრები ჩინეთს დასტრიალებდა. „რამდენადაც თავისთავადი ტიბეტური იდენტობა არსებობს, მათ მუდამ ემინიათ“, – მითხრა მან პეკინელი ლიდერების შესახებ, – „ჩინეთის მთავრობამ ინდოელთა გამოცდილება უნდა შეისწავლოს: სამხრეთინდოელები, აღმოსავლეთინდოელები, დასავლეთინდოელები, ჩრდილოინდოელები – განსხვავებული ენები, განსხვავებული დამწერლობა. თითოეული საკუთარი განსხვავებით ამაყობს და ამასთანავე ერთი რესპუბლიკის ფარგლებში რჩება. ქვეყნისგან გამოყოფის საფრთხე არ არსებობს, თუ საერთო ინტერესებს კარგად აცნობიერებ“.

მართალია, ინდოეთის ჩახლართულ ეთნიკურ პოლიტიკას აიდეალებდა, მაგრამ მისი თვალსაზრისი სრულიად ნათელი იყო. იმ ფაქტმა, რომ „საერთო ინტერესების“ ძალის სწამდა, ჩინელი სოციოლოგის მა რონგის შენიშვნა გამახსენა: საბჭოთა კავშირი იმიტომ დაიშალა, რომ მის მრავალეთნიკურ მოსახლეობას მხოლოდ ცარიელი ეკონომიკური ფილოსოფია აერთიანებდა და მეტი არაფერი. ამ აზრით, დალაი ლამასა და ჩინელ ლიდერებს, უნებლიეთ, ერთი და იმავე რაბის სწამთ: იმის, რომ ქვეყნის ცალკეული ნაწილების ჰარმონიულად შეკავშირებაა საჭირო. თუმცა ამის მისაღწევი საუკეთესო გზის თაობაზე მათი შეხედულებები ფუნდამენტურად განსხვავდება და ერთმანეთს ეწინააღმდეგება.

დალაი ლამას დაბადების დღეს, საღამოს ეთერში, ინდურმა ტელევიზიამ მასთან ტოკ-შოუს სტილში ჩაწერილი ინტერვიუ აჩვენა. რასაკვირველია, წამყვანი სტუმრის ჯანმრთელობით დაინტერესდა. „თუ თვითმკვლელობას არ ჩავიდენ, სხვა მხრივ ჩემს ორგანიზმს საფრთხე არ ემუქრება“, – მხიარულად უპასუხა მან, – „სრულიად ჯანმრთელი ვარ. კიდევ ათ ან ოც წელს... უპრობლემოდ გადატარებ. ვინ იცის, იქნებ ოცდაათსაც!“ თუ მისი წინასწარმეტყველება ახდა, მაშინ ის 105 წლის იქნება.

კიკეთის მანიფესტი

<<< ლასანისი ბვ. 88

მაგრამ იმ კინორეჟისორებმა, რომლებმაც საბჭოთა ეპოქაში მოიპოვეს სახელი და ძალაუფლება, ან არ მოინდომეს „დაგროვებული ქონება“ დაეთმოთ ახალგაზრდებისთვის, ანდა მხარი დაუჭირეს და კინოს გა-

დალების უფლება მისცეს მხოლოდ და მხოლოდ მამების თაობის მიმართ ლოიალურად განწყობილ ახალგაზრდა კინემატოგრაფისტებს. ეს ქონება – კინოთეატრები, სტუდიის პავილიონები, არქივი გაიძარცვა. ცარიელი კინოთეატრები საპარაკმახერობებს, სახინკლევებს მიაქირავეს და შემოსუ-

ლი მოგება „მამებმა“ თავად ჩაიდეს ჯიბეში.

„ვარდების რევოლუციის“ შემდეგ შეიქმნა პირობა, დასჯილიყვენ ის ადამიანები, რომლებმაც გაძარცვეს და გაანადგურეს ქართული კინემატოგრაფი. მაგრამ ახალმა ხელისუფლებამ ლამის დემონსტრაციულად გამოავლინა გულგრილობა იმ ხელოვნების მიმართ, რომელიც საბჭოთა ეპოქაში შეიქმნა... პრიორიტეტები შეიცვალა. მიხეილ სააკაშვილის ინიციატივით დაიწყო მუშაობა სცენარზე ფილმისა „დავით აღმაშენებელი“, რომელიც ახალი ხელისუფლების სავიზიტო „იდეოლოგიური ბარათი“ უნდა გამხდარიყო.. პროექტი ვერ განხორციელდა. მაგრამ იმ კულტურულ პოლიტიკაში, რომელსაც დაეყრდნო ხელისუფლება, სოციალური კინოსთვის ადგილი აღარ დარჩა. ხელისუფლებას, რომელსაც ობიექტური თუ სუბიექტური მიზეზით საფრთხეები არ აკლდა, სულაც არ აწყობდა კრიტიკული ხელოვნების სტიმულირება. ახალი ქართული სახელმწიფოს მშენებლობის პროცესში კრიტიკული ხელოვნება დესტრუქციულ როლს შეასრულებდა.

ასეთ ვითარებაში წარმოუდგენელი შემგუებლობა, სიმხდალე და უინიციატივობა გამოავლინა კინემატოგრაფიულმა სამყარომ. ქართული კინო, რომელსაც ისედაც ყოველთვის ჰქონდა „გადაადგილების“, უცხო და განსხვავებულის დანახვის პრობლემა, საბოლოოდ გადაიქცა ნარცისულ მოცემულობად...

აქ წამოვდექი და ცოტა გავიარგამოვიარე. ჩემი ლაბორანტის უნარი, დამაჯერებელი გაეხადა ყოველი სიტყვა, რომელსაც ამბობდა, უკვე მალიზიანებდა. ჩანთიდან ის რუსული წიგნი ამოვიღე გერმანულ კინოზე, რომელშიც ობერჰაუზენის მანიფესტი იყო დაბეჭდილი.. რატომღაც გოგოებს მივმართე:

„– ჩვენ კომუნისტური წარსულის გააზრებაზე ვაპირებდით დეკლარაციის გამოქვეყნებას... იმაზე, რომ ამ უფიცებს ნამგალი და ურო საბჭოთა სიმბოლიკა ჰგონიათ... იქნებ, ეგრე მე ჯვარი მიმანჩია ბოროტების

სიმბოლოდ? ჯვრით ხელში რამდენი ადამიანი აწამეს... რა ვქნათ, აკრძალეთ?”

მივხვდი, რომ ჯვრის ხსენება ნიაზი გააბრაზა. თუმცა, შეეცადა, არ შეემჩნია. უფრო მეტიც, პატარა პაუზის მერე დამთანხმდა, ეგ პუნქტიც შეეტანა დეკლარაციაში:

„**დღეს საშიშროება შეექმნა არა მარტო თანამედროვე ქართულ კინოს, რომელიც ვერა და ვერ ცდება ნარკომანების, ძველი ბიჭების, „შორენების ეროტიკის“ საზღვრებს...**

„შორენების ეროტიკა“ იმ ნუგზარმა დაუმატა... ძალიან სასაცილო იყო, ეს რომ თქვა.

საშიშროება შეექმნა მთელ ქართულ კინოკლასიკას – განსაკუთრებით სოცრეალიზმის ეპოქაში გადაღებულ ფილმებს, რომლის მნიშვნელობა არ ესმით დღევანდელი ჩვენი კულტურის იდეოლოგებს... მათ სჯერათ, რომ საბჭოთა კულტურის განადგურებით საბოლოოდ განთავისუფლდებიან საბჭოთა აჩრდილებისგან. თუმცა ეს ზედაპირული რეფორმა ქვეყანაში, სადაც ლუსტრაციის კანონის მიღებაც კი პრობლემა გახდა, ჩვეულებრივი ჩანაცვლება და მეტი არაფერი!

ირაკლი ჩარკვიანის ძეგლი – სტალინის ძეგლის ნაცვლად!

ეს ბოლო წინადადება ისე ლამაზად თქვა, კინალამ მომიბრუნდა ნიაზისკენ გული... თანაც, მე ზოგადად მიყვარს სტილს და ინტონაციას რომ არღვევენ ხოლმე. მონტაჟის პედაგოგმა ამის გამო გასულ წელს ნიშანი არ დამინერა.

ამასობაში გოგოებმა ობერპაუზუნის მანიფესტი გადაიკითხეს და ახალი წინადადებით შემოვიდნენ:

„**გერმანიას თითქმის ნახევარი საუკუნე დასჭირდა ფაშიზმის აჩრდილისგან გასათავისუფლებლად. 1962 წელს, ობერპაუზუნის კინოფესტივალზე, ახალგაზრდა რეჟისორებმა ფარისევლობასა და სიმხდალესი ამხილეს „ეკონომიკური სასწაულის“ ზმანებებში მოლივლივე გერმანული საზოგადოება, კინოს კი მოსთხოვეს ერთი წუთით არ მოედუნებინა ყურადღება და გადაქცეულიყო მომხმარებლური საზოგადოების თავისებურ**

სინდისად!

ჩვენ, ქვემოთ ხელმომწერნი ვაცხადებთ, რომ ჩვენმა მშობლებმა დღემდე არ მოინანიეს საბჭოთა წარსული. მათმა უმრავლესობამ – ისევ და ისევ ჩანაცვლების პრინციპით – პარტიული ბილეთები გადაადგოდ და ჯვარი დაიკიდა გულზე. კომუნისტური პროპაგანდის სტილმა, ამჯერად „სახელმწიფოებრივი აზროვნების“ პრეტენზიით, მოიცვა კულტურის ყველა სფერო, მათ შორის კინემატოგრაფი. ჩვენ აღარ შეგვეშინდება იმის თქმა, რომ გაგვზარდეს, გვასწავლეს, დაგვაპურეს და ჩაგვაცვეს ფარისევლებმა, რომლებიც დღეს, თავიანთ მორჩილ შეილებთან ერთად, ამტკიცებენ, რომ საბჭოთა კავშირი აღარ არსებობს და საბჭოთა წარსულის აღდგენის საშიშროება მხოლოდ და მხოლოდ პარანოიული ხილვა!

ეს ბოლო აბზაცი თითქმის სიტყვა-სიტყვით ითარგმნა ობერპაუზუნის მანიფესტიდან. უბრალოდ, იქ სიტყვა „ნაციზმი“ იყო გამოყენებული. ნაციზმი და ნაცისტური გერმანია. ასეთმა სწორხაზოვანმა პარალელმა კამათის სურვილი დამიკარგა. ნიაზი ყურადღებას არ მატყვევდა. მაგრამ ნუგზარმა კი შეამჩნია, რომ ვერ ვიყავი ხასიათზე, როცა გამოვაცხადე:

– „მარშრუტკა მოვა ეხლა. მოვანეროთ ხელი და მოვრჩეთ“

რა იყო, რა არ მოგნონსო? – გადამეკიდნენ გოგოები. ბოლოს ვთქვი ის, რაც ჯერ კიდევ ჰამაკში ლივლის დროს გავიფიქრე:

„–ეს მანიფესტი არაფერს შეცვლის, თუკი სკანდალი არ იქნა. თუკი კონკრეტულად არ დავასახელებთ ადამიანები, რომლებმაც ბოკილები დაგვადეს, რადგანაც თავად იყვნენ მთელი ცხოვრება მონები!“

კარგიო.. ვილაცამ რეზო ჩხეიძე გაიხსენა, ვილაცამ გიგა ლორთქიფანიძე.. ძმები შენგელაიები..

თუ მაგრები ხართ, მოდით, პირველ რიგში თქვენი მასწავლებლები დაასახელებთ-მეთქი, – ვთხოვე.

რა საჭიროაო.. შენ რა გიჭირს, ისედაც ნანობ, სარეჟისოროზე რომ

ჩააბარეო! რა არ მითხრეს!

ნიაზი ერთადერთი აღმოჩნდა, ვინც არ გააპროტესტა ჩემი წინადადება. ყოველთვის ვიცოდი, რომ კინომცოდნეები უკეთესი ხალხია, ვიდრე რეჟისორები. ფილმების ყურება მაინც არ ეზარებათ! მაგრამ სიის შედგენის დროს ჩვენს შორის მოხდა შელაპარაკება, რომელმაც სევდიანად დაასრულა „კიკეთის მანიფესტის“ შექმნის სცენა. უფრო სწორად, სცენები...

ჩემი დასახელებული მასწავლებლებიდან ნიაზმა ერთი ამოშალა – გვახარია.

ბევრი ვარწმუნე, რომ ეს კაცი თავისი თაობის ნაწილია, გორბაჩოვის ეპოქისა და „ადამიანური საბჭოთა კავშირის“ ნოსტალგიით მცხოვრები..რომ ადამიანთა მანიპულაცია უყვარს, როგორც ყველა 80–იანელს და მის მიმართ გამოთქმული მცირეოდენი შენიშვნაც კი სამყაროს დაღუპვად მიაჩნია.

არა და არაო. იმდენად დამაჯერებლად იძახა ეს „არა და არა“, რომ სხვებიც დაარწმუნა ამაში... ამ გვახარია გამო პედაგოგების სია ამოვშალეთ. მანიფესტს ხელი მოვანერეთ და „ცხელ შოკოლადში“ წავიღეთ. მგონი ნოემბრის ნომერში უნდა გამოაქვეყნონ.

მაგრამ მე შეიძლება, არც ვიყიდო ეგ ნომერი... აკი ვთქვი უკვე, არ მიყვარს ზოგადი მსჯელობა. არ მიყვარს ავტორიტეტებით მცხოვრები სნობები. თანაც ვიცი, რომ მაგ მანიფესტს არანაირი გამოხმაურება არ ექნება – არავინ გაბრაზდება. დიდი-დიდი მმკ-მ თქვას სადღაც რამე და ფეისბუქში დაგვილაიქონ ფრენდებმა!

მარშრუტკაში, თბილისის გზაზე, ისევ ჩემს საყვარელ გერმანიაზე ვფიქრობდი. ფასბინდერზე. 36 წლის მოკვდა! 36 წლის!

გადავწყვიტე, ამ დღეებში მამუკას დაეურეკო.

საათს დავხვდე. ჩემი „სვოჩი“ ისევ გაჩერებულია. არადა, ახალი ელემენტი ჩამიდეს. როგორც ჩანს, ელემენტის ბრალი არაა. უბრალოდ, საათია გამოსაცვლელი.

მესაფლავე ნომერი ერთი

<<< ლასანისი ბვ. 92

რატომღაც მასთან უნდა შემეფლო და წინასწარ დაფურეკე 12-ზე თუ დღის პირველ საათზე. მკაცრად მკითხა, თქვენ რა, არ იცით, რომ ჩემთან ორ საათამდე არ შეიძლება დარეკვა? ვეუბნები, არა, არ ვიცოდი და რატომ არ შეიძლება, ასე გვიანობამდე გძინავთ-მეთქი? „არა, ორამდე მაინც უნდა ვიმუშავო და ამ დროს ზარებით ხელი არავინ უნდა შემიშალოს.“ მე ეს ძალიან მომეწონა, თვითონაც ტოროლა ვარ, დილაადრიან ვმუშაობ. კარგი იქნებოდა, საერთო წესად გვექონოდა, ერთმანეთს არ დავცემოდით თავს პირველ-ორ საათამდე, რომ ხალხს ემუშავა. ამალრიკიც და მისი მეუღლე გიუზელიც ყოველდღე მუშაობდნენ ორ საათამდე და ყველაფერ სხვას ამის შემდეგ ახერხებდნენ. მან ასე დაადგინა. ჩვენს უწესრიგო სამყაროში ეს საკმაოდ გასაოცარი რამ იყო. შემდგომში ყოველთვის, სანამ დაფურეკავდი, საათს დავხედავდი, ორის დადგომას ველოდებოდი და მხოლოდ შემდეგ ვუკავშირდებოდი.

ამალრიკმა დაწერა წიგნი „მიღწევს თუ არა საბჭოთა კავშირი 1984 წლამდე?“, რომელიც მისთვის დიდი განსაცდელი გამოდგა. იცოდა, რომ ამისთვის პატიმრობის წლებით უნდა გადაეხადა და შინაგანად მოემზადა კიდევ, მაგრამ მას კიდევ უფრო დიდი განსაცდელი ელოდა. ხალხს ვერ წარმოედგინა, რომ ასეთი

წიგნი შეგეძლო დაგეწერა და დაუსჯელი დარჩენილიყავი. და ძალიან ბევრმა, მათ შორის ისეთებმაც, ვინც ამალრიკს იცნობდა, ამას მარტივი ახსნა მოუძებნა: სუკის აგენტია და წიგნი – პროვოკაციააო. მრცხვენია თქმა და დისიდენტების წრეებში ეს ერთობ გავრცელებული მოსაზრება იყო.

ხალხს არ ესმოდა, რომ ადამიანი შეიძლება ისე თავისუფალი ყოფილიყო შინაგანად, რომ ასეთი წიგნი დაეწერა და საკუთარი ხელმოწერაც დაესვა. კითხვაზე „ეს წიგნი ფულისთვის ხომ არ გამოგიციათ დასავლეთში?“ პასუხობდა: „რატომაც არა, ფულისთვისაც. ერთი გაბედონ და არ გადაიხადონ!“ რა თქმა უნდა, ფულისთვის არ წერდა, მაგრამ ჰონორარი მაინც მიიღო. თანაც სრულიად თავხედურად მოითხოვდა ამ ჰონორარს. წარმოიდგინეთ, ჩეკისტებს რა მოსდიოდათ ამ დროს. რა თქმა უნდა, ბოლოს და ბოლოს, ჩასვეს. გიუზელს იმედი ჰქონდა, როდესაც დაიჭერენ, მიხვდებიან, რომ ჩეკისტი არ არისო. მე მეგონა, ნაკლებად ადარდებდა, ხალხი რას ფიქრობდა, მაგრამ გიუზელი ყვებოდა, რომ სახლში რომ ბრუნდებოდნენ, ხანდახან თურმე ორივე ტიროდა.

მას შემდეგ, რაც დააპატიმრეს (და ეს საკმაოდ მალე მოხდა), სულ დავრბოდი გიუზელთან. თუმცა თვითონ გიუზელი თავისთავადი ადამიანი იყო, ამალრიკის მეგობრების წრეში უმრავლესობისთვის

ის მხოლოდ ამალრიკის ცოლი იყო. ამასთან ერთად, ამალრიკს საშინელი თვისება ჰქონდა – თავს ვერ იკავებდა და ადამიანს რამე საზიზღრობას ეტყოდა, საკმაოდ დაუნდობლად, რამე ისეთს, რასაც, ჩვეულებრივ, პირში არ ეუბნებიან ხოლმე ხალხს. ჩემთვის ეს გამოცანა იყო, რადგან ჭკვიანი კაცი ამას არ გააკეთებდა, არადა, ის ამკარად ჭკვიანი კაცი იყო. მაგალითად, ერთ-ერთი ცნობილი დისიდენტის ცოლს უთხრა, როგორ გაჰყევით ცოლად, ის ხომ სულელიაო. როგორი დამოკიდებულება ექნებოდა ამ ქალს, რომელსაც თავისი ქმარი უყვარდა, ამალრიკისადმი? რა თქმა უნდა, უარყოფითი.

გულწრფელად მიმანდა ამალრიკი დიდი ადამიანად, საინტერესო პიროვნებად და თუმცა ამას პირდაპირ არ ვამბობდი, მაგრამ ეს ეტყობოდა ჩემს დამოკიდებულებას და ამის გამო, მე განსაკუთრებულად მექცეოდა.... გადასახლებიდან რომ დაბრუნდა (სხვათა შორის, მე ერთ-ერთი იმათგანი ვიყავი, ვისთვისაც გადასახლებიდან ერთი-ორი ბარათი მიუწერია), გიუზელთან ერთად მესტუმრა. სამი-ოთხი წელი არ შევხვედრილვართ. კარი გააღო და ოთახში შემოვიდა თუ არა, მომახალა, როგორ დაბერებულხარ და გასუქებულხარო.

ალბათ ასეც იყო, მაგრამ შეეძლო, ეს ამბავი თავისთვის შეენახა. ეს გასაოცარი თვისება ჰქონდა. მე კი ვიფიქრე, მაგასთან რას გააწყობ-მეთქი, მაგრამ ჩემმა ქმარმა ეს დიდხანს ვერ აპატია. ამალრიკი ხშირად განაწყობდა ირგვლივ მყოფებს თავის წინააღმდეგ, მაგრამ რატომ აკეთებდა ამას, ჩემთვის გაუგებარი იყო. შეეძლო ქედმაღლურად ეთქვა რამე და თანაც ძალიან უსიამოვნო. ეს გასართობი იყო, რადგან იგი, უეჭველად ჭკვიანი კაცი იყო, მაგრამ ეს პატარა ბიჭობა ვერ მოიშალა. მე ვისწავლე მასთან ბრძოლა მისივე იარაღით. ერთხელ ქუჩაში მივდიოდით (ვაშინგტონში), ამალრიკი რაღაცას ამბობდა თავის თავზე და საკმაოდ მწარე რამეები უუთხარი. გაკვირვებულმა შემომხედა და ლაპარაკი განაგრძო. ორჯერ-სამჯერ ჩაუფუტარე ასე და ყველაფერს მიხვდა და ერთმანეთს უკვე თანასწორებად განვიხილავდით. როგორც გაირკვა, მასთან ასეთი ურთიერთობა იყო საჭირო, თუმცა თავიდან ამას

ვერ ვხვდებოდი.

როცა ემიგრაციაში წავედი და ვენაში აღმოვჩნდი, როგორც მოსკოვის ჰელსინკის ჯგუფის წარმომადგენელი, ინგლისში მიმინვიეს კონსერვატორების, ლეიბორისტებისა და ლიბერალების საპარლამენტო ჯგუფებმა. ყველამ ერთად ფული შემიგროვეს და მიმინვიეს. 22 თებერვალს გავემგზავრე ვენიდან და მარტის დასაწყისში ინგლისში ვიყავი. როგორც კი გაიგეს, რომ ჩავედი, უმაღლესი ჩამოვიდნენ ბუკოვსკი და ამალირიკი. ამალირიკი ჰოლანდიიდან. თავიდან, როგორც წესია, სმა და ხმაური დავიწყეთ, შემდეგ კი მოუწყვეი 1976 წლის 5 დეკემბრის ბოლო დემონსტრაციის ამბებს, რომელზეც გრიგორენკო გამოვიდა სიტყვით. დემონსტრაციაზე უამრავი ხალხი მოვიდა: მთელი ბულვარი კინოთეატრ „როსიამდე“ საესე იყო. მაშინ ვიფიქრე, ამ ხალხში უმეტესობა ჩეკისტი იქნებამეთქი, რადგან ვერ წარმოვადგინა, ამდენი ხალხი თუ მოვიდოდა. და როცა 6 საათზე ხალხმა ქუდები მოიხადა და დავინახე, რამდენი ვიყავით, გაოგნებისგან ტირილი დავიწყე. ამას ვყვებოდი და ისევე ავტირდი; ის კი არა, ბუკოვსკისა და ამალირიკსაც მოადგა თვალზე ცრემლები.

შემდეგი მოგონებები ამერიკაზეა. ჩემმა მეუღლემ მათემატიკის პროფესორის ადგილი მოიპოვა დასავლეთ ვირჯინიის კოლეჯში და სექტემბერში იქ გავემგზავრეთ. მალე ჩვენთან ჩამოვიდნენ ამალირიკი და გიუზელი. ისინი ბოსტონში ცხოვრობდნენ, სადაც ამალირიკი რომელიღაც უნივერსიტეტში ლექციების კურსს კითხულობდა და როცა კონტრაქტი ამოეწურა, სხვა ქალაქში გადადიოდნენ და გზად ჩვენთან შემოიარეს. რამდენიმე დღე დაჰყვეს ჩვენთან.

ჩამოიტანა საბეჭდო მანქანაზე გადაბეჭდილი წიგნი (კომპიუტერები არ იყო) უზარმაზარ საქალაქოში და მთხოვა თარიღებისა და სახელებისთვის გადამეხედა, რამე ხომ არ ავურიეო. როგორც სერიოზულ კრიტიკოსსა და რეცენზენტს არც განმიხილავდა.

მადრიდის კონფერენციაზე რომ მიმინვიეს, დამირეკა და მითხრა, მე და გიუზელიც ჩამოვალთ მანქანითო. კონფერენცია რომ დამთავრდება, არ იქნარო, ერთი კვირით დარჩი და მანქანით

წაგიყვანთ ტოლედოშიო. ეს იდეა ძალიან მომეწონა, რადგან არასდროს არაფერი არ მინახავს, საქმეზე ჩავდიოდი და სასწრაფოდ უკან ვბრუნდებოდი ხოლმე.

ჩავედი, როგორც მოლაპარაკებულები ვიყავით, გავეჩრდი სასტუმროში. საღამოს ვილაცა მიკაუუნებს. გამოვდივარ და მეუბნებიან: „იცო, დარეკეს და თქვეს, რომ ამალირიკი დაილუპა. გიუზელი კი გზაშია“.

კატასტროფა გრენადასთან მომხდარა, მადრიდიდან საათნახევრიანი მგზავრობის მანძილზე: ამალირიკს ესპანეთის ვიზა არ მისცეს. ვილაცეებმა აუხსნეს, რომ მთებში რალაც ისეთი გზებით მიინც შეიძლება მოხვედრა, სადაც სასაზღვრო პოსტები არ არისო. მანქანით გამოვვლიათ ეს მთები, არსად გადაჩხილან, თუმცა მანქანა რამდენჯერმე მოსრიალებულა და ისიც საუკეთესო მძღოლი არ იყო, ფრთხილად არ ატარებდა, მაგრამ ესპანეთში წარმატებით შემოსულან ყოველგვარი ვიზის გარეშე. უკვე დაბლოზე ჩამოსულან და ძალიან ვიწრო გზა დახვედრიათ – თითო ზოლი იქით და აქით. შემხვედრად თურმე სატვირთო მანქანების კოლონა მოდიოდა, ჩართული ფარები თვალს უზნელებდა, გამყოფ ხაზს იმაზე მეტად მიახლოვებია, ვიდრე დასაშვები იყო, მაგრამ სატვირთო მანქანას არ შევახებია.

აი, რა მომხდარა: ერთ-ერთ სატვირთო მანქანას (მე შემდეგ გიუზელთან ერთად ვიყავი იქ, როდესაც მისგან ჩვენებს იღებდნენ, ამიტომ ვიცი ეს ამბავი ასე დაწვრილებით) ფოლადის სარტყელი ჰქონია და რალაცნაირად ამ ფოლადის ნაჭერი მოწყდა მოძრაობისას, სირქარეში ამალირიკის მანქანის შუშა გატეხა და ანდრეის საძილე არტერიში მოხვდა. ამალირიკს თავი საჭეზე ჩამოუვარდა.

გვერდით იჯდა გიუზელი, განაკანრიც არ ჰქონია, უკან ორნი – არაფერი. ქალი კითხულობს, „რა მოხდა?“ – ის არ პასუხობს, ანჯღრევენ და უკვე მკვდარია. ეს ერთ წამში მოხდა. მანქანას არაფერი მოსვლია, არავის არაფერი მოსვლია. სატვირთო მანქანა გაჩერებულა, გაფითრებული მძღოლი გადმოხტარა და დაუძახია:

„ჩემი ბრალი არ არის, ჩემი ბრალი არ არის! ვერ ვხვდები, რა მოხდა, მე არ შევხვებოვარ!“

საერთოდ ვერავინ ვერ მიხვდა, რა მოხდა, რადგან მანქანები ერთმანეთს არ შეხებია. შემდეგში გამომძიებელმა ეს ფოლადის ნაჭერი მაჩვენა. უკვე პოლიეთილენის შეფუთვაში იყო, როგორც ნივთმტკიცება. ეს ნაჭერი მანქანაში იპოვეს. მინაზე მხოლოდ ნახვრეტი იყო, მთელი შუშა არც გამტყდარა, კაცი კი დაილუპა.

როცა ამბობენ, ამალირიკის სიკვდილი საბჭოთა უშიშროებამ მოაწყობა, ეს სიმართლე არ არის: ცნობილია, რისი მონყობაც შეუძლიათ, როგორც სპილოებს ჯამ-ჭურჭლის მალაზიაში. ასეთი საქმე რომ მოეწყობა? ვერასოდეს ვერ დავიჯერებ. მანქანაში დარჩა მისი სხეული და სამივე: გიუზელი, ვიქტორ ფაინბერგი და ვლადიმირ ბორისოვი ჩემთან ჩამოვიდნენ სასტუმროში. გიუზელი საერთოდ გათიშული იყო. ნომერში ორი ლოგინი მქონდა და ჩემთან მოვათავსე, რადგან მისი მარტო დატოვებისა მემშინოდა – შეეძლო თავისთვის რამე დემართა. ამის შემდეგ დაიწყო სრული კომპარი და ამ კომპარით დამთავრდა ჩემი მონაწილეობა მადრიდის კონფერენციაზე (ეს ძალიან მნიშვნელოვანი კონფერენცია იყო. მე ენთუზიაზმით ვმონაწილეობდი მასში, რადგან ეს ერთადერთი შემთხვევა იყო, როდესაც ყველა ერთიანი ფრონტით გამოვიდა ადამიანის უფლებებთან დაკავშირებით საბჭოთა კავშირსა და მის სატელიტ ქვეყნებში; მაგრამ როცა ეს უბედურება მოხდა, სულ დამავიწყდა, რომ ჩვენი ნომრის კარს მიღმა მადრიდის კონფერენცია მიმდინარეობდა). გიუზელს ვიყავი მიჩერებული და დილიდან საღამომდე ისევე და ისევე ვიხილავდით, როგორ მოხდა ეს: „და ეს რომ ასე ყოფილიყო, ცოცხალი გადარჩებოდა“. ეს არც ღამით მთავრდებოდა და ძილიც არ იყო. ხანდახან დღისით თუ ჩაგვეძინებოდა. ეს იყო ერთობლივი შეშლილობის კვირა. გიუზელი ისეთ მდგომარეობაში იყო, რომ თვითონაც არ იცოდა, ერთი წუთის შემდეგ რას ჩაიდენდა. მე, მით უმეტეს, არ ვიცოდი. ბოდიში და, ტუალეტში რომ შედიოდა, გვერდით ვიდექი, კარს ვუღებდი, რომ დამენახა. ერთი კვირის თავზე ვუთხარი, მოდი, ქუჩაში გავიდეთ-მეთქი. დამეთანხმა. გავედით და ერთად გავიარეთ ქალაქში, გვიკვირდა, რომ ირგვლივ სიცოცხლეა, ხალხი დადის. ხუთი წუთიც

ფოტოსაყარო

თბილისი:

ბაქმიძისილის ბ. ბ. 932198, 997404;

ვახ-ფხოველას 21, ბ. 379586;

აღმაშახლის 86, ბ. 910731;

photoworld.ge

ციფრული ბეჭდვა

მობილურიდან ბეჭდვა

საბათის ფოტო

ფირიდან ბეჭდვა

დეგაპრინტი DEGAPRINT

ციფრული ოფსეტური ბეჭდვა

ტელ.: +995 32 995007 / 998843

ფაქსი: +995 32 995681

degaprint@caucasus.net

ბაბრქილება

არ გასულა, მეუბნება: „არ შემიძლია აქ, უკან დავბრუნდეთ“. დავბრუნდით. მხოლოდ ერთი ერთობლივი გამოსვლა გვექონდა, როცა გამოძიებულმა მიიწვია ჩვენების მისაცემად. გავემგზავრეთ და იქ გავიგეთ, რა და როგორ მოხდა, რადგან გამოძიებულმა ამ ერთ კვირაში ამალრიკის სიკვდილის გარემოებები წვრილად გამოიძია“.

ამალრიკს ემიგრაციაში წასვლა არ უნდოდა. საბჭოთა უშიშროებამ არჩევანის წინაშე დააყენა: ან ემიგრაცია, ან ახალი დაპატიმრება. მიუხედავად იმისა, რომ ამალრიკები ებრაელები არ იყვნენ (ფრანგული წარმომავლობისანი არიან), სუკი აიძულებდა, ისრაელის ვიზა აეღოთ. ანდრეი უარს ამბობდა. ბოლოს და ბოლოს, ჰოლანდიის ვიზა მისცეს (ჰოლანდია საბჭოთა კავშირში ისრაელის ინტერესებს იცავდა) და ქვეყნიდან გაისტუმრეს. გამოსამშვიდობებლად საბჭოთა კავშირი მთლიანად მოიარა. ამ პერიოდში იყო საქართველოშიც, როგორც ზვიად გამსახურდიას სტუმარი (ზვიადს კოლხურ კოშკში „მებაღედ“ ჰყავდა გაფორმებული). მე სწორედ მაშინ ვნახე პირველად და უკანასკნელად. როდესაც ამალრიკი და მისი მეუღლე იმ თვითმფრინავში ჩასხდნენ, რომელსაც ისინი ამსტერდამში უნდა ჩაეყვანა, ამალრიკს თავისდა გასაოცრად, ცრემლები მოძალებია: „ჩვენ დავტოვეთ დიდი ქვეყანა, რომელიც ერ-

თდროულად გვძულდა და გვიყვარდა კიდეც. წუთუ მართალია, რომ ვერასოდეს ველარ დავბრუნდებით?“

ამ ცოტა ხნის წინ ამერიკის შეერთებულ შტატებში, ერთ-ერთ ძალიან სოლიდურ დაწესებულებაში მისმა დირექტორმა, რომელიც საკმაოდ მომხიბლავი ქალბატონია, შემომჩივლა, ახალგაზრდობაში სოვეტოლოგი ვიყავი, დისერტაცია საბჭოთა კავშირზე დავიცავი და იმედისმომცემ სპეციალისტად ვყალიბდებოდიო. თქვენი თეგვი აბულაძის ფილმი „მონანიება“ მოსკოვში ვნახე და ძალიან შემეშინდა, მივხვდი, რომ საბჭოთა კავშირს დიდი დღე არ ენერა. უნდა გითხრათ, რომ ასეთი წინასწარმეტყველებები ადრეც ყოფილა, მაგრამ, ვთქვათ, ამალრიკის წიგნი „მიღწევს თუ არა საბჭოთა კავშირი 1984 წლამდე“ ჩვენს წრეებში დიდ სისულელედ, არაპროფესიულ, უაზრო და უნიჭო ნაშრომად ითვლებოდა. ჩვენი დიდი მასწავლებლები მას აგდებულად „ბელეტრისტიკად“ მოიხსენიებდნენ. კაცმა რომ თქვას, წესიერად წაკითხულიც არავის ჰქონდა. ან რა იყო იქ წასაკითხი? ვის რაში სჭირდებოდა წიგნი, რომლის მიხედვით გამოდიოდა, რომ ასობით შესანიშნავი სოვეტოლოგი, ბრწყინვალე სპეციალისტი

უმუშევარი უნდა დარჩენილიყო და მეცნიერების მთელი დარგი უნდა გაუქმებულიყო? 1991 წლის 8 დეკემბერს ბორის ელცინმა, გენადი ბურბულისმა, სტანისლავ შუშკევიჩმა, ვიარესლავ კეზიჩმა, ლეონიდ კრაფჩუკმა და ვიტოლდ ფოკინმა ბელოვეჟის ხელშეკრულებას რომ მოაწერეს ხელი და საბჭოთა კავშირის დაშლა საბოლოოდ გააფორმეს, მაგ დღის შემდეგ ორი კვირა გავიდა და პრესტიჟული სამსახური დავკარგე: საშობაოდ დამიბარეს და მითხრეს, დიდი ბოდიში, მაგრამ სოვეტოლოგები აღარ გვჭირდებაო. აღარსად არ მიღებდნენ, არასწორი პროფესია გაქვსო. რა უნდა მექნა? ხელახლა წავიდა დავიწყე. ჭკუა ვისწავლე, ახალი დისერტაცია რომის იმპერიაზე დავწერე და დავიცავი. ნელ-ნელა ფეხზე წამოვდექი, რალაცას მოვალნიე და ეს წიგნი ისე მიდევს მაგიდაზე სამსახურშიც და სახლშიც, როგორც ბიბლია უდევთ ხოლმე ხუთვარსკვლავიან სასტუმროებში. აი, ეს წიგნით, მი-თხრა მან და ფურცლებად დაშლილი, ხშირი ხმარებისგან ფერდაკარგული ბროშურა მაჩვენა, რომლის წითელ გარეკანს შაფრდილიანი თეთრი წარწერა ამშვენებდა, როგორც უკანასკნელი იმპერიისა და მეცნიერება სოვეტოლოგიის სასტიკი განაჩენი: Will the Soviet Union Survive Until 1984? By Andrey Amalrik.

სახანრო ფასები ბუკსგან!

კოპი

მარჯანიშვილის

სახელობის

სახელმწიფო

დრამატული

www.marjanishvili.ge

თეატრი

სედაჩიანის მიხედვით სუფთა უბნად, მისივე ადამიანს სიხარული,
მთავრებს მას მხრებს...

ქალაქი მარჯანიშვილი

FM
სენტი
98.0

m|group

HoReCa management group

cafe BELLE DE JOUR

'SAKURA 桜 ბანკეტი'

trattoria fontana
RESTAURANT & ITALIAN CUISINE

TWO
PARTY CLUB
SIDE

მასპინძლო!

VONG
asian fusion

Hotel
Vaskeviani

ბუფეტის სახლი

BRASSERIE
L'EXPRESS

ბალაბი
ქართული ყვარლის ბანკეტი

BUFFET

Delicious
Life

www.mgroup.ge
reservation: (+995 32) 30 30 30

სხანი შოკოლადი

დაბიუტი

მწერლობა

ფოტოგრაფია

ილუსტრაცია

2010

კონკურსი „დაბიუტი“ ბრძელდება!

პუბლიცისტიკა, ფოტოგრაფია, ილუსტრაცია

www.shokoladi.ge

ბაპო